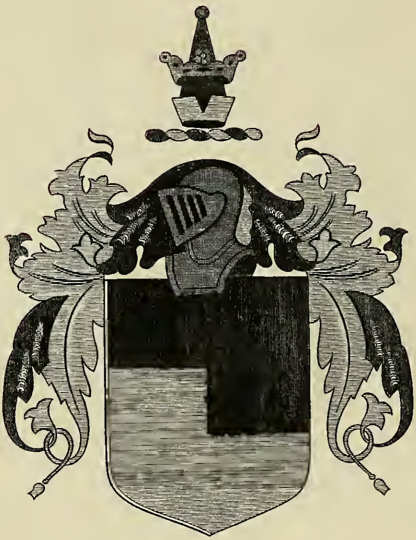

Longacre

Gift of J.J. Longacre

253

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Open Knowledge Commons and Harvard Medical School

http://www.archive.org/details/disputationesphy01hall

Fran. Sesone sculp.

DISPUTATIONES
PHYSICO=MEDICO
ANATOMICO=CHIRURGICÆ
SELECTÆ,

QUAS COLLEGIT, EDIDIT, PRÆFATUS EST

ALBERTUS HALLERUS.

TOMUS PRIMUS.

NEAPOLI, MDCCLVI.
Ex Typographia BENEDICTI GESSARI.
EXPENSIS DOMINICI TERRES.
SUPERIORUM FACULTATE.

LECTORI
DOMINICUS TERRES.

PRofectus commodique tui ſtudium, B.L. magnopere me impulit ad novam hanc Diſputationum Medico-Phyſico-Anatomico-Chirurgicarum editionem ſuſcipiendam, typiſque Neapolitanis exornandam. De præſtantia hujus operis loqui, non te morabor, vino namque vendibili ſuſpenſa hedera nil opus: cum plurimæ ſint ſelectæ Diſſertationes a ſummo viro Alberto Hallero in unum collectæ, de morbis variis ac abſconditis agentes, foro Medico atque Chirurgico utiles apprime ac neceſſariæ; harum Auctores inter eos excellunt, qui laboribus ſuis rei medicæ & chirurgicæ ſplendorem atque decus ſunt fœnerati. Quid vero in hac editione præſtiterim, paucis accipe. Primo quidem Diſſertationes ipſas a pleriſque, quibus in editione Genevenſi ſcatebant, mendis, ſatis, quantum ſpero, a prima ad ultimam repurgatas accipias. Secundo ſphalmata, quæ in figuras irrepſerunt, ablata habes. Tertio cum opus Genevenſis editionis diviſum ſit in quatuor vel quinque tomos, ut ſcribit doctiſſimus Hallerus in ſequenti epiſtola, quorum duo priores huc pervenere, (alii breviter prodibunt) quos, ob nimiam molem lectuque incommodam, in quatuor juſti voluminis diſpertivi, quorum conſpectus ſequens pagina indicat. Ceterum quæ tibi, tuiſque ſtudiis præſidia ſummo animi mei oblectamento aptavi, grato libentique animo amplexaris. Vale.

ALBERTUS HALLERUS
LECTORI BENEVOLO.

Q*Uod anno* 1752. *publice promulgavi conſilium edendarum Diſputationum Chirurgicarum, id nunc exſequor, prelo uſus* MARCI-MICHAELIS BOUSQUET, *qui nihil reliqui fecit, quin mundiſſime & emendatiſſime hæc editio prodiret: eo purior mendis futura, quod ſingulas ſchedas non abſque ſumtu mihi miſſas ipſe correxerim. Erunt autem ejuſmodi diſputationes, quibus vel plenæ, & accuratæ morbi alicujus chirurgici tractationes continebuntur, vel certe memoria dignæ obſervationes, inſtrumenta nova, & præſidia non vulgaria. Alias, meræ lectionis diſputationes omnino omittendas cenſui. Deinde nolui recudi, quæ aliis collectionibus continentur, adeoque neque* PLATNERI *eruditæ theſes, neque* HOFFMANNI *hic locum invenerunt.* HEISTERIANAS, *quæ ſunt ex deſideratiſſimis, venia prius ab Ill. Auctore accepta, non omnes quidem, aliquas tamen eaſque præcipuas, ornamento toti operi futuras addidimus. Tomos efficiemus aut quatuor aut quinque, aliquanto minus craſſos Gottingenſibus, atque nunc una duos emittimus, proxime adjecturi reliquos, uti quam ocyſſime ſculptor tabulas expediet. Si quis lectorum aliquas poſſidet, dignas conſervatu, neque hic editas, eum virum exoratum volo, ut pretio adjecto aut ipſas, aut deſcripta exemplaria communicet; atque paupertati noſtræ ſubveniat, ſi eam deprehenderit.* ANTONII *certe* FERREIN *de morbis oculi diſſertationem dudum deſideratam, denuo publice deſideramus, quam nemo hactenus procurare potuit. Practicas inde, ſed ſolas bonas, quantum quidem judicio valemus, iſtis ſubmittemus.*

Bernæ die 20. Januar. 1755.

TABULA DISPUTATIONUM

TOMI PRIMI.

I. J. Andreas Conradi memorabilem graviſſimi vulneris curationem tradidit quo globulus plumbeus cerebri partem quaſſaverat. Primum prodiit Leidæ 1722. *pag.* 1

II. Rudolphus Christianus Wagnerus *de contrafiſſura* rogante Leibnizio diſputavit Jenæ ann. 1708. Curioſiſſimus mortalium ſcire avebat, num omnino ſeverior matheſis hujuſmodi calamitates admittat. Eam noſter cum exemplis practicis conjunxit, & oſtendit utique id malum accidere poſſe. 13

III. J. Fridericus Crellius Heiſteri, illuſtris viri, olim gener, *de tumore capitis fungoſo poſt cariem cranii exorto* Helmſtad. 1743. maximum & enorme malum ſerius funeſtum deſcripſit. 39

IV. Joannis Caspart diſp. *de exoſtoſi cranii rariore*, Argentor. 1730. Funeſtæ à venerea cauſa exoſtoſeos rarum exemplum delineavit. 55

V. J. Hadrianus Slevogt *de carie cranii*, Jenæ 1695. Funeſtum etiam eventum cum vermibus duræ membranæ inſidentibus, erudite, ut certe ſolebat, enarravit. 73

VI. Bartholomei Murry theſis in hæc verba, *ergo poſt gravem ab ictu vel caſu capitis percuſſionem non juvante etiam iterata terebratione dura meninx inciſione aperienda*, Pariſ. 1736. propoſita, vanam religionem experimentis refutavit, qua duram membranam ignariores chirurgi ſuſpexerunt. 83

VII. Daniel Hofmannus *rariſſimam cerebri quaſſati ſanationem cum notabili ſubſtantiæ deperditione* Tubingæ 1719. protulit. Puerum ipſe bene novi, cui later de tecto in caput delapſus pene totam calvam comminuerat, ut cerebrum diſperſum exſiliret: & à tanto tamen malo nullum veſtigium in animi & corporis viribus memini ſuperfuiſſe. 91

VIII. Christophorus Teubeler proprias inque caſtris collectas hiſtorias *de vulneribus cerebri non ſemper lethalibus* defendit, Halæ 1750. non abſque phyſiologia. 103

IX. Eximia & rara diſputatio Gothofredi Sand *de fungo cerebri* agit, quem maſculis per terebrationibus & inciſionibus curavit. Regiomonti 1700. 145

X. Programma eſt clar. viri Georgii Augusti Langguth, *de ſinus frontalis vulnere ſine terebratione curando* Wittemberg. 1748. Oſtendit hæc vulnera, quæ vulgaris opinio difficillima facit, abſque labore conciliari. 172

XI. Ludolphi Henrici Runge, noſtri aliquandiu auditoris, diſp. *de morbis præcipuis ſinuum oſſis frontis & maxillæ ſuperioris & quibuſdam mandibulæ inferioris*. Rintelii 1750. Mala chirurgis ne nominata quidem cum novis inſtrumentis tradit, quibus manus medentis ſibi ad hos anfractus interni capitis viam aperit. 175

XII. J. Caspari Schobingeri diligentis olim Yveſii & Winslowi diſcipuli, *de fiſtula lacrimali*, Baſil. 1730. non quidem nunc raram, ſed recte deſcriptam curationem continet, quæ perforato oſſe unguis obtinetur. 195

XIII. Poterat forte abeſſe Petri Christophori Burgmanni *de ſingulari tunicarum utriuſque oculi expanſione* epiſtola Roſtochii 1729 edita, quæ morbum, ſi ita licet ea voce uti, cadaveris & longe conicum prolapſum corneæ in ſuſpenſo reo delineat. 213

XIV. Ægidii Cratonis Keck *de ectropio* diſp. Tubingæ 1733. habita, multa peculiaria & inprimis cataractæ membranaceæ duas hiſtorias continet, & diarium legitimæ curationis. 231

T O M I S E C U N D I.

XV. Incipiunt hic egregiæ ill. olim Archiatri Burchardi Davidis Mauchart de morbis oculorum diſputationes, quæ præcipuum pretium hujus ſecundi tomi efficiunt. Diſcipulus Woolhouſii, minus autem præceps præceptore ſuo, in morbis oculorum curandis magnam partem ſtudiorum & laborum ſuorum poſuit, ſummo ſuo cum decore. Quæ eruditi viri plurimus rerum uſus detexit, hic continentur, nulla enim præter hæc ejus ſcripta ſuperſunt. Ergo prima ſit diſputatio, *de tumoribus cyſticis palpebrarum & ſingulari ſteatomatico ſcirrhoſo tumore e palpebra ſuperiori exciſſo*. Tubing. 1750. neque enim ordinem temporum, ſed partium potius ſecutus ſum, quarum vitia deſcripſit Vir Ill. Apparet, & ubique apparebit, plurima lectio veterum, ſubtilis nominum & morborum diſtinctio, cum memoria rei geſtæ feliciter conjuncta. Candidè vero & hic & ubique præſidia aperit, quæ vel à manu, vel à medicamentis mutuabat vir clar. & diarium curationum, quales hiſtoriæ nunc plurimum, etiam à phyſiſicis, laudari ſolent.

XVI. Idem *de ophthalmoxyſi nov-antiqua*, *ſeu Hippocratico Woolhouſiana*, Tubing. 1726. celebrem eo tempore adminiſtrationem deſcribit, qua ſolebat Woolhouſius aliquantum ſanguinis penicillo ex ariſtis ſecalinis facto elicere. Autoritas tunc plurima huic inſtrumento erat, & arcana fere materies.

XVII. Ejuſdem, *de maculis corneæ* diſp. Tubing. 1743. inprimis propriam obſervationem habet maculæ in ea membrana, quæ ſenibus frequens & moleſta eſt.

XVIII. *Tobiæ leucomata* ibid. eod. anno deſcripta ad curioſam chirurgiam pertinent.

XIX. *Unguis oculi*, de quo egit Tubing. 1742. eſt ulcus corneæ lamellis ejus membranæ interjectum.

XX. *Ulcera* vero *corneæ* ibid. eod. anno dicta non clauſa, ſed in alterutra facie corneæ aperta ſunt.

XXI. *De fiſtulis corneæ* ibid. eod. anno præter accuratam horum malorum diviſionem, ſubtilem etiam adminiſtrationem tradit, qua callus tollitur, & qua ſinus corriguntur.

XXII. *De Synechia* ibid. 1748. hiſtoriam peſſimi mali, difficilem curationem chirurgicam, utilitatem denique hujus mali ad alia graviora mitiganda tradit.

XXIII. *De pupillæ phthiſi & ſynizeſi* 1745. Exempla aliqua deminutæ pupillæ, cauſæ variæ, curatio Woolhousiana & Cheseldeniana hic eſtant.

XXIV. J. Gothofredus Gunz *de ſtaphylomate* diſputavit Lipſiæ 1748. Is vir Ill. dum vixit, variis inimicitiæ ſuæ teſtimoniis me infeſtavit. Verum non oportet eum dolorem intercedere, quin ea mihi laude digna videantur, quæ vere omnino in eo magna fuerunt. Cum eruditione & lectione veterum auctorum, chirurgiæ peritiam, & laudem felicis praxeos conjunxit, & in anatome etiam cum diligentia verſatus eſt, ſuiſque meritis

ritis ad archiatri munus ſibi viam aperuit. Erat autem mens ipſipaulum in alios, quorum decora viderentur ſuis obeſſe, iniquior, parcuſque vixit laudator & infrequens. Mihi ob maxillaris internæ arteriæ rectius deſcriptæ æmulationem infenſior fuit, quam oportebat eſſe, certe alienarum laudium adeo cupido ſcriptori. Verum hæc odia cum ipſo tumulata ſunt! Aliquot certe chirurgicæ diſputationes mihi mereri viſæ ſunt, ut hic, honeſto inter MAUCHARTANAS loco, recuderentur. Hæc quidem de qua nunc ago, opinionem minus veram continet, aut nunquam aut raro omnino uveam per corneæ vulnus prolabi, atque reprehenſionem Ill. MAUCHARTI meruit, quæ proxima diſputatione continetur. Verum etiam cum hoc vitio multæ per experimenta natæ obſervationes inſunt.

XXV. BURCHARDUS DAVID MAUCHART in diſp. *de Staphylomate* Tubing. 1748. CL. GUNZII diſputationem, quam modo dedimus, paſſim correxit, uveæ prolapſum per exempla reſtituit, diverſas ſpecies ſtaphylomatis copioſe definivit: curationes mitiores, quæ ſitus ope, aut modicæ compreſſionis fiunt, ſollicite deſcripſit, tranſſutionem rejicit & ſequitur curationem Woolhouſianam.

XXVI. CAROLUS FRID. KALTSCHMIED in progr. *de oculo ulcere cancroſo laborante feliciter extirpato*. Jen. 1748. hoc infortunium adſtringentibus medicamentis tribuit, eaque ab oculorum inflammationibus jubet exulare.

XXVII. BURC. DAVID MAUCHART *de mydriaſi* rariori morbo, quem inter recentiores ocularios medicos pauci tetigerunt: removet ab eo falſam perſuaſionem, objecta minora apparere: obſervat, non ſemper in cataracta pupillæ vim contractilem perire: deſcribit & contra nos defendit fibras circulares uveæ, quas nos, poſterioribus in periculis, nunquam vidimus, ne microſcopio quidem admoto. Tubing. 1745.

XXVIII. Ejuſd. *de hydrophthalmia* Tubing. 1744. Aliqua anatomica præmittit, iridemque convexam eſſe cum PETITO negat, quam nos in animalibus tamen convexam eſſe certo vidimus. Figuram etiam lentis criſtallinæ mutari a filamentis ciliaribus minime admittit. Cæterum curationem ad aliam occaſionem differt.

XXIX. Ejuſd. *de paracenteſi oculi* Tubing. 1744. Operationem vix a quoquam deſcriptam inſtrumentum a Woolhouſio promiſſum magis quam dictum, tum alteram exponit methodum, qua TURBERVILLIUS, celebris in Anglia ocularius medicus, olim humorem aqueum emittere & meliori mutare conatus eſt.

TOMI TERTII.

XXX. BURCHARDI DAVID MAUCHARTI diſp. *de hypopyo* Tubing. 1742. Quas promiſimus de oculorum morbis academicas diſputationes, eas nunc exhibemus. In hac, quæ nunc enumeratur, homonymia inprimis hypopyi, onychis & diverſiſſimi pterygii excutitur. Puris in oculo effuſi ſigna, curatio per paracenteſin, fomenta, concuſſionem, cum ſingularum meritis, & Juſti concuſſio a WOOLHOUSIO repetita memorantur. Denique perforatio corneæ deſcribitur, qua pus emittitur, ſive ea Woolhouſiano proprio inſtrumento ſive lanceola fiat, aut acu cataractaria, qua auctor in curatione, quam ultimo loco deſcribit, feliciter uſus eſt.

XXXI. *De empyeſi* oculi ibid. eod. ann. Hunc morbum ab hypopyo Ill. MAUCHARTUS diſtinguit, quod pone iridem pus habeat: ſigna ejus exponit, operationem, inſtrumenta, perforandi oculi modum & cautelas enarrat.

XXXII.

XXXII. Bernardi Albini *de catarrhacta* diſp. jam ann. 1695. propoſita, antiquiores utique de natura hujus mali opiniones habet; neque ſedem in lente cryſtallina admittit, de qua jam tunc conjecturæ paſſim exſtabant. Verum candide omnino ſpem a medicamentis abjicit, & duas acus deſcribit, quarum prior in forcipem firmata eſt, ut catarrhactam comprehendere & educere poſſit, altera duplex facta, ut acuta & ſulcata acu ſclerotica perforetur, obtuſa vero lens ipſa deprimatur.

XXXIII. J. Henricus Freytag Argentor. 1721. *de catarrhacta* diſputavit, & catarrhactas membranaceas nonnullis exemplis defendit, quæ, cum minus nota ſint, merentur publicari. Contendit autem patrem ſuum, ocularium chirurgum, ejuſmodi catarrhactas membranaceas non infrequenter acu hamata prehenſas de oculo extraxiſſe.

XXXIV. Joach. Frider. Henckel *de catarrhacta cryſtallina vera* Francf. ad Via. 1744. deſcribit adminiſtrationem Ferrenianam, qua poſterior facies capſulæ lentis cryſtallinæ aperitur, in oculis humanis a ſe repetitam.

XXXV. J. God. Gunzii diſp. *de ſuffuſionis natura & ſede* Lipſ. 1750. habet anatomen oculi, quantum ad hanc chirurgiam ſufficit, deinde de catarrhactarum differentia inquirit, & de membranaceis inprimis ſeverius dubitat: in ipſa lente eas ſeparat, quæ in lentis membrana, & quæ in ſubſtantia reſident. Ægre admittit capſulæ lentis cryſtallinæ opacitatem. Curationem refutat, in qua vel anterior pars capſulæ inciditur, vel una cum lente capſula tota deprimitur. Deinde ſubtiliter acus figuram locumque vel incidendæ ſcleroticæ membranæ vel capſulæ ipſius definit.

XXXVI. Antonii le Moine *Quæſtio medica* in ea verba *ergo deprimendæ catarrhactæ non exſpectanda maturatio* Pariſiis ann. 1728. propoſita, præter argumenta ad defendendam eam ſententiam, utilia etiam, ſi firma ſunt, teſtimonia habet incipientis catarrhactæ uſu millepedum ſanatæ.

XXXVII. Petri Lehoc *Ergo oculi punctio catarrhactam præcavet* Pariſ. 1740. Catarrhactas membraneas defendit, & earum ex humore aqueo originem occupari credit, ſi paracenteſi corneæ is humor emittatur.

XXXVIII. J. Baptistæ Thurand *Ergo in catarrhacta potior lentis cryſtallinæ extractio per inciſionem in cornea quam depreſſio per acum* Pariſ. 1752. Novam artem Davielii, qui opacam lentem per corneæ vulnus educit, & docet, & contra objectiones tuetur; pericula etiam & difficultates vulgatioris methodi ornate exponit.

XXXIX. Francisci Pousse & Claud. Jos. Gentil theſes in ea verba *An in deprimenda catarrhacta ipſius capſula inferne & poſtice inprimis ſecanda eſt* Pariſ. 1752. Varia contra Davielii artificia objicit, Ferrenii adminiſtrationem deſcribit & laudat.

XL. Burchard. David Mauchart *Oratio de fama meritiſque Taylori* Tubing. 1750. Æquum ſatis de meritis hominis dexterrimi, nimii tamen promiſſoris judicium.

XLI. Georg. Frid. Sigwart *de extractione catarrhactæ ultra perficienda* Tubing. 1752. Pallucii & Fr. Coſmi operationes infeliciter ceſſiſſe monet, laudat Davielium, ejuſque encheireſin deſcribit, deinde nonnulla ad ejus perfectionem proponit, forficem pro cura rectam, inciſionem corneæ in ſpecillo ſuſcipiendam, vulnus corneæ ipſius minus. Quæ omnia fecerunt, ut methodum ſcholaſticam lectoribus me excuſaturum ſperaverim.

XLII. Burch. David Mauchart *de ſetaceo nuchæ auricularum & ipſius oculi* Tubing. 1742. Priores ad oculum valde commendatas, poſtremam operationem

tionem ex China in Europam traductam deſcribit, & hic quidem diſputationes Mauchartianæ de morbis oculi deſinunt. Exſtat ejuſdem *de oculo artificiali* diſp. quam omiſi, ne collectio alioquin deſtinatione noſtra amplior nimium excreſceret. Alia fuit ratio, quare viri clar. ANTONII Ferrein *duodecim quæſtiones*, ad quas *de morbis oculi* Monſpelii ann.1738. diſputavit, huic volumini adderemus. Nulla nempe cura noſtra, ne exorato quidem auctore præſtantiſſimo, rariſſimum opuſculum obtineri potuit.

XLIII. BENEDICT. GOD. OEHME *de amauroſi* Lipſ.1748. Auctor, aut certe fons hujus diſputationis, videtur ex dictione & opinionibus, Illuſt. olim GUNZIUS eſſe. Choroideam a dignitate organi viſorii removet. Cauſas amauroſeos bono ordine recenſet, & obſervationibus confirmat, quarum multæ GUNZIO propriæ ſunt.

XLIV. JULIANI BUSSON & ALEX. DIONYSII DIENERT diſp. in ea verba *Ergo abſque membranæ tympani apertura topica injici in concham poſſunt* Pariſ.1748. vel ob ipſam novam curandi vim propoſitam locum meruit, quem parvum occupat.

XLV. G. FRIDERICI FRANCI præſide SCHELHAMMERO Jenæ ann.1692. defenſa diſputatio *de epulide & parulide* præcipuum pretium accipit a numeroſis exemplis pernicioſarum epulidum, quæ WEPFERUS FRANCO ſuppeditavit.

XLVI. J. FREDERIC. CHRISTIAN. CORVINI *de hernia cerebri* Argentor.1749. Egregia diſputatio, qua rari mali hiſtoriæ recenſentur, ab adfinibus morbis ſeparantur, & imaginarius nævorum influxus ex cauſarum numero removetur.

TOMI QUARTI.

Ad morbos colli.

XLVII. BURC. DAVID MAUCART & THEOPHIL. ERHARD SCHMID *de luxatione nuchæ* Tubing. 1747. Ligamenta capitis deſcribit, oſtendit quam difficulter luxetur, refutat PETITUM, qui ſuſpenſis caput luxari male docuerat, veræ luxationis cervicis, ſero tamen funeſtæ, exemplo recenſet, ſuſpenſorum ſymptomata docet, & ſubluxationes diſtinguit.

XLVIII. Ejuſdem clar. Viri *de capite obſtipo* diſp. reſp. G. FRID. JAEGER Tubing. 1737. Boni ordinis diſputatio. Thermarum vim utilem in his malis expertus eſt, atque de inciſione muſculi maſtoidei caute molienda monet.

XLIX. BURC. DAV. MAUCHART *de ſtruma œſophagi ejuſque coalitu difficilis ac abolitæ deglutitionis cauſis* Reſp. P. H. BRUTTEL Tubing.1742. Strumam œſophagi ſive ſcirrhum glandularum incumbentium, verumque coalitum ſollicite diſtinguit; coaleſcentis gulæ hiſtoriam propriam adfert. Remedia etiam, fiſtulas, turundas, acria cathaeretica, ſalivationem proponit, & obiter fiſtulæ Anellianæ curandæ modum.

L. GEORGII DETHARDING epiſt. *de methodo ſubveniendi ſubmerſis per laryngotomiam* Roſtoch.1714. Primo inciſionem hominis ſubmerſi deſcribit, cui neque in pulmone, neque in ventriculo aqua reperta eſt. Deinde varia præſidia ad excitandos ſubmerſos, & inter ea laryngotomen proponit, hactenus recte, ſi ſpuma, qua pulmo in ſubmerſis offercitur, ea adminiſtratione diſpelli quiret.

LI. AN-

LI. Antonii Bergier & J. Barbeu du Bourg quæſtio in hæc verba *An tracheotomiæ nunc ſcalpellum nunc trigonus mucro* Pariſ. 1748. hunc commendat, quando ob anginam aſpera arteria perfoditur, cultrum vero, quoties cauſa adminiſtrationis eſt in illapſis corporibus alienis.

Morbi chirurgici pectoris.

LII. Gerardi Tabor *de cancro mammarum eumque exſtirpandi nova methodo* Utrecht. 1721. Hartmanni chirurgi Amſtelodamenſis falces duas, quibus uno ictu mammas amputabat, deſcriptas dat, cujus quidem inſtrumenti vitia non ignoro, memoriam extare volui.

LIII. Dan. Wilh Trilleri viri undique doctiſſimi diſp. *de nociva cancri inveterati exſtirpatione novis exemplis demonſtrata* Witt. 1752. reſpondente Titio propoſita, monitum chirurgis neceſſarium propriis utilibuſque exemplis confirmat, non tangendum eſſe manu cancrum, cum in partibus corporis humani interioribus aſperior plerumque renaſcatur. Programma huic diſputationi ſubjectum Georgii Augusti Langguth *de potiſſimis cauſſis cancri mammarum prudenter occupandis* programma, quo adtrectatio laſcivior inter cauſas frequentes cancri refertur.

LIV. Laurentii Heisteri diſp. *de optima cancrum mammarum exſtirpandi ratione* Reſp. O. P. Virdungo Alſdorf. 1720. Curationis exemplum, cum practicis monitis ſimplici & plana dictione exhibet.

LV. J. Nicolai Pechlini diſſ. *ſiſtens hiſtoriam vulneris thoracici & in eam comm.* Reſp. Mummio Luddens Kilon. 1682. Erudita ephemeris vulneris pulmonis, ex quo puris 23. ſanguinis 20. libræ fluxerant, ſenſim & longo uſu medicaminum ſanati.

LVI. J. Henrici Schulze *de emphyſemate* Reſp. *Car. Criſtoph. Puſch* Hall. 1733. emphyſematum a cauſa interna natorum, exempla & pathologiam tradit.

LVII. J. Jacob Weltin *de aneuriſmate vero pectoris externo hemiplegiæ ſobole* Baſil. 1750. Exemplum cum theoria morbi conjungit.

EMI-

EMINENTISS. SIGNORE.

DOmenico Terres publico Negoziante di libri di queſta Città, poſto a piedi di V. Em. umilmente ſupplica, come volendo dare alle ſtampe il libro intitolato: *Albertus Hallerus Diſputationes Phyſico-Medico Anatomico-Chirurgicæ*, in più Tomi in quarto figurato, voglia l'Em. V. compiacerſi concedercene licenza, e lo riceverà a grazia, ut Deus.

Adm. R. P. D. Joannes a Turre Congregationis PP. Somaſcorum in Gymnaſio Archiepiſcopali Phyſicæ Profeſſor S. Th. Doct. revideat, & referat. Datum Neapoli die 27. *menſis Novembris* 1755.

JULIUS NICOLAUS EPISC. ARCAD.
CAN. DEP.

EMINENTISS. PRINCEPS.

UT mandatis tuis obtemperarem diligenter evolvi *Albertus Halleri Diſputationes Medico-Phyſicas*, *Anatomicas*, *& Chirurgicas* pluribus Tomis in IV.° comprehenſas, nec in iis quicquam offendi, quod Religioni Catholicæ, & moribus adverſetur; quinimmo eas plurimum utiles, imo neceſſarias eſſe judico ad Medicinæ, Phyſicæ, Anatomiæ, & Chirurgiæ optimam acquirendam notitiam cum quoad partem Theoreticam, tum etiam quoad Practicam. Quapropter cenſeo eas publici juris fieri poſſe, & denuo recudi ad communem utilitatem; ſi ita viſum fuerit Eminentiſs. Principi.

Datum Neapoli ex Collegio SS. Demetrii, & Bonifacii die 10. Decembris 1755.

Addictiſs. & Obſequentiſs. Famulus
Jo: Maria de Turre C. R. S.

Attenta relatione Patris reviſoris. Datum Neapoli hac die 14. *menſis Decembris* 1755.

JULIUS NICOLAUS EPISC. ARCAD.
CAN. DEP.

S. R. M.

S. R. M.

SIGNORE.

DOmenico Terres publico Negoziante di libri di queſta Fideliſſima Città, umilmente ſupplicando eſpone alla M. V. come deſidera dare alle ſtampe un'opera nuova intitolata: *Diſputationes Chirurgicæ* di *Albertus Hallerus*, e *Diſputationes Anatomicæ* dell'iſteſſo Autore, in più volumi in quarto. Perciò ricorre a piedi della M. V. ſupplicandola degnarſi ordinare la riviſione a chi meglio le parerà, e l'averà a grazia, ut Deus.

Dom. D. Nicolaus Froncillus Regius Profeſſor revideat, & in ſcriptis referat. Die 5. menſis Septembris 1755.

NICOLAUS DE ROSA EPISC. PUTEOL. CAP. MAJ.

S. R. M.

D*Iſſertationes Medico-Chirurgicæ, & Anatomicæ* præſtantiſſimorum Medicorum, ſparſim editæ, ac nuper collectæ, inque certum ordinem redactæ a Clariſſimo Viro *Alberto Haller*, utilitatis plurimum; nil verò continent, quod Jus Regium, aut bonos mores turbare valeat. Quamobrem typis recudi poſſe reor, ſi ita M. T. videbitur. Datum Neapoli die 26. menſis Novembris 1755.

Nicolaus Froncillo Profeſſor Regius.

Die 7. menſis Januarii 1756. *Neap.*

VIſo reſcripto ſuæ Regalis Majeſtatis ſub die 24. Decembris elapſi anni, ac relationem D. Nicolai Froncillo Regii Profeſſoris de commiſſione Rev. Cappellani Majoris ordine præfatæ Regalis Majeſtatis.

Regalis Camera S. Claræ providet, decernit, atque mandat, quod imprimatur cum inſerta forma præſentis ſupplicis libelli, ac approbationis dicti Reviſoris; verum in publicatione ſervetur Regia Pragmatica, hoc ſuum.

FRAGGIANNI. PORCINARI.

Ill. Marchio Danza P. & cæteri Aularum Præfecti S. R. C. tempore ſubſcriptionis impediti.

Athanaſius.

Reg. fol.69. t.
Carulli.

I. DIS-

I.

DISSERTATIO

MEDICO-CHIRURGICA

INAUGURALIS, EXHIBENS CASUM

D E

VULNERE FRONTI INFLICTO;

Quam pro gradu Doctoratus defendet

JOHAN. ANDREAS CONRADI

Oſteroda-Hannoveranus.

Lugduni Batavorum 9 Januarii Anno 1722.

HISTORIA MORBI.

ANno MDCCXIX, primo menſis Martii die ex Ducatus Grubenhagenſis quadam urbe, quæ *Oſteroda* antiquitus appellata fuit, miles quidam gregarius, ætatis 54 annorum, temperamenti ſanguineo-melancholici, ad conquirendum lignum in ſilvam ſe contulit; cum enim in patrio ſolo hoc beneficii genus ad omnes infimæ ſortis homines redundet, modo arboribus vivis parcant, ille, ab officio ſibi conſueto tunc temporis liber, hancce occaſionem amplectebatur. Dum vero in terra, nive ea tempeſtate non parum adhuc referta, nihil vel parum admodum reperit, altam conſcendit abietem, ut voti ſui compos citius redderetur. Indutus erat veſte viridis coloris, capitiſque partem ſuperiorem, ad arcendum frigus, obduxerat mitrâ e pellibus confectâ; in patria dicunt: *Er hatte eine rauhe mütze, oder Kappe, auff*. Tunc accedit caſu ſaltuarius, ligni curam gerens, bombardâ, ad inſequendos quadrupedes, ante infractâ inſtructus, qui, dum quidquam in arbore quod movebatur animadvertit, attente in id direxit oculos: quo viſo, tremebundus armiger in arbore ſe abſcondere conatur, atque nec corpus, nec vocem movere audet, ſed tranſitum ſaltuarii anxie expectat. [Hi enim homines, conceſsâ a Magiſtratu veniâ, omnes punire valent, quoſcunque ſecurem in vegetantes commiſiſſe arbores deprehendunt.] Hic interim nihil præter illam mitram diſtincte obſervans, cum veſtimenta ejus reliqua eundem abietis colorem viridem referrent, eam pro bruto, Martis nomine inſignito, uti quidem dixit, reputat, hujuſque amore ductus, directam in hunc miſerum bombardam explodit: ſed loco quod ſperati ſui laboris prædam reportaret, heu! in conſpectum venit, præter voluntatem, ut videtur, vulneratus miles, atque de hac illata injuria, læſoque ſibi capite vehementer conqueritur. Ille, de inopinato hocce facto perterritus, commiſſum erroneum crimen ſedulo explicat, veniamque ab eo precatur, examinatum autem caput præter dictam mitram ſtrophiolo munit, utque Chirurgo ſe committeret ſanandum, ſerio eum admonet, cujus ſalutari conſilio auſcultans, ſumta ſecure, quod mirandum certe, dimidiæ fere horæ ſpatio ab urbe diſtans nemus deſerit, utque domum reverteretur omnes intendit nervos; vix autem urbem ingreſſus, non ſine magna conju-

gis atque hinc inde concurrentis vulgi compaſſione, quid ſibi factum ſit gemebundus narrat, & ad ſanandum vulnus chirurgi implorat auxilium: qui ſimul ac acceſſit, capiti impoſitam mitram cum ſtrophiolo removet, vulnuſque explorat, quod eo tutius peragere potuit, cum fere nihil efflueret ſanguinis, qui alias chirurgum vel operantem, vel corpus vulneratum viſitantem, non parum impedit. Anguem vero ſub herba latitare ratus, *Parentis mei* in Patria Phyſici ordinarii efflagitat præſentiam, qui eo mecum ſeſe ſtatim contulit. Capite igitur ſedulo examinato, duo oculis noſtris ſe offerebant vulnera, quorum alterum in oſſis frontis parte inferiore, duobus cum dimidio circiter a radice naſi digitis tranſverſis, eo fere loco quo in infantibus & paucis adultis ſutura ſagittalis pergit, prope venam frontalem, reperiebatur. Alterum vero in ejuſdem oſſis latere dextro, ad os temporum ſpectante, ejuſdem a ſuperciliis ferme diſtantiæ, majoris vero momenti, advertebatur. Situs, quem læſus eo tempore habuit, ab ægroto quidem ignorabatur, perveſtigatio vero ſpecilli clare patefecit, talem eum extitiſſe, ut globulus directe cranium pertundere potuerit. Diſtantiam, quæ inter lædentem & læſum interceſſit, determinare non poſſum, cum ipſemet præſens non fuerim, neque ex ægrotante explorare eam potuerim. Veroſimile tamen eſt, lædentem læſo non adeo propinquum fuiſſe, partim, quoniam duo tantum globuli militis caput attigerunt, quod fieri non facile potuiſſet, ſi ei proximus fuiſſet; dum globuli eo magis diſperguntur, quo magis remotum eſt corpus, quod ab homine ſclopetum explodente petitur, uti hoc illis, quibus ſæpe cum ſclopetis res eſt, conſtat: partim, quia alias diſtinctius forte hominem cognoviſſet ſaltuarius. Globuli vero iſti plumbei, qui ſolutionem continui hic effecerunt, magnitudinem piſi nondum æquabant, quorum prior ſaltem per integumenta capitis communia, oblique in muſculum frontalem uſque penetravit; quo cum aliis particulis alienis à Chirurgo ſemoto, vulnus juſta methodo tractatum, paucis præterlapſis diebus ſanatum eſt. Alter vero globulus in dextro latere diametraliter (pari modo ac globulus per aſſerem e bombarda trajicitur,) ſine fiſſura, aut alia cranii læſione, per integumenta capitis communia, muſculum frontalem, pericranium, cranii lamellam externam, diploen, cranii lamellam internam ſive vitream, omnes meninges, in cerebri ſubſtantiam ipſam erat impulſus, variaque ejuſdem ſuperficiem perreptantia dilaceraverat vaſa; quod exinde nobis conſtat, quia cum caute intromiſſo ſpecillo nulla prorſus dabatur reſiſtentia, tum illud extractum cerebri portiunculis ſanguine permixtis commaculatum conſpiciebatur: Ex quibus haud difficulter colligitur, quanti illud fuerit momenti. Datâ nunc hiſtoriâ morbi, ordine ſequitur ipſius

CURA.

Simulac Chirurgus acceſſit, vulnus ab omnibus ſtatim corporibus vulneri p. n. inhærentibus, quantum fieri poterat, (globulum enim ex hoc vulnere Chirurgus neutiquam eximere potuit,) repurgatum, vino calido mundificatum, ab aëre externo, ope maſtichis, thuris &c. carbonibus non fumantibus injecti, puriori reddito, defenſum, atque emplaſtro infra nominato munitum, ac debito modo deligatum fuit; deinde, ad diminuendum majorem ad has partes ſanguinis adfluxum, præcavendamque periculoſam ejus obſtructionem, & hanc excipientem inflammationem, ſanguis e Vena in brachio miſſus eſt. Quo vero cetera averterentur, quæ alias preſſo pede ejuſmodi-

di-

di vulnerationes inſequi ſolent, ſymptomata, nempe vomitus bilioſus, febris vulneraria, ſyncope, convulſiones, delirium, inquietudo &c. medicamenta tam externe, quam interne, ad finem curationis adnexa; propinata ſunt: injungendo ſimul regimen exactum, in gravioribus vulnerationibus neceſſarium, & obſervando VI. illas res, a Veteribus *non naturales* dictas. Quibus omnibus optatum noſtrum finem, non ſine magno ægroti gaudio, conjugiſque & percutientis ſolatio, adjuvante ſummo Archiatro, ſufficientiſſime impetravimus: nullis enim aliis vexabatur ſymptomatibus, quam anorexia, ſomni per paucas ſaltem noctes interceptione, capitiſque obtuſo dolore; febris quidem adfuit, ſed non adeo diris, ut alias ſolet, ſtipata ſymptomatibus. Sic quoque abſurda pauca quandoque protuliſſe adſtantes referebant, vix autem tanti ea fuiſſe credo, ut pro delirio perfecto reputari poſſint; primum igitur gradum ejus appellare liceat. Ne autem præter intentionem noſtram, & ante omnem materiæ expurgationem, juſto citius concreſceret vulnus, emplaſtrum in turundæ formam redactum vulneri immiſſum eſt, quo in deligatione, ſæpius facta, extracto, capiteque ad terram paululum inclinato, ac ſpontanea excitata tuſſicula, vel aëris, obturatis naribus, momentanea in pulmonibus retentione, materia prioribus diebus ſubalbida, perfecte cerebrum referens, & ſanguine commixta adeo copioſe in quavis vulneris inſpectione prodiit, ut inſtrumentum digitalis nomine notum, quo netrices vulgo utuntur, commode eadem impleri potuerit: quæ vero poſtea in pus converſa indies ad finem curationis uſque ſucceſſive minuebatur. Interim antea quidem quibuſdam laboraſſe morbis retulit, vulneratus autem & multum temporis ante hoc acceptum vulnus ſatis bene ſeſe habuit; per totum etiam morbi decurſum alvus nullo ſtimulo egebat, ſed libere reſpondebat. Sequuntur nunc ea, quæ in Cura de die ad diem a *Parente meo* præſcripta ſunt remedia; primo ſcilicet Martii die his proſpexit ei formulis: Rec. Empl. de Beton. ℥ij. D.S. (1) *Haupt-pflaſter.* quod ſuper lintea molliora extenſum Chirurgus vulneri applicuit. Rec. Rad. Pœon. ℥jß. Irid. Florent. ariſtoloch. rotund. ana ℥j. Herb. Beton. Majoran. ſerpill. ana Miij. Flor. Lavend. Primul. Ver. Til. ana p. ij. Conc. & Cont. qu. op. D. S. ſpecies *zu* (2) *Hauptküſſen in wein zu kochen.* Hæ ſpecies cephalicæ & antepilecticæ inter ſacculos ex linteis mundis confectos conſutæ, & in vino coctæ iteratis vicibus capiti calide ſuperpoſitæ ſunt, magnamque exhibuere efficaciam. Rec. Aqu. flor. ſambuc. ℥iv. Cordial. frigid. ℥ij. pulv. Marchion. contr. Caſum ana ℈ij. antimon. diaphoret. ʒj. cinnab. nat. ſelect. ℈j. Syrup. pœon. ʒiij. M. D. S. (3) *Wund-tranck.* De hac mixtura, ante uſum parum commota, ægro omni bihorio duo cochlearia propinata ſunt. Die ſecundo Martii: Rec. Aqu. Chærophyll. flor. Sambuc. borrag. ana ℥iiß. pulv. Marchion. contra caſ. ana ʒß. bezoard. mineral. gr. xij. cinnab. nat. ſelect. ℈ß. ſyrup. flor. nymph. ℥ß. M. D. S. (4) *Haupt Mixtur.* Hac Mixtura ſimili modo, ac ea, quæ anteceſſit, æger noſter uſus eſt. Die quarto: Rec. mell. roſ. ℥iij. Eſſ. myrrh. ℈j. Tinct. Croc. ℈ß. M. D. S. (5) *Euſerliche Eſſenz.* Hanc eſſentiam Chirurgus externe vulneri ſucceſſive applicuit. Rec. Aqu. Borrag. Bugloſſ. ana ℥ij. Ceraſor. nigr. flor. acac. ana ℥iß. pulv. Cephalic. Marchion. ana ʒß. antimon. diaphor. martial. ʒj. cinnab. nat. ſel. ℈j. Julep. roſ. ℥ß. M. D. (6) *Haupt-ſtärckende Mixtur.* Hæc Mixtura ut præcedentes adhibita fuit. Rec. Rad. Pœon. Ariſtol. rotund. ana ℈j. Herb. majoran. ſerpill. betonic. ana Miij. Flor. lavendul. ſambuc. ana Mij. anth. p. ij. C. & C. q. o. M. D. S. ſpecies (7) *zu Haupt-küſſen.* Cum ſupra præſcriptæ ſpecies pro cucuphis conſumtæ eſſent, hæ iterum in eundem uſum ſub-

(1) Emplaſtrum Cephalicum

(2) Pro cucupha in vino coquendum.

(3) Potio Vulneraria.

(4) Mixtura Cephalica.

(5) Eſſentia pro uſu externo.

(6) Mixtura confortativa cephalica.

(7) Pro cucupha cephalica.

(1) Balſamus pro uſu interno & externo.

(2) Mixtura confortativa.

(3) Pulvis cephalicus.

(4) Balſamus externus.

(5) Aqua confortativa.

(6) Pro odore.

ſubſtitutæ ſunt. Die ſexto Rec. Balſ. de Copaib. ℥ij. D.S. (1) *In-und Eüſerlicher Balſam.* Hic interne a gutt. VIII. ad X. in debito vehiculo, & externe pro vulnere à Chirurgo adhibitus fuit. Die octavo: Rec. Aqu. flor. Acac. ℥iv. ceraſ. n. Cinnam. Cydon. ana ℥jß. pulv. Cordial. Dorncreill. ʒß. bezoard. mineral. gr. xv. Corn: Cerv: philoſ. præparat. Matr. perlar. ana ʒj. ſyrup. flor. nymph. ℥ß. M.D.S. (2) *Stärck-Mixtur.* Hæc Mixtura ut præcedentes exhibita eſt. Rec. C. C. phce. præparat. Matr. perl. ana ʒj. pulver. Cord. Dorncr. Nitr. antimoniat. ana ʒß. Cinnab. antimon. ℈j. M. Divid. in VIII. pt. æqu. D. S. 8. (3) *Haupt-pulver.* De quibus æger ſæpius de die unum adſumſit. Die decimo quinto: Rec. pulv. thur. Oliban. ana ℈ß. mell. roſ. ʒiij. Eſſ. aloët gr. xv. M. D. S. (4) *Euſerlicher Balſam.* Hoc balſamo Chirurgus in deligationibus ſuis, pro mundificando ac exſiccando vulnere uſus eſt. Rec. Aqu. Cordial. frigid. ℥j. Cinnam. c. Vino, meliſſ. ſ. V. ana ℥ij. ſyrup. de roſ. ſicc. ℥ß. M. D. S. (5) *Stärckwaſſer.* Hac aqua vires ægri labefactatas revocavimus. Rec. ſpirit. ſalis ammoniac. C. C. rectific. ana ʒj. M. D. S. Spiritus (6) *Zum anriechen.* Hicce ſpiritus naribus ægroti ſæpius oblatus fuit.

Et hiſce medicamentis, quæ ſuceſſivo uſu, ad Præſcriptum *Parentis*, adhibita ſunt, dextraque Chirurgi manu æger noſter trium menſium ſpatio, auxiliante Divino Numine, reſtitutus eſt, atque in hodiernum uſque diem vita ac ſanitate gaudet, neque de aliis queritur moleſtiis, quam quod à mutatione aëris tempeſtatumque alterationibus dolorem parvum obtuſum in capite perſentiat. Cum vero, partim ob ætatem, quam agit, provectiorem, partim vero ob gravia, quæ fortaſſe incurrere potuiſſet incommoda, ex ordine militari excluſus ſit, victum ſuum & amictum ex negotiis œconomicis hoc tempore quærit, & cum conjuge, atque ex hac ſibi natis liberis tranquillam vitam ducit.

RESOLUTIO.

Præſens, qui hic ſiſtitur, affectus referendus eſt ad Contuſionem, juncta cum cranii fractura; qui non levis eſt conſiderationis, quoniam a corpore obtuſo profectus eſt, & partes non tam externæ, ut inprimis pericranium, quod a dura matre formatur, quemadmodum probe demonſtrat *Clopt. Havers*, cranium item, quam capitis partes quædam internæ nobiliores ſimul læſæ deprehenſæ ſunt. Cumque *Contuſio accumulatio vulnuſculorum cum attritu ſolidorum & vaſculorum ſit*, ut optime in egregio libello *Aphoriſmorum de cognoſcendis & curandis morbis* notat *Excellentiſſimus & nunquam ſine honoris præfamine nominandus* D. HERMANNUS BOERHAAVE, *Præceptor ac Fautor meus ſemper magni habendus*, & *celeberrimus* quoque, olim Altorfienſium, nunc vero Helmſtadienſis *Profeſſor*, *D. Heiſterus*, in Chirurgia ſua, non ita pridem edita, monuit; adeoque his incommodis jungatur, ut partes fortius commoveat, vaſa dilaceret, ſuppurationem difficiliorem reddat, & ſanationi minus obtemperet, periculo omnino non vacavit, ſed lethalis fieri facillime potuiſſet. Tali etenim in caſu ob majorem ſanguinis adfluxum, ejuſdemque promptiorem obſtructionem plerumque oboriuntur acerrimi dolores, ingentes inflammationes, oſſium caries, atque corruptio, gangræna, ſphacelus, & hunc tandem excipiens mors: inprimis ſi ætas provectior, corpus debile, aut morbis ante labefactatum, anni tempus frigidum coincidit, quod teſte *Hippocrate ſect. V. Aphor. IIX. oſſibus, nervis, & cerebro inimicum exiſtit*, & *ſect. ead. Aphor. XX. cutem obdurat., dolorem inſuppura-*

pura-

purabilem facit. Si præter hæc error in diæta, vel pravum regimen accedit, non mirandum, quod vulnera, quamvis leviſſima, quandoque lethalia reddantur. Qui hac de re dubitat, adeat *Celeberrimi* noſtri BOERHAAVII ſupra citatum librum, ubi claram aſſerti hujus confirmationem inveniet. Sicuti proinde omnia ea, quæ ſanguinem in vaſis obſtructum reſolvunt, attenuant, in motum redigunt, inflammationem minuunt, & gangrænam ipſam avertunt, quam maxime proficua ſunt, & in noſtro affectu optimo cum ſucceſſu propinata fuerunt; ita e contrario cuncta, quæ contrarium effectum edunt, nociva eſſe, facile intelligitur. Hinc porro in omnibus vulneribus, ubi oſſa, tendines, ligamenta, nervi, membranæ, cerebrum &c. denudata ſunt oleoſa ac pinguia, quemadmodum & hic factum vides, cane pejus & angue vitanda ſunt. Hæc enim ſubſtantia ſua viſcoſa ac unctuoſa poros obſtruunt, neque emolliunt, particulis ramoſis non penetrant, neque ſtagnantes humores movent, ſed tranſpirationem impediunt, inflammationem augent, ſeparationem prohibent, oſſibus cariem, atque corruptionem inducunt, cerebrumque putreſcere faciunt, quod bene obſervavit *Scultetus in Armamentario* ſuo *Chirurgico*, *Tab. XXXII. p.* 114. Et *Paulus Barbette Obſ.* 1. *Cap. de vuln. capitis p.* 62. inquit: *Omnia pinguia*, (loquitur de vulnere quo cranium quoque læſum fuit) *hic ſedulo vitavi*, *quia particulis ſuis ramoſis valde anguſtos cranii tubulos ſatis pertinaciter obſtruunt*, *atque ita efficiunt*, *ut Humores ſtagnent*, *aceſcant*, *&* *cranium corrumpant*, *cariemque inducunt*, *&c.* Mirabitur hic forſan quis, cur ex cavitate cranii globulus ille non extractus fuerit; ſcias autem, hoc minime neglectum eſſe ex imprudentia quadam aut oſcitantia Medici, vel Chirurgi incuria, ſed data opera: quoniam ille nempe ex tam anguſto foramine ſine magno dolore, partium dilaceratione, ac periculoſiſſimis exſpectandis ſymptomatibus eximi non potuit. (ſæpenumero accidit, ut Lithotomi exercitatiſſimi non invenire poſſint calculum, qui in veſicæ urinariæ tam ingenti cavo hæret, quanto magis ſe ſubducere poteſt glans plumbea tam exiguæ molis, intra partes ſolidas, quale eſt cerebrum, ejuſque meninges, adacta.) Præterea cerebrum, tam nobilis corporis noſtri pars, non permittit inſtrumentis multum in eo circumvagari. Bene hinc inquit *Doctiſſimus* atque *Experientiſſimus* D. D. *Henricus Nicolai*, *Reverendus Practicus Argentinenſis in Diſſ. Argentorati* 1675. *de vuln. ſclopet. habita*: *Cavendum ne Chirurgi plus noceat manus*, *quam quæ alias vulneribus ſunt infixa*. *Quæcunque enim corpora metallica*, *oſſea aut lignea manibus aut inſtrumentis chirurgicis*, *citra inſignem dolorem*, *partium dilacerationem aut noxam extrahi nequeunt*, *Naturæ ſunt relinquenda*; Quæ quid, ſibi relicta, efficiat, præter alia videri poteſt in ſtupendo exemplo, hominis 24. annorum *Abrah. Eſtermann*, in Patria *Sinſenheim* prope *Heidelbergam* nati, qui a dolio ingentis magnitudinis, vino impleto, circa medium oſſis frontis non modo enormem integumentorum contuſionem, ſed & oſſis fracturam, cum inſigni partium comminutione, cerebrique commotione, paſſus eſt; portionibus integumentorum & fragmentorum oſſium, ſine Medici aut Chirurgi opera, poſtea ſeparatis. Divina vero annuente gratia, amiſſam recuperavit valetudinem, ac per 40 annos ſervatus eſt. Qua de re legi meretur *Diſſertatio D. Jo. Gambs*, habita ſub Præſidio *celeberrimi* D. D. SALZMANNI, *Anat. ac Chirurg.* h. t. *Profeſſoris Ordinarii*, *Præceptoris ac Fautoris mei æſtimatiſſimi*. Ut taceam alias notatu dignas obſervationes, apud varios Auctores reperiundas. De naturæ vero in ſanandis morbis efficacia vid. *Præceptoris quondam Honoratiſſimi* D. FRIDERICI HOFFMANNI, *Profeſſoris Hallen-*

ſum Celeberrimi, *doctiſſime conſcripta Diſſertatio*, *De Natura*, *morborum medicatrice*. Sed ut ad propoſitum redeam, conſtat quod globulus dictus intra calvariam relictus fuerit, nec alia ratione, quam per terebrationem quæri, vix tamen reperiri potuerit, quæ vero non ſolum ſupervacanea atque hic loci quam maxime periculoſa, ſed etiam valde dubia fuiſſet, quod ſequentia facile probabunt argumenta: Primo enim a poſteriori nobis jam cognitum eſt, illam ad ſalvandum ægrum abſolute neceſſariam non fuiſſe: Secundo a priori argumenta etiam habemus non levis momenti; quorum

1. Eſt: Quod hæc operatio valde dubii ſit eventus, & ſi male cedit non pauci infelicem exitum non tam morbo, quam operationi ipſi tribuunt: unde ſicut non nimium illa, ſecundum *Hippocrat.* & omnes Chirurgiæ peritos, procraſtinari debet, ita etiam non nimis promte ad eam convolandum.

2. Læſiones cranii & cerebri inſignes abſque ejus adminiſtratione curatas legimus; Vid. *Jean-Baptiſte Verduc*, *dans le Traitè des Operations de Chirurgie*, *Chapitre XIX. des fractures du Crane*, *& de l'operation du Trepan*, ubi plura notatu digniſſima exhibet exempla graviſſime capite vulneratorum, & ſine terebratione feliciſſime ſanatorum. it. *Frid. Ruyſch.* Amſtælodamenſium illud decus *in Obſervationibus Anatomico-Chirurgicis obſ. 60.*

3. Globuli majores, & hinc magis minores, uti in aliis corporis partibus, ita etiam in aliquibus capitis diu abſque inſigni noxa haud raro latent. Globulum plumbeum per longum temporis intervallum, nullo ſuperveniente ſymptomate, in cerebro contentum vide apud *Fabr. Hildanum Cent. II. Obs.* 2. Sic multæ quoque obſervationes aliæ, quas hic recenſere chartæ anguſtum ſpatium prohibet, huic rei fidem faciunt.

4. Terebratio ita comparata eſt, ut niſi omnes circumſtantiæ & cautelæ adhibitæ fuerint, illa, ſecundum artem perite adminiſtrata, ſiniſtri eventus cauſa fieri poſſit. Notari enim meretur, quod fere omnes, qui *Pariſiis Lutetiorum* in noſocomio, *l'Hôtel-Dieu* dicto, terebrantur, vitam cum morte mutent, cum plerumque ii, qui ibidem in noſocomio, *la Charitè* appellato, vel aliis Xenodochiis, in & circa hancce urbem collocatis, hanc operationem ſuſtinent, ſalvi evadant. Ratio hujus phænomeni aeri, qui in priori non ita, ac in his, purus exiſtit, regiminique, ob magnum decumbentium numerum, non ita exacte obſervato, minime vero Chirurgis, operationem dictam exercentibus, adſcribitur.

5. Nonnullæ circumſtantiæ non contemnendæ dictam operationem diſſuadere videbantur; ſcilicet ætas ſubjecti provectior, (quinquagenario enim major erat,) corpus a morbis prægreſſis debilitatum: ut taceam alias infirmitates, quas ab aeris injuriis, aliiſque vitæ militaris incommodis contraxerat.

6. Quod omnem fere paginam abſolvit, & Medicum æque ac Chirurgum ab ejuſdem adminiſtratione deterrere poterat, eſt, quod determinare non licuit, quo in loco trepanum applicandum. In ipſo vulneris loco illud applicare ratio diſſuadebat, quia in tali loco erat, ubi propter duræ matris cohæſionem terebrare vix licet, vid. *Ambroſ. Paræus*, ſecundo: quia ejuſmodi corpora in eo loco, in quem primum adiguntur, ſubſiſtere non ſolent, ſed ſitum & locum mutant. Germani illud efferunt: *Sie ſencken ſich.* Poſito hoc, veroſimile eſt, grandinem ſurſum adſcendiſſe, ubi terebratio facilis fuiſſet, ſed uti ex principiis phyſicis demonſtratu facile eſt, deorſum eum latum eſſe conjicere licet. Ergo vel ad baſin cranii, vel in ſede frontis inferioris hærebat; illo in loco terebrationem fieri impoſſibile eſt, in hoc minus conſultum, quia os frontis ſinu ibidem excavatum eſſe, autopſiâ anatomicâ conſtat. Quando

& ubi

& ubi trepanandum ſit, docet præter alios *Excellentiſſimus* D. BOERHAAVE *in Aphoriſmis de cognoſcendis & curandis morbis*, & *Bohnius in libro de renunciatione Vulnerum*, item *Fabric. ab Aquapend. Chirurg. l.* 2.

7. Cui accedit, quod neceſſitas nulla fuerit, quoniam ex inflicto per ſclopetum foramine materia purulenta, (propter quam illa præprimis inſtitui debuiſſet,) ſat magna in copia exiit, & ægri ſymptomata tanti non fuerint, ut dictam operationem pro certiſſimo & infallibili indicato adſumeremus. Quare neutiquam ejus intermiſſio culpanda, ſed approbanda erit.

Quæritur nunc, qualis materia illa, quæ e vulnere prodiit, fuerit, & unde copioſus ipſius proventus? Ex hiſtoria morbi conſtat, illam prioribus diebus ad integram uſque hebdomadam nihil aliud, quam cerebri portiunculas ſanguine intermixtas retuliſſe; hinc credibile eſt globulum, dum quadam vi ad cerebrum appulſus eſt, vaſcula arterioſa ac venoſa dilaceraſſe, cerebrumque fortius commoviſſe: unde ſanguis, in iſtis antea contentus, extravaſatus, ac cerebri particulæ à globulo conquaſſatæ & abreptæ per apertam viam facili negotio exitum invenire potuerunt, non ſine magno ægri levamine. Globulus quoque cerebro contiguus, continuata preſſione, non parum ad copioſum hunc materiæ effluxum feciſſe videtur; poſtquam vero mole propria commodiorem nactus eſt ſedem, & vaſa illa progreſſu temporis concreta, ac iterum conſolidata ſunt, materia quoque, progreſſu temporis ſenſim, accedentibus exſiccantibus remediis diminuta eſt. Quod vero cerebri pars ſine vitæ periculo amitti queat, præter alios probat *Neucrantzius*, *in Diſſert. de Vulner. lethalibus*, exemplo puellæ 7 annorum, quæ portionem cerebri ingentem, magnitudine pomi, ex vulnere ab equo inflicto perdidit. Vid: quoque hanc in rem *Barbette*, *Valleriola*, *Riolanus*, & *Schenckius* imo & *Galenus* ipſe, ubi plura reperiuntur exempla. Sic memini, a PARENTE MEO DILECTISSIMO ſæpe mihi mentionem factam hominis cujuſdam, agriculturam exercentis, cui æſtivo tempore, inter colligendum fœnum, inſtrumentum non exiguæ molis, & furcæ nomine notum, quo frumentorum quævis genera in currum deponunt, ab alto in ædibus forte delapſum, contuſionem & fracturam cranii adeo inſignem excitavit, ut furcæ illi, cranio tam diu infixæ, donec ab adcurrentibus demum extracta fuit, cerebri magna copia adhæſerit, & major adhuc inter morbi decurſum ſeparata fuerit. Qui vero quoque, adſpirante Divino favore, ſub *Parentis mei* regimine ſervatus eſt, & longum temporis ſpatium ſupervixit. Notatu digna vero eſt hiſtoria puellæ ſine cerebro natæ, quæ *in Zodiaco Medic. Gallico Ann.* 3 *Obſ.* 3 refertur, & illa, quam *Zacutus Luſitanus Tom. II. Prax. Med. mirabil. L. I. Obſerv.* 5 de puero, qui 3 annis ſine cerebro vixit, exhibet. Erit porro cuidam hic copia dubitandi, num globulus ille, qui diametraliter per cranium trajectus eſt, adhuc intra calvariam reperiatur, an vero vel cum ſanguine ſtatim a vulnere egreſſo, vel cum portiunculis cerebri, vel cum materia purulenta jam dum exiverit. Quod vero factum non eſſe, ſequentia perſuadent:

(α) Non ignoramus, illum per integumenta capitis communia, muſculum frontalem, cranium &c. non exigua vi ac impetu ad cerebrum uſque perpulſum eſſe.

(β) Probabile admodum videtur, cerebrum ejuſque membranas, eum obvolvendo undique, ejus reditum impediviſſe.

(γ) Defuit vis motrix, quæ eum eò redegit.

(δ) Introïens ſolus erat, exeunti autem ſanguis, particulæque cerebri viam intercluſerunt. Quando enim, ut ex mechanicis patet, duo vel plura

corpora uno momento ad idem foramen appelluntur, alterum alteri impedimento eſt, obicemque quaſi ponit.

(ε) Poſt illam contuſionem externæ capitis partes mox intumuerunt, & ſic ei exitum denegarunt.

(ζ) Ob gravitatem, quod ex phyſicis intelligitur, ſine dubio locum paulisper mutavit, (1) *Er hat ſich geſencket*.

(1) deficit.

(η) Poſtea vero in quavis deligatione omni induſtria in eum attente animadverſum fuit, non vero obſervatus eſt.

(ϑ) Copioſa e vulnere profluens materia, & diuturna curationis protractio, de ejus in calvaria præſentia teſtatur.

(ι) Dolor ille obtuſus, quem æger ante ſanationem, & adhuc hodie à mutationibus aëris perſentit, non leve ejus in ventre ſupremo exiſtentiæ dat argumentum.

(κ) Globulus dum ad cranium allidit, ſæpius applanatur. vid. *Purmann. Schuſſwunden p.*74. & 179. Quod ſi factum & hic eſt, commodius adhuc inhærere cranio poterit.

Quæ omnia collective ſumpta, probeque expenſa, nullum amplius hujus rei dubitandi relinquunt locum. Quo vero demum ille abierit, hoc certe determinare non licet, niſi opinionem ſolida ratione deſtitutam aliis obtrudere vellem: Probabile vero eſt, ad baſin cranii, mole propria, & aliquali duræ matris contractione, arteriarumque pulſu, eum eſſe delatum. Haud quidem ignoro, dari nonnullos, qui meningibus motum contractorium proprium denegant, quorum princeps eſt *Perſpicaciſſimus Dominus Mery*, *Hiſt. Acad. Reg. Scient*; contrariæ vero parti patrocinantur inprimis *Experientiſſimus olim Romanorum Baglivus* cum *Pachiono*, *Medico Secundario in Noſocomio Conſolationis*. Quam autem controverſiam meam non facio, inprimis cum hi præclari ultimi Viri in ſuis Scriptis, & *Excellentiſſimus* SALZMANNUS *in Diſſertatione ſupra citata* §. 18 & 19 fuſius de hac re egerint, ad quos Lectorem Benevolum propterea remitto. Tamdiu itaque judicium noſtrum in hoc quæſito ſuſpendendum erit, donec forſan, extincto noſtro ſubjecto, caput perſcrutari licebit. Quæritur nunc ultimo, cur vulnus noſtrum non lethale redditum fuerit?

(I) Si de altero globulo, qui obliquo curſu contuſionem in medio frontis fecit, quæris? ille minori cum impetu integumenta penetravit;

(II) Si de eo, qui rectâ, & diametraliter impetum in os frontis & partes internas fecit? illum non levem fuiſſe largior, quia tamen

(III) rotundus erat, non magnæ etiam molis.

(IV) Abſque magna cerebri commotione, quæ, omnium Medicorum conſenſu, funeſta ut plurimum eſſe ſolet, penetravit.

(V) Per calvariam tranſiens multum de virtute ſua amiſit, & non omnem ſuum impetum meningibus atque cerebro communicare potuit, præſertim ſi cranium ſolito craſſius fuit, qualia recenſent paſſim Auctores, & ipſemet *Pariſiis* æque, ac *Argentorati* vidi.

(VI) Vulnus anticæ cerebri parti infligebatur, quæ tanti momenti non ſunt ac illa, quæ in parte poſtica occurrunt, ob cerebelli, nervorum, & medullæ ſpinalis viciniam; item quæ temporibus infliguntur, cum terebratio ibidem vel plane non, vel maximo tamen cum periculo, inſtitui poſſit, eo, quod muſculi temporales a pericranio cingantur. Tum & conſiderari meretur.

(VII) Diæta, & vitæ genus prægreſſum non minus, quam poſt læſionem in cura obſervatum; qui enim rudiori ab ineunte ætate adſueverunt vi-

ctus

ctus generi, ad graviora perferenda præparantur, & quaſi indurantur. Optime huc quadrat *Aphor.* 49. *Sect.* II. *Hipp.* Hoc inſuper vulneri noſtro proficuum extitit, quod ope fornacis aër in hypocauſto ægri pro lubitu temperari potuerit, ſecus ac fit in iis regionibus, ubi caminis utuntur incolæ.

(VIII) Temperamentum ægri multum quoque ad feliciorem peragendam curam contulit; qui enim cholerica temperie gaudent, ad inflammationes periculoſiores proclives obſervantur, & in affectibus animi, præcipue ira, non tam bene moderare ſe poſſunt. Phlegmatici autem ob vaſorum exilium copiam, hincque ſanguinis promtiorem obſtructionem, quoque periclitantur.

(IX) Clima, quod in Patria non nimis calidum æſtate, nec nimis frigidum hyberno tempore exiſtit, ſed ad temperiem inclinat.

(X) Anni tempus Vernale, quo omnes morbi curatu faciliores ſunt, quam autumno, vel ſummo exiſtente frigore, aut media æſtate.

(XI) Quod nulla ſymptomata vel e veſtigio, vel poſt aliquod demum tempus ſupervenerint.

(XII) Quia extravaſatus ſanguis & materia deinceps purulenta ſtatim exitum invenêre, adeoque cerebro non moleſta fuerunt.

(XIII) Ex his & ſimilibus conjecturari licet, eum non adeo profunde in cerebri interiora penetraſſe, ſed in ſuperficie ejus corticali potius hæſiſſe.

Hæc ſunt potiora, quæ circa præſentem caſum annotare potui: antequam nunc vela contraho, liceat adhuc paucis monere, quod in omni capitis læſione, ubi vel ſub integumentis, vel intra cranium ſanguis extravaſatus hæret, fotus vel ejuſmodi ſacculi cephalici in vino cocti, calideque applicati, ſummo cum fructu adhibeantur, nec ullo modo negligendi ſint. Deinde lenes purgationes, & clyſmata ex emollientibus parata, quæ hic non opus erant, proficua admodum reperiuntur. Tandem quam maxime obſervent hic ii quibus vulnerum curatio contingit, quomodo emplaſtrum hic applicitum fuerit; nempe in turundæ formam redactum. Eo namque omnis noſtra intentio vergebatur, ne ante omnem materiæ intus contentæ eliminationem vulnus coïret, aut juſto citius concreſceret, alias ſine dubio ad fati limen eſſet deductus æger. Peccatur in eo ſæpiſſime à Chirurgis, quorum deinceps imperitiam terra tetigit. Quale Exemplum prope *Helmſtadium* ante triginta aliquot accidiſſe annos, PATER MEUS VENERANDUS mihi jam olim retulit: ubi cuidam in capite vulnus inflictum fuit, quod à Chirurgo, vel barbitonſore potius, per menſem & quod forte excurrit, tractatum, ſpem non mediocrem reconvaleſcentiæ dedit, quare ille, nihil mali metuens, conſolidationem labiorum vulneris promovit, atque optima quæque promiſit: Cum vero materia intus contenta exitum deinde ob clauſam viam non impetravit, hem! æger præter cogitationem extinguitur, ac poſtmodum terræ mandatur. Hujus vero cognatis contra commiſſum Rei homicidium apud Judicem inſurgentibus, hic, impunitatem quærens, Advocati in Medicina Forenſi exercitati uſus eſt opera, qui vulnus ex negligentia Chirurgi, neque ex natura vulneris ipſius lethale factum aſſerens, eò Magiſtratum demum, elapſa jam una vel altera ſeptimana, redegit, ut cadaver effoderetur, effoſſumque inſpiceretur: quod dum in *Excellentiſſimi* quondam *Meibomii*, & inter alios, *Parentis mei* (illius tunc utens inſtructione Medica) præſentiâ factum eſt, evidentiſſime pus intra cranium & duram matrem collectum, adeoque vera mortis cauſa detecta eſt, quæ Reo impunitatem, Chirurgo vero ſiniſtram famam, atque ad aliquot annos extra oppidum proſcriptionem procuravit. Utinam

omnes Chirurgorum & quandoque Medicorum ſic detegerentur craſſi errores, quo cautius mercari diſcant. Atque ſic, ni fallor, abſolvi quod ſuſcepturum promiſi: reperiuntur forte alia, quæ annotatione digna ſunt, cum vero quilibet in arte Medica leviter ſaltem verſatus ea facile dijudicare poſſit, temporique parcam, filum hic abrumpo; nihil magis in votis habens, quam ut utilitatem quandam unus vel alter Philiatrorum exinde percipiat, quorum in gratiam hæc tantum conſcripſi. Deo itaque Ter Optimo Maximo pro conceſſis hactenus in ſtudiis meis viribus, donataque in regionibus externis firma valetudine, gratias immortales perſolvo, Eumque ſupplex veneror, ut porro conatibus meis Gratia ſua adeſſe dignetur.

F I N I S.

II.

DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

CONTRAFISSURA;

Quam Præſide

GEORGIO WOLFGANGO WEDELIO,

Pro Doctoratu obtinendo defendet

RUDOLPHUS CHRISTIANUS WAGNERUS

MATHESEOS PROFESSOR.

Jenæ menſe Decembris Anno 1708.

SECTIO PRIMA.

DE LÆSIONIS HUJUS COGNITIONE.

MEMBRUM I.

De ejuſdem Exiſtentia.

QUod a multis retro temporibus inter naturæ ſcrutatores non modo, verum & medicos obtinuit, uti, dimiſſo ſenſu, rei cujuſdam exiſtentiam manifeſte monſtrante, multis nihilominus ratiociniorum momentis in ſubſidium vocatis, eandem in dubium vocarent, illud certe læſionibus, quas in præſenti exponere animus nobis eſt, non uno accidit tempore.

Jam enim olim non modo magnus ille naturæ Genius, divinuſque vir, quo elogio a doctiſſimo *Pavio*, ex merito, ornatur, *Hippocrates*, verum & *Celſus*, atque alii, mox nominandi, oculis ſuis uſurpaverant lugendam illam capitis vulnerum ſpeciem, qua, ab ictu quodam & plaga capiti inflicta, cranium non illo, ſed alio in loco fiſſum fuerat deprehenſum, cum ſubtus extra vaſa ſua emiſſo ſanguine, in putrilaginem vel jam converſo, vel tamen abituro.

Confirmaverant idem frequentioribus exemplis recentiores, ac præter hæc, quandoque talem ſanguinem extravaſatum, ſectione, poſt mortem, inſtituta, alio quam in ictus loco invenerant, tegmine, modo dicto oſſeo, ſeu calvaria, nihilo ſecius integra, & ſine ulla fiſſura obſervata. Unde *Hippocrates l. de cap. vulneribus c.* 9. præmiſſis quatuor, capitis læſionum, generibus, Fiſſuræ, Contuſioni, Depreſſioni, Telique ſedi, quintum, ſub *Calamitatis* ſeu *Infortunii*, nomine verbis ſequentibus non modo ſubjunxerat: *t.* 1. *Si vero alia capitis parte vulneratur, quam qua & ulcus habet homo, & os carne denudatum eſt, quintus hic modus eſt*: verum & ſanationis difficultatem, vel potius impoſſibilitatem, hunc in modum expreſſerat: *& hanc Calamitatem, ubi facta eſt, nulla re juvare queas. Nam ſi paſſus eſt hoc malum, non eſt, quod ex ipſo exquirere poſſis, an paſſus ſit hoc malum, neque qua capitis parte.*

Et *Celſus l.* 8. *c.* 4. *p.* 704. *Solet etiam evenire, ut altera parte fuerit ictus & os altera fiderit*, quam læſionem hac inveſtigare nititur ratione: *Itaque ſi graviter aliquis percuſſus eſt, ſi mala indicia ſubſecuta ſunt, neque ea parte, qua cutis diſciſſa eſt, rima reperitur, non incommodum eſt, parte altera conſiderare, num quis locus* mollior *ſit &* tumeat, *eumque aperire. Siquidem* ibi fiſſum os reperietur; addita, ſi quando operatio fuerit fruſtra ſuſcepta, haud difficilis conſolidationis, ſpe: *nec tamen magno negotio cutis ſanеſcit, etiam ſi fruſtra deſecta eſt.*

His, præter *Soranum*, acceſſerunt *Ebnſina*, *Gentilis de Fulgineo*, *Nicolaus Florentinus*, *Jo. de Vigo*, *Ambr. Paræus*, *Jo. Andr. a Cruce*, *Anutius Foëſius*, *Pet. Pavius*, *Franc. Plazzonus*, *Hieron. Fabr. ab Aquapendente*, *Jo. Marcus Marci*; obſervationum ſcriptores, *Jo. Schenckius*, *Petrus Foreſtus*, *Nic. Tulpius*,

pius, *Ido. Wolfius*, *Iobus van Meckren*, *Stalpartus van der Wiel*, & ex recentioribus expertiſſimi medici, B. *Paulus Ammannus*, Cl. *Bohnius*, B. *Jo. Dolæus*, B. *Chriſt. Jo. Langius*. *Dionis* cum aliis quamplurimis.

Contra hos vero nihilominus inſurgunt, & exiſtentiam contrafiſſurarum infringere laborant *Paulus Ægineta*, *Guido de Cauliaco*, *Dinus de Garbo*, *Amatus Luſitanus*, *Jo. Bapt. Carcanus*, *Petrus Tronus*, *Jac. Berengarius Carpenſis*, *Gabr. Fallopius*, *Jo. Bapt. Corteſius*, & ex recentioribus *Munnicks*, & *Diemerbrœckius*, variis ratiociniis, deſumtis vel a præſentia futurarum, ad inhibendum fiſſurarum progreſſum, a natura productarum, ex *Galen. l. 9. de uſu partium c.* 17. vel a diſpari calvariæ cum vaſis vitreis, vel teſtaceis, cucurbitis ſiccis, vel aliis ſolidis, ratione, quas legeſis apud *Ambr. Paræum Chirurg. l. 9. c. 8. Jo. Andr. a Cruce Chirurg. univerſ. Tract. 2. l. 1. c. 2. Gabr. Fallopium in Hippocr. de vulnerib. capit. c. 14. Jo. Bapt. Corteſium in eundem p.* 125. *Jac. Berengarium Carpenſem de fractur. cran. part. 2. c. 2.*

Recenſetur porro a *Jo. Bapt. Corteſio*, modo nominato, *cit. loc. p.* 126. tertia claſſis, medium inter utroſque tenentium, id eſt, partim affirmantium, partim negantium contrafiſſuras, ad quam refert *Jac. Berengarium Carpenſem*, *Gabrielem Fallopium*, *Jo. a Cruce*, & *Franc. Vertumnianum*.

Verum, quemadmodum non diffiteor, *Berengarium*, & *Gabr. Fallopium* ſibi non eſſe æque conſtantes, pro affirmativa tamen appoſitas & graves afferre rationes, imo ipſam experientiam *Fallopium*: ita *Jo. Andr. a Cruce* affirmantibus prorſus jungere nullus dubito. Argumentis vero eorundem diſcutiendis in præſenti haud immorabor, cum horum robur jam tum a *Paræo*, *a Cruce* aliiſque, ſatis ſit infractum.

Quin potius, cum præſertim plurima recentiorum exempla, uti dictum, lugendum hoc læſionum genus ſatis dederint confirmatum, rectiſſime cum *Paræo cit. loc.* concludo: *Ratum ergo illud eſt, ex Hippocratis auctoritate*, ratione & experientia *confirmatum, alia parte ictum, & alia fracturam eſſe poſſe.*

SECT. I. MEMBRUM II.

De Contrafiſſuræ Eſſentia.

DE *exiſtentia* harum læſionum certus, ulterius de *eſſentia* earundem diſpicio, quid ſibi velint expoſiturus. Monendum autem in limine ſtatim hujus operæ, *contrafiſſuram* commode horum in cenſu poſſe venire, quæ Philoſophis communia πρὸς ἓν ἢ ἀφ᾽ ἑνὸς, *ad unum vel ab uno* vocantur, ſeu quæ uni primario, alteri autem non niſi ſecundario competant, atque hac ratione aliam appellari *proprie*, aliam *improprie* ſic dictam.

Illa erit *fiſſum ipſius cranii, alio, quam in ictus loco, contingens, a flexione, particularum compagem ſuperante, producta. Hæc* vero, *ruptura vaſorum, vel meningum, vel cerebri ipſius, loco quam in ictus loco eveniens, ab eorum, illo in loco, alliſu oborta.*

Definitum utrobique eſt *contrafiſſuræ*, ſeu *reſonitus* vocabulum, quorum illud ex præpoſitione ſeu adverbio & ſubſtantivo, hoc ex eodem & præpoſitione conflatum, quaſi dicas, fiſſuram contra, & e regione ictui oppoſita, excitatam; ſonitum repercuſſum, reſolventem. Quamvis enim, quod prius nomen concernit, uti inferius de contrafiſſurarum differentiis dicetur, læſiones tales non ſemper in oppoſito ictui loco eveniant; cum tamen hæ reliquis

quis obſervatæ vel priores, vel frequentiores; tum a potiori deſumendam & hoc loco judicarunt autores denominationem.

Vocabulum namque *contra* ex terminis ICtorum, contra legem facere, contra fundum piſcationem exercere, contravenire; medicorum contraindicatione, architectorum militarium contraminiren, contreſcarp; notiſſimiſque aliis: contradicere, contra niti, contra putare, contrarium & oppoſitum denotare, ampla haud eget deductione.

Fiſſura pariter medicis rima audit, a findendo derivata, partibus magis duris ac ſolidis, oſſibus, verbi cauſa, conveniens, quorum unitatem ſeu continuitatem, non in tranſverſum, ſed ſecundum eorum longitudinem, ſolutam *fiſſuram* vocant, uti inferius ſub generis explicatione, dicetur.

Perinde ac illud *reſonitus* nomen, a *Paulo Ægineta*, & Græcis aliis, ἀπήχημα appellatum, metonymice cauſam pro effectu allegando, eſt adhibitum, quoniam, quemadmodum ſono accommodis corporibus & angulis allidente echo; ſic capite, gravius præſertim, percuſſo, alia quam in ictus parte ἀπήχημα ſeu ab echo reſponſio oboritur, vel minimum eſt metuenda.

Eodem vero contrafiſſuræ nomine medicis quoque veniunt, latius tamen paullo, illæ cranii fracturæ, ubi lamina calvariæ exteriori integra exiſtente interior nihilominus & quidem eodem in plagæ loco, eſt diffiſſa. *Pavius l. c. p. 79.* hanc equidem tertiam nominat *rimarum* ſpeciem, & *rimam cœcam* vocat, & poſtmodum fuſius de hac *p.* 107. ſub contrafiſſurarum differentiis differit.

Huc & referre poteris illam, quæ in partibus mollibus quandoque contigit, fiſſurarum ſpeciem, ubi ſalvis extimis, interiora viſcera fiſſa & dilacerata obſervata, hepatis a contuſione molendini; lienis a verbere ter fiſſi. Imo & analoga hiſce iſta læſio, quando a contuſione abdominis materni violenta, eodem tamen haud dilacerato, embryo miſerandus brachium vel pedem fractum reportavit. Vid. *D. Præſidis Pathol. dogmat. ſect.* 1. *c.* 6. *p.* 98. & *S.* 2. *c.* 13. *p.* 413.

Miſſis hiſce, modo memoratis ſingulis, in præſenti de illis modo dicam læſionibus, quarum, in ſuperioribus, definitiones exhibui. Harum varia apud autores occurrunt ſynonyma. *Hippocrates c. l.* vocat ξυμφορὰν, (*Anutius Foeſius* ejus interpres ξύμφορὴν) infortunium, calamitatem, quia judicante *Pavio c. l.* vere infelices ac infortunati ejuſmodi ægri, qui nec ipſi ſciunt, an & quomodo ſint læſi, nec medicus, aut chirurgus hac de re ſit certior, niſi cum jam eſt conclamatum.

Paulus Ægineta & alii ἀπήχημα, reſonitum appellarunt, ex rationibus jam memoratis. *Job. Andr. à Cruce*, & *Gelmanus oppoſitionem*, cum læſio plurimum in loco plagæ oppoſito ſit obſervata. Galli vocibus *contrefente*, *contrefiſſure*, & *contrecoup*, *reſonitus*, promiſcue, hoc tamen frequentius utuntur. Germani nominant *ein Wiederbruch*, *Wiederſchlag*.

Genus remotum in prima definitione *fiſſuræ* nomen conſtituit. Per hanc intelligimus alteram illam quarti ſolutæ unitatis morbi, fracturæ nimirum, ſpeciem, qua corporum durorum ſeu ſolidorum oſſium, v. c. particulis, ſuis ex locis prorſus expulſis, eadem non in tranſverſum, ſed ſecundum eorum *longitudinem fracta*, ſeu actu ipſo & in inſtanti, violentaque ratione divulſa redduntur, quarum læſionum accuratam notionem nobis exhibet D. *Præſes* in laudatæ *Patholog. dogmat. Sect.* 1. *c.* 6.

Proximum genus, in eadem definitione a *ſubjecto* læſo eſt deſumtum, capitis nimirum parte ſuperiore ſeu operculo aſſeo, fornicis in modum extruc-

to, *cranio*, *calva*, ſeu *calvaria*, de cujus conſtitutione pro ſcopo præſenti notandum (1) cranium non ex unico ac continuo, ſed multis oſſibus, id eſt, corporibus, *ſolidis* particulis gaudentibus, eſſe combinatum, in extremitatibus ſerræ ad inſtar dentatis, ac affabre & firmius implexis, quarum commiſſurarum veſtigia ſuturæ vocantur, interdum ſitu, ſtructura, & cohæſionis modo differentes.

(2) Meningem craſſam intra cranium cum contento cerebro e cranio ſuſpendi; propaginibus per ſuturas ad pericranium emiſſis, hiſque etiam cum illo communicare.

(3) Plurimis in locis oſſa capitis notabili equidem gaudere craſſitie, diverſis in ſubjectis nihilominus variante, ac triplici ex lamina conflata, duabus oſſeis & media pumicoſa, multiſque cellulis oſſeis, hexangulis & quadrangulis, in quibus medulla hæret ſanguinolenta, diſtincta.

Hæc, ſicuti nutrimentum oſſibus hiſce præbet, ita laminarum extima intimam craſſitie, hæc vero illam duritie, hincque fragilitate antecellit, adeo, uti hanc ob rationem *vitrea* medicis audiat.

(4) Quibuſdam in locis os magis ſimplex, tenue pellucidum, ac durum apparet, v. gr. in bregmate, ſquamoſiſque oſſium temporibus.

Debilitatem oſſium horum modo allegatam (5) multum promovent, tum oſſibus occipitis, tum frontis appoſiti proceſſus, illa ereiſmatum (*der Strebe-Pfeiler*) ad inſtar fulcientes; tum capitis circumſcriptio, temporum uti & bregmatis in locis, magis depreſſa.

Unde (6) attendenda quoque totius cranii figura, non elliptica, ſed *oviformis* magis, diverſas apud nationes denuo varians, ac Turcis, Groenlandis, Abiſſinis, notante *Pavio c. l.* rotunda ac compreſſa, Germanis contra plerumque productior ac oblongior.

Differentiam porro ſubjecti læſi *locus* patefacit, dum dicitur fiſſura cranii, *alio quam in ictus loco contingens*. *Hippocrates c. l. c.* 10. inquit: Ὀστέον τιτρώσκεται ἄλλῃ τῆς κεφαλῆς, ἢ τὸ ἕλκος ἔχει ἄνθρωπος, καὶ τὸ ὀστέον ἐψιλώθη τῆς σαρκός.

Horum verborum ſenſus commentatoribus æque ac medicis valde eſt controverſus. *Jo. Bapt. Corteſius* enim, quantum ex ejus, obſcure ſatis expoſita, mente conſtat, allegato *l. p.* 119. vult, in omnibus Græcis, ſibi oblatis, exemplaribus repertum textus principium ita ſcriptum: τιτρώσκεται ἄλλῃ τῆς κεφαλῆς, omiſſo vocabulo Ὀστέον. Unde, cum præter os plures in capite ſint partes, tum per aliam *capitis* partem non ſtatim eſſe intelligendam aliam *oſſis calvariæ*, cum potiſſimum paulo poſt ſit ſcriptum: καὶ τὸ ὀστέον ἐψιλώθη τῆς σαρκός, *& os nudatum carne*.

De duplici igitur læſione hic diſſeri, una quando *os* ex vulnere detectum, quo in loco oſſis mentionem haberi; altera, quando *alia pars* lædatur. Primam eſſe patentem & conſpicuam, alteram vero omnino latentem, textus fine id ipſum magis confirmante. Spectaret proinde huc exemplum *Amati Luſitani*, *cent.* 3. *curat.* 100. reperiundum, ubi utraque tabula calvariæ integra quidem, aſt ſub eadem parte intus exporrectæ venæ & arteriæ ruptæ fuere inventæ.

Aliis hoc ἄλλῃ τῆς κεφαλῆς de *Hippocratis* illa rimarum ſpecie intelligitur, quam *Pavius c. l. p.* 79. cœcam ſeu occultam, ἀπήχημα Græci vocarunt, & quam ſub contrafiſſuræ homonymia in ſuperioribus dedi expoſitam, quarum recenſiones proſtant apud *Paræum l. 9. c. 8. Jo. Matthæum relat. 7. & Pavium* ſæpius nominatum *p.* 108.

Noſtra

Noſtra quidem ex ſententia *Celſus* ſcopum propius tetigit, qui *l.* 8. *c.*4. locum *Hippocratis* ita vertit: *Solet etiam evenire, ut altera parte fuerit ictus, & os altera fiderit*, præſertim cum idem vocabulum ἄλλῃ per *alibi*, *alio*, *alio loco*, a probatiſſimis reddatur autoribus, ut ἄλλῃ τῆ τείχους, *alibi contra murum*, *in alia muri parte* apud *Rob. Conſtantinum p.* 95. Unde cum medicis celeberrimis, ſuperius nominatis, exemplis præterea hodie quamplurimis idem extra omnem dubitationis aleam ponentibus, per *aliam* hanc capitis *partem* intelligendam exiſtimamus *diverſam*, ita, ut os, inter hanc & plagæ inflictæ locum interceptum prorſus ſit integrum, ſive in oppoſito, ſive ad latus, ſive extrinſecus & in calvaria, ſive intrinſecus & ſub calvaria, de quo in ſecunda dicetur definitione, iſte fuerit.

Quid enim quæſo obſtat, quo minus *Hippocratem* ex *Hippocrate* explicemus, atque ex ejuſdem *l. c.* 13. elegantem locum proferamus ſequentem: *Quæcumque vero illabentia in caput tela ad os vulnerant; ex his id, quod ex altiſſimo loco illapſum eſt, & minime ex plano, & quod duriſſimum ac obtuſiſſimum, & graviſſimum ac minime leve eſt, & quod minime acutum ac molle: hoc & ruperit os, & contuderit: & maxime ſane periculum eſt, ut os hæc patiatur, cum & hæc fiant*, & e directo adverſus telum (κατ' ἀντίον) *os ſauciari contingat*. Qua de re, quando aſſerit *Hippocrates*, recenſitas oſſis rupturas dictis ex cauſis quaſi neceſſario fieri, quandoque vero & id contingere, uti *e directo*, e diametro, & ex oppoſito *adverſus telum*, adverſus locum plagæ, ſeu ictus teli os ſaucietur, inde, quomodo clarius Contrafiſſuram indicare potuerit idem, non videmus.

Quanquam vero ſummus vir hoc in textu partem intelligat plagæ oppoſitam, notanter tamen addit *contingere*, non ſemper idem evenire. Unde ſalva manet & ſuperior ejus ſententia, *alio* quocunque, quam in ictus loco evenire hoc poſſe infortunium, nullumque ex hoc iis eſt præſidium, qui ad producendam Contrafiſſuram requiri ſemper partem ſtricte dictam oppoſitam judicant.

Egregie hoc in loco mentem divi ſenis aſſecutus eſt *Fallopius in expoſit. lib. Hippocr. de vulner. cap.* 14. circa finem hujus capitis, cujus textui B. *Ammannus diſput. de reſonitu*, paucis quandoque verbis interſperſis, majorem inſuper affudit lucem. Unde ex *ejuſd. c.* 2. §. 5. *Fallopium* de hoc ἄλλῃ ſeu *alibi Hippocratis* ita ſcribentem ſiſtemus: *Per illam particulam* (ALIBI) *non intelligemus præciſe & ſemper partem oppoſitam, ſed diſtantem a loco affecto, & quamvis per* aliam partem *poſſimus oppoſitam aliquando intelligere, non tamen præciſe & ſemper, verum etiam aliam capitis partem ejuſdem oſſis: poteſt enim eſſe, ut contrahatur rima in parte alia, quam ubi contunditur os, hac ratione, quia ſuperficies in medio robuſtior eſt, quam in extremis, & ideo poteſt contingere, ut percutiatur frons in media parte, & fiat rima in alia parte ejuſdem frontis, hac de cauſa dico, quod* per aliam partem *non poſſimus ſemper & præciſe partem oppoſitam intelligere, quoniam pars oppoſita eſt una, at, ſi Hippocrates loqueretur de parte præciſe oppoſita, non eſſet periculoſum, quia ſciremus, quod in parte oppoſita eſſet rima, cum videremus, ſymptomata & partem affectam non habere læſionem: verum Hippocrates ſcripſit, quod hoc non poteſt ſciri ab ægro, & ſic, per aliam partem, intelligimus interdum vel* ſtricte oppoſitam, *vel etiam* non nimis diſtantem ejuſdem oſſis, *& hæ partes* (ante ſectionem) *non cognoſcuntur*, quia neſcitur, an læſa ſit pars magis in uno, quam altero extremo.

Differentiæ, quam dedimus, enodatio nos porro ad illas manu quaſi ducit

operas, per quas in Contrafiſſuræ *notitiam* eſt deveniendum. Unde tum illa ſigna, quæ ipſi cum reliquis cranii tam fracturis, quam fiſſuris intercedunt, *communia*, inde dicta, veniunt luſtranda, tum quæ preſſius eandem manifeſtant, ac *propria* audiunt, inquirenda & eruenda. *Senſus* ergo, quoad fieri poteſt, primo conſulendi, quæ vero recondita magis, intimiuſque latent, ſolerti & prudenti ratiocinio indaganda.

Viſu namque uſurpanda (1) læſionis *inſtrumentum*, ſi adſit, ejuſque *ſubſtantia*, an ſit corpus durum, lapis, lignum, ferrum, glans plumbea; an molle, pyrum vel pomum immaturum; *quantitas*, an longum, breve; *moles*, an leve, ponderoſum; *figura*, an aſperum, læve, an rotundum, angulatum, an acutum, obtuſum. (2) Eodem & *auditu* adhibito percipienda, *lædens* an ſit vel fuerit juvenis, ſenex, an robuſtus, debilis, an ira commotus, animo tranquillus (3) *locus*, ex quo læſio proceſſit, an ex altiori, depreſſiori; an fuerit diſtans, propinquus. (4) *Impetus*, an fortior, vel remiſſior; (5) *via impactus* an directa, vel obliqua. Ferro enim longo, ponderoſo, angulato, quando robuſtus & juvenis, cominus fortiter & directe caput petiit, quis ibi non gravem læſionem augurabitur?

Atque, cum cætera ſint notiora, tum de ultimo & via impulſus, quod directus magis lædat obliquo, elegans eſt ratio mechanica, impulſus obliqui, corporis A fig. 1. in corpus obvium D C magnitudinem eſſe ad illam ejuſdem corporis impulſus recti, uti ſinus A D anguli incidentiæ A C D ad radium A C.

(6) *Corpus delicti* vocandum, vulnerati nimirum ætas, robur vel debilitas, ac conformatio, tum totius, tum capitis. Unde *loci læſi* luſtrationem inſtituturus chirurgus, caput, num pileo vel mitra; num denſa vel rara cæſarie obtectum, vel prorſus depile, prius conſideret.

Dein, *Hippocratis* graviſſimo ex præcepto, videndum, num ſit in oſſe calvariæ robuſto, an debili, denſa vel tenui, cute obtecto. Num capilli a percuſſione diſſecti, num vulneri immerſi, redeunteſque erecti. Illud enim oſſis denudati, hoc læſi ſignum.

Partes porro cranio *ſuperpoſitas*, cutem ac carnem, imo pericranium, in loco, quem color mutatus, vel tumor, vel divulſio oſtendet, luſtret, factaque inciſione, pro ſitu plagarum, diverſa modo ſub forma X vel T, modo N aut V (de quibus evolvendus *Dionis* tractatus Gallicus, *Cours d'operations de Chirurgie*, inſcriptus, hocque demum anno editus *p.* 344.) ſingulas, lege artis, removeat. Illarum læſionem minora, hujus autem graviora ſymptomata concomitantur, inferius ſtatim nominanda.

Viſu ulterius & *tactu*, oculis, & manibus exploret, num vulnus cum contuſione inſigni conjunctum. Intueatur ipſum cranium, ejuſque ex lævitate aut aſperitate, niſi a ſuturis hæc ipſa proveniat, de calvariæ vel continuitate, vel fractura judicet, adhibito præprimis ſpecillo convenienti, non nimis tenui, nec acuto, nec nimis pleno. Fiſſura ſi oculo haud pateat, tum partem, leniter deraſam, medicamento nigro *Hippocratis*, ſeu atramento ſcriptorio chirurgorum illiniat, ubi, ſi vel capillaris adſit, eadem in conſpectum veniet, inſinuata localiter tinctura.

Deprehenſa ſic fiſſura, num per omnes cranii laminas penetret, vel deradendo, vel ita explorabit, jubens, uti vulneratus ſpiritum cohibitum, qua poterit contentione, ſurſum adigat. Humiditas vel ſanies cruenta ſi per rimam egrediatur, de eo nullum amplius dubium. Locum vero idem potius habebit apud vulneratos, & mentis compotes, & dolorum cruciatibus haud adeo afflictos.

Inve-

Inveniens apud chirurgos plures adhuc operas, verbi cauſa, dum vel per funiculum, ſub dentibus vulnerati, manibuſque chirurgi, fortiter eundem extenſum pulſantis; vel per dentium, baculo vel ferro, ſeu ſpatula, adminiſtratam pulſationem; vel per teſtarum, nucum avellanarum aut juglandium, dentibus tentatam comminutionem, cranium, num, & quo loco, fractum ſit, dijudicare conantur. *Hippocrates* ipſe jam dudum hæc tetigit in *Coacis*, *c.* 3. *t.* 374. ubi, an ſit os fiſſum, nec ne, ſic judicare oportet, *inquit*, adhibendo mandendum utraque bucca caulem aſphodeli, vel ferulam; & reliqua Vid. *Duret. comment. in h. l. p.* 412. ubi plura, & egregia, habentur. Verum infidis forte his, eventibuſque contrariis ſuo de valore dejectis operationibus, agenda ſua committere, recte cum *Bereng. Carpenſi* & *Paræo* inconſultum judicat B. MEIBOMIUS, rebus humanis ac Academiæ Juliæ cum aliis celeberrimis viris intempeſtive ereptus, in eruditiſſima *de læſionibus cranii a cauſa externa violenta* diſſertatione.

Fiſſura inventa, præcipue patentiori, partes etiam cranii *internæ* inſpectandæ, conſiderateque obſervandum, num ſanguis extra vaſa emiſſus ibidem, vel extra, vel intra meninges hæreat; num hæ integræ, vel diſruptæ, verbo, quouſque læſio pertenderit, cunctaque ſedulo, atque ita tractanda, ne chirurgum vel medicum quidquam fugiat, quod & læſionem ipſam magis manifeſtet, atque inſimul e ſalute vulnerati eſſe queat.

Unde porro, luſtrato plagæ loco, (hæc enim opera reliquas ea propter antecedere debet, uti, quale ſit læſionum genus, conſtet,) omnem moveat lapidem, quo *ſigna* contrafiſſuram *ſpecialius notantia* eruat. *Celſi* itaque *lib.* 8. *c.* 4. de hoc monitum obſervet, inquientis: *Si graviter aliquis percuſſus eſt, ſi mala indicia ſubſequuta ſint, neque ex parte, qua cutis diſciſſa eſt, rima reperitur, non incommodum eſt*, parte altera *conſiderare, num quis locus* mollior *ſit*, *&* tumeat *eumque aperire*.

Jungat eidem *Hieron. Fabr. ab Aquapendente*, qui, præter hæc, *Oper. chirurgic. part.* 1. *l.* 2. *c.* 15. *p. m.* 100. obſervationes, ex praxi deductas, nominavit ſequentes, quibus contrafiſſuram in parte contuſioni vicina factam concludit: (1) vulnus ea parte, qua reſpicit os fractum haud ſanari, in aliis vero cicatrice obduci. (2) Ex eadem parte, tenuem quendam ichorem exire. (3) Saniem hanc copioſiorem, quam pro ratione magnitudinis vulneris, adeſſe. (4) Carnem mollem, laxam, hebetem, & flaccidam ex ea parte ſubcreſcere, (5) per intervalla febriculam accedere. (6) Stylo immiſſo, cutem a cranio ſeparatam reperiri.

Nec inutile erit, ex præcepto *Guidonis de Cauliaco* & B. *Chr. Joh. Langii*, *Operum*, hujus, *chirurg. c.* 5. capiti, ex toto prius raſo, circumjicere maſſam quandam, farinaceam, vel unguentum ex albumine ovorum & maſtiche factum, applicatiſque linteaminibus calidis (quod ipſum non præcipit *Guido*, ſed per diem dimittit, contra ea vero tunc *ſiccum* conſiderat locum) obſervare accurate, ex *humida linea* relicta, in reliqua maſſa perfecte exſiccata, ubi, & qualis ſit illa fractura. Quem indagandi modum B. Vir certiorem judicat, ipſa ſola ſymptomatum, ſcotomiæ, vertiginis, vomitus bilioſi &c. conſideratione.

Et, quemadmodum hic humida linea attenditur; ita *Franc. Arcæus de recta curandorum vulnerum* ratione *lib.* 1. *c.* 5. pileolum ad *Bertapaliæ* mentem, ex ceræ citrin. thur. ſand. ana ℥ij. tereb. acet. fortiſſim. & farin. fabar. a. ℨj. invicem ſubactis formare, & capiti, abraſis capillis, extendere jubet, hocque per aliquot dies relicto inſpicere, & ex *parte* ejus *exſiccata*

fractu-

fracturam delitefcentem credere. Huic tantum tribuit chirurgus, uſu & exercitio multo alias præſtans, ut *certam experimenti rationem* vocet *p.* 41.

Alii cum eodem *Bertapalia* idem tale ex thuris, ceræ, laudani a. ℥iij. mixtis componunt, eademque ratione applicant, ſicque cum *Paræo l. 9. c.* 8. contrafiſſuræ dignotionem, de qua deſperat *Hippocrates*, exquiri poſſe exiſtimant. Tentari hoc poterit minimum, quando ſanies nondum eſt generata, vel hæc potius anteverti, & præſumptive pejora quævis argui debent.

Inprimis vero non tantum ex ægro præter ea, quæ viſu deprehenderis, jubente *Hippocrate cit. libro*, ſciſcitandum, *qualiter & quo pacto vulneratus*; id eſt, num in ipſo percuſſionis momento ſtridorem quaſi oſſis fracti perceperit, unde & experimento illo in *Coacis l. c.* inquirit, num ipſi os aliquod ſtrepere inde videatur &c.; verum & probe obſervandum, quemnam capitis locum ſubinde, & conſtanter magis, contrectet. Quando enim, ſive delirans, ſive mente haud captûs, manum uni eidemque loco ſemper admovet; tum vel ibi calvariæ fracturam, vel vaſorum ſubtus latenti m rupturam ſubeſſe, minimum ſuſpicandam, quis dubitet, penſitatis præſerti m pluribus, eandem læſionem coindicantibus circumſtantiis?

Unde ab *Ebnſinæ* temporibus, ejuſque autoritate, idem inter ſigna hæc admodum invaluit, adeo, ut de eodem non incongrue ſcribat *Jo: Bereng. Carpenſis de fract. cran. part.* 2. *c.* 1. *p. m.* 13. *Hoc apparet in quocunque, quod, ubi eſt aliquis dolor, patiens ipſe ſtatim ſuccurrit, ſaltem cum manu. Et hoc omnibus eſt notum: non mirum ergo eſt, ſi* Avicenna *poſuit tactum cum manu pro ſigno læſionis loci, cui applicatur manus, ſive æger ſit in bono intellectu, ſive non, & non ſaltem ſuccurrit manu, etiam caput hinc inde movet, quærens lenimen.*

Neque vero ſoli ſenſuum indagini ac judicio hæc ipſa committat chirurgus & medicus, verum & *ratiociniis*, ingenioſis ſtatim luſtret actiones læſas, *ſymptomataque* tum *præſentia*, v. gr. vertiginem, caliginem, collapſum, obmuteſcentiam, vomitum adſumtorum ac bilis ſanguinis ex naribus, ore, vel auribus effluxum; tum poſthæc *ſupervenientia*, febrem, deliria, convulſiones, epilepſiam, paralyſin, apoplexiam, torporem ac carum. Verbo, ſingula conjungat, ex ſignis ſeligat pathognomonica a communibus, omnibuſque inter ſe collatis agenda, & ad medelam ſpectantia, determinet, nullo non tempore grave illud medicorum monitum: OMNIA SUSPICARI, & NUSQUAM TUTA FIDES animo revolvens.

Quid ſi κατ' ἄρσιν procedendo contrafiſſuram, ejuſque locum inquirat, atque, haud ſeſe oſtendentibus *Hippocratis* læſionem capitis ſummis generibus, *fiſſura*, *contuſione*, *depreſſione* ac *ſede teli*, præſentibus nihilominus actionibus læſis *contrafiſſuram*, ſeu vaſorum tamen ruptiones ſub cranio concludat?

Haud equidem nos latent dubia, tum contra communium, tum propriorum ſignorum valorem, ab autoribus hinc inde in medium prolata. Unde, ut, creſcente præter opinionem ſchediaſmate, de primis ſaltem contrafiſſuræ notis ex *Celſo* depromtis nunc dicamus, haud procul invenies, cum *Pavio* objicere & interrogare paratos: Quid ſi nihil tumoris aut mollitiei alter quidam locus oſtendat? ex *Celſi* cerebro, haud læſionum inſpectione, hæc enata, cum *Corteſio*, cogitantes,

Verum contrarium patebit ex obſervationibus binis egregiis anni 1690. *Dionis* chirurgi Gallorum primarii, quas *cit. lib. p.* 339. *ſeqq.* inſertas exhibet. Ex ictus nimirum loco in coronæ regione, trepani ope, eduxerat ſanguinem, uſus tamen rationis viro ex lapſu vulnerato haud redierat. Tertio

proin-

proinde, poſt hæc, die in occipite *tumore* obſervato, trepano locum etiam ſubjecerat, ſanguinem ibidem inventum exemerat, atque, ſic deliriis ſtatim profligatis, eundem ſucceſſive ſanitati reſtituerat. Perinde ac contrafiſſuram ex *tumore* loci recte judicatam addit; in infante novem annorum, globo, ſub trunculorum luſu, percuſſo, regionibus hujus & ictus admodum vicinis.

Singulis ergo recenſitis ſignis pathognomonicis memorię mandatis chirurgus accedat, & quænam ſe ex iiſdem offerant, probe obſervet. Ita vero rectiſſime, uti credimus, ſibi conſulet, neque, juſto longius expenſis hujuſmodi difficultatibus magis conturbatus, timidus ac agendorum ignarus reddetur. DEUM enimvero devote invocanti, methodi medendi gnaro, ac ſolerti indagatori, ſæpius in arena proficua ſeſe offerent ſignorum argumenta; auxilium contra vel paucas in horas dilatum percuſſum in perniciem vitæ potius deducet.

SECT. I. MEMBRUM III.

De Contrafiſſuræ Cauſa.

QUemadmodum pro contrafiſſurarum exiſtentia diverſa contulerunt ſymbola autores, ſic & in earundem cauſa alleganda iidem variant. Quidam cum *Hieron. Fabr. ab Aquapendente Oper. Chirurg. part. prior. l.* 2. *c.* 14. ad aërem cranio incluſum confugiunt, exiſtimantes, ipſum ex ictu commotum totam cranii ſubſtantiam pervagare, in parte oppoſita allidi, renitenſque os illud findere.

Jo. Andr. a Cruce quamvis *Chirurg. univerſal. tract.* 2. *de vulnerib. l.* 1. *c.* 3. remotas & procatarcticas, de inſtrumentis nimirum lædentibus differens, nonniſi explicet, capite tamen præcedente modo motum vehementem reflexivum, modo preſſius, tum agitationem aëris, tum ſubſtantiæ ſpiritu abundantis, in calvæ cavitate contentorum, nominat.

Perinde ac *Gabr. Fallopius* in *expoſ. Hippocratis de vulnerib. cap. c.* 14. &, qui ejus ſententiam laudat B. *Ammannus cit. loc. l.* 1. §. 5. & *cap.* 2. § 1. agitationem ſpiritibus, intra corpus contentis, ab ictu communicatam, inque parte oppoſita duplicatam accuſat. Nec diſplicet *Fallopio* huic conjungere ipſius calvæ conſtitutionem, quando *eodem cap.* verbis ſuperius allegatis inquit: *Poteſt eſſe, ut contrahatur rima in parte alia, quam ubi contunditur os, hac ratione*, quia ſuperficies in medio robuſtior eſt, quam in extremis.

Inclytus mathematicus ac medicus quondam Cæſareus *Jo Marcus Marci*, in ſuo de *Proportione motus figurarum rectilinearum & circuli quadratura ex motu tractatu*, *part.* 4. *de percuſſionibus cap. de contrafiſſura*, duo allegare, inque his ſuum, hac de cauſa, aſſenſum firmare videtur, (1) figuram cranii ſphæroidem, (2) impulſus, ad majus intervallum deſtinati, violentiam.

Verba ejus ſunt ſequentia: *An ergo dicendum, in figura cranii ſphæroide ſitam eſſe cauſam? quod partes ab extra preſſæ magis ſtipentur, magiſque reſiſtant diviſioni; a centro autem facto motu, a ſe invicem diducantur? Ita enim fornices onera videmus ſuſtinere & contra niti; quod ſi a parte interna ſeu cava urgeantur, fatiſcere ac diſſolvi. Cum ergo cranium in modum fornicis ſit reductum, non facile a plaga ab extra incidenti diſſolvi poteſt; parte vero oppoſita,*

quia

quia impetus extra fertur, eſtque a centro perpendicularis, nihil mirum, diſſolvi illam continuitatem. Accedit, quod impulſus, facto principio motus a plaga, non conquieſcit in parte oppoſita; cujus violentia ad majus intervallum deſtinatur. Cum itaque reflecti ſit neceſſe, & pars ſiniſtra dextrorſum, hæc ſiniſtrorſum abeat; in illa motuum contrarietate, partibus a ſe divulſis, accidit fiſſura.

Ut vero de cauſis allatis breviter noſtram dicamus ſententiam: prima, de commoto intra cranium exiſtente, ac concluſo, inque partem oppoſitam fortiter allidente, eamque frangente aëre, nulla eſt; cum nulla fiat ejus compreſſio, & quantum pars cranii percuſſa introcedit, tantum inter locum ictus & oppoſitum ſita intermedia extravertitur. Exempla phialæ percuſſæ, & in oppoſita fractæ, non probant quod eſt probandum, cum aëris circulatio ibi haud ſit impedita. Unde nulla compreſſio, nullaque inde fractura poterit oboriri.

Dicta hæc optime confirmat experimentum, a Doctore ac Profeſſore medico ERNESTO HENRICO WEDELIO, filio D. Præſidis natu maximo, hiſce diebus, hanc in rem, inſtitutum, obtenta campanula ænea, cui fundus, ex tornatoris incuria, prorſus erat exciſus. Suſpenſa hæc ex filo, prout *Fig.* 2. monſtrat, itu redituque aëris ſic liberrimo, malleolo percutiebatur aliquoties in *a*. Hoc facto in loco ictui oppoſito *b*. ſtatim aderat contrafiſſura. Unde ictu uno adhuc, uti pateret, quorſum ſe fiſſura eſſet extenſura, abſoluto, etiam in loco ictus, prorſusque diametraliter duas in partes campanula diffindebatur.

Experientia a montibus vel turribus per aërem ſciſſis huc quoque minus facit, quandoquidem is ibidem coarctatus, per ſpiritus autem ſubterraneos valde elaſticos, uti naturam ars in cuniculis (1) *denen Minen* eſt imitata, valide expanſus, non poteſt non, carceris impatiens, obſtantia quæque disjicere. Agitatio vero ſpirituum, intra corpus contentorum, quæ *Fallopii* erat ſententia, ſymptomatum potius, contrafiſſuræ comitum, quam ipſius contrafiſſuræ cauſa exiſtet.

Joh. M. Marci tandem rationes, quamvis propius ſcopum feriant, dum in figura cranii & impulſu illato cauſam quærunt, aliqua tamen egent & explicatione, & ad cauſam contrafiſſuræ proximam deductione, tum ex ejus *Othoſophia* ſeu *impulſus philoſophia* petendis, tum noſtris ex placitis facile ſupplendis.

Qua de re CAUSAM contrafiſſuræ primi generis IMMEDIATAM ac *proximam* in *flexione*, *compagem particularum cranii ſuperante* collocamus. Enimvero cranium, uti *Membr. II.* dictum, ex particulis conſtat, inter molles ac duras medium quaſi locum obtinentibus, quæ alias ab autoribus *ſolidæ* vocantur, fluidis, quæ nullam habent conſiſtentiam, oppoſitæ.

Dictæ hæ particulæ cohærentes ac conjunctæ, cum non undequaque ſe contingant, ſed innumeras cavitates, quas, cum omnia ſint in mundo hoc plena, maſſa quædam ſubtilis ac agitatiſſima perluit, interſperſas habeant, poſſunt, expulſa tantiſper illa, comprimi, atque ad ſe propius accedere. Quoniam vero materia illa, recepto nunc in ſcholis nomine *ætherea* appellata, iſtis cavitatibus, tanquam totidem carceribus incluſa, reluctatur, fit, ut particulæ cranii, ſub hac compreſſione, inſtar machinæ, reſiliant, renitantur, ac reagant, indeque corpus conſtituant, quod compreſſibilibus, ſeu *elaſticis*, accenſetur.

Inde porro illud efficitur, uti, quotieſcunque cranium, accepto ictu ita *inflectitur*, ut particulæ ejus ſolidæ aliquem quidem motum ac tranſpoſitio-

nem

nem patiantur, ex ſuis tamen locis haud prorſus expellantur, ſed ad priora redeant; caput, communi cum ſolidis ac duris corporibus ratione, dum ætheris, per ictum ſuis e porulis ejecti, alterni reditus illud vibrant, *tremere* ac concuti incipiat.

Redibit tamen priſtinam ad figuram ac ſtatum cranium, nulla oborta fiſſura, quando præciſe potentiæ comprimenti *æqualis* erit reſiſtentia compagis partium ejus ſolidarum. Ictu autem priori vel ſtatim aliquoties, ceſſante nondum priſtino capitis tremore, repetito, vel fortiori, *flexionem*, partium cohæſionem *ſuperantem*, efficiente, inflicto, præſto erit *fiſſura*, particulis ſuis ex locis longinquis, ac ultra earum elaterem, quaſi ſpecialem, dimotis.

Sufficit enim nobis in præſenti, illam particularum cohæſionem ac compagem, ſenſibus obviam, nominaſſe. Nec attinebit ſummorum virorum diſceptationes, an a vi magnetica *Archimedis* ac *Borelli*; glutine quodam vel hamulis *Gaſſendi*; funiculo *Lini*; gravitate ac preſſione ætheris *Bernoullii*, ſeu undecunque veniat illa, facere noſtras; quamvis, ut verum fateamur, ultima, peculiari de *gravitate ætheris* tractatu a B. Viro ingenioſe admodum oſtenſa, reliquis palmam reddere dubiam videatur.

Ita namque in via regia artis cultorem deducunt, nec in compitis, jamtum ſatis frequentibus, eundem errare permittunt verba *patholog. dogmat. Wedelianæ Sect.* 2. *c.* 13. *p.* 407. de hac ſolidorum divulſionis cauſa ſolide, atque ex legibus mechanicis prorſus concludentia: *Quæcunque partes ſolidas, naturaliter* indivulſas, *quoquo modo præternaturaliter* divellere, & a ſe invicem ſeparare *poſſunt*, *illa in genere cauſæ ſunt ſolutæ unitatis. Nihil enim aliud ſunt morbi hi, quam ſpecies divulſionis, ut fiat* διαστασις τῶν συμφύτων μερῶν, *connatarum partium diviſio*. Jam vero *flexio* in locis contrafiſſuræ contingens *fortior*, quam uti compages particularum illud ferat hoc efficit: Ergo erit cauſa immediata ac proxima contrafiſſuræ.

Quidquid autem *flexionem* illam producere valebit, hoc ipſum CAUSÆ MEDIATÆ PROXIMIORIS nomen merebitur. Eſt igitur illud extra omne dubium *ictus*, ſeu *impulſus*, alio quam contrafiſſuræ in loco, capiti impreſſus. Dicit hic ac denotat validam non minus, imo validiorem particularum cranii ſolidarum compreſſionem, ita tamen *limitatam*, ut nulla ibidem fiat actualis earundem ab invicem diviſio. Dum enim nonniſi de contrafiſſura agimus, facile patet, ad nos non ſpectare illos caſus, ex placitis noſtris æque, ac haud difficulter, exponendos, ubi a vehementiori ictu locus uterque validius inflectitur, indeque finditur, oborta ſic fiſſura cum contrafiſſura.

Oritur nominatus *ictus* in illa actione, quæ *percuſſio* vocatur, a corpore quodam *extrinſeco*, ac *impellente*, violenter contra caput adacto. Cauſa igitur mediata hæc denuo aliam, *aliunde* venientem PROCATARCTICAM Græcis dictam, ſupponit. Viſo proinde corpore *impulſo*, patiente, agentique reſiſtente, luſtrandum porro *impellens*, agens, reſiſtens illud vincens, atque in motum abripiens.

Corporum nempe *impellentium* nomine veniunt omnia illa, quæ unitatem vel continuitatem cranii reddere poſſunt quovis modo ſolutam, qualia ſunt non tantum omnia ſolida ac dura, verum quandoque & mollia. Notatu enim dignum Magnif. D. SLEVOGTIUS in egregia ſua de *cranii carie* diſſertatione recenſet exemplum, ubi pirum immaturum ex alto, in dextram ſincipitis partem, pueri octennis, projectum, hujus & inſecutæ mortis cauſa extitit. Longum nimis foret, totidem ex recenſionibus ſiſtere læſionum hæc inſtrumenta, lignea, lapidea, plumbea, ferrea, aliaque, in miniſterium iræ ac

vindictæ, imo hinc cædium ſæpius, uti furor arma miniſtrat, adhibita, quorum variantes rationes jamtum ſub ſignorum, in quantum ad illa faciebant, recenſione, fuere penſitatæ.

Viſis hinc cauſis ſingulis, conjectura haud difficili erit aſſequenda ratio, qua excitata ac in motum deducta procatarctica, tandem contrafiſſura oboritur. Siquidem exempli loco conſiderato fuſte, communi admodum armorum genere, talibus in diſſidiis arrepto, certum eſt ex rationibus mechanicis, in unaquaque ejus particula contineri impetum, adeo, ut ſi in motu avellatur, ipſa mobile impellat. Jam vero, quoniam partes fuſtis percutientis ſunt cohærentes, ea propter totus impetus cogitur in illud extremum fuſtis, quod mobile impellit. Quod longior ergo fuſtis, eo plures ejus partes impetum, in ſe, continentes: Ergo eò fortior impetus, in ejus apicem a pluribus collectus. Unde, fuſte longiori exceptas pilas luſorias, ad majorem diſtantiam excuti notiſſimum eſt.

Fuſtis proinde talis in caput obvium violenter impulſus, eidem ſuum erat communicaturus motum. Ante vero quam totum hoc cedat, prius cedit pars, cum, ex corporum conſtitutione, & quoniam nullum datur ſolidum infinitæ duritiei, conſtet, nunquam impelli poſſe ac cedere totum, niſi prius cedat ejus pars.

Jam multo gravior foret læſio, ſi fuſtis talis immediate in ſolidam calvariæ ſubſtantiam adigeretur. Provida ergo utilitatum natura cranium cute, craſſitie inſigni, & eo voluit fine inveſtitum, ut vim fortuitorum facilius eluderet, dum non firmum & rigidum, ſed molle & cedens obſtaculum offendentibus iiſdem vis ictus non parum fruſtratur, ac poſtea continenter, ab illa mollitie & partium flexibilitate imminuitur, præprimis ſi in caput immittatur fœcunda ac frequenti cæſarie, pileoque vel mitra denſioribus munitum.

Ictu ergo, ſeu plaga inflicta, partes capitis, ſeu cranii potius, de quo nobis eſt ſermo, hanc ſuſtinentes, utpote propiores, non modo *prius* moventur reliquis tanquam remotioribus, verum & *fortius*, pluſque virium impenditur hunc in locum, quam in reliquas partes; cum in circumjacentes diſtributus, magiſque diſperſus impetus, non poſſit non fieri magis remiſſus. Id quod minus obſervarunt, neque cum legibus motus concilianda poſuerunt *Fallopius* & alii quidam, locis ſuperius allegatis, affirmantes ictum reflexum recto longe eſſe validiorem.

A loco igitur plagæ ad ſequentes & oppoſitas partes, uniformiter difformiter, uti loquuntur autores mechanici, fit impetus propagatio, & quidem propemodum momentanea. Dico vero *propemodum momentanea*, cum impoſſibile ſit, ut eodem inſtanti, in quo extremitas capitis, tanquam corporis cujuſdam concreti, percutitur, ſimul agitentur omnes ejus partes.

Quamvis itaque cranii particulæ ſolidæ in loco ictus majorem patiantur compreſſionem, majoremque inde motum ac tranſpoſitionem, verbo, figuræ mutationem; nihilominus non ibidem, ſed alio in loco contingit fiſſura, idque non modo ratione *figuræ*, verum etiam, & quidem magis, ratione *texturæ*.

Atque, cum regularia ſint menſura irregularium, ponamus primo figuram cranii perfecte circularem, *a c b d*, *figur.* 3. dein texturam ejus uniformem, & tertio, æqualem quoque, accepto in *d.* ictu, in ſingulis circumferentiæ partibus vim impendi. Hoc poſito, majorem effectum exhibebit impetus illis in locis, ubi majorem producere poterit *figuræ mutationem*, id eſt, in quatuor verticibus *a b c* & *d*. Unde, ictu in *d* inflicto, ex figura circulari,

ri, fiet *elliptica*, reddeturque eadem in *e* & *f* acuta, in *g* & *h* obtuſa, ibi extra circumferentiam promotis, hic intra eandem reductis terminis. Hac ratione mutata figura, facilis erit tum in verticibus axis majoris *e* & *f* tum in minoris *g* & *h* fractura, ultra compagem & elaterem earum, uti ſupra dictum, dimotis ejus particulis ſolidis.

Atque hæc, ex percuſſione ſolidorum, figuræ mutatio tam certa eſt, ut experimentis hodie facile conſtet, vel a minimo eam produci poſſe ictu. Sonus enim, quem ſtatim reddunt, idem ſatis confirmat, qui produci non poſſet, niſi repetitis ex vibrationibus ætheris corpus tremere, id eſt, figuram priſtinam ſæpius mutare inciperet. Adeas inſuper *Borellum*, qui libro eleganti *de vi percuſſionis p. m.* 205. experimentis in ſtatera factis, dedit demonſtratum, ab ictu perexigui corporis, pondus nihilominus vaſtum fuiſſe aliquantiſper concuſſum ac ſublevatum.

Quocirca, ne ullum, de hac figuræ, in ſolidis, ex percuſſione, mutatione reſtet dubium, en aliud ab Illuſtri, ac ſupra omnem laudem poſito Dn. LEIBNITIO, gratioſe nobiſcum communicatum, ac *fig.* 4. delineatum: Annulum majorem ferreum diametri quatuor pedum (quo major, eo melius res ſuccedit,) tribus funiculis in *a b c* alligatum, ex unco *m* ita ſuſpenſum curavimus, uti ſitum teneret horizontalem. Deinde globulum æneum *e* ex alio unco *f* filo ſic demiſſum dedimus, uti interiorem annuli oram in *e* ſtricte contingeret.

Singulis ita quieſcentibus, in *g*, diametraliter huic oppoſito, exterius annulum percuſſimus. Hoc impulſu ſtatim annulus ellipticus factus globulum æneum *e* verſus non excuſſit, eadem prorſus ratione, ac ſi ex oppoſita parte in loco *e* extrinſecus fuiſſet ictu exceptus annulus. Fieri illud haud potuiſſet, niſi partes annuli *g* & *e* introrſum, *h* & *i* vero extrorſum fuiſſent adactæ.

Pro eodem confirmando, uti inventis facile eſt addere, duos adhuc globulos ex ejuſdem conclavis laquearibus uncis *k* & *l* ita filis ſuſpenſos demiſimus, uti annulum in verticibus *i* & *h* extrinſecus ſtricte attingerent. Cunctis iterum quieti datis, annulum in loco *g* denuo percuſſimus, & ſtatim globus *e* verſus nos, globus autem in *i* dextrorſum, alter in *h* ſiniſtrorſum excutiebantur, indicio manifeſto ex ictu axem *h i* elongari, alterum vero *e g* abbreviari, & ſic annulum figuram ellipticam induere. Notabilis quoque erat tremor diu durans, & globulos per aliquod temporis ſpatium pulſans. Quod ſi annulus non ictu, ſed manu leviter ſuo ex loco verſus *e* dimovebatur, figura adeo ſalva, globuli ſinguli quieti remanebant, amotis ita locis annuli ſingulis a globulis ſuſpenſis in *e h* & *i*.

Judicabimus nunc ex hiſce, quid contingat in cranio *figur.* 5. non rotundo, ſed oviformi, primo, ſolius reſpectu figuræ. Hoc ipſum in occipite *a* figura ſphæroide ampliori, in fronte ſphæroide arctiori; in temporibus autem *c* & *d* depreſſa magis, eſt circumſcriptum. Ex quo patet, cranii fornicem anteriorem conſtrictum injuriis hoſtilibus, quas adverſa facie excipiunt fortiores, magis expoſitum validius reſiſtere, præ poſtico ampliore. Valde debiliter autem depreſſæ temporum regiones idem agunt. Unde non mirum, ictuum etiam, vel ab antica, vel a poſtica parte exceptorum vehementiam, in has facile exonerari partes, obſervataſque in iiſdem frequentiores contrafiſſuras. Quorſum & multum confert *textura* oſſium cranii, in illis temporum, & in bregmatis locis tenuis & fragilis magis, uti jam ſuperius fuit annotatum; in fronte ac occipite fortior, & præter hæc appoſitis proceſſibus, tanquam anteridibus, fulcita.

D 2 Si

Si proinde figura texturaque craniorum non tantum, per tranſverſum & horizontaliter, *fig.* 5. verum & per longitudinem ſeu perpendiculariter *fig.* 6. imo & oblique ſectorum inſpiciatur, ſingula probe conjungantur, & expendantur, patebit ratio, quare fronte icta integra, fiſſum ſit occiput, aliis in caſibus non hoc, ſed vel bregma, vel os aliquod temporum; icto bregmatis oſſe ſiniſtro, qua lambdoidi jungitur, fiſſum ſincipitis os dextrum prope bregma; quales & variæ aliæ contrafiſſurarum hiſtoriæ occurrunt apud ſuperius nominatos, tum obſervationum ſcriptores, tum medicos, ibidem evolvendæ, & adductis ex principiis noſtris facile explicandæ.

Siquidem, exempli cauſa, accepto in occipitis latere dextro *e* ictu, illa pars introrſum flexa equidem, non vero ob robur fiſſa, idem cranium in locis *f* & *g* ob ſingulorum oſſium contiguitatem, validamque in ſuturis implicationem, extravertit, nec ibi tamen, ob laminarum robur, fractum deprehenſum fuit. Aſt in oppoſito magis ictui loco, ac tenuiori, ſolidoque temporum oſſe *c* contrafiſſura apparuit, introflexo eodem facile oborta.

Contra vero accepta, frontis in parte dextra *h*, plaga, nec hæc, nec oppoſita occipitis in *i* introactæ equidem, ob firmitudinem tamen haud fiſſæ fuere, ſicuti nec locus *g* extraverſus, eandem ob cauſam. Verum os idem temporis *c* debilius, quamvis haud oppoſitum, ſed quarta circiter parte diſtans extra actum, fiſſuram fuit paſſum. Perinde ac percuſſo *fig.* 6. vel oſſe frontis *a* vel occipitis *b* nullum horum, vel ictum excipiens, vel oppoſitum fuit fractum, ſed fiſſum deprehenſum modo os bregmatis ſiniſtrum in *c*, modo dextrum, extra coacta, & ob eorum, in his locis, extremitatem, fortius concuſſa atque inflexa.

Idem hoc nobis in teſtarum fragmentis majoribus pluribus accidit, in muſeo ſuperius laudati Doctoris ac Profeſſoris Medici, *Wedelii*, eodemque præſente, malleo percuſſis, quorum unum, quoniam dicta, de bregmatis oſſis contrafiſſura, egregie illuſtrat; *figur.* 7. exhibet. Malleo nimirum leviter percuſſa teſta in *a* tremorem ejus undique tactu explorabamus, fortiſſimum in apice *c*. Unde, validiore ſub ictu, ibidem potius, quam aliis in locis, oborturam fracturam, edicebamus. Reſpondebat eventus, ſiquidem facto eodem, in *b* diffringebatur. In alia tali teſta idem contingebat, cum repetitis ſtatim, nondumque a priori pulſu ceſſante tremore, ictibus, quamvis minus fortibus, eandem exciperemus.

Progredimur ad contrafiſſurarum DIFFERENTIAS, quas ad octonarium numerum adſcendentes recenſet *B. Animanus Diſp. de reſonitu alleg. cap.* 2. §. 5. facile tamen contrahendas. Nimirum, ut ſtatim ab exordio hujus argumenti allatam præſentibus denuo accenſeam, contrafiſſura alia erit in capitis partibus *continentibus*, cranio nimirum, alia in *contentis*, vaſis nempe, tum meningum, tum cerebri ipſius. Illa vel eſt in *propinquo* plagæ inflictæ, dum v. gr. os idem frontis in ſiniſtra parte percutitur, finditur in dextra, aut oſſe bregmatis ſiniſtro icto, finditur ſincipitis os dextrum prope bregma; vel in *remotiore* aut *oppoſito* loco, dum oſſe occipitis percuſſo finditur vel bregma, vel frontis illud.

Utraque denuo vel fiſsuram exhibet, unam tantum laminam, ſive internam, ſive externam, vel utramque penetrantem. Imo & caſus dantur, ubi ſalvis prioribus, intermedia medullaris læſionem eſt ſortita, ſanieque inde orta ac febri, longo demum poſt tempore vitam vulnerati cum morte commutarunt.

Tandem & contrafiſsuræ cum fiſsuris occurrunt, id eſt, non tantum locus alius,

alius, ſed & locus plagæ fiſſi fuere deprehenſi, quoniam fortior ictus non modo locum ictus, verum & alium, præſertim debiliorem, validius inflexos indeque fractos dedit. Illam vero contrafiſsuram, ubi in loco ictus, lamina calvariæ externa integra, interna fuit fiſsa, imo quandoque teſtas & fragmenta, meninges, vel cerebrum ipſum, pungentia emiſit, ad nos non ſpectare, ſuperius jamtum eſt dictum.

SECT. I. MEMBRUM IV.

De ſecunda Specie Contrafiſſuræ.

QUandoquidem plura, in ſuperioribus jam recenſita, conſiderationem hujus læſionis adjuvant, tum ſingula hujus cognitionem concernentia membro præſenti dabimus breviter expedita, viſoque ejus *definito*, de *genere* ejuſdem *remoto* diſpiciemus. Hoc denotat *rupturæ* vox, ſecundus nempe *ſolutæ unitatis* morbus, atque *divulſionis* ſpecies, in qua parietibus, tum membranarum, tum vaſorum, his intertextorum, in ſua unitate ſolutis, actuque ipſo diviſis, divulſis, ab invicem ſejunctis, quod vehunt, fluidum extravaſatur.

Utut enim ruptura, herniarum exemplo, quandoque in ſenſu latiori pro laxatione, eamque conſequente dilatatione, accipiatur; ſtricte tamen diſruptionem, actu factam, indigitat. Unde hac ex cauſa, & quoniam hæc denominatio (quod denuo D. *Præſes patholog. dogm. Sect. I. c. 6.* graviſſime innuit) partibus magis mollibus, continentibus; hiſque interum potiſſimum internis, ſalvis & illæſis externis, eſt conveniens, *rupturæ* nomen uſurpavimus.

Proximum autem *genus* a *ſubjecto* non minus eſt petitum, *vaſis* nimirum vel *meningum*, vel ipſius *cerebri*. Vaſorum appellatione intelligimus quoſcunque tubulos, *fluidum* quoddam vehentes, ſive id ſanguinis, ſive lymphæ, ſive his adhuc ſubtilioris cujuſdam in cenſu veniat, quoſque tum meningibus, tum cerebro ip' artificioſiſſime videmus interſperſos.

Nec etenim ſola *fibrarum* ex quibus meninges ſunt contextæ, diviſio gravem hanc pareret noxam, utpote ſæpius a chirurgis, pro eximendo ſanguine ſubtus jacente, data opera inciſarum, verum eadem horum vaſorum dilacerationi, indeque effuſo eorum liquido, venit adſcribenda.

Differentia porro eadem eſt cum priori, *alius* nimirum *locus*, *quam is, qui ictum excepit*, ex genere facile limitandus, intelligenduſque non partium *continentium*, & cranii, ſed *contentorum*, & ſubtus latentium, vel meningum, vel ipſius cerebri.

Locus autem hic ex ſignis ſuperioribus, jamtum memoratis, mutatis mutandis, erit inveſtigandus, atque inprimis, cum is ad interiora magis ſeceſſerit, ſymptomatum ratio habenda. Unde, verbi cauſa, ex vertigine, caligine, obmuteſcentia, vomitu adſumtorum, ac bilis, labes nervoſo generi illata; ex ſanguinis per nares, aut aures eruptione ruptum in interioribus vas quoddam ſanguiferum; ex inflammationum ſignis, vigiliis contumacibus, febribus, deliriis, convulſionibus &c. invicem ſe conſequentibus, fluidorum in putrilaginem vergens ſtatus, concludenda.

Perinde ac dolorem, v. g. pungitivum, ac fixum indicante ægro, atque oculorum rubedinem, ſingultus, vomitus, paſſiones colicas; & ſimilia, oſten-

oſtendente eodem, de meningum læſionibus erit cogitandum. Locus etiam hic conſiderate notandus, ſi cui frequentius manum admoveat.

Sic & remotive denuo hæc magis patefient, quando nec æger oſſis, tamquam fracti, ſtridorem, ſub percuſſione, perceptum indicabit, nec cranium, ex monitis ſuperioribus, denudatum fiſſuram ullam monſtrabit. Quemadmodum de hiſce læſiones internas manifeſtantibus ſignis fuſius, & diſtinctis capitibus agit *Berengarius lib. cit. part. II. c.* 3. 4. 5.

Cauſæ immediatæ nomen *alliſus* tuetur, facile concipiendus, & exemplis, vel mollium in ſolidis continentibus, vel undarum adverſus littora agitatarum illuſtrandus. Duo ergo ad alliſum hunc producendum concurrunt: (1) Corpus *ſolidum*, & quadantenus durum, *ad quod fit alliſio*, oſſeum nimirum calvariæ tegmen, in quo cerebrum, pellibus ſuis inveſtitum, tanquam in vaſe; ſeu, ut pretioſiſſimæ merces in ſuo involucro, eſt reconditum. (2) Corpus *allidens molle*, ex particulis, aliquam tamen conſiſtentiam habentibus, indeque reſiſtentibus, coagmentatum, meningum nimirum, cum cerebri haud exigua mole, multiſque vaſorum tubulis intercepta, incluſa.

Duo hæc corpora, cum ſint diverſæ admodum texturæ, tum facile eſt judicatu, facta *percuſſione*, quæ denuo, ex dictis *Membr. III. cauſæ mediatæ* fungitur vicibus, indeque in motum abrepto vaſe calvariæ continente, quod contingat.

Sua enim in figura, ex demonſtratis noſtris, mutatum, atque intus, & ſic retroflexum cranium particulas ſuas ſolidas, tanquam totidem cuneos, in fibroſam, ac mollem meningum & vaſorum ejus ſubſtantiam adigit, vim quoque illatam, per hanc, ulterius ad cerebri vaſa propagat, illorumque unitatem ea ratione ſolvit, uti fluidum, quod vehunt, cujuſque partes jamtum in continuo verſantur motu, ſuis terminis ac alveis evolvatur, aliaſque cavitates occupans, στάσιν concipiat, ſtagnet, ichoreſcat, graviſſimorumque malorum cauſa exiſtat. Ideo namque requirebatur continuitas, ut fluida, alienis terminis contineri ſolita, proprio neſcia, alveis ſuis contenta, legitimo ordine & motu poſſent contineri, æque ac moveri.

Hujus tandem contrafiſſuræ non alia eſt *differentia*; quam, quod, pro ratione plagæ inflictæ, alia *levioribus*, medicamentiſque accommodis citius amovendis, alia *gravioribus*, pericula graviora, imo vitæ ipſius diſcrimen, minitantibus, ſit ſtipata ſymptomatibus.

SECTIO SECUNDA.

DE CONTRAFISSURÆ CURATIONE.

MEMBRUM I.

De ejuſdem Prognoſi.

QUoniam graviſſimo *Celſi l.* 5. *c.* 26. ex monito, *eſt enim prudentis hominis, primum eum, qui ſervari non poteſt, non attingere, nec ſubire ſpeciem ejus ut occiſi, quem ſors ipſius interemit; Deinde* autem, *ubi gravis metus, ſine erta tamen deſperatione eſt, indicare neceſſariis periclitantis, in difficili rem eſſe,*

ne,

ne, *ſi victa ars malo fuerit*, *vel ignoraſſe*, *vel fefelliſſe videatur*: ea propter commodum erit, ipſi curationi præmittere conſiderationem de ejuſdem *difficultate*, ſeu expendere, quomodo contrafiſſuræ *prognoſis* ſit formanda.

Hoc ergo in negotio denuo ad rem pertinebit, divinum audire *Senem* loco illuſtri *L. de Loc. in Hom. c.* 43. ubi ſub titulo fracturis capitis præmiſſo: *ſiquidem* ſcribit, *os fractum fuerit & contritum*, *periculo vacat*, *& curare oportet hinc humectantibus medicamentis. Sin rumpatur & fiſſura fiat*, *periculoſum eſt*.

Singula quaſi accurate obſervanda monet, in *prædictione* & *curatione*, ſuo tunc tempore in uſum vocata. Vulgaris quippe fractura quæcunque, habito nempe ad alia reſpectu, haud adeo pernicioſa, vel lethum inferens eſt, modo non negligatur. Aſt fiſſura, & gradu majori contrafiſſura revera *infortunii* loco habenda, &, tanquam ad ſtygias umbras miſſura, timenda.

Patebit autem hæc prædictio magis, ſi primo læſionum *genus*, *ſubjectum* & *cauſam* graviſſimam luſtremus. *Fiſſura* hæc concuſſionem, conquaſſationem, extravaſationem infert, eamque ut plurimum ſummam. Quot verba igitur, tot momenta periculi longe maximi: inde ſpiritus, humores & pori ipſi ſuos experiuntur ac patiuntur manes, totique machinæ ruina præceps imminet, ipſa baſi velut ſubruta, atque ex ordine dimota.

Variant tamen hæc gradu ac diſcrimine non uno, diverſis in *ſubjectis*, tum ratione totius, tum capitis, tum loci tandem ejuſdem læſi. Juvenis ſiquidem aut Vir in Germania, ejuſque locis Septentrionalioribus, degens, tempore hiemali, ſuſtinendis hiſce periculis valentior eſt ſene, Italo, Gallo, Hiſpano &c. æſtate percuſſo, cujus calva durior ac velut vitrea, fragilis magis, facilisque acceſſus convulſionum, ipſiuſque apoplexiæ.

Perinde ac, uti perſonarum, ita & *capitum* varietas, in eorundem circumſcriptione, ſive figura, craſſitie & ſuturis, quod olim in Perſarum & Græcorum capitibus a prælio refertur obſervatum, & cujus alia, notatu digna, nobis exhibet exempla *Pavius cit. l. p.* 14. occurrit non una.

Nec etiam, judice *Hippocrate*, indifferens eſt, *qua* quis *capitis parte* vulneretur. Unde ob tenuitatem ac vitream quaſi duritiem oſſium temporum & bregmatis frequentiores & fiſſuræ & contrafiſſuræ circa hæc loca, quæ certe periculis haud vacant, diligenter recenſitis, tum ab *Hippocrate*, *cit. l.* tum *Pavio p.* 5. 45. 49. 51. 55. &c. Sic & frontis *a* percuſſiones, ab altiori præcipue loco deſcendentes, facile in oſſibus illis tenuibus, orbitas oculorum cingentibus *d* contrafiſſuras, hincque humorum extraverſiones, ulcera ægre ſanabilia, vitæque adeo perniciem excitant. Vid. *fig. 6.* Suturarum quoque contuſiones, ob membranarum, ipſis inſertarum, cum interioribus communionem, periculoſiores.

Quandocunque ergo ultra ſphæram & æquatorem quaſi naturæ, ejuſque tolerantiam hæc contingunt, eadem morbo ſuccumbere cogitur, damnoque exiſtente irreparabili, remediis generoſis non juvantibus, vitæ lucula extinguitur. Horum remediorum bigam *cit. l.* adducit *Cous* (1) *humectantia*, ſeu lotionem, quorum nomine ipſi veniunt vina ſola, eaque optima, fomenta, mox memoranda. Quæ vero intelligat, innuit *l. de ulcer. cap. c.* 1. *t.* 1. nempe, non aquea, nec frigida, ſed *vinum*.

(2) *Serram*, per quam trepanum intelligit. Nec enim aliud quidpiam eſt idem, quam ſerra orbicularis, in rotam vel circulum acta, ad cranium perterebrandum. Addit enim finem, qui idem confirmat, *ad exitum ſaniei concedendum*, *& ingreſſum præcavendum*.

Cauſæ

Cauſæ pariter conſideratio læſionis periculum ſatis innuit. Extra enim controverſiam, noſtris in ſcholis, eſt poſitum, morborum ſolutæ unitatis ſpeciem, longe graviſſimam, eſſe *contuſionem*, ſi cum cæteris eadem æſtimetur proportione. Orta enim inde divulſio, quaſi de induſtria ſe abſcondens eſt, atque interiora petens, exterius periculi minoris equidem faciem multoties oſtendens, interius vero cuncta ad ſtragem truculentam edendam diſponens, poros alios obſtruens, alios divellens, vaſa dilacerans, latices eorum excutiens. Quibus ſi ſuccurri mature haud poterit, obſtructum aperiri, divulſum conſolidari, extravaſatum vel in circulum priorem redigi, vel auferri atque extrahi, conclamatum eſt.

Hæc ergo, medicis *eſsentialiter inhærentia*, dicta, quemadmodum in prognoſi ſedulo, ſic & *poſteſsentialia*, ſeu læſionem factam conſequentia, illiſque prioribus velificantia, conſiderate veniunt attendenda. Peſſima eſt, *Hippocratis* elogio, inflammatio, eamque preſſo conſequens pede phrenitis, quam maniæ generali nomine exprimit. Par eſt ratio convulſionum, epilepſiæ ipſius, paralyſeos, hemiplexiæ, quæ ſingula ſi eveniant, mortem inſtantem minantur.

Ex adverſo autem, ſi hæc præcaveri atque anteverti queant, tum a robore naturæ, (cui tamen ſoli minus fidendum) tum artis, eandem adjuvantis, ſalutaribus præſidiis, ſervari poterit homo, vel ſpes minimum affulget, futurum id eſſe, idque omni modo procurandum,

Accenſendum his eſt coma, vel ἀποπληκτικόντι. Æger ſi ſit excitabilis, ſperanda erunt meliora, ſin minus, contra; nec tamen omnis ſtatim fiducia abjicienda, ſed & hic locum habet ſeu invenit expectatio, modo medelæ opera continuetur provida ac indefeſſa.

Pulſus quoque habenda erit ratio, qui, quamvis ſæpius indifferens, magnus tamen celeri, & longe magis frequenti eſt anteponendus & attendendus. Quo enim magis ad incitas eſt redacta natura, eo magis urget uſus, & contra. Neque tamen ſolo ex pulſu magno ſalus eſt præſagienda, niſi ſit conſtans, & pororum cerebri remeabilis, ac medicamentis accommodis tollenda obſtructio, cujus interiora & quaſi caſtellum hoſtis jam tenet obſeſſum. Hiſce igitur fundamentis univerſa ſalutis & mortis, ſeu eventus prædictio erit inædificanda. Reliqua enim omnia iiſdem ſunt ſubordinata, & ad hæc referenda.

Neque *Tempus eventus* indictum erit dimittendum. Omnia capitis vulnera acutorum veniunt in cenſu, & contrafiſſura in ſpecie acutorum primi generis. Hinc ſi quatriduum attigerint, ſecundi gradus erunt ex ordine, atque ſic ulterius, ſpei, eventuſque ad ſalutem tendentis creſcit augmentum. Normam ergo cuncta hæc accipiunt ab intrinſeco equidem, a læſionis gravitate; ab extrinſeco autem a regimine decenti adminiſtrato, vel neglecto.

Proſtant nihilominus & longius productarum harum etiam læſionum exempla, quandoquidem, Deo fortunante, priſtinas ſenſim reſumere vires valet natura, haud vero in inſtanti, induciis quaſi, ad idem, cum hoſte pactis. Quin per aliquot menſes, ne annum & ultra dicamus, videas producta ſymptomata. Satis eſt, produci vitæ fabulam, mortis tragædiis dilatis, ſingulis iterum pro dictorum, aliarumque circumſtantiarum menſura ac modulo variantibus.

Modus eventus terminabitur, ad *ſalutem* quidem, evenientibus jamtum ſub cauſæ, hac in prognoſi, conſideratione recenſitis, ſenſim ſcilicet ac ſenſim in ordinem redigendo humorum vitalium circulo, reſpondentibuſque natu-

ræ viribus, & diſſipata extravaſatione: robore ſpirituum, actionibus æque ac virtutibus animalibus, principiiſque vitalibus in integrum reſtituendis.

Ad *mortem* autem tendet, indiciis vel ex ipſius vulneris tum in loco plagæ, inflictæ, tum alia in parte exiſtentis adſpectu, colore ipſius pallido, ſubflavo, livido, labris ejuſdem ſimis ac collabentibus; oſſis itidem aſperitate ac livore &c. vel ex rigore, convulſionibus, apoplecticis potiſſimum, ex facie Hippocratica, linguæ puſtulis ac febre, inflammationis comite, deſumendis. Sæpenumero quoque alium in capitis morbum abit ac ſolvitur, vel ſubitaneum, vel paulatinum ac lentum. Medio vero modo ſe habent vertigo, epilepſia, melancholia, dolorumque varietas, in praxi occurrentia, atque ægro non modo, verum & medico ejus, multum moleſtiarum creantia.

SECT. II. MEMBRUM II.

De Methodo Medendi & ipſa contrafiſſuræ curatione.

CUm tam aliorum teſtimonio, quam frequentioribus conſtet obſervationibus, de gravi hoc contrafiſſuræ malo nec medicos, nec chirurgos certiores fuiſſe factos, niſi poſtquam jam fuit conclamatum: videri primo poſſet intuitu fruſtranea omnis opera, in tentata ejus curatione collocata, mali utpote deſperati, & vulneris, pro lethali, per ſe, habendi. Attamen, quoniam nihilominus conſideratiori ac experto magis præſenti ævo curatarum etiam harum læſionum proſtant exempla; ea propter ſpe ſalutaris eventus haud prorſus decollante, atque in dubio adhuc poſita, magis erit conſultum, omni in id anniti ope, ut vita ſervetur, nullo vero modo deſerere ægrum, vel prognoſtico relinquere.

Ut autem hoc ipſum omni dexteritate, atque ex artis præſcriptis fiat, opus erit ad normam methodi medendi procedere, quæ fili inſtar Ariadnei eſt, quo duce exitus proſper, hoc ex labyrintho, ſperandus, progrediendo ſecundum indicationes, erutas, ex modulo læſionis, natura partis affectæ, & aliis: uti tam morbo, quam cauſis & ſymptomatibus, communibus æque, ac ſpecialibus & urgentibus, conſiderate ac decenter proſpiciatur. Operam autem, in utroque contrafiſſuræ, uſque huc explicato, genere, collocandam uno eodemque hoc membro abſolvemus, facile limitandis, ac eligendis, quæ uni, quæ itidem alteri debentur.

Fractura hæc cranii, etiam occulta, efficacem ſibi expoſcit unitionem, ſive cum, ſive ſine vulnere appareat, atque ſi unquam, hic certe ſolerter & circumſpecte ſingula tractanda, uti pateat, medicum ultra chirurgorum vulgus ſapuiſſe. Comitem habent, ex contuſione oborta, læſiones nominatæ, concuſſionem, imo ſæpius & conquaſſationem cerebri. Removendæ igitur mature cauſæ morbificæ ulteriores, exitiales alioquin futuræ, ſi mora nectatur. Sanguinis & lymphæ quicquid eſt extravaſatum vel priori, ſi fieri poterit circuitui ac circulo reſtituendum, vel extrahendum & amovendum, ne in grumos, ichorem & ſuppurationem abeat, neve obſtruat poros ac cavitates cerebri ipſiuſque ſpinalis medullæ principium. Tentata igitur diſcuſſione motus fluidorum procurandus, reſerandi pori, revocandi fatiſcentes ſpiritus, cerebrum, in ſua œconomia conturbatum, roborandum, atque ab iis, quæ ejus intima petere volunt, injuriis tutandum. Virium debilitati proſpiciendum, ſedandi, vel leniendi minimum, dolores, procuranda quies, reſ-

picienda mora functionum ſenſus & motus, arcendi ſopor ac ſtupor, convulſiones, paralyſis, apoplexia, præcavendæ.

Singulis hiſce eo melius uti ſatisfiat; tum & hic fontes, uſu præſtantes ac conſueti, chirurgici, pharmaceutici, & diætetici viſitandi, quorum rivulos conſectabimur ex methodo Dogmatica: Clinica enim erit varians, pro cujuſvis individui conſtitutione.

Quoniam autem ordinarie quaſi, & hiſce in læſionibus, primus advocari ſolet chirurgus, ejus etiam opera reliquas antecedit; ea propter hanc prius luſtrabimus. Primum ergo ejus ſtudium in vulneris, ſeu partis læſæ examine erit ponendum, diſpiciendo, ubi, quomodo, quo gradu, idem ſit factum, atque obſervando, præter τρόπες ſeu modos curatiſſimos divi *Senis*, ea, quæ de hujus dignotione ſuperiori *Sect. Membr. II.* jamtum fuere tradita, atque, ex reliquorum capitis vulnerum ſummorum generum abſentia, læſionis gravitate, aliiſque jam dictis, de contrafiſſura arguendo.

Facit huc *abraſio* capillorum, uti & viſu uſurpari, & tactu explorari locus læſus poſſit. Quo facto illitio concedi poteſt, etiam ſolo ex oleo rutaceo, calide applicato, cum leni blandaque frictione. Apparanda hinc reliqua intus & extus adminiſtranda, cumprimis vero *fotus*, omnium laudatiſſimi & probatiſſimi, cum ſacculis, uno vel pluribus, vel toti quoque capiti, qua parte capillis obſitum eſt, applicandis.

Viſa ſunt non una vice perquam abſurde a rerum ignaris, præcipue balneatoribus ac tonſoribus, in uſum vocata, modo epithemata frigida; modo emplaſtrum ſtypticum, & ſimilis farinæ alia, quæ certe negligentia haud toleranda, hinc, quaſi re bene geſta, diſcedendo. Sacculi igitur, quorum facta eſt mentio, noſtri ſeculi inventum, uſus ſunt longe præſtantiſſimi, omnibus, quæ occurrunt, indicationibus debiti, omneque punctum, modo mature applicentur, abſoluturi, diſcutientes & roborantes, v. c. ex rad. pæon. herb. verben. rut. ſalu. roriſmarin. betonicæ inprimis; flor. ſtoech. arab. paralyſ. anthos, ſambuc. roſar. rubr. chamom. lil. conuall. thure, maſtiche, myrrha ipſa, cubebis, & ſimilibus.

Hiſce fotibus de die & nocte ſedulo continuatis viſi ſunt evaſiſſe, deſperatorum cenſui jamtum adſcripti; contra ea vero quocunque modo tractati, mortui, qui ſervari potuiſſent. Succurritque ex inſtitutionibus chirurgicis *Meibomianis* ſummum, de iiſdem, elogium, quo, indefeſſa hac opera, quamplurimos ſe dediſſe reſtitutos, trepano jamtum deſtinatos, B. *Vir* ſancte affirmabat. Huic enim remedio locus eſt, ubi trepano minus, v. c. in ſuturis, quarum quando occurrit læſio, tum aurem tibi ſemper vellicet veriſſimum illud *Coi*, nullum capitis vulnus eſſe negligendum, & maxime circa ſuturas, tanquam commiſſuras ſpeciales.

Neque tamen hiſce ſolis omnem committimus agendorum provinciam, ſed & adhibenda *emplaſtra*, uti inſtar omnium illud de betonica, & ſimilia; balſama quoque vulneraria, ſi vulnus inſimul occurrat apertum, balſ. de Peru, mel roſatum, & reliqua. Stare tamen potius hæc debent poſt principia, loco principi relicto laudatis fotibus & ſacculis interpaſſatis, cum vino coctis, adhibitis, atque, aliquam poſt moram, quam fas erit concedere, repetitis. Vidit inde D. *Præſes* capite læſum, poſt annum demum ex integro, & ut priſtinas obire poſſet functiones, reſtitutum, per plures dehinc annos ſuperſtitem ac ſaniſſimum.

Nec omittenda *venæ ſectio*, ſi indicetur a plethora, vel vires eandem concedant, depletio utpote neceſſaria, ad inhibendum ſanguinis affluxum, ſublevan-

levandum archeum, & reſtituendum liquoribus vitalibus circulum, etiam minor & parcior, ad excitandum ægrum, inſtituendam revulſionem, v. c. in pedibus adminiſtrata, vel etiam ſub lingua, ſi apoplecticum quid timeatur, & nihil obſtet. Non enim promiſcue hæc in uſum vocanda & ſuadenda, ſed tum vires, tum aliæ, diverſum jubentes, circumſtantiæ ſollicite æſtimandæ.

Scarificatione vero in bregmate, vel cucurbitula, rarius utimur, cum vices horum reddant, ac efficacius juvent fotus nominati, ob vini, contentis roborantibus juncta, effluvia, calore ſuo altius penetrantia. Hiſce, eventu certiori idem confirmante, motus humorum aptius promovetur, ex adverſo autem vitium capiunt, ni moveantur aquæ, imo & ſpiritus ipſi animales, hac ratione excitati & roborati, qui alias, agilitate amiſſa, uti aſtronomorum voce utamur, ſtationarii redderentur.

Quorſum & multum facient acclamationes, & excitationes, per frictiones plantarum pedum, odoramenta fortiora, refocillationes, inprimis in ſopore detentis, cum vel ſine pavoribus, etiam pulſu tardo & integro obſervato. Morbo enim adſcribendus ſomnus iſte, etiam quandoque ad triduum viſus productus, qui omni modo arcendus.

Poſtulat porro inſtituti ratio, ut de *trepanatione* dicamus, remedio, cui vulgo primæ deferuntur partes, tanquam ſummo, unico, & ultimo, Italis, Gallis, Hiſpanis atque Belgis, adeo frequenti, uti *Stalp. van der Wiel*, *obſerv. rarior. Tom. I. cent. I. obſ.* 8. teſtimonium *Philippi Naſſavii*, chirurgo, qui contrafiſſuram inquiſiverat, datum referat ſequens: *Ego infraſcriptus atteſtor, me ab Henr. Chadborn, chirurgo Neomagenſi, poſtquam vigeſies ſepties* (mirum dictu) *mihi caput perforaſſet, recte fuiſſe ſanatum*. Non negamus, & huic ſuas deberi laudes, nec rite inſtitutam exitialem inſequi ſortem, etiam apud ætate provectos, cujus operationis exemplum, Hanoveræ, juſſu Experientiſſimi Aulæ Electoralis medici B. D. KOTZEBUE, pro eo, quo nos complectebatur favore, videre licuit in ſene, plus quam ſeptuagenario, felici eventu, adminiſtratum.

Nec vero etiam diffitemur, cum ſoli huic ac potiſſimum debeatur indicationi, educendi humores extravaſatos, illi autem magis ament decubitum; tum & hanc, & alias nonnumquam difficultates huic operationi obſtare quamplurimas, quas, ex more ſuo, id eſt doctiſſime expoſuit CL. *Bohnius* de *renunciat. vulner. p.* 205. *ſeqq.* Unde ſatius fuerit, uti B. *Meibomius cit. l.* præcipit, non nimis temerarium eſſe in cranio perforando, ſed fotibus memoratis, ſanguinis & lymphæ, extra ſuos alveos latorum, diſcuſſionem tentare, laticeſque dictos priorem in motum evocare. Multijuga enim conſtat experientia, natura ſibi quærente, & inveniente, vias, vel reſorberi ſenſim particulas in orbem eundem ac priſtinum abreptas, vel per os, nares ac aures effundi, quicquid erat extra vaſa emiſſum. Quouſque itaque medicamentis quidpiam effici poterit, per conceſſa, eouſque nec ferrum, nec ignem in partes, judicamus, vocanda, nec, ad oſtendendam, uti quandoque contingit, artem, afflictis addita afflictione, de alienis ac vulneratorum oſſibus temere ludendum.

Quando igitur, nec per fotus & ſacculos exterius, nec interius, per reſolventia & diſcutientia, utrobique adhibita, quidquam obtinendum; tum in ancipiti, & gravi diſcrimine, urgenteque neceſſitate, uti cuncta artis præſidia, ſic & hæc operatio heroica tentanda. Adminiſtranda autem erit ex legibus artis, petendis, ne longius his occupemur, ex chirurgorum inſtitutio-

nibus, atque edicto periculo, ne, ſi male res cedat, ſtipendii loco medicus ac chirurgus, crudelis notæ, & incaſſum cruciantis, nomen ferant.

Par erit ratio hirudinum, veſicatoriorum, ipſiusque, in progreſſu, ſetacei, quippe, quæ admotione directa haud equidem pollent, requiſita tamen non minus præſto eſſe debent, atque uſurpanda.

Hiſce præſidiis ſocianda porro *pharmaceutica*, generoſa, remedia, paucis etiam luſtranda. Reſpondere & hæc debent indicationibus præſentibus, indeque memorari merentur *lenientia*, benedicta, ἐκκοπρωτικά, ſubducentia, alvo præprimis non reſpondente, quod obvium magis, ob torporem ſpirituum, quietem & decubitum, alia. Præſtant igitur hoc fine, tum aloetica, præſertim fermentata, uti pilulæ aloeticæ, aloephanginæ, Francofurtenſes, tartareæ; tum etiam ſennata, & maxime omnium rhabarbarina, alvum reſerandi, reſolvendi, & roborandi officio gaudentia, ne tamarindos, hiſque affinia alia, iiſdem accenſeamus.

Ex hiſce, quæ minus ingrata, poterunt in ſubſtantia adhiberi; palato contra ea minus accepta, in decocto, in infuſo, potiunculis, ipſiſque etiam clyſteribus. Ita enim natura ad opera conſueta, alvumque expediendam, vocata, iis, quæ ipſi oneri erant futura, commode ſe ſubducit, atque ad promovendum humorum circulum egregie ſollicitatur.

Materia dictorum erunt notiora illa, emollientia, cephalicis accommodis juncta, magis in decoctis, etiam pugillaribus, vel pulveribus mitioribus, quam infuſis, ſine vino potius, parandis. Alvum enim liberam & expeditam eſſe, quemadmodum in morbis capitis in genere; ita magis adhuc in læſionibus noſtris, erit proficuum. De clyſteribus vel verbulo monemus, illos, pro circumſtantiarum ratione & acuendos, & repetendos.

Atque, cum ex dictis ſuperioribus facile conſtet, in acutorum morborum ordine militare læſiones noſtras, ſymptomaticis etiam quandoque vomitibus ſupervenientibus; tum facile patet artis cultori, purgantia non modo, verum & vomitoria conſultius omitti, niſi ſingularis eadem ſibi depoſcat ratio, nec faciendum in his cum fece empiricorum, μοχλικοῖς talibus ſtrenue, invita ſæpius etiam Minerva, militante.

Neque etiam recto deerraverit, quicunque reliqua levamenta univerſalia medelæ in ſubſidium vocaverit, quo nomine & *diaphoretica* varii generis merentur ſalutari. Hæc enim humores vitales, interceptos & turbatos, ordini & motui priſtino, ſi quæ alia, reſtituunt, nec ipſa tamen unius generis, ſed provide ſeligenda. Dictorum in fidem nominamus volatilia, quorum in ſtatu ſoporoſo, tanquam excitativorum inſignium, cautelis debitis obſervatis applicatorum, egregius eſt uſus, etiam minori & refracta, uti agendorum ratio idem feret, doſi, nec nimis camphoratorum, capiti quippe debili minus commodorum, alias vero innoxiorum ac minus metuendorum. Tale punctum prorſus ferent media & fixa, mixtura ſimplex, uſu pollens maximo, per ſe, & per deſtillationem rectificata, ac dulcis reddita, etiam refracte & modice camphorata, tinctura item bezoartica eſſentificata, liquor C. C. ſuccinatus, retuſo ſic alcali volatili, & cum his mixta, etiam minima doſi, anodyna. Sylviano enim elogio; & per mechanicam ſulphuris cum ſale volatili combinationem intimam, reſolvunt, placant archeum, ſpiritus diſſipatos & in fugam converſos congregant, atque inſimul ſudorem blande promovent.

Perinde ac antimonium diaphoreticum, ejuſque magiſterium, bezoardicum minerale, martiale, joviale, pulveres bezoardici, major & minor, bezoar

zoar ipſe orientalis, theriaca cœleſtis, generoſa exiſtunt remedia, ut diaſcordium Fracaſtorii, hujuſque cenſus alia, uſu ſolenni inſtaurata, latius haud commemoremus. Ita enim & febris inflammatoria arceri poterit, & fermenta putredinoſa averti, ne emicent, ac vires ſumant, negotiumque faceſſint, æque ac ichoreſcentia, & ab hac dependentia plura incommoda, amoveri.

Neque prætereunda ex *diureticis* reſolventia temperata, præcipitantia, & blande invertentia, & his accenſenda quoque alterantia. Quibus officiis non uno modo præeſſe poſſunt nitroſa & alcalina, inter quæ omnium inſtar laudari merebuntur oculi cancrorum, etiam hic, non una ratione, polychreſti. Cum acidis vero caute potius erit mercandum, ſulphurea autem temperata, uti ſemen lycopodii, rob Alkekengi, ipſiuſque etiam ebuli, commodo ſe uſu commendabunt.

Recenſitis hiſce colophonem addent *alterantia* & *confortantia*, tum generalia, tum ſpecifica. Horum in cenſu venient (1) *bezoardica*, quæ miſcelam ſanguinis tutantur, turbatam ſerenant, ac priori nobilitati reſtituunt, fermenta peregrina acceſſura avertunt, præſentia delent, qualia jamtum ſub diaphoreticis nominavimus, & facile iiſdem alia accenſenda, v. c. extractum & decoctum ſcorzoneræ, cum C. C. & hordeo, vel magis, ſi neceſſum fuerit, compoſitum, aqua ſcorzoner. cordial. Herc. Sax. frigida, ceraſ. nigr. cum nucleis deſtillata, ſimplex & compoſita, rubi item idæi, & reliqua. (2) *Cephalica*, per ſe, & cum reliquis combinanda, uti, pulv. epilept. Marchion. cinnab. nat. & antimonii, ſpecific. cephalic. corall. perl. ſpec. cordial. temperat. pulv. e chelis cancr. Londin. & ſimilia. (3) *Traumatica*, uti oculi cancrorum, jamtum laudati, eſſentia traumatica, ſummi uſus, & omnibus indicationibus accommoda, pulveres ad caſum, eſſent. mumiæ ipſa, aliaque. (4) Ex recenſitis *mixta* & *compoſita*, varia ſub forma, pulverum, pilularum, potionum, emulſionum, (quorum uſus eſt in praxi frequens & quotidianus,) proſtantia, ut reliqua communia, certiſque ſymptomatibus debita, cordialia, ſtomachica &c. ſuis e loculis petenda fuſius haud delibemus. Prioris generis ſunt gelatina C. C. ſirupus granorum chermes, gemmatus, confectio de hyacintho, & reliqua.

Neque vero obſtat, commemoratorum tam generalium, quam ſpecialium in omnibus vulnerum capitis ſpeciebus eſſe uſum. Indicationes enim, quæ utriſque in multis ſunt communes, communem quoque ſibi medelam expoſcunt; ſpeciales autem, in hac occurrentes, & periculi ex gravitate maxima provenientes, ſedulam magis, cautamque operam, ad ſalvandum hominem. Atque quemadmodum hinc inde in morbis, ſic & in vulneribus capitis multis hinc fiunt monſtra, ſive miracula, inſolita, ac minus conſueta, ſæpius phænomena oſtendentia,

Quamobrem etiam diverſum quid haud ſentiendum de alterantibus & confortantibus *Topicis* ſeu *externis* medicamentis. Commoda enim hic & generalia communia, aquæ, mixturæ, & epithemata ad pulſus, balſama confortantia, non nimis calida, unguentum præcipue alabaſtrinum, temporibus applicandum, multiſque ac maximis encomiis *Langio* in *epiſtolis* ornatum. Tacemus Topica ſpecialia, quæ fiſſuris cranii debentur, earumque accidentibus, cumprimis in majoribus contuſionibus, quales ex bello ſolent reportari, ubi defenſiva balſamica magni, & prorſus eximii, ſunt uſus.

Ita recenſionem pharmaceuticam remediorum, in compendio & ſummis in capitibus datam, finimus, artique ſervandorum horum, in diſcrimine hoc verſantium, addictum, plura deſiderantem ad Practicos, *Berengarium* de

fra-

Fractura cranii, *Foreſtum* in *obſervationibus chirurgicis*, *Stalpartum* (1) *van der Wiel in Obſerv. rarior.* *Sennertum* in *praxi*, *Dolæum* in *encyclopædia*, ut & ſuperius jam laudatos antiquos, & recentioris ævi *chirurgos*, ablegamus.

Diæta tandem paucis etiam erit commemoranda, ex regimine ſex rerum nonnaturalium dependens & ſedulo obſervanda. Aer ergo cordi habendus temperatus, & ſiccus magis, vitato frigido & humido auſtrino, radiis lunæ expoſito, qui arte ſunt corrigendi. Unde & in deligatione vulneris ſartago ferrea, carbonibus plena, chirurgis eſt ad manus. Alimenta, primis præſertim diebus, ſint tenuia, nec valde nutrientia, haud flatulenta, aut caput obnubilantia, vel difficilis concoctionis. Abſtinendum a calidis, aromaticis, & vino, ira, veneris amplexibus & affectibus animi; atque ſolatiis magis levandus, erigenduſque æger, quam inſtantium extremorum, quod tonſorum plebi maxime eſt conſuetum, commemoratione, temere perterrefaciendus. De quiete jamtum dictum, quæ omni modo reſtituenda, abactis vigiliis. Alvus ſui officii, ſi ſit adſtricta, admonenda, atque hinc reliqua excreta & retenta moderanda, de quibus, ut & diæta univerſa ordinanda, evolvendus quoque *Berengarius*, & alii. Verbo, ſingula eo dirigenda, ut etiam hoc opus optatus coronet.

F I N I S.

III.

DISSERTATIO
DE
TUMORE CAPITIS FUNGOSO
POST CARIEM CRANII EXORTO.

Quam Præſide

JOHAN. FREDERICO CRELLIO,

Pro Doctoris gradu defendet

JOH. PHILIPPUS KAUFMAN

LUNEBURGENSIS.

Helmſtad 6 Decembris 1743.

DISSERTATIO
DE
TUMORE CAPITIS FUNGOSO
POST CARIEM CRANII EXORTO.

QUanquam oſſa partes corporis humani ſint fortiſſimæ ac robuſtiſſimæ, reliquiſque quibus illud efformatum eſt pro fundamento ac fulcro inſerviant, adeoque injuriis, quibus partes molliores obnoxiæ ſunt, facilius reſiſtere integritatemque ſuam conſervare poſſe videantur, attamen nec ea a variis calamitatibus & afflictionibus immunia permanere teſte experientia docemur. Mittimus in præſenti eas oſſium ægritudines, quæ ipſis a vi externa, ſubſtantiam eorum diffringente & contundente, aut connexionem cum aliis turbante, imminere ſolent. Graves hæ utrique, & moleſtæ admodum ſunt, tamen apta peritæ manus repoſitione facilius ſanantur. Nec jam varii generis tumores, qui paſſim circa oſſa obſervantur, & majorem jam dum in ſtructura illorum interiore corruptionem teſtantur, prolixe commemorabimus: ſiquidem de his ex inſtituto in erudita Diſſertatione anno 1741. in hac alma ſub præſid. Illuſtr. HEISTERI noſtri habita egit Clar. D. D. GOECKELIUS, ad quam plura de his doceri cupientem ablegamus. Illud tamen morborum genus ſilentio præterire non poſſumus, quod caries oſſium in ſcholis medicorum appellari ſolet; hanc enim omnium læſionum eſſe maximam ac graviſſimam, quæ ſi latius ſerpat, omnem ſæpius medentium eludit operam, nec niſi triſtiſſima membrorum extirpatione ſubinde tolli poteſt, ſcriptorum fide, & experientiæ ſuffragio, & rationis autoritate conſtare arbitramur. Inter has vero oſſium afflictiones, quæ unicuique quidem ex eorum familia inimicæ ac pernicioſæ ſunt, nulla mihi ferocior nulla acerbior, magiſque funeſta videtur, quam quæ oſſa cranii, quæ cerebrum animæ ſedem ac domicilium cingunt ac muniunt, contaminare ac exulcerare ſolet. Et licet non ignota ſint exemplo eorum qui a carie cranii vindicati & integræ ſanitati reſtituti ſunt, ea tamen vel ad mitiores cariei gradus pertinere, vel eorum ſanationem ſæpius ſingulari naturæ robori in acceptis ferendam eſſe cenſeo, cum graviori quidem valentiſſima etiam corpora ſuccumbere cogantur. In cujus rei teſtimonium ad illum caſum provocamus, quem circa initium præter lapſæ æſtatis hic obſervavimus, qui multa ſane admiratione digna præbuit phœnomena, ut paucos huic ſimiles in practicorum obſervationibus relatos eſſe recordemur. Quamobrem, cum ſtudiis in Academiis ad finem fere perductis, mihi lauream doctoralem ambienti ſpecimen qualiſcunque doctrinæ medicæ typis exhibendum ſit, hujus potiſſimum explicationem Benevolo Lectori exhibere conſultum viſum eſt: cum inprimis Ill. HEISTERUS cranium illud, quod in inſtructiſſimo ſuo rariorum anatomicorum & chi-

chirurgicorum muſæo aſſervat, pro ſingulari ſua in me benevolentia mecum communicaverit, utque illud æri incidi curarem humaniſſime permiſerit. Quod ſi in expoſitione graviſſimi hujus caſus non ubique lectorum expectationi ſatisfecero, ut primos hoſce meos conatus benigna excipiant cenſura enixe rogo.

CASUS.

Vir procerioris ſtaturæ atque habitus corporis athletici, Potentiſſimi Regis Boruſſiæ militiæ adſcriptus, triginta circiter & quatuor annos habens, non minus ſtrenuus in caſtris Veneris miles, inde etiam conſueta hujus militiæ præmia retulerat, cumque mala inde percepta aliquantulum ſopita potius quam penitus e corpore ſublata eſſent, tandem fatalem illum morbum, quo e vivis ſublatus eſt, contraxerat. Siquidem corpore impuris ſuccis ſcatente caſtra ſequi tenebatur, in quibus, præter victus inevitabilem ataxiam variasque aëris injurias ac viciſſitudines, ſæpius in locis udis ac paludoſis requieſcere, ſomnumque capere coactus fuit, corpore & inprimis capite non ſatis ſemper tecto atque munito. Unde factum, ut tumorem in latere capitis ſiniſtro perciperet, initio vix nucem juglandem magnitudine excedentem, at temporis progreſſu tantam in molem excreſcentem, ut non tantum os bregmatis ſiniſtrum fere totum, ſed & partem oſſis bregmatis dextri, ultra ſuturam ſagittalem occuparet, pugnique magnitudinem æquaret, cujus faciem prout exterius apparebat Fig. I. repræſentare ſtuduimus. Licet æger nullum præter gravativum quendam capitis ſub initium ſentiret dolorem, tamen pejora metuens, medelam creſcentis in dies mali circumſpicere cœpit, cumque Medici & Chirurgi caſtrenſes, poſt varia incaſſum tentata, infauſta quæque ominarentur, & triſtiſſima eum deſererent prognoſi. Helmſtadium noſtrum, ejuſque decus immortale, Ill. D. Conſiliar. Aul. HEISTERUM, Patronum Hoſpitem & Præceptorem meum ad urnam uſque colendum adibat, ejuſque non tantum conſilium ſed & auxilium ſi poſſibile foret implorabat. Hic re uti ſolet curatius explorata atque perpenſa, dum tumor perquam durus ac immobilis fere erat, atque alios fere ſimiles jam alias ſcalpello curaverat, nullam aliam præter operationem manualem ſupereſſe opem pronuntiavit, nec tamen certum ipſi polliceri poſſe auxilium, dum, quam profunde deſcendat, & quomodo forte cranium imo ipſum cerebrum læſerit, perſpici non poſſet, præſertim cum jam ſæpius ſenſus ſibi haud leviter turbari conqueſtus fuerit, ſed caſum hunc eſſe ejuſmodi, de quibus Celſus ſcripſit, melius eſſe experiri remedium anceps, quam nullum. Cum itaque ægrotus recuperandæ valetudinis deſiderio ad ſubeundam eam animum confirmaſset, præparato convenientibus remediis corpore, horis matutinis fruſtulum lapidis cauſtici, quo Ill. D. HEISTERUS ſæpius ad omnis generis tumores aperiendos utitur, qui ex calce viva & ſale alcalino paratus erat, ad aperiendum & hunc tumorem imponebatur. Verum enim vero tribus vix elapſis horis largum, ut videbatur ex vaſis cutis ſanguiferis, inſequebatur cruoris profluvium, quod tamen cum linamentis & ſpiritu vini rectificatiſſimo ſuperimpoſitis rurſus compeſceretur, æger bene ſe habebat, & vires admodum conſtabant. Circa veſperam ejuſdem diei tumore a faſciis ſpleniis ac emplaſtro, quod cauſticum ſuis coercebat limitibus, denudato, & quantum circumſtantiæ poſtulabant dilatato, ob hæmorrhagiam iterum mox deligabatur. Vinctura ſatis iterum firmata nihil equidem incommodi ſentiebat, hinc nimis audax in

eo haud levem æger admittebat errorem, quod corpus, inſcio & invito ſuo medico, externo frigidiuſculo nimium expoſuerit aëri, & per binas integras horas in area domus, rudibus tunc temporis ventis undique pervia, ſteterit atque ambulaverit; unde factum, ut brevi poſt horrore ac poſtea membrorum omnium laſſitudine, extremarum partium horripilatione, motuque contremiſcente, poſtque aliquot horas æſtu ac pulſu febrili, ſudore deinde largo per univerſum corpus prorumpente corriperetur, quæ febris, ordinatis licet convenientibus remediis, illum per totum morbi decurſum non deſerebat. Proſtridie cum Ill. D. HEISTERUS, comitantibus ipſum compluribus Medicinæ ſtudioſis, quibus & ego ſemper interſui, ægrotum renovandæ deligationis cauſſa viſitaret, novus apparebat tumor inflammatorius, qui totum os frontis lateris ſiniſtri uſque ad oculi ſiniſtri palpebram occupabat, cui diſcutiendo accommodatum epithema imponebatur; antiquo vero tumori, ex quo remotis faſciis ichor cruentus effluebat, unguentum ex terebinthina & melle roſarum applicabatur, interim vires frangebantur, & cum inquieta corporis jactatione etiam delirium, quod, non obſtantibus remediis præſtantiſſimis, augebatur, accedebat. Cum ſequenti die accederemus, ægrotum oculis clauſis & labiis lividis moribundo ſimilem deprehendebamus, ut non niſi difficulter ad novam excitari poſſet deligationem. Qua peracta, aliquamdiu poſt, convulſiones utriuſque pedis accedebant, tandemque circa meridiem viribus penitus fractis miſeram mortalium cum vita feliciori commutabat. Cadaver poſtea ab Excell. Dom. PRÆSIDE diſſectum ſequentia obtulit phænomena: Integumentis capitis ſtudioſe ſeparatis in conſpectum veniebat tumor fungoſus, ex rubro nigreſcens, ex ipſo cavo cranii perforati emergens; eo enim ope cultri anotomici exterius remoto cranii ſubjecta pars fœda carie exeſa ac conſumta apparebat. Cujus veram conſtitutionem figura ſecunda & tertia a parte cranii exteriore & interiore exhibui. Totum os bregmatis ſiniſtrum uſque ad illum locum, ubi muſculus temporalis eidem adhæret, aſperum, poroſum, & in minutas ſquamulas inordinato tractu reptantes, interjectis foraminulis reſolutum, ita ut ſuper coronalem etiam ſuturam carioſa illa eroſio verſus oſſis frontis dexteriorem partem excurreret, & ad dextrum etiam os parietale trium digitorum latitudine ſpargeretur, in medio hiatus ingens, cujus diameter tres pollices magnitudine æquabat, conſpicuus erat, ut tota illa portio oſſis bregmatis conſumta, ſutura ſagittalis deleta, & pars aliqua dextri etiam oſſis ablata eſſet, tota peripheria hujus foraminis inæqualis & prominentiis acutis, aliis longioribus, aliis minoribus, exaſperata erat. Digiti circiter tranſverſi, ab hoc majori, diſtantia, aliud minus foramen immediate ſupra lambdoideam ſuturam in ſiniſtro bregmatis oſſe comparebat, pollicis circiter latitudine, ubi tamen lamina interior nondum penitus conſumta erat. Parte cranii ſuperiori ablata in interna lamina latius adhuc proſerpſiſſe cariem cernere licebat, ut non ſolum hiatus ille magnus interius latiorem peripheriam occuparet, ſuperſtite undiquaque in margine ad digiti latitudinem exteriore lamina, ſed etiam arroſio illa morbida verſus magnam partem oſſis frontis, eo loco ubi proceſſus falciformis duræ matris adhæret, excurreret, & ad latera quoque profundius quam in ſuperiori tabula deſcenderet. Cranio itaque remoto, fungoſam illam excreſcentiam e dura matre ipſoque cerebro vitiato enatam eſſe manifeſtius patebat, cujus parte ſuperiori horizontaliter reſecta, ventriculum ſuperiorem lateris ſiniſtri ichore corrupto nigricante repletum, ſubſtantiam ejus inflammatam ac ſphacelatam, ac inferiorem etiam medullarem partem

ad baſin fere cranii uſque e regione oſſis petroſi conſumtam, plexum etiam choroideum affectum, ſicque ad tertium ventriculum malum propagatum cernebatur. Etſi vero ex his ſedes mali mortiſque cauſa ſatis appareret, tamen in adſtantium gratiam thorax etiam & abdomen aperiebantur, in quibus pleraque viſcera ſana reperiebantur, niſi quod lobus dexter pulmonum pleuræ & inferius diaphragmati, ſiniſter pericardio & diaphragmati valide adhæreret, ſubſtantia, hinc inde tuberculis ſcirrhoſis repleta; etſi nunquam de difficili reſpiratione conqueſtum eſſe conſtaret. In abdomine hepar in molem inſignem excreverat, & pluribus quam conſueto more locis cohærebat; omentum etiam inferius juxta pelvim cum utroque peritonæi latere & colo adjacente adeo firmiter concreverat, ut in latere dextro arcum coli multum deorſum traxerit, alterique ejus portioni veluti alligaverit: quæ diſſertationem Excellentiſſimi D. Præsidis, de viſcerum nexibus inſolitis, iiſdem diebus propoſitam, egregie illuſtrabant atque confirmabant.

§. I.

Oſſa corporis humani, etſi firmiore fibrarum ſuarum arctiſſime ſibi applicatarum cohæſione omnem fere vaſorum acceſſum arcere, adeoque a læſionibus etiam, quæ a fluidorum corruptione in partibus mollioribus excitari ſolent, immunia eſſe primo intuitu videantur, accuratius tamen conſiderata, pluribus abundare vaſibus, vitalem laticem ad nutritionem eorum afferentibus reperiuntur. Perioſtium enim, ſenſiliſſima illa membrana, eadem non ſolum cingit, ſed fibras etiam intra eorum ſubſtantiam immittit, quæ nihil aliud, niſi ſubtiliſſimæ vaſculorum, quibus ipſum abundat, propagines eſſe videntur, quæ non ſolum, per omnem eorum ſubſtantiam diſperſæ, materiam nutritiam apponunt, ſed & ſubtile ibidem oleum lubricandis iiſdem neceſſarium ſecernunt, & pro diverſa eorum fabrica, nunc in oſſibus extremitatum cylindricis in cavitates interiores ſub nomine medullæ recondunt, nunc in ſpongioſis oſſibus intra cellulas eorum deponunt, in cranii vero oſſibus ad diploen utrique illorum laminæ interjectam convehunt. Quamdiu itaque vitalis humorum circuitus per hæc vaſa viget, integritas ipſorum oſſium conſervatur, eademque colore ſuo ex albo coeruleſcente, ſuperficieque æquali & polita, ſanitatis notam præ ſe ferunt.

§. II.

Quamprimum vero ſanguinis lymphæque ad hæc loca acceſſus intercipitur, vel progreſſus per eadem impeditur, omnia illa mala, quæ in partibus corporis noſtri reliquis ab obſtructione, ſtagnatione, inflammatione, aliaque humorum corruptione excitari ſolent, in oſſibus etiam metuenda ſunt, tanto majori cum periculo, quo magis illa in abſcondito latent, adeoque tam internorum quam externorum remediorum ad partem adfectam adplicationem, indeque ſperandam reſtitutionem, difficiliorem reddunt: unde brevi ipſius oſſis corruptio ſequitur, quod proinde colorem ſuum naturalem amittit, & ſub initio pallide albicantem, mox flavum, denique nigreſcentem adſumit, ſuperficies illius aſpera & inæqualis apparet, denique vero ſubſtantia ejus friabilis redditur, penituſque exeditur, & in fœtidum ichorem colliquatur.

§. III.

§. III.

Facile patet, hanc oſſium læſionem nunc ab injuriis externis, nunc ab interna humorum diſpoſitione originem ſuam ducere poſſe. Omnia enim vulnera, quæ ad oſſa uſque penetrant, ſimulque perioſtium adficiunt, ejuſque cum oſſe ſubjecto cohæſionem tollunt, in parte hac membrana nudata commercium vaſorum tollunt, debitoque illam nutrimento privant, ſicque partem ad citam necroſin diſponunt, tanto certius ſecuturam, ſi pars iſta oſſis aperti aëris exterioris acceſſui exponatur, indeque vaſcula ejus conſtringantur, vel pinguibus aliiſque unguinoſis obſtruantur. Imo etiam in ejuſmodi læſionibus, quæ clauſis adhuc tegumentis externis ad perioſtium penetrant, materiaque acri purulenta eo depoſita illud corrumpunt, ſimilis effectus vix evitari poteſt. In eo tamen hæc oſſis, a perioſtio ab externa violentia male adfecto, corruptio, ſi corpus ceteroquin ſanum, humoreſque blandi & euchymi fuerint; meliora ſperare jubet, quod læſi ſeparatio, deperditique reſtitutio facilius ſuccedat: ſiquidem etſi vaſa loco læſo immediate ſubſtrata ſoluta fuerint, eadem tamen ſucco laudabili a vicinis ſuppeditato promte ſatis regenerantur. Multiplex enim experientia docuit, ex interioribus ſuccreſcentia vaſa brevi iterum membranam deficientem reſtituiſſe, ſicque os ab ulteriore ejus corruptione præſervaſſe, dummodo aëris externi frigus provide arceatur, utpote qui tenera illa vaſcula, a quorum integritate omnis ſanationis ſpes pendet, conſtringendo, ea ad tranſmittendos ſuccos inepta reddit atque emortua; quod idem de pinguibus obſervatur, quæ poros ſubtiliſſimos obſtruendo regenerationem impediunt. Quod ſi etiam exterior una alterave oſſis lamina jamdum a cauſſis commemoratis corrupta fuerit, ut cum ſanis amplius cohærere nequeat, ſed tanquam pars vita carens ſeparari debeat, hoc ejuſdem naturæ beneficio fieri videmus: ſiquidem vaſa ſubſtrata adhuc integra ſenſim ſuccreſcentia ſuperiorem a nexu cum reliquis diſſolvunt, atque ſeparant, quod *exfoliationem* appellamus, novamque in illius locum reſtituunt, dummodo impedimenta exterius removeantur, & balſamicis congruis vaſa roborentur. Quodſi difficilius etiam tardiuſve hæc corrupti a ſano ſeparatio ſuccedat, ſi ſoli naturæ relinquatur, ars illam promovere multis modis valebit: ut enim acriorum remediorum adplicationem nunc taceamus, vel ſolam terebrationem in pluribus oſſis adfecti punctis inſtitutam vaſorum ſuppoſitorum citiorem proventum, ſicque corrupti ſeceſſum inſigniter promovere compertum eſt, ut ad fortiora illa remedia, quæ omnia oſſa ferre non poſſunt, accedere neceſſe non ſit; ſiquidem alias in profundiori oſſis corruptione nunc lima vel ſcalprum raſorium, quibus pars mortua auſertur, donec ad ſanum perveniſſe color naturalis teſtatur, nunc cauteria eundem effectum præſtitura, commendantur. De quorum adplicatione tanto minus prolixi erimus, quo luculentius hæc a præſtantiſſimis noſtri ævi Chirurgis expoſita ſunt, quos inter Celeberr. HEISTERI Chirurgiam P. I. L. V. C. VIII. plura de his ſcire cupienti commendamus. Illud tamen omnibus his modis obtinetur, ut ſic pars illa, ab injuria externa deſtructa, a commercio cum ſanis, quam primum fieri poteſt, removeatur, atque in locum illius, ope laudabilium ſuccorum a vaſis ſuppoſitis atque vicinis allatorum, nova reſtituatur, ſuoque perioſtio denuo obtecta externi etiam vulneris coalitum permittat. Quamdiu enim oſſis corruptio aliqua adhuc ſupereſt, neque partium incumbentium conſolidatio ſuccedit, neque ſi etiam cicatrix aliqua obducatur, diu illæſa manebit; ſed oſſe latius interea deſtructo, molles etiam

par-

partes inflammatione & ulcere mali moris denuo corripientur. Unde etiam potiſſima hæc medentium cura eſſe debet, ut ſi in ejuſmodi læſionibus gravioribus ſigna aliqua oſſis labe infecti compareant, atque acceſſus oculis manibuſque ad ſedem mali non pateat, eam in aprico, dilatato exteriori vulnere, ſiſtant, ne dum illa intacta relinquitur, ulterius progrediendo immedicabile demum malum reddatur; quod notabili inter alia exemplo Celeb. SLEVOGTIUS Diſſ. de *Carie Cranii* Jen. 1695. habita confirmat, dum chirurgus læſionem cranii ab immaturo piro, ex alto in dextrum ſinciput projecto, non obſtantibus gravioribus ſymptomatibus tanquam læſionem ſolorum integumentorum tractaverat, & neque puri exitum procuraverat, neque os læſum detexerat, donec cranio ſecundum tractum totius ſuturæ ſagittalis penitus exeſo, materia ad duram matrem delata eandem ſimul corruperit, miſerumque ad mortem deduxerit.

§. IV.

Ex quo ſatis intelligitur, quanto deterioris conditionis illi cenſendi ſint, quibus ejuſmodi vitia ex prava humorum diſpoſitione interna oboriuntur, ſiquidem illa tacite ſub initium radices agunt, neque ante facile manifeſta ſui indicia edunt, quam magnam jamdum oſſium labem ægre reparandam induxerint, neque etiam, ſi demum, exterioribus in conſenſum tractis, erumpant, promptam admittunt medelam, cum a vitiatis humoribus ſuccus ille blandus, qui ad corruptas partes ſeparandas, atque novas reſtaurandas adeo neceſſarius eſt, ſuppeditari nequeat. Sæpius autem, proh dolor! contingit, ut in corporibus impuris, fluidorum viſciditate atque acrimonia laborantibus, materia peccans circa oſſa hæreat, atque in ſubtiliſſimis vaſculis, quæ partim intra laminas ſubſtantiam eorum conſtituentes decurrunt, partim ad medullam feruntur, ſtagnando inflammationes peſſimi generis excitet, ſiquidem ichor ex minus laudabili ſuppuratione generatus, cum nullum exitum inveniat, quo diutius ibidem hæret, eo majorem acrimoniam contrahit, vicinas undique partes inficit, & medullæ inprimis oleo junctus peſſimam naturam induit. Unde vel in tumores demum ad exteriora vergentes oſſa elevat, nunc vehementiſſimo dolore ſpinæ ad inſtar infixæ moleſtos, quos *ſpinæ ventoſæ* nomine propterea inſigniverunt, nunc magis indolentes, *exoſtoſeos* nomine venientes, vel latiſſime ſerpente carie omnem oſſis ſubſtantiam depaſcit. Quicquid itaque naturales excretiones, quibus alias excrementitiæ partes e corpore proſcribuntur, ſufflaminat, atque conſtricto inprimis corporis habitu, motum humorum ad interiora auctiorem reddit, periculoſos ejuſmodi in oſſibus morbos metuere jubet: inprimis ſi humores jamdum a naturali temperie declinantes peccantis materiæ exitum in exterioribus partibus quæſiverint, inde vero perverſis artificiis retropulſæ, aut aliis ex cauſis retrocedentes, acquiſita deteriori indole ad penetralia corporis ruant.

§. V.

Inprimis ſi venereo miaſmate inquinati fuerint humores, illius vehementia ſæpius triſtes ejuſmodi eventus in oſſibus producere deprehenſa eſt. Uti vero illud ſæpiſſime impuro cum infectis commercio contrahitur, ſuamque vim ſub initium potiſſimum circa partes, quibus conceptum eſt, exſerit, parteſque genitales varie inflammando atque rodendo primum ſe manifeſtat:

ita

ita exulcerata proſtata, indeque per gonorrhœam facta puris excretione, non facile latius ſerpit, quamdiu materiæ corruptæ evacuatio per has vias ſuccedit, aut in proximas forte glandulas inguinales, mediantibus vaſis lymphaticis cum genitalibus communicantes, depoſita excitatis bubonibus exitum quærit. Si vero imprudenti, at nimis frequenter ab imperitis probato, conſilio ſine ſufficienti correctione gonorrhœa præmature ſiſtitur, aut bubones repellentibus diſſipantur, intra vaſa receptum virus totam humorum maſſam contaminat, vireſque acquirit eundo, & non ſolum partes molliores ac glanduloſas, inprimiſque palati & faucium regiones occupat, peſſimiſque ulceribus depaſcit, ſed demum etiam in ipſis oſſibus figitur. Si enim vegeto ſatis humorum circuitu ſubtilior, at ſimul etiam acrior reddita fuerit, ut per reliquas laxiores partes ſine adhæſione tranſire poſſit, majorem tamen reſiſtentiam in tranſitu ſuo per oſſium vaſa deprehendit, ibidemque ſiſtitur. Uti vero extremitatum oſſa majora ſubinde occupat, ita frequenter admodum cranii oſſa denſiora petit, ibidemque excitatis graviſſimis plerumque doloribus, noctu inprimis ſævientibus, non ſolum vaſa perioſtii deſtruit, ſed intra diploen illorum hærens longe lateque ſerpit, donec exeſa utraque lamina corruptum liquamen partim ad exteriora effundit, & ſic integumenta quoque lædit, partim ad duram matrem deponit, peſſimiſque ſymptomatibus eandem afficit. Quantum in oſſibus cranii erodendis valeat venereum virus ex Cheseldenii ſplendida Oſteographia inter alia diſcere poſſumus; in qua cum morbidorum etiam oſſium varias deformationes exponat, Tab. XLI. XLII. tria crania exhibet, in quibus non ſolum ſubſtantia oſſea late eroſa, & inæqualis reddita ſiſtitur, ſed variis etiam locis utraque tabula conſumpta cernitur, ut dura ſub his mater in conſpectum prodierit; inſimulque notat, quod in una ægra, cujus cranium illa tabula exhibetur, nullum fere os ſanum integrumque poſt mortem deprehenſum ſit, unde Tab. XLVIII. os femoris, tibiæ, fibulæ, humerique miſere in eodem ſubjecto carie defœdata delineat.

§. VI.

Eandem etiam funeſtæ, quæ noſtræ objectum eſt diſſertationis, cariei cauſſam extitiſſe, ipſius ægri, dum viveret, relatio confirmabat, utpote qui nullius læſionis externæ, olim in loco adfecto acceptæ, memor, a qua prima ſtagnationis aut effuſionis humorum indeque ſecutæ cariei origo repeti potuiſſet, lue tamen venerea, quæ gonorrhœa virulenta & bubonibus ſe manifeſtaverat, antea ſe laboraſſe confitebatur, quibus cohibitis & repulſis ſe ab omni ulteriori periculo immunem eſſe crediđiſſet. At vero non penitus infractam fuiſſe acrimoniam, ſed effectus duntaxat in exterioribus perceptos ſuppreſſos, ipſamque labem ad interiora delatam eſſe triſtis demum eventus docuit. Ille nihilominus de tam periculoſo, quem intra ſinum fovebat, hoſte nimis ſecurus, caſtra ſecutus adverſus hoſtes alios vadit, ibidemque omnibus injuriis, quæ expeditionem, hybernam inprimis, comitantur, expoſitus, graviora contraxit mala. Siquidem a frigidiore humidoque aëre, in quo dies noctesque degere, ſomnumque ſæpe locis paludoſis humi proſtratus capere coactus fuit, omnem per habitum corporis exſpirationem, qua ceteroquin multæ impuritates e corpore proſcribuntur, cohibitam, ſicque conſtrictis exterioribus, ad nobiliores partes compulſos fuiſſe humores facile colligitur. Ipſis præterea gravioribus, quæ in itinere, vigiliis nocturnis, aliiſque bellicis

cis occupationibus militi ſubeunda ſunt laboribus, ut alios forte in diæta commiſſos errores taciti prætereamus, humores vehementius commotos, indeque magis acres redditos, tanto majori impetu in vaſis ſuis deſtruendis egiſſe, non obſcurum eſſe poteſt; cumque per oſſium inprimis compactiorum ſubſtantiam trajiciendos humores maxima invenire obſtacula ſupra jam monitum ſit, in cranii potiſſimum oſſibus ſedem ſuam fixit, ibidemque late diffuſam cariem induxit. Qua occaſione illud mirum videri poterat, quod de vehementioribus doloribus illo tempore perceptis non conqueſtus fuerit, qui alias, acrimonia venerea hæc loca arrodente, noctu inprimis moleſti, & fere intolerabiles eſſe ſolent; attamen cum hos eo potiſſimum tempore, quo calore lecti humores rarefacti ad locum adfectum ruunt, percipi conſtet, extra hunc minus atrociter ſævientes, hinc forte contigit, ut minus inter arma illis adfligeretur: ut taceamus inſignem etiam ſubjectorum in ferendis doloribus diverſitatem, qua alii confirmatiori habitu gaudentes vix ab iis adficiuntur, quæ delicatioribus non ſuſtinenda videntur. Semel vero corrupto pericranio, ſenſu exquiſitiori prædito, inde per ipſam oſſis ſubſtantiam latius proſerpens malum vix adeo inſignem ſævitiæ ſuæ perceptionem excitabit. Sic itaque tacitis progreſſibus increſcens malum, demum ad ipſas meninges perrexit, & prima tumoris fundamenta jecit.

§. VII.

Optimo ſane conſilio ſibi proſpexiſſet, ſi vel hoc novo phænomeno commotus ſtatim de convenienti medela ſollicitus peritis rem aperuiſſet, neque, quod in his caſibus ſæpiſſime magno ægrorum damno fieri ſolet, parva hæc initia contemſiſſet. Spes enim erat, tunc non ſolum internis remediis humorum intemperiem corrigi, ſicque ulteriorem mali progreſſum impediri potuiſſe; atque, licet his etiam corrupta oſſis pars iterum emendari non potuiſſet, fonte mali integumentis remotis detecto demortuum a ſano ſeparari, & ſic perditam reſtitui potuiſſe ſanitatem non dubitamus. Siquidem plura apud Chirurgiæ Scriptores proſtant exempla, quod inſignes oſſium etiam cranii partes carie corruptæ, ſi tempeſtive ad illa removenda acceſſerint artifices, tam felici ſucceſſu ablatæ fuerint, ut novum deinde tegmen mollius ſub initium, demum calloſum redditum, ſuccreſcens ea ex voto conſolidaverit. Memorabile inter alia exemplum Clariſſ. Gothofredus Sand Diſſertatione, quam *de fungo cerebri feliciter exſtirpato* conſcripſit, & Regiomonti anno 1700 edidit, latioris cariei, ab inflammatione & pure ſub cranio collecto inductæ, conſignavit. Siquidem poſt cephalalgiam inſignem, indeque ortum integumentorum capitis tumorem inflammatorium, cum abſceſſu, licet aperto, & quantum fieri poſſet mundato, vulnus ad coalitum perduci non poſſet, ſed tenuis ſanies profundius originem ducens ex eo promanaret, & immiſſo in orificium ſtilo, ad interiora malum tendere innoteſceret, ac denudato oſſe, illud in concurſu ſagittalis non minus & coronalis ſuturæ aſperum & ſcabrum deprehenderetur, adplicato trepano exemtum oſſiculum tota interiore lamina cariem paſſum, atque ſub illo fungoſa caro latius expanſa cum pure erumpente cernerentur, aliam viam nullam ſupereſſe intelligebant medentes, quam ut tribus diſtinctis locis oſſis ſani partem trepano perforarent, & ſerrulis minoribus interſtitia foraminum modiolo factorum diſcinderent, atque elevatorio poſtea adplicato reliquas oſſis partes eximerent, ſicque omni carioſo remoto, ipſam etiam inchoantem duræ matris in fungoſam carnem

nem

nem mutationem convenientibus remediis tollere ſtuderent; quibus ex voto ſuccedentibus, facta marginum oſſis deſquamatione, poſt aliquod tempus interſtitium illud nova carne ſenſim indurata replebatur, atque a capitis dolore & ab omni labe immunis diu ſuperſtes remanebat. Non minus elegantes, ac notatu dignæ, de magna oſſium carioſorum parte, pluribus trepanis feliciter exciſa, obſervationes in Tomo I. Commentariorum Academiæ Regiæ Pariſienſis Chirurgicæ, qui hoc anno Pariſiis prodiit, Diſſertatione *de cranio pluribus locis per trepanum aperiendo* pag. 262 ſeqq. occurrunt: ſiquidem in alio poſt tumorem in vertice apertum, pus fœtidum admodum plorantem, caries palmæ latitudine, cum foramine amplo in medio conſpicuo inveniebatur, ad quam tollendam, cum alia remedia fruſtra tentata eſſent, ad trepanum confugiendum erat, quod octo diſtinctis locis in peripheria oſſis carioſi, applicari debebat, ut illud totum auferri poſſet: in alio, qui ſimili tumore correptus erat, unde potiſſimum interior tabula latius quam externa exeſa erat, ut ipſa etiam duræ matris & cerebri ſuperficies, duorum digitorum latitudine, male affectæ eſſent, trepano variis in locis applicato, aliorumque inſtrumentorum apparatu, tantum de oſſibus auferendum erat, ut hiatus, quinque pollices longus, quatuor latus, pateret; Nihilominus in utroque, prægreſſa exfoliatione, magnum illud interſtitium nova carne repletum, ægroſque, cicatrice integumentis inducta, perfecte ſanatos dimiſſos eſſe memoratur. Qua occaſione pag. 268 de modo, quo ejuſmodi foramina, ſive ampliora, ſive minora, obturentur, diſquiritur, & carnem illa replentem, poſtea in callum indurandam, nunc e dura matre exſurgere, & ſolam ſufficere, nunc cum alia ex diploe oſſis reſidui emergente jungi, ſicque deperditum reſtitui notatur; Quam diverſitatem Celsus jamdum annotavit, dum Lib. VIII. c. 4. circa finem de calvæ conſolidatione his verbis concludit: *Ubi bene res cedit, incipit ab ipſa membrana, vel ſi os eo loco duplex eſt, inde quoque caro increſcens, id, quod inter oſſa vacuum eſt, replet.* Quem ultimum modum pro maxime naturali atque perfectiſſimo habemus, ſiquidem cum illo, quo alia etiam oſſa, fibris e parte ſana productis, regenerari novimus, quemve etiam in partium mollium vulneribus conſolidandis obtinere quotidie cernimus, maxime convenit: minimum illæ productiones, quæ a ſola meninge enatæ, & cum integumentis externis junctæ ſunt, tantam ſoliditatem vix nanciſcentur, quanta ab oſſeo tegmine exſpectari poterat, etſi ad defendendum aliqua ex parte cerebrum forte ſufficiant.

§. VIII.

Verum enim vero, cum æger ne illo quidem tempore de tollendo malo ſollicitus eſſet, in pejus quotidie ruere, difficilioremque reddere medelam cœpit. Siquidem cum ichor ille, ex deſtructis diploes vaſis generatus, nullum inveniret exitum, internam cranii tabulam, quam ob teneritatem, qua externam multum ſuperat, vitream appellant, demum perrumpebat; hanc enim, ut in pleriſque hujus generis obſervationibus notatur, in noſtro etiam caſu citius latiuſque exeſam fuiſſe, autopſia dempto cranio evincebat, uti figura noſtra tertia illud exprimere ſtuduimus, & in recenſione caſus fuſius deſcripſimus. Supra duram vero meningem depoſita ſanies, fibras ejus arrodens, primam fungoſæ protuberantiæ occaſionem dedit, ſiquidem continuante in ſuppoſitis vaſis adhuc integris vitalium humorum adpulſu, læſæ quidem fibræ denuo ſuccreſcunt, at ſuperficie non debite mundata in carnem

ejuſmodi luxuriantem attolluntur. Cum vero demum externa etiam oſſis lamina exederetur, atque totum os latius in dies conſumaretur, ſicque tegmen illud oſſeum, quod ſubſtratas partes coercet, removeretur, intra ipſum oſſis hiatum meninx aſcendebat, atque ab inæquali foraminis margine, protuberantibus hinc inde acutis feſtucis, perpetuo irritabatur, majorque ſic humorum affluxus concitatus largius etiam tumoris incrementum promovebat. Cum vero laxata ſic tunica minus valide ſubjectum cerebrum conſtringeret, ipſius etiam ſubſtantia humorum, valida ſatis vi cordis eo adpellentium, impetui cedebat, & ſenſim in tumorem pariter fungoſum aſſurgebat.

§. IX.

Duplicis eſſe generis fungos poſt læſionem cranii emergentes, alios, qui duræ ſolum matri adhærent, alios, qui ex ipſa cerebri ſubſtantia emergunt, jamdum Wilhelm. Fabric. HILDANUS Obſervat. Chirurg. Cent. II. Obſ. *36.* notavit. Priores integra dura matre enaſcentes rarius, niſi affluxus humorum ſupra modum magnus ſit, adeo magnos fieri cenſet, ut extra vulnus promineant, faciliuſque medelam admittere; poſteriores vero, rupta dura meninge, promptius multo, elevata pia matre, in altum aſſurgere, atque extra oras vulneris protuberare, omniumque eſſe periculoſiſſimos, atque ut plurimum lethales, monet. Ad priorum ſenſum pertinuiſſe crediderim, fungum illum, de quo Cl. SANDTIUS in Diſſertatione ſuperius commemorata egit, utpote quem duræ matris ſolum exteriori parti ſub oſſe corrupto adhæſiſſe, neque adeo inſignia incrementa cœpiſſe, cerebrum vero ſub illa integrum manſiſſe, accuratius inſpicienti patet; unde etiam detecta mali ſede facilem ſatis medelam admiſit, minus vero accurate fungus cerebri in rubro appellatus eſſe videtur. Neque vero ſolius etiam duræ matris fungos adeo arctis ſemper limitibus contineri, exemplum a Cel. Jo. SALTZMANNO adnotatum docere poterit, quod magnam cum noſtro analogiam præ ſe fert, niſi quod ab ictu externo prima ejus origo deducatur: illud non ſolum in Commentariis Acad. Scient. Petropolitanæ Tom. III. pag. 275. ex ejus litteris excerptum breviter commemoratur, ſed fuſius etiam in Actis Acad. Cæſar. Nat. Cur. Vol. II. Obſervat. C. ab eodem deſcriptum legitur. Tumor ille, os frontis & bregmatis lateris ſiniſtri occupans, ad ovi gallinacei magnitudinem ſub integumentis excreverat, qui, ob concitatos vehementes dolores inciſus, parum materiæ purulentæ fuderat, cumque, portione ejus reſecta, reliquias ſuppuratione, ſub initium ex voto ſuccedente, tollere ſtuderent, undecimo tamen die, vomitu bilioſo & deliriis correptus æger obierat, ſpemque medentium fruſtraverat. Impetrata ſectione, in ipſo cranio hiatus inſignis magnitudine ovi gallinacei patebat, interna tabula magis quam externa carie exeſa erat, dura mater eo in loco in plicas corrugata & veluti calloſa reperiebatur, e qua caro fungoſa enata, eique firmiſſime adnata eſſe videbatur: inter duram matrem & cranium latius expanſa atque multum compreſſa, foramini firmiter impacta, & undique adhærens, ejus inæqualitates profunde ſubiit, ut cranium vi avellendum eſſet, tumorque ſitum mutare non poſset; de læſa vero ſubſtantia cerebri nihil additur, quod profecto ab accuratiſſimo anatomico, ſi quid in eo notatu dignum occurriſset, non fuiſse omiſsum certo confidimus. Ut adeo injuria CELSUM qui tale duræ matris incrementum præternaturale Lib. VIII. c. 4. commemorat, a Cl. GERARDO VAN SWIETEN accuſari crediderim, ac ſi cerebri ipſius

fun-

fungum pro duræ matris tumore perperam habuerit. Siquidem ordo propoſitorum ſatis evidenter oſtendit, eum accurate de duræ matris vitiis a ſe obſervatis agere. Primo enim de inflammatione duræ matris his verbis tradit: *Si membrana per inflammationem intumuerit, infundenda erit roſa tepida.* Poſt ſubjicit: *Si uſque eo tumebit, ut ſuper oſſa quoque emineat, coercebit eam bene trita lenticula, vel folia vitis contrita, & cum recenti vel butyro vel adipe anſerino mixta;* Atque his ſtatim anneɛtit: *At, ſi parum pura membrana videbitur, par modus ejus emplaſtri & mellis miſcendus erit.* Tales vero tumores neutiquam inter mera figmenta referendos, ſed duræ matris fungos potius accurate ab iis, qui cerebri ſubſtantiam occupant, diſtinguendos eſse, vel ea exempla quæ, hoc paragrapho adduximus, evincere poſsunt; unde potius ab aliis autoribus ſubinde minus accurate indagatos falſo nomine pro cerebri fungis deſcriptos, ſicque rariorem priorum mentionem factam eſse cenſeo.

§. X.

De ipſius cerebri fungis recte quidem modo laudatus Cl. VAN SWIETEN T. I. *Commentarii in* BOERHAAVII *Aphoriſmos de cognoſcendis & curandis morbis* p. 439. & 484. monet, quamdiu dura mater adhuc integra ſit, raro ipſius cerebri fungos enaſci, ſiquidem firma hæc membrana ſat arcte conſtringat ſuppoſitam cerebri ſubſtantiam, hac vero demum ſoluta vaſa cerebri, hic tunicis elaſticis deſtituta, fluidis, valida cordis contractione eo propulſis, minus reſiſtere poſſe, adeoque quam maxime dilatari, & in miros illos tumores elevari. Interim nec hoc in univerſum obtinere inſigne inter alia exemplum, in ſupra citatis Commentariis Acad. Chirurg. Pariſ. p. 277. relatum, confirmat. Cum enim ægra acerbis per plures annos capitis doloribus vexata, adhibito fruſtra trepano, ubi nulli ſub cranio effuſi humores, nulla meningis corruptio, præter majorem ejus tenſionem comparebat, hujus etiam inciſio nullum levamen afferebat, tandem obiret, poſt ſectionem cranio ablato tres cerebri fungi in conſpectum venerunt, e ſubſtantia ejus corticali enati, duræque matri adhærentes, quæ illo loco admodum craſſa inveniebatur, os vero ſuperimpoſitum ita attenuatum erat, ut vix folium chartæ, qua ad ſcribendum utimur, craſſitie æquaret. Ex quo ſatis apparet, tantum interdum eſſe humorum impetum, ut non mollis ſolum cerebri ſubſtantia, ſed ſuperincumbens etiam membrana, imo os ipſum cedere, etſi non ſine inſigni dolorum exacerbatione, cogatur. Multo igitur facilius continget, ſi parte calvariæ carioſa corruptione ablata, meninx, eo loco a preſſione libera, relaxata, atque intra hiatum propulſa fuerit, ut aliqua naturali major expanſio, ob imminutam duræ matris conſtrictionem, in ipſo etiam cerebro inſequatur; etſi illam multo celerius diffundi facile largiamur, ſi, prorſus aperta meninge, nullum plane obſtaculum humores vaſa debilia dilatantes inveniunt. A ſubito enim incremento, una cum texturæ laxæ & ſpongioſæ ſimilitudine, fungorum nomen his tumoribus adhæſiſſe facile conjicimus. Mira ſatis ejuſmodi tumorum celerrime increſcentium exempla HILDANUS in ſuis obſervationibus nobis exhibet: non ſolum enim Cent. I. Obſervat. 15. pueri quatuordecim annorum meminit, in quo, poſt cranii fracturam & meningis dilacerationem, exortus ſit e vulnere fungus, qui intra viginti quatuor horas ita excreverit, ut magnitudine ovi gallinacei extra cranium emineret, qui tamen ab ipſo fomentis & pulveribus nervinis atque exſiccantibus percuratus fuerit, ut intra quatuordecim dies ſubſederit. Sed

longe magis admiranda, imo ſtupenda prorſus videtur hiſtoria Centur. IV. Obſer. III. ex litteris Joannis de Burgo deprompta, qua puer memoratur, ex cujus cranio poſt trepanationem ob pus intus latens, quod ſub ipſa operatione cum impetu proruperat, inſtitutam, membrana fungi inſtar eminuerit, quæ cum cohiberi, quo minus latius expanderetur, non poſſet, filo circumligato conſtricta atque reſecta fuerit, ubi tamen brevi nova portio ad trium digitorum altitudinem ſuccreverit, denuo reſecanda, quod aliquoties iteratum fuerit, ut cerebri portio ad pugni magnitudinem exciſa fuerit, ægro nihilominus, etſi negligentius tractaretur, præter ſpem convaleſcente, poſtquam reliqua cerebri portio paulatim ſubſediſſet, calluſque foramini innatus eſſet. Felices merito prædicandi, qui tam atroci malo correpti, tandem tamen medentis dexteritate, naturæ robore, ne dicam fato, adjuta, ex eodem eluctantur; ſæpius enim vel providiſſimam curam ob indicationum hic obſervandarum gravitatem irritam fore facile perſpicimus; partim enim luxurians illa portio, quæ ad priores anguſtias reduci nequit, removenda eſt, partim vero ſubito nimis renaſcentia hæc, hydræ inſtar lernææ, ſtamina coercenda ſunt. Uti compreſſionem validam, ita pariter ligaturam, quæ tamen potiſſimum hic requirerentur, vix ferre poterunt tam tenera cerebri vaſcula, ut ſubjectæ partes putridæ corruptionis periculo non exponantur, ad quam illo tempore jamdum proclives eſſe ſolent hæ partes, ut vel ſibi relictæ in eamdem ruant. Hoc enim fato ſæpius ejuſmodi ægros interiiſſe binis tantum obſervationibus, ex pluribus, quæ hinc inde proſtant, confirmaſſe ſufficiat. Priorem Cl. Koenig in Miſcell. Nat. Cur. Dec. II. Ann. I. Obſerv. 167. conſignavit; dum poſt cranium carcinomate exeſum, denudatamque & diſruptam duram matrem, ſenſim e foramine ampliore reddito cortex cerebri, tenui meninge adhuc ex parte obductus, prorupit, in dieſque auctus pomi magnitudine extra cranium in conſpectum venit, unde tandem ægra poſt deliria ſopore fatali correpta obierat: poſt ſectionem, cerebrum in parte affecta corruptum & quaſi ſphacelatum apparuit, multoque pure virideſcente repletum, cujus non parva copia etiam circa principium medullæ ſpinalis & cerebellum hæſit. Alterum a Cl. Anhornio copioſe relatum in eorumdem Ephemer. Dec. II. Anno IX. Obſ. 174. notamus, ubi poſt lapſum pueri ex equo, indeque læſum dextrum bregmatis os, fungus ex cranio pertuſo emerſit, primo digitum craſſus, pollicem longus, qui per aliquod tempus exſiccantibus tractatus, parumve mutatus, tandem largius ſuccreſcere cœpit, unde pulvere ex Euphorbio & alumine uſto inſperſo ſublatus fuit; intra viginti quatuor horas vero alius ovi gallinacei magnitudine excrevit, in quo valida vaſorum pulſatio percepta fuit, quem cum rodentibus fruſtra tentari cernerent, filo circa anguſtiorem radicem conſtrinxere, donec maxima pars cum inſigni fœtore tandem decideret, reliquiæve corruptæ ſepararentur, quas tamen ſtatim alius cinericei coloris, nucis juglandis magnitudine excepit, qui itidem poſt paucos dies ſponte quidem ſubſedit, relicto inſigni hjatu in ſubſtantiam cerebri penetrante, qui tamen unius noctis ſpatio totus novo fungo oppletus fuit: donec tandem ſub graviſſimis ſymptomatibus quarto poſt acceptum vulnus menſe interiit; quorum mentione prætermiſſa, interiorem ſolum cerebri, prout poſt ſectionem deprehenſa fuit, faciem adhuc commemorabimus; ſiquidem inſignis pars de ſubſtantia cerebri ad baſin ejuſdem uſque abſumpta cernebatur, ventriculi cum omnibus encephali internis meatibus pure inſigniter fœtente inundati, plexus choroidæi putridi, nigricantes & corrupti erant, inferiora cerebelli etiam inprimis

dextro

dextro in latere ſanie fœtida conſumpta reperiebantur, quin imo cum medulla ſpinali intra vertebrarum ſpecum pus deſcenderat.

§. XI.

Eadem fere noſtri ægri fata fuiſſe ex hiſtoria ſub initium enarrata patet, ſiquidem hic pariter pus copioſum ad ventriculos cerebri depoſitum, non eos ſolum cum plexibus choroidæis infecerat, ſed medullarem ſubſtantiam ad baſim fere uſque cranii in ichorem putridum converterat. Neque enim bonæ notæ pus in molli hac & friabili fabrica, tot tamen vaſis irrigata, & humorum copioſiori affluxui obnoxia, expectandum erit, inprimis ſi humores jamdum acriores, aliave labe infecti fuerunt, ſed potius inflammatione in ejuſmodi ægris excitata loco legitimæ ſuppurationis funeſta gangræna metuenda erit. Forte quidam læſos, in quibus magna etiam ſubſtantiæ cerebri pars ablata fuerit, melioribus fatis reſtitutos fuiſſe objicient, atque ad HILDANI experientiam, pluribus exemplis in Centur. I. obſerv. 13. confirmatam provocabunt, cui etiam recentiores Chirurgi Galli in ſuis Commentariis p. 310. ſeq. adſtipulentur, qui prolixa de vulneribus cerebri diſſertatione, illud ſine certo mortis periculo varias ſectiones admittere poſſe crebriorum caſuum eventu docere, atque chirurgos ad tentanda in extremis periculis extrema etiam remedia, præter ſpem ſæpe feliciter ceſſura, excitare ſtuduerint. At vero uti hæc felicis eventus exempla inter rariora potius & ſingularia referenda eſſe, quam ut ſimilem ſucceſſum ubique ſperare liceat, ipſi fateri coguntur; ita non negligendum videtur diſcrimen, quod inter læſiones a cauſa externa inflictas, & puris generationem a cauſa interna intercedit. Si enim homines ceteroquin valentes, boniſque ſuccis gaudentes, forte fortuna ita vulnerentur, ut diſſecto cranio pars ſimul cerebri tollatur, lætiora omnino ſperare licet, quoniam patente plaga remediis congruis acceſſus, puri vero liberior exitus, patet, atque blandis humoribus deperditum prompte reſtituitur: longe tamen deteriora ſecutura eſſe intelligimus, ſi malum a cauſa interna obortum fuit, aut ubi externæ etiam injuriæ præceſſerint, ab hac tamen ſuſtentatur, integumentis vero integris, vel exigua rima patentibus, aut exitu a fungo obturato, pus ibidem generatum intus occluſum detinetur, ſicque temporis tractu acrius redditum profundius medullarem ſubſtantiam exedit. Quale exemplum in Ephemer. N. C. Cent. VIII. obſ. 21. de carie oſſis bregmatis & temporum dextri cum cerebri putrefactione, in fœmina, quæ antea ulceribus venereis laboraverat, refertur: atque non minoris momenti in eorumdem Actis phyſico-medicis Vol. IV. obſervat. 100. exhibetur; dum fœmina a contuſione exiguum ſub initium tumorem acceperat, qui vero poſt menſium ceſſationem in dies adauctus, & cum carie cranii conjunctus, demum ob peſſimam inflammationem, quæ magnum utriuſque cerebri ſubſtantiæ partem corruperat, & pus fœtidiſſimum intus cumulatum funeſtus extitit: ut alia nunc his ſimilia taceamus. Quod ſi enim ſub initium, quamdiu intra corticalem ſubſtantiam hæret, aut exiguum cerebri ambitum occupat, ſua etiam functionibus cerebri integritas conſtet, latius tamen intra medullarem ſubſtantiam propagata, atque ad corpus uſque calloſum, imo ipſam medullam oblongatam penetrans corruptio, triſtiſſima profecto ſymptomata generabit. Oppreſſis enim aut arroſis ſtaminibus, a quibus tubuli nervoſi originem ducunt, ſenſuum pariter ac motuum turbas excitari neceſſe eſt; indeque vertigines, ſcotomias, deliria, ſoporoſos atque paraly-

ticos

ticos affectus, aut motus convulſivos nunc particulares, nunc univerſales, intus latentis mali gravitatem indicare, brevique interitum accelerare cognoſcimus.

§. XII.

Non dubito fore, qui illud timidorum, ſuæque magis exiſtimationi quam miſerorum ſaluti proſpicientium, conſilium, *deſperatos non eſſe attingendos*, probantes, noſtrum etiam ægrum, tam gravibus malis correptum, ſuo potius fato relinquendum, quam ancipiti medelæ ſubjiciendum fuiſſe, judicio ex eventu deprompto, arbitrentur. Verum enim vero, quamdiu tumor hic ſub tegumentis externis, quæ in parte capitis capillata præ ceteris partibus craſſiora ſunt, latebat, a quibus citum nimis ejus incrementum aliquantum coercebatur, phænomena in eodem obvia non omnem ſpem felicis ſucceſſus tollebant. Siquidem tactu exploratus, durus atque immobilis deprehendebatur, & tumoris cyſtici, vel peculiaris abſceſſus, qui haud raro & in capite obſervantur, faciem præ ſe ferebat, quales ſæpius optato cum ſucceſſu illuſtris HEISTERUS extirpaverat. Hos vero ſibi relictos non ſolum mole in dies augeri, ſicque pondere moleſtos fieri, ſed non raro materia intus contenta acriori reddita, folliculo demum deſtructo, partes vicinas quoque corrumpere conſtat; & in noſtro etiam pericranium parteſque ſubſtratas nobiliores affici, ſenſus ille vertiginis non raro perceptus indicabat, hinc tanto magis ad promptam medelam, quæ ulteriorem ejus progreſſum ſiſteret, ferendam excitabat. Cum vero de cætero ſenſus ſatis ſibi conſtarent, atque in motibus animalibus exercendis adhuc vegetus eſſet, & in ipſius tumoris exploratione graviores moleſtias non perciperet, tam profundas malum radices egiſſe, atque ipſum cerebrum ſimul occupaſſe, & tam graviter læſiſſe, nullo certo indicio conſtabat. Imo licet aliqua ſuſpicio cranii forte ex parte corrupti oriretur, multiplex tamen experientia, quod hujus etiam caries, licet & calvariam omnino perforaverit, meningibus præſertim adhuc integris, feliciter correcta atque ſublata fuerit, in propoſito confirmabat; et, ſi deterior etiam, quam indicia ſpondebant, interiorum ſtatus reperiretur, illud tamen ſimul intelligebatur, fonte mali non detecto illud emendari non poſſe, ſed ſibi etiam relictum in pejus certo ruiturum, cum tempeſtive adhuc adhibita medela forte funeſtus exitus averti poſſet. Quare merito graviſſimis expertiſſimorum Medicorum atque Chirurgorum monitis obtemperandum erat, qui felicium præter ſpem etiam eventuum exemplis nos, in gravibus & interitum minitantibus caſibus ad cuncta, quæ in artis poteſtate ſunt, potius experienda, excitari volunt, quam ut omni auxilio deſtitutos deſeramus ægros. Quod ſi maturius ab iis, qui curam noſtri antea ſuſceperant initum fuiſſet conſilium, feliciorem curationis ſucceſſum expectandum fuiſſe nulli dubitamus.

FINIS.

IV.

DISSERTATIO MEDICO-CHIRURGICA

INAUGURALIS

DE

EXOSTOSI CRANII RARIORE,

Quam pro Doctoratu obtinendo tuebitur,

JOAN. CASPART,

CANTSTAD. WIRTEMB. SUEVUS.

Argentorati, menſe Decembris 1730.

IN NOMINE JESU.

PRŒMIUM.

POſtquam in materia Diſſertationis Inauguralis ſeligenda diu hæſitavi, inque evolutione variorum Scriptorum ad Medicinam ſpectantium ſelectum meum incertum imo nullum animadverti, eo quod tantam rerum copiam, qua forum Medicum jam eſt refertum, invenerim, ita, ut non ſolum meæ tenuitati ſe ſtatim ſiſterent plures objectiones, me dehortantes, ne aliquem locum a majori jam occupatum turbarem, ſed etiam ne ex crambe bis aut pluries recocta tandem inſipidi quid atque ingrati proferrem, quo ipſo Benevoli Lectoris calculo omnino me indignum redderem; Tandem inſignis obſervationum & caſuum tum Medicorum tum etiam Chirurgicorum ad rem Medicam amplificandam utilitas ex occaſione præfationis Cl. Baglivi Praxi ſuæ Medicæ præmiſſæ viam menti meæ aperuit, cogitandi de Excreſcentiis Oſſeis, Exoſtoſibus alias dictis. Aſt cum neque ingenii mei vires neque tempus de dictis Excreſcentiis in genere atque prolixiori modo ſcribere mihi permiſerint, in ſpecie tantum inque rarioris explicatione Caſus de Exoſtoſi Cranii ſive hujus Excreſcentia Oſſea pro hac vice ſubſiſtere mecum conſtitui; id quod eo lubentius in me ſuſcepi, quo magis Exc. Dn. Salzmannus Anatomiæ & Chirurgiæ Profeſſor Publicus Celeberrimus, Fautor ac Præceptor omni tempore pie atque æterne Colendus, eumdem Caſum, quem ante aliquod temporis ſpatium anno ſuperiore Ephemeridibus Naturæ Curioſorum jam inſinuavit, ulterius explicandi veniam mihi conceſſit. Quare operæ pretium eſſe duxi, illuſtrationis gratia Figuras Diſſertationis meæ calci annectere. Quo rarior vero eſt hic affectus, quoque majore attentione dignus, eo minus B. L. ſiniſtram in partem interpretaturum ſpero, ſi rem acu non tetigero, enixe rogitans, velit ille qualeſcumque meos conatus æqui bonique conſulere, quippe quem non latet, me ob virium mearum imbecillitatem in affectus hujus reſolutione non ex omnibus officio meo ſatisfeciſſe. Attamen quoniam mihi incubuit, qualeſcumque meos in Arte Medica profectus in medium producere, me excuſatum fore duxi, ſi qualicumque mea tractatione evitarem, ne in errorem ſupra notatum incurrerem. Deus T. O. M. meo huic conamini clementer aſſiſtat, atque hunc laborem ita dirigat, ut in Ejus Gloriam, Proximi emolumentum, meumque commodum cedere jubeat.

HISTORIA.

FAber ferrarius XLIII. circiter annorum, temperamenti ſanguineo-melancholici & habitus macilenti Bacchoq. non modice litans, hic Argentorati anno MDCCXXIII. menſ. Jun. dolore pectoris gravativo & vomendi conatibus ſubito corripiebatur, gravativo capitis dolore & horrore totius corporis paulo poſt ſuperveniente; quæ ſymptomata ab aſſumpto vomitorio & V. S. in pede adminiſtrata evanuere, ita ut laboribus ſuis ſatis bene defungi denuo valuerit, donec anni inſequentis menſe Julio rixis cum uxore obortis iraq. gravi percitus ſimili cephalalgia & vomitu bilioſo repetito affligeretur, quæ a remediorum uſu rurſus ceſſarunt. Poſtea victu ex neceſſitate inordinato uti coactus, & de fide uxoris cum aliis commercium habentis non injuſtam ſuſpicionem fovens, & ipſe vitam improbam agere cœpit, atq. non ſolum Baccho, uti antea jam ſolitus erat, ſtrenue litavit, ſed & illicitæ clandeſtinæq. Veneri ſe dedit, a qua gonorrhœam & penis exulcerationem cum inflammatione conjunctam ſibi contraxit, quod malum ex intempeſtivo pudore, quem antea quidem exuerat, Medico celavit, illudq. a variis indiſcriminatim adhibitis auxit. Tandem Chirurgi ope, quam implorare coactus fuerat, priſtinæ ſanitati utcumq. reſtitutus eſt. Et ita per trimeſtre temporis ſpatium ſatis bene ſe habuit, opificio ſuo vacans remq. domeſticam gerens, niſi quod conſuetum alias vigorem in actionibus ſuis haud monſtraverit. Quo prælapſo aliquoties cephalalgia graviſſima ex improviſo correptus eſt, & tertia vice ab incude recedens ſubito vertiginoſus in terram procidit nomen JESU ingemiſcens. Domeſtici accurrentes & totum quantum rigidum frigidumq. deprehendentes, Dn. D. a LINDERN Fautoris ac Patroni mei omni obſervantia colendi forte fortuna prætereuntis auxilium implorarunt, qui ægrum ſenſibus privatum cum frigore extremorum abſq. tamen ſtertore videns venam illico ſecari, ſpiritum excitantem naribus admoveri & clyſterem acriorem applicari juſſit, a quibus adhibitis intra VI. horarum ſpatium excitatus ad ſe rediit atq. voce liberiore edita, quis eum expergefecerit, quæſivit: Diebus inſequentibus melius ſe habuit, præter quod de deglutiendi difficultate & virgæ circa glandem ardore conqueſtus fuerit, è quibus uti & aliis ſymptomatibus haud obſcure ſuſpicatus eſt ſupra laudatus Medicus ægrum lue venerea infectum eſſe, huicq. cephalalgiam aliquoties recurrentem deberi. Quare medicamentis mercurialibus in auxilium vocatis ipſum curæ ſalivatoriæ cum euphoria ſubjecit, a qua priſtinæ, uti quidem videbatur, ſanitati reſtitutus a dictis ſymptomatibus immunis vixit uſq. ad medium menſ. Mart. MDCCXXVII. quo tempore a porrecto in alienis ædibus poculo & epoto mox tormina in abdomine gravia ſenſit & paucis horis interjectis convulſionibus correptus fatis ceſſit.

Quia vero aſſumpti veneni ſuſpicio non levis aderat, Incliti hujus Urbis Magiſtratus juſſu cadaver cultro anatomico ſubjectum eſt, eum in finem ut viſcerum interiorum ſtatus examinaretur. Et quia in ſiniſtra capitis ſede tumor non levis facile apparebat, ejus integumenta ſimul remota ſunt, quo facto Exoſtoſis ſeu excreſcentia oſſea & quidem ſpongioſa ab oſſe bregmatis ſiniſtro duobus digitis tranſverſis a latere ſuturæ ſagittalis enata oculis ſe ſiſtebat, anterius ſuper coronalem ſuturam ad os frontis ſeſe extendens, inferius vero verſus mendoſam ſeu ſpuriam, quæ dictum os ſincipitis cum illo temporum committit, exporrecta, os temporale vix attigit, & ſuperiore ſui ſede magis, quam inferna protuberans, quæ Exoſtoſis pericranii lamellas & ſimul muſculum crotaphitem non parum elevavit, inſuper

ſuper pluribus hinc inde eminentiis exaſperata & ſinubus excavata erat, præprimis ſulcum fere ſemilunarem a parte anteriore ad poſticam tranſverſim excurrentem in medio ſui habebat. Cranio ſerra diſſecto & remoto in interna ejus facie ſimilis Exoſtoſis raro ſpectaculo conſpiciebatur. Hæc interior ab externa pluribus diſcrepabat, erat quippe (1) major & longius latiusq. ſe extendens (2) magis rotunda & hemiſphærium exactius figura referens quam externa, cujus circumferentia pariter ac pars elevata magis inæqualis extiterat. (3) ſubſtantia ejus oſſeo-ſpongioſa paulo mollior erat, e fibris oſſeis tenerioribus conſtans, & plura eaq. majora interſtitia intus in ſinu ſuo fovens, laminaq. tenuiſſima extus munita. (4) inferius magis quam ſuperna facie protuberabat, cum e contrario exterior ſupra magis quam infra elevata erat; (5) circumferentia tumoris oſſei interna ſatis æqualis erat & magis rotunda quam externi, in qua plura hinc inde tubercula ad latus excurrere viſa ſunt, (6) craſſa meninx illæſa huic tumori interno adhærebat.

Conjectu igitur facile eſt, qua vi dura mater cerebrumq. ipſum ab hoc tumore oſſeo compreſſum fuerit, unde illius vaſa valde turgeſcentia eadem viſtigia, quæ oſſi bregmatis coſtas folii ficus alias repreſentantia imprimunt, in dicto tumore reliquerunt, a qua compreſſione ultima, quæ in hoc ſubjecto obſervata fuere, ſymptomata potiſſimum derivanda ſunt.

RESOLUTIO.

Quoniam in admiranda machinæ humanæ ſtructura oſſa duriore ſua textura naturali, debita figura, ſitu, atque firma conſiſtentia tum reliquis partibus ſolidis pro fulcro & motu, tum fluidis ipſis pro naturali æquilibrio, conamine hinc inde ſeſe movendi & debitum atque ordinatum fluxum obſervandi &c. ſicque harmonice inſervire debent, corruptis vero, deformatis ac deſtructis iiſdem non longe abeſt, quin reliquæ corporis partes illis ſuperſtructæ & miro modo connexæ varia inde damna accipiant, & pro cauſarum circumſtantiis inſigne detrimentum imo plenariam corruptionem patiantur. Quid igitur mirum eſt? Si hic affectus, qui argumentum præſentis diſſertationis conſtituit, nempe cranii, quod nobiliſſimam Microcoſmi partem in ſinu ſuo continet, Exoſtoſis ſive excreſcentia tam multiplicia ſymptomatum ſchemata produxerit, tandemque hoc ſubjectum inter acutiſſimos dolores vitam cum morte commutare coegerit. Sed jam difficultates non leves occurrunt circa hujus Exoſtoſeos originem, variorum item phænomenorum in & ante gonorrhæam & luem veneream explicationem, ut & ipſam Exoſtoſeos curationem. Quæritur enim 1. utrum hic affectus rariſſimus ortus fuerit ante gonorrhæam & ſymptomata illam ſubſecuta, ipſamque luem veneream nec ne? 2. An illa phænomena in Hiſtoria ante gonorrhæam recenſita ab hac Exoſtoſi tanquam cauſa efficiente deducenda ſint? Ad hæc reſpondeo, quod hæc Exoſtoſis, poſt inquinamentum venereum in totam maſſam ſanguineam diffuſum radices potiſſimum egerit, nempe prædiſpoſita partium capitis atonia (§. VI.) (uti triſtis ejuſmodi diſpoſitionis effectum haud raro obſervamus v. g. in renum, hepatis & pulmonum affectibus, &c.) Bacchum, victum inordinatum & animi affectus inſecuta virus venereum ſanguinis ſerum coagulavit, quod lentore ſuo cranii tubulos exiliſſimos ægre permeans tandem ipſam hujus ſubſtantiam oſſeam affecit; Præterea ſi hæc Exoſtoſis ante gonorrhæam & luem veneream jam adfuiſſet, vomitorium propinatum ſymp-

tomata ab initio caſus memorata non ſuſtiliſſet, ſed potius illa exacerbaſſet. 3. An certa hujus Exoſtoſeos ſigna ars nobis ſubminiſtraſſet. 4. Num cura ſalivatoria dicta malo huic curando ſufficiens fuerit, &c. Sed de his quæſtionibus plura in ſequentibus Paragraphis.

§. I. Affectus, de quo agimus, in Medicorum Scholis dicitur Græce Ἐξόστωσις, ab ἐξ, ex, & ὀστέον, os. Lat. Exoſſatio, oſſis Eminentia & Excreſcentia, Tumor oſſeus, Gall. Exoſtoſe, ou une Tumeur de l'os, Germ. *Eine Herrorragung oder Auſſwachs eines Beins*; & eſt generaliter accepta tumor oſſis in ejus ſuperficie generatus & magis minuſve protuberans cum dolore nunc majore nunc minore conjunctus, qui tumor, ubi creſcit & augetur, fibras oſſeas diſtendit, adeo, ut illæ rumpantur. Inde continui ſolutio & in oſſe & in perioſteo ſequitur, & velut nova vegetatio contingit, dum ſuccus nutritius extravaſatus in interſtitium oſſis ſubſtantiæ & perioſtei interjectum effluit, ab humoribus acribus ibidem ſtagnantibus proveniens. Interdum nova hæc progenies cum oſſe in unam ſubſtantiam coaleſcit (a), interdum ejus ſuperficiei ſolum quaſi adnata eſt. Specialiter autem Exoſtoſis cranii in noſtro ſubjecto fuit tumor ſive excreſcentia oſſea lamella oſſea tenuiſſima obducta ultra naturalem modum, ſitum, figuram & dimenſionem in ejus tam interna quam externa ſuperficie facta ab humore nutritio per virus potiſſimum venereum corrupto & intra utramque cranii tabulam in diploë collecto, tractuque temporis ob hujus vaſculorum atque tubulorum eroſionem extravaſato doloremque non levem excitantem originem ducens. E quibus aliquo modo patet, hanc Exoſtoſim non inepte cariem occultam (§. IX.) ſive Cariem oſſis abſque fiſtula aut ulcere ſordido appellari quoque poſſe, quam copioſi humores ſeroſo-lymphatici ac nutritii perpetuo affluentes atque acrimoniam acido-corroſivam diluentes ab ulteriore labe præſervarunt. Et quo minus in perfectam Cariem ille degeneraverit, vel carnis & pinguedinis præprimis in cavitate cranii abſentia vel cura ſalivatoria maſſæ ſanguineæ acrimoniam non parum corrigens, vel etiam cranii textura hoc potiſſimum in loco non adeo cavernoſa, uti illa aliorum oſſium facilius materiam viſcidam acrem in ſe recipientium & foventium &c. impedierunt (b). Subjectum principale fuerunt vaſcula & tubuli oſſei minores in diploë cranii & quidem ſpeciatim oſſis bregmatis partim etiam oſſis frontis ſiniſtri lateris in quibus humor nutritius per humores vitioſos & potiſſimum per virus venereum corruptus ſuccedanea eroſione Exoſtoſim generans, colligebatur. (conf. §. VI. VII. VIII. IX.)

§. II. Oſſe igitur bregmatis ſiniſtro & frontis ejuſdem lateris pro ſubjecto Exoſtoſeos noſtræ denominatis par eſſet, ut jam de Oſſium ſtructura, figura, ſitu, differentia, generatione, nutritione atque generali uſu quædam præmitterem, quia vero Rerum Medicarum Scriptores Clariſſimi (c) hoc labore egregie defuncti ſunt, ego in vaſtum huncce campum excurrere non audeo

(a) uti in monſtroſa illa exoſtoſi condylorum oſſis femoris in quodam milite obſervata, de qua vid. *Act. Acad. Reg. Scient. ann.* 1706. *p.* 318.

(b) conf. HERM. BOERHAAV. *Aphor. de cognoſc. & curand. morb. cap. de Morb. Oſſ.*

(c) Præ aliis GAGLIARDI, *Anat. Oſſ.* nec non GEORG. BAGLIVUS *Specim.* L. 1. *de Fibr. motr.* JO. CHRIST. HEYNE. *Tentam. Chirurg. Med. de præcip. Oſſ. Morb.* EXC. JO. SALZMANNI. *Diſſert. de Oſſificatione* P. N. *Argent.* 1720. & CHRIST. MICH. ADOLPHI. *de Spina Ventoſa*, §. VII. *Hal. Magdeb.* 1705. COURTIAL. *Obſerv. des Os.* aliique.

audeo, quin potius, ne Diſſertationis limites tranſgrediar, de horum oſſium ſpeciali differentia & uſu, in quibus Exoſtoſeos fomes latebat, quædam breviter enarrabo. In fibris oſſium major durities, firmior cohæſio, minor flexibilitas deprehenditur quam in illis reliquarum partium ſolidarum, unde oſſis textura ſolidior, magis compacta & vi externæ reſiſtendi aptior exiſtit, quæ diſpoſitio a diverſo particularum componentium principio, ſitu, combinatione, qualitate, quantitate & nutritione dependet, quam in ipſis etiam oſſibus differre, eaque diſtinguere, nemini non notum eſt. Uti enim oſſa in genere partes corporis noſtri duriſſimæ, & fulciendis, defendendiſque mollioribus deſtinatæ ſunt; Ita ſupra dicta oſſa, ſcilicet bregmatis & frontis illis trunci extremitatibus ſupra memoratis proprietatibus antecellunt, quia una cum reliquis cranium componentibus adeo nobilem & a providentia divina in prima creatione mirifice fabrefactam viſceris partem ſcil. ἐγκέφαλον in ſe continent atque defendunt, ita ut his deſtructis omnium nobiliſſimæ machinæ noſtræ actiones in illo perficiendæ ſufflaminentur & diſſolvantur; Quapropter etiam Sapientiſſimus univerſi Conditor illis, quæ cranio propria ſunt, ſphæroideam externe convexam, interne vero concavam figuram, ſuturas, & ſtrictiorem fibrarum oſſearum abſque notabili cavitate interna connexionem largitus eſt, ne per alliſionem a vi externa factam, aut humorum affluxum cerebrum interius dilatantem, viſceri huic nulla pinguedine munito noxa facile inferretur. Dum autem hæc ſtabilio, non ignoro objici mihi poſſe, (1.) os bregmatis eo in loco, cui Exoſtoſis noſtra inſederat, tenuius eſſe, quam reliquis in locis, aut etiam quam alia cranii oſſa, unde ut e Chirurgicis hoc repetamus, ictus huic ſedi inflictos præter alias rationes ob oſſis tenuitatem graviores quam alibi eſſe. (2.) utramque tabulam fere contiguam nulla vel pauca ſatis diploë interjacente deprehendi, in qua tamen tumorem noſtrum oſſeum primas egiſſe radices ſupra diximus; Sed reſpondeo, utrumque verum eſſe de parte oſſis inferiore, quæ ad temporale pertinet, non æque de oſſe bregmatis, e quo tumor noſter enatus fuerat, utut non negem, multis aliis in locis cranii oſſa craſſiora quam hoc ipſum reperiri, ſed ſilentio prætereundum quoque non eſt. (1.) hanc diploë craſſitiem pro ſubjectorum varietate differre. (2.) plura in dicto oſſe maxime in interiori ejus tabula foraminula conſpici, per quæ arteriolæ intrantes non parum humoris deponunt. E quibus horum oſſium differentia aliquatenus apparet.

§. III. Quod vero Exoſtoſium ſpecies attinet, multi Auctorum inveniuntur, qui plures numero obſervationes earum partim a ſuccis nutritiis mucoſo-ſeroſis, partim venereis, ſcorbuticis tubulorum oſſeorum diſpoſitionem mutantibus genitarum recenſent (d). Quibus adhuc alii adjungi poſſent, niſi verba proœmii & ratio (§. II.) dicta obſtitiſſent.

(d) *Act. Acad. Reg. Scient.* (§. I.) *alleg.* Exc. Rudolph. Jacob. Camerarius, Profeſſor Tubingenſis Celeberrimus *in Eph. Germ. Dec. II. ann.* VI. Obs. XCIX. *de Oſſium Excreſcentia in puero tumore frontis cum augmento laborante.* Exc. Jo. Burckh. Moegling. Conſiliarius & Archiater Ducalis Wirtembergicus Celeberrimus, *in Ep. Germ. Cent.* V. & VI. Obs. XXI. *de Exoſtoſi cranii interiore, cum polypo auris ſiniſtræ & oſſiculis duobus duræ matris prope falcem incumbentibus.* Marc. Aurel. Severinus. *in Pyrotechn. Chirurg.* L. II. Part. I. Cap. CX. *de Gummi & Exoſtoſi Calvariæ præſertim a venerea lue profectis, & uſtione tractatis.* Idem Severinus. *Chir. efficac.* Part. II. *Enarrat.* Cap. XXIX. *de ſectione feſtina cutis, cui ſubeſt Exoſtoſis aut Gummi oſſis & quidem frontis.* Item Cap. XII. *de Exoſtoſi quapiam deradenda.* Godefr. Bidloo. *Exerc. Anat.*

§. IV.

§. IV. His igitur præmiſſis noſtra Exoſtoſeos ſpecies conſideranda venit, circa cujus ſitum, figuram, longitudinem, latitudinem, craſſitiem, duritiem, & denique partem ipſam affectam cum ſuis partibus tam internis quam externis ac-&-incumbentibus prolixus non ero, quia hæc ipſa tum ex hiſtoria perlecta tum ex inſpectis figuris abunde, uti opinor, patent; liceat tamen hic repetere iſtam ſiniſtro capitis oſſi, quod ſincipitis ſeu bregmatis vocatur, duobus digitis tranſverſis a latere ſuturæ ſagittalis inſediſſe, & anterius coronalem tranſgreſſum ad os frontis pollicis craſſitie ultra hanc ſe extendiſſe, inferius vero ad ſuturam mendoſam & os temporum exterius deſiiſſe, interius iiſdem limitibus circumſcriptam fuiſſe, niſi quod ad inferiora magis exporrigeretur. Figuram internæ magis ſemigloboſam & in medio maxime elevatam fuiſſe, externæ vero ſuperius magis protuberaſſe, quam inferius, adeoque hujus longitudinem ab oſſe frontis verſus illud occipitis latitudinem ſuperaſſe. Craſſitiem utriuſque una cum cranio unius digiti & 8. linearum & internam craſſitie cranii majorem quam externam extitiſſe. Duritiem item exterioris ſuperaſse illam interioris, quæ e ſubſtantia oſsea ſpongioſa rariore conſtabat lamella oſsea tenuiſſima extus munita, illa paulo firmiore exiſtente, hujus ſuperficiem inæqualem, illius vero ſatis æqualem fuiſse, niſi quod varii ſulci, qui interna ſyncipitis facie alias conſpiciuntur, huic pariter impreſſi fuerint. De reliquis, quæ huc pertinent, inferius agetur.

§. V. Aliqua etiam nunc de ſpecifica noſtræ Exoſtoſeos differentia præter varias Exoſtoſes (§. III.) recenſitas proferri poſsent, nempe uti a reliquis oſſium tumoribus magis vel minus duris, v. g. a tumoribus gummatoſis (e), ganglio, lupia, fungo, nodo (f), tophis (g), ſpina ventoſa (h), & denique a carie & rachitide ſeſe diſtinguat (i). Sed quoniam in antecedentibus Paragraphis (§. II. & III.) jam mentem meam expoſui, nemo mihi vitio vertet, ſi prolixiorem hujus differentiæ explicationem hic prætermitto, eo minus, quo magis Auctores (§. I. II. III. V.) allegati hunc defectum ſupplent.

§. VI. Nunc ordo poſtulat ſymptomata in noſtra Hiſtoria recenſita eorumque cauſas, quantum poſſibile erit, breviter enarrare. Prius vero quam Exoſtoſeos cauſas in medium proferam, ad illa, quæ gonorrhœam prægreſſa

ſunt,

nat. Chir. 9. Decad. II. de Exoſtoſi minimi digiti in dextra manu cujuſdam juvenis XXV. *annorum*, *ſic & in oſſe femoris viri* LII. *annorum.* PETIT. *l' Art de guerir les maladies des os.* L. 3. &c. chap. 1 *de l' Exoſtoſe*. THEOPH. BONETUS *in Sepulchr. ſive Anat. Pract.* L. IV. Sect. IX. *de Lue vener.* Obs. I. §. 10. inter alia de Exoſtoſi ſequentia habet verba ex RIOLANI *Enchirid. Anat.* L. 6. cap. 5. *Conſid. Med.* p. 426. 445. & ROLFINC. *Diſſ. Anat* L. 2. cap. 11. deſumpta: *Nonnunquam inter duas cranii tabulas tranſcolatione quadam humor colligitur, qui tractu temporis vitiatus, acerbiſſimos cruciatus* ὀστεοκόπους *inducit, quod ſæpius accidit in lue venerea, inveterata & tum Exoſtoſi quadam cranium protuberat.*

(e) Hujus exemplum in oſſe frontis in virgine quadam reperti & feliciter curati nobis exhibet. NIC. GUIL. BECKERS. *in Eph. Germ. Dec.* 1. *Ao. II. Obſ. XXXIII.*

(f) Jo. MUSITANUS. T. II. *de Tumor.* cap. XXVII. ubi de Exoſtoſibus in genere tractat.

(g) Jo. DOLÆI *Encyclop. Chir. Ration.* L. VI. cap. VII.

(h) HERM. BOERHAAV. (§. I.) PETIT. (§. III.) cit. Jo. CHRIST. HEYNE. vid. (§. II.) CHR. MICH. ADOLPHI. *Diſſert.* (ibid.)

(i) conf. h.)

ſunt, explicanda me accingo; ubi & in noſtro ſubjecto Temperamenti Sanguineo-melancholici potatio Scythica ſive Bacchus, tanquam fons plurimorum malorum illis ad triſtia ſanitatis detrimenta viam paravit; v. g. Dolori pectoris & capitis gravativo, ſubitaneis vomendi conatibus, & horrori totius corporis paulo poſt ſupervenienti ab aſsumpto vomitorio & V. S. in pede rurſus profligatis. Quis eſt, qui non videat? hæc ſymptomata profluxiſse a plenitudine (k) humorum vaſa nimis diſtendentium, cerebri meninges & nervos comprimentium, a colluvie (l) ſeroſa inde deducta & acrimonia bilioſa organa cerebri obſtruentibus & vellicantibus, & ebrietate (m) orgaſmum humorum æſtuoſum & indigeſtiones producente. Dum enim plerumque nimia meri copia ventriculus obruitur, & nimis diſtenditur, a qua diſtenſione paſſiva non ſolum diaphragma in ſuo motu elaſtico præſertim vero renitente impeditur, unde turbatus ſanguinis in pulmonibus circulus & gravativus pectoris dolor oriuntur, ſed etiam reliquæ partes ac & ſuccumbentes v. g. pancreas, hepar & inteſtina comprimuntur, & debita menſtruorum ad chylificationem deſtinata ſecretio retardatur, unde fit, ut aſſumptorum indigeſtio & loco chyli laudabilis pravorum humorum generatio contingat, qui, dum M. S. ſubeunt, inque magna quantitate cerebrum intrant, vaſa & meninges ſuo elatere & renitentia privant, ibique ob illarum particularum firmam cohæſionem acrimoniam acido-ſulphuream in ſinu ſuo foventium atque difficulter tubulos ſive vaſcula cerebri permeantium dolorem capitis gravativum, obtuſum & quaſi prementem efficiunt, menſtrua vero modo dicta a longiore mora acrimoniam acquirunt, quæ ſi vel in ſanguinem tandem iterum recipiuntur, circulum humorum turbant; vel ſi etiam uſque ad novam chyli præparationem ibi ſubſiſtunt, nil aliud, quam chylum minus laudabilem generant, qui, quo avidius tale ſubjectum Baccho litat, magis vel minus corruptus in M. S. tranſit. Sic & quando vinum magno hauſtu ingurgitatum etiamnum ventriculo inhæret, plurima corpori mala infert; deſtruit enim liquorem gaſtricum & humores ſalivales affluentes, quibus præter quod ſaburra humorum in ventriculo oriatur, hujus tunicam nerveam afficit, ventriculi debilitatem, indeque ortum dolorem capitis ſympathicum plerumque gravativum, ingenii ſtupiditatem, ſomnolentiam, nervorum debilitatem, alioſque circa vaſa minima in C. H. affectus procreat. Nam qualis conſpirationis ſenſus inter ventriculum & caput ſit, experientia in curatione morborum ex vitio primarum viarum genitorum quotidie docet. Sæpius enim ab ejuſmodi bibonibus audimus, quod plerumque de ventriculi debilitate & capitis dolore querantur. Anno inſequente rixis cum uxore obortis

(k) GALENUS *de Loc. affect.* L. III. cap. XIII. *de Cephalæa, Hemicrania & reliquis capitis doloribus aſſerit: Dolores a plenitudine genitos gravitatis ſenſum afferre.*

(l) PISO. *Obſ. II. de Morb. capit. intern.*

(m) GALENUS l. c. *Nonnullis*, inquit; *caput aſſidue dolere contingit, ubi vel paulo liberalius vinum biberint, vel meracius; idque eo magis, ſi natura calidum fuerit.* DAN. SENNERT. T. II. L. I. Part. III. Sect. I. cap. III. *de dolore capitis* ſequentia habet: *Dolor capitis ab ebrietate, & ſi præſidia medica mereri non videatur, tamen quia ebriis graviſſima ſymptomata accidunt, qualia ſunt delirium, vertigo, tremor, convulſio, apoplexia, & denique mors ipſa, plane negligi non debet. Perficitur autem materiæ evacuatione & a capite repulſione, & intemperiei ſi quæ inducta eſt, alteratione.* (quæ a noſtro ſubjecto fuit neglecta) *Itaque ſi crudum vinum in ventriculo fluctuat, æger mox evomat.* &c.

tis iraque gravi percitus noſter defunctus ſimilem cephalalgiam & repetitum vomitum billioſum expertus eſt. Quid talis cauſa immaterialis, ſi fortis eſt, & cauſæ prædiſponentes adſunt, in C. H. efficere queat, obſervationes practicæ ſatis teſtantur; tendendo enim, vellicando atque irritando nervos cerebri in motus ſpaſmodicos & inordinatos cogit, vaſa cerebri & duræ matris ſanguinem advehentia & revehentia turgida reddit, quæ, dum in actione æquali nutritia & ſecretoria impediuntur, non ſolum atonia tentantur, ſed & ipſum ſyſtema nervoſum in motum extraordinarium rapitur, quo ſupradicta capitis cum ventriculo harmonia cumque reliquis abdominis viſceribus perturbatur, bilis in ventriculum impellitur, quibus accedit irritatio in cerebri meningibus, fiunt motus ſpaſmodici fibrarum muſculoſo-nervearum œſophagi & ventriculi, motus inteſtinorum periſtaltici inverſio, ſimulque validæ convulſivæ muſculorum abdominalium & diaphragmatis conſtrictiones, tenſiones, &c. inde cephalalgia, inde vomitus billioſus. Porro præter memorata mala (§. VI.) de fide uxoris ſuſpicione juncta Baccho magis, quam antea, indulgens etiam victu inordinato ſanitatem ſuam peſſumdedit; replevit enim non ſolum ventriculum quantitate aſſumptorum, quibus variæ cruditates in primis viis induci ſolent, tam vigorem & vim menſtruorum cibos digerentium obtundentes, quam etiam flatuum copiam producentes, dum enim cibus juſto copioſior ſufficienter ſubjugari nequit, viſcidus manet, & tandem cachexiæ & obſtructionum cauſa evadit; Sed etiam in qualitate ciborum peccavit, qui, ſi vel ſolidiores & viſcidiores vel alterius incongruæ naturæ ſunt, plane a ventriculo ejuſque calore & menſtruis digeri nequeunt, unde neceſſario crudus, viſcidus & corruptus fit chylus, & talis quoque producitur ſanguis; Sic etiam victu utendi modus erat inordinatus, novimus quippe, diverſi generis cibum & potum abſque temporis diſcrimine ingurgitatos C. H. valde nocere, præſertim non bene diſpoſito, imo & laudabilem alias victum noxam inferre conſtat, ſi quando juſto tempore non aſſumitur, & prioribus ingeſtis nondum vero digeſtis nec in inteſtina promotis nova ſtatim ſuggeruntur. Eumdem quoque effectum edunt potulenta in primis ſpirituoſa, quæ inconcinno tempore nempe ſomni juſto copioſius ingurgitamus, tunc ventriculi coctio turbatur, excretiones naturales impediuntur, & pro diſpoſitione ſubjecti & dictorum abuſu cachexiæ, paralyſes, hydropes, tremores cephalalgiæ &c. oriuntur; materia enim potulenta in ventriculo reſtitans irritat hujus tunicam nerveam, & ſi copioſa eſt, ſupra dicto modo agit, ſi denique M. S. intravit, ſubſiſtit circa vaſa capitis & genus nervoſum, & quia ab hac etiam particulæ acriores in ſanguine cumulantur, quas ſæpius puſtulæ in facie ſatis demonſtrant, iſtæ fibras nerveas vellicant, vel nimis quoque vaſa diſtendunt, unde tremores, cephalalgiæ variæque ægritudines humorum (n) deducuntur, quæ, prout a reliquis rebus natura-

(n) HIERON. MERCURIALIS. *Conſult. Med.* T. III. *aſſerit: Ægritudines, quæ ab humoribus originem ſuſcipiunt, non alio modo magis augeri, quam a cibis & potibus, quibus ipſi non ſolum generationem ſed & incrementum acceptum habent (nam ſanguinis luxuriem gignunt) ut ob hoc magnopere invigilare debeamus, ne vinis generoſis & copioſis utamur neq. cibis craſſioribus & viſcidioribus, v. g. Oſtracea, vetuſtorum animalium carnes, bulbacea, item aromatica, ſalita, acria cuncta effugiamus, tandemque a jugibus indigeſtionibus nos abſtineamus, quas non immerito defluxionum matres appellabat* AVICENNAS.

turalibus, n. n. & p. n. (§. VI. VII.) diverſam indolem acquirunt, citius vel tardius aut magis minuſve graviter ipſa ſolida in corpore infeſtant.

§. VII. Tandem modo deſcriptam vitam Epicuream egiſſe non contentus Bacchum cum Venere infelici connubio maritavit, a qua mercedis loco gonorrhœam & penis exulcerationem cum inflammatione conjunctam reportavit, atque malum a variis abſque diſcrimine adhibitis remediis adauxit; & quamvis Chirurgi ope utcumque priſtinæ ſanitati reſtitutus eſſe videretur, uti Hiſtoria docet, tamen conſuetum alias vigorem in actionibus ſuis haud monſtravit, & de laſſitudine conqueſtus eſt, id quod inde proveniebat, uti ex reliquis Hyſtoriæ ſymptomatibus concludere licet, quod fermenti venerei virus non radicitus (o) evulſum univerſum corpus inquinaverit; Iſtud enim, niſi plenarie ſupprimitur, ſolet hic morbus lentæ ac diuturnæ indolis altas figere radices, & quamquam mitior apparet, intus tamen alit venas, & ita incrementum capit: Quia vero Bacchus etiam hoc malum non parum auxit, materia intus contenta congeſtiones in capite (§. VI.) produxit, & notum eſt, partes genitales & caput magno conſenſu inter ſe gaudent, uti id videmus in ſubjectis caſtra venerea ſtrenue ſecutis, quod tandem ſtupida reddantur, imo, & in iis, quibus voluptatem ſuam explendi occaſio denegatur, mania quandoque ſuperveniat. Ab impetuoſa enim tali congeſtione oritur diſtenſio partium in capite, quæ relaxatæ elaſticitatem & renitentiam in fluida a partium inferiorum conſtrictione appulſa amittunt, ſicque humorum propulſioni non ſufficiunt; Unde in dictis partibus tanquam debilioribus inflammationes, ſtagnationes, ſtaſes, variæque corruptiones pro circumſtantiarum varietate generantur; Et cum præterea fermentum venereum quantitatem humorum vitioſorum mediante impuro phlegmate ſuo acri rodente procreet, quo ſerum in ſanguine corrumpitur, fit inde, ut calor humorum naturalis perturbetur, &c. Quid ergo mirum eſt, ſi craſſa meninx hujuſque vaſa antea (§. VI.) male diſpoſita (p) oſtiolis oſſeis lenta propagatione oſſi bregma-

(o) Idem T. II. *Conſult. Med.* XXIX. inquit., *Ubi hæc penitus radix gallici tabi evelli non poteſt, quælibet vel minima illius portio alicui parti infixa non modo diu citra apparentem læſionem remanet, verum etiam paulatim & latenter ſuccreſcens, tandem erumpit, ſuaq. ſymptomata non abſq. laborantium moleſtia manifeſte & abundanter oſtendit. &c.*

(p) Idem. *Tr. de Morb. Gallic.* L. III. cap. II. *de cauſis morb. gallic.* ita ratiocinatur; *quare hic morbus modo pilos, modo nervos, modo alias partes infeſtet*, nempe: *Præter errorem in omnibus rebus n. n. aliqui uno coitu luem veneream contrahunt, alii ex vix innumeris, a varia & diverſa corporum diſpoſitione, unde fit, ut qui magis diſpoſiti ſunt, ad morbum hunc capiendum, citius illum contrahant, qui vero minus, tardius inquinentur, quæ ratio eſt, quod, quibus aliqua corporis pars laborat, ſemper morbum in ea parte concipiant citius, v. g. ſi quis podagra laborat, & capitur gallico ſcil. morbo, videtur hæc peſtis magis graſſari in pedes: Ita quoq. ſi quis oculos læſos habet, & gallico ſcil. morbo tentatur, magis oculis infeſtantur, &c.* & paulo poſt: *Variæ partes a lue gallica inficiuntur, vel quia magis diſpoſitæ ſunt & præparatæ ad eam recipiendam, vel quia minus repellunt: unde quando carnes magis diſpoſitæ & minus reſiſtentes, tum ipſa potius tentantur; rurſus quando oſſa ſunt magis diſpoſita, in ipſis magis ponitur & habitat ipſe morbus, &c.* Georg. Bagliv. *Specim.* L. I. *de Fibr. motr. Quod ſi pars ante morbum debilis ſit, laxiorisq. fibrarum toni, fluida ibidem ſuum focum ſive ſedem figent; Eſt enim natura ſic comparata teſte Dureto coac.* 100. *Ut ſi pars aliqua in vitio ſit ante morbum, in ea ſe morbi acuti primario & ſecundario foco obfirmant.* Boerhaav. *Inſtit. Med. Ætiolog. Patholog.* §. 794. *Materia morbi in parte ægra hærens pro*

bregmatis & frontis (§. I. II.) ſanguinem quantitate & qualitate peccantem tranſmiſerint, adeoque ſerum potiſſimum a ſordibus venereis ſubſtantiæ oſſeæ maxime infenſis conſpurcatum ibidem reſtagnaverit, & interne minima vaſcula cum tubulis oſſeis horumque veſiculis (§. VIII.) arroſerit, ſicque tumorem horum oſſium (§. I. II.) progeneraverit, de quo ſub cauſis (§. VIII.) noſtræ Exoſtoſeos cranii dicetur. Antea autem, quam in reliquorum ſymptomatum explicatione pergam, ad cauſas memoratæ Exoſtoſeos pedem promoveo.

§. VIII. His itaque (§. VI. VII.) breviter examinatis ad cauſas noſtræ Exoſtoſeos Cranii propius accedo, exinde concludens, quod hujus affectus cauſa proxima fuerit humoris nutritii depravati (§. cit.) in vaſculis oſſium (§. I. II.) ſtagnatio, horumque minimorum tubulorum oſſeorum prægreſſo p. n. calore, dolore, inflammatione (q) &c. veſicularum oleo ſubtili medulloſo refertarum & perioſtei interni lenta (§. I.) eroſio. Hæc ſtagnatio (§. VII. VIII.) etiam a mala duræ matris perioſtei vices in concava cranii parte ſuſtinentis diſpoſitione pullulabat, quippe, quæ membrana eſt quam maxime elaſtica & ſenſibilis, (unde cautelæ in trepanatione & vulneribus cerebri obſervandæ) quæque vaſa inter illam & dictorum oſſium (§. I. II.) ſuperficiem reptantia mediante ſua elaſticitate comprimit, ſicque circulationem humorum ibidem multum promovet; quare elater ejus a cauſis (§. VI. VII.) allegatis deſtructus ſtagnationi, obſtructioni, & ob cauſas mox dicendas Exoſtoſi anſam præbuit. Eroſio autem originem ſuam ab acrimonia acido-corroſiva in §phis modo dictis deſcripta trahebat, quæ rodendo veſiculas & tubulos minimos diſſolvebat, & quaſi emolliebat, humorem vero nutritium craſſum oſſibus infenſum advehendo aliqualem exulcerationem producebat; in quo caſu igitur aliquatenus cum partium molliorum tumoribus ad abſceſſum vel ulcus tendentibus convenit, qualem Arteriæ Aortæ adnatum & ultra ℔ijß. ponderantem Stutgardiæ Ann. 1728. in ſummæ ſyphilidis ſubjecto maſculino poſt nimios motus convulſivos extincto obſervavi, quem, ut brevibus dicam, cum ventriculi parte ſuperiore, rene ſiniſtro, ac duobus lumborum vertebris a carie ultra dimidiam partem excavatis nempe prima & ſecunda quoad ſuum tumorem carnoſum & excretum atque propria membrana firma non parum vaſculoſa circumdatum in ſectione inveni, eumque adhuc conſervo; defunctus in vita ſua per 4. annos dictum tumorem circa cartilaginem xiphoideam cum dolore lancinante & motu pulſorio &c. geſtavit. Ex his (§. VII. VIII.) ergo ruptura in oſſium (§. I. II.) meditullio facta ſuccus nutritius extravaſatus eſt, quem *natura nunquam otioſa* (r) (quam diu calor & motus propulſivus & continuus in ſanguine a motu cordis & reſpiratione

pro cauſa agnoſcit inertiam partis ſolidę non ſubigentis, nec expellentis id, quod formari incipit, aut præſentis jam alibi materiæ peccantis in partem, quæ nunc obſidetur, derivationem. Vid. Exc. DAN. HOFFMANNI. *Diſſert. de Hiſtoria rariſſima ſanationis Cerebri quaſſati cum deperditione ſubſtantiæ notabili. Tubing. Ann.* 1719. p. ii. ubi *in eodem hujus caſus ſubjecto ulcera antiqua ante aliquot annos jam conſolidata, ſaniem quamdam ratione coloris cum illa vulneris capitis convenientem rurſus ſtillare inceperunt*, quibus ab eodem VIRO Celeberrimo alia exempla annexa ſunt.

(q) HERM. BOERHAAV. *Aphor. de cognoſc. & curand. morb. cap.* de *Inflammat. & Morb. oſſ.* JOAN. CHRIST. HEYNE. *Tentam. Chir. Med. de præcip. oſſ. morb.*

(r) DAN. SENNERT. T. II. L. I. Part. I. Cap. XXV. de *Fungis Cerebri*.

tione ſuſtentati perdurant) *ac ſi humores affluentes ob eorum ineptitudinem vel etiam partis debilitatem in illorum alimentum vertere non poſſit, in eam, quam poteſt, naturam convertit*; Et quoniam a rupto tubulo æqualis affluxus humorum nutrientium turbatur, a continua vero fibrarum appoſitione ſecundum Clar. BOERHAAVIUM aliosque novi tubuli gignuntur, ad quorum proventum acrimonia ſuccorum continuo irritans in noſtro ſubjecto non parum contribuit, illaque luxuries tubulorum tam diu continuat, (teſte excreſcentia carnoſa & fungoſa) quam diu a partibus adjacentibus vel remediis topicis nulla reſiſtentia, in humoribus nulla correctio, nullaque vitiatæ partis ablatio fit, hinc (§. I. a VI. ad VIII.) ratio datur, ob quam noſtra Exoſtoſis formata, ut & cur interne major, mollior, externe minor & durior fuerit. Cauſæ hujus Exoſtoſeos proximæ cauſas magis remotas nunc adjungere par eſſet, ſed quia in antecedentibus (§. VI. VII. VIII.), quantum credo, ſufficienter de iſtis dictum fuit, B. L. eo remitto.

§. IX. Ne autem reliqua in caſu commemorata Symptomata intacta relinquam, pauca quædam de illis, quantum inſtituti ratio (§. III.) permittet, in medium proferam; Nam felix qui potuit cognoſcere cauſas & morborum & ſymptomatum, ſcilicet defunctus noſter poſt aliquod temporis ſpatium cephalalgia graviſſima ſubinde ex improviſo correptus fuit, & tertia vice ab incude recedens ſubito vertiginoſus in terram procidit &c. Si jam hæc ſymptomata in animum revocando (§. I. VI. VII. VIII.) rationis incudi ſubjiciuntur, exinde forſan haud obſcure judicare licet, illa originem ſuam humoribus [s] venerea labe infectis & tumori increſcenti debuiſſe; illi acrimonia ſua meninges atque nervos non parum vellicabant, hic vero ſcil. tumor vaſa cerebri ejuſque ſubſtantiam comprimendo, & ictus fortiores malleo in incudem continuati motuque tremulo caput & univerſum genus nervoſum concutientes ſanguinem affluentem & refluentem ex parte retardantes ejus circulum turbabant, (quibus etiam ramus ille arteriæ carotidis internæ ſecundum par nervorum nempe opticum prætergrediens & juſto magis dilatatus motu ſuo pulſatorio aucto in dictos nervos impetu fecit,) unde functiones animales impeditæ fuerunt, & cephalalgia graviſſima [t] vertigo tenebricoſa [v] rigor [x] frigus [y] ortum traxerunt, Hinc etiam ex (§. VIII. IX.) ratio patet, cur V. S., ſpiritus excitantes naribus admoti &

(s) Conf. THEOPH. BONET. (§. III.) cit. Obs. C. II. *de dolore capitis ab humore virulento inter cranii laminas contento.*

(t) M. A. SEVERINUS. *Pyrotechn. Chir.* l. 2. p. 1. c. 110. qui ex ſimili Exoſtoſi derivat Gummata gallica cum cephalæa conjuncta. THEOPH. BONET. l. c.

(v) Celeberr. BOERHAAV. *Symptomatol. Patholog.* §. 863. *de Vertigine.* GALENUS *de Loc. affect.* L. III. cap. XII. *de Vertig. tenebr.* T. VII. cum Archigene contendit: *Ubi ex primaria cerebri affectione obtenebratio dependet, aurium ſonos & capitis dolores, gravitateſque præcedere &c.*

(x) GALENUS. T. VII. *de Plenitud.* Cap. VIII. *Pruritum inter eos movent, qui modice vellicant, his mordaciores ulceroſum ſenſum faciunt; his adhuc vehementius mordentes horrorem; mordaciſſimi rigorem.* Videmus enim, quod a puncto vel irritato nervo ſuperveniant rigores, contractiones partium, convulſiones, tenſiones ingentes, idemque pariter facere ſolet acrimonia humorum in nervis atque cerebri meningibus, de quibus GEORG. BAGLIV. *de Fibr. motr.* Cap. V. *de Comparat. mot. Cord. & dur. matr. &c.* p. 272. plura exempla profert. Et quid non videmus a feſtucis oſſeis poſt fracturam cranii meninges pungentibus vel prementibus aliiſque capitis læſionibus JUNCKER. Conſp. Chir. Tab. LIII. *de Vulner. Capit.*

(y) Quod ſi pars quædam nobilior in C. H. a

clyſter acrior tantummodo remedia palliativa fuerint, item cur mercurialia ſola & cura ſalivatoria hoc ſyphilidis ſubjectum non integre [z] reſtituerint, dumque M. S. cum ſuo ſero innatante & humores ſeroſo-ſalivales obtundendo, diſſolvendo & evacuando acrimoniam veneream in iſtis exiſtentem edulcarunt, cur hic tumor cranii (§. I.) in cariem non abierit? Quoniam autem in corpore noſtro naturaliter conſtituto inter fluida ac ſolida debita proportio, qualitas, quantitas, elater & reniſus &c. adeſſe debent, & jam (§. VIII.) dictum fuit, quod a rupto tubulo æqualis affluxus humorum nutrientium turbetur &c. & niſi cauſa partis affectæ removeatur, progerminatio tubulorum continuet. Hinc præter memorata (§. VIII. IX.) noſtræ Exoſtoſeos incrementum atque magnitudo, quam figuræ, præſertim Tab. II. demonſtrant, facile concipiuntur; Neque mirum, a porrecto poculo & epoto tanquam cauſa procatarctica (conf. §. VI.) tormina in abdomine mox gravia ſecuta & tumorem (§. I.) tanquam violentam cauſam vaſa cerebri & meningum turgida reddentem, medullamque encephali & nervos in functione vitali atque animali fortiter comprimendo [a] impedientem convulſionum [b] & denique ipſius apoplexiæ [c] lethalis cauſam extitiſſe. Itaque hæc (§. VIII. IX.) nos monent de illis, quæ THEOPHIL. BONET. modo citatus in Schol. p. 2. habet. *Singularem ſolertiam requirit affectus idiopathici ab eo, qui per conſenſum eſt, dignotio, ne pars innocens plectatur, rea vero abſolvatur; Recte enim monet Rondeletius Galenum ſecutus, dicens: Non raro accidere, ut dolor, qui a conſenſu partium initium accepit, in affectum proprium deſinat, adeo ut partis primario laborantis affectu ſublato poſterior per ſe ſubſiſtat quod in cephalalgicis frequentiſſimum eſſe ait: Imbecillitas enim tandem & non delebilis διάθεσις parti inducitur, a qua congeſtionis ſupervacaneorum occaſio &c.* Id pariter in noſtro caſu contigit, in quo nullus mortalium caput internum immediate & idiopathice affectum eſſe credebat, hoc tanquam inſons pronuntiatum fuit, culpa unice aliis partibus adſcripta; Quod enim cephalalgia (§. IX.) in noſtro ſubjecto ſympathici doloris fidem facere videbatur, id exinde proveniebat, quoniam illius vehementia ſubinde remittente tumoreque externo jam tum temporis præſente nemo exiſtentiam internæ Exoſtoſeos ominabatur. Quod vero cephalalgia nunc remiſerit, nunc vero iterum exacerbata fuerit, æſtui & orgaſmo ſanguinis a cauſis (§. VI. VII. VIII.

H. a materia peccante graviter afficiatur, novimus experientia, quod in extremitatibus tanquam partibus ignobilioribus conſtrictio oriatur, quæ in cauſa eſt, ut ſanguis minori in copia ipſis affluat, in majori autem parti affectæ immittatur, & motu nervorum tremulo illiuſque calore naturali atque arteriarum pulſu materię parti inſenſæ diſſolutio & expulſio a natura intendantur, hinc frigus in extremis, hinc calor in internis partibus eſt.

(z) Quod confirmat Cl. JUNCK. *in Conſp. Med.* Tab. XCV. *de Lue vener.* ſub Caut. & Obſ. Pract. §. 28. *Quando malum, inquiens, quibuſcumque methodis non cedit, tum juſta ſuſpicio ſubeſt, quod in illo loco, ubi profundiores ardores ſentiuntur, oſſis arroſi corruptio hæreat, & chirurgicam manum exſpectet, v. g. cranium arroſum dolores capitis continuos per aliquot ſæpe annos excitat, & omnem medicationem internam adſpernit.* Et hæc pariter huic Celeberr. Viro aſſentitur. M. A. SEVERINUS. (§. *III.*) cit.

(a) Celeberr. BOERHAAV. *Phyſiolog.* §. 284. *de Nervis.*

(b) IDEM. *Symptomatolog. Pathalog.* §. 864. *de Convulſione.*

(c) IDEM. l. c. §. 860. de *Apoplexia.* THEOPH. BONET. ſæpius jam cit. L. I. Sect. I. Obſ. I. *de Capitis dolore diuturno, in apoplexiam deſinente, a ſanguine vaſa duræ meningis, parte præſertim ſiniſtra, diſtendente, &c.*

VIII. IX.) internis vel extrinſecus advenientibus inducto, ſive uberiori humorum peccantium & ſucci nutritii modo majori modo minori acredine gaudentis affluxui caputque diverſimode afficienti merito adſcribo. Quibus accedit, quod medicamenta evacuantia, corrigentia & reſolventia variaque topica adhibita illas cauſas (§. VIII. IX.) aliquo modo mitigarint. Tumor (Tab. II.) autem nihilominus continuo incrementum (§. IX.) ſumens ipſam cerebri ſubſtantiam cum ſuis vaſculis & nervis magis magiſque comprimebat, ſicque humorum circulatio, quæ in principio tantum impediebatur, ob notabilem, uti (§. cit.) dictum fuit, magnitudinem tandem omnino ſublata fuit.

§. X. Quibus pro virili expoſitis ad ſigna tumoris (Tab. I. II.) noſtri & quidem diagnoſtica progrediendum nobis eſt, circa quorum enarrationem prolixi non erimus, quia externus tactui atque viſui facile patere potuit, interni vero vix certa indicia dabantur. Ille quippe cutim hujus loci & reliqua integumenta in tumorem ſatis manifeſtum ſuperiore (Tab. I. lit. ſ.) potiſſimum ſede elevavit, qui partem affectam intuentibus ſatis ſuperque conſpiciendum ſe præbuit, & quia tactu exploratus duritiem & manui ſeu digitis renitentiam præ ſe tulit, facile inde conjicere licuit, illum non tam partem molliorem quam potius duram atque ſolidam occupare. Me quidem non latet tumores in partibus mollioribus hærentes inſignem quandoque duritiem acquirere, ſi quando vel in glandulis ſedem habent, vel ſub cute aut alia membrana firmiore & multum extenſa latent, vel etiam juxta oſſa enati ſunt, vel denique e materia magis compacta ex. gr. carne conſtant; Nunquam tamen tantam duritiem nanciſcuntur, ut digito prementi prorſus non cedant, adeoque hoc nomine ab oſſeis diſtinguuntur; quibus accedit, quod ab ejuſmodi tumoris oſſei attactu etiam rudiore nullus ab ægro dolor percipiatur, aut ſi quis ſentitur, ille non ab oſſe, ſed potius a perioſteo illud cingente oriatur, quod dum aſſero, in partibus etiam mollioribus indolentes reperiri tumores non inficior. Quod jam illum, qui interiorem cranii tabulam obſedit, attinet, ejus diagnoſis valde difficilis erat. Neque enim cephalalgia ægrum ſæpius affligens, neque actiones (§. VI. VII. VIII. IX.) in illo labefactatæ, neque tumor externus manifeſta ejus indicia præbuerunt. Quis enim Medicorum vel peritiſsimorum hariolari potuit, alium internum externo ſimilem e cranio enatum eſſe; hoc unico, quantum intelligo, interior hæc excreſcentia detegi potuiſſet, ſi exterior, uti artis eſt, ablata fuiſſet, quo facto interior in conſpectum facile veniſſet. Cum ergo omnis exoſtoſeos affectus ſit in ſe curatu admodum difficilis [d], noſter (§. I. IV.) præ aliis difficilior cenſeri meretur. (1.) ob notabilem ejus extenſionem (Tab. I. II.) (2.) propter locum & oſſa præſtantiſſimum uſum (§. II.) habentia. (3.) ob deſtructionem non modo externæ ſed & internæ illorum tabulæ. (4.) ob inſignem cerebri, meningum vaſorumque compreſſionem (§. VII. VIII. IX.). (5.) ob noſtræ Exoſtoſeos originem atque moram (§. cit.)

§. XI. Hæc omnia (§. I. ad IX.) dicta in ejuſmodi caſu admodum difficilem

(d) CAR. MUSITANUS. T. II. c. 27. *Exoſtoſis difficulter curatur, inveterata & indurata nunquam;* de qua vero paulo mitius ſentit M. AUREL. SEVERINUS. (§. III.) alleg. *de Generatione tumoris oſſei a lue venerea potiſſimum producti*, ita diſſerens: *Hic ſi caput ſupremum occuparit, omnium difficillimus deterrimuſque eſt, propterea, quod principem imbecillam oſſeam cavam & immedicabilem ferme ſubiit partem* &c. & conf. (§. III. XI.)

lem & ancipitem curationem nobis promittunt; Nam *omnis acceſſio gravis mali ad grave malum facile lethalis* [e] *eſt*. Nihilominus autem talis ægrotus, quia neceſſitas caret legibus, & ſuo jam tempore HIPPOCRATES noſter *Aphor. 6. Sect. I.* pronuntiavit: *Ad extremos morbos, extrema remedia exquiſite optima eſſe*, ab omni ope & auxilio non eſt deſtituendus; Præterea, ſi ſtupendos caſus ab Auctoribus hinc inde annotatos perlegimus, non ſolum vulnera cranii ſed & ipſius cerebri cum ſubſtantiæ deperditione graviſſima, ſanata [f] deprehendimus. Videamus ergo præſuppoſito labis venereæ a convenientibus remediis correctione [g], ut & patientis conſenſu, quid auxilii hac in re ab Arte Chirurgica ſit expectandum. Equidem variæ methodi ab Auctoribus (§. III.) citatis nobis exhibentur, quibus urendo, corrodendo, diſſolvendo, exſcindendo atque radendo, ope inſtrumentorum chirurgicorum malo obviam ire tentarunt. Aggrediamur autem ultimam, quæ præ reliquis tutius peragi videtur. I. Priuſquam id fiat, corpus debite eſt præparandum V. S. in pede, medicamento purgante propinato v. g. infuſo ex Fol. Senn. ſ. ſ. Tamarind. Paſſul. min. Rhab. ver. Tart. ſolub. aliove ſale digeſtivo, Cinam. opt. Mann. Calabr. Syr. de Cichor. cum Rhab. vel de Pom. Laxat. Item Temperantibus, Abſorbentibus, lenibuſque Diapnoicis, v. g. C. C. phil. ppt. Oc. cancro. ppt. Nitr. depur. Antim. diaph. Cinnab. Ant. ppt., ne ab irritatione in & poſt operationem metuenda copioſior ſanguinis quantitas ad caput ab operatione debilitatum ruat, nimiumque orgaſmum inducat, aut humores vitiati in corpore adhuc hærentes curationem difficiliorem reddant. II. Aliqui aures vel etiam nares lana goſſipii aliquatenus obturant, eum in finem, ne ſtrepitum æger inter radendum multum percipiat, quod tamen ſupervacaneum eſſe credimus. III. Tunc abraſis prius capillis æger in ſitum operatori commodum collocetur, & Chirurgus ſub directione divina ſinceraque animi religione operationem incipiat, & ſupra tumorem inciſionem cruciatam ad os uſque cum ſcalpello inciſorio, Gall. *Biſtouri* dicto, rite faciat, & quidem ſuſpenſa manu, uti in Trepanatione fieri ſolet, ſcil. a parte integra ad primam inciſionem tranſverſim inſtitutam tendendo, & inferiorem prius faciendo, ne ſanguis e ſuperiore profluens ipſam operationem turbet; Labia a fibroſa adhæſione mediante inſtrumento ſeparatorio modeſte removeat, eaque miniſtro adſtanti tenenda præbeat, probe obſervans, ut una cum cute pericranium uno ictu incidat, atque exacte deradat, ne, ſi portio quædam ejus remaneat, & ab inſtrumento raſpatorio dilaceretur, gravia ſymptomata ſequantur. IV. Quibus probe peractis tumorem ſenſim ſenſimque inſtrumento, ſcalpro raſorio dicto, radat, aut illo ſerrulam rectam æmulante, cujus iconem JOAN. SCULTET. *Armament. Chir.* Tab. VI. fig. I. II. exhibet, tumoris circumferentiam ſerrando exſtirpet, idque eo facilius, quo mollior & ſpongioſior ejus textura interior fuerat. V. Factis hiſce pars affecta, ne aër externus ſubintret, cito ſequentem

in

(e) GEORG. BAGLIV. *de Morb. ſucceſſ.* &c.

(f) JOHN. BOHNIUS. *de Renunc. Vuln. Sect. I.* Cap. II. *de Lethal. Vuln. in genere*. Exc. JOAN. SALZMANNI Diſſ. *de Mira cranii Fract. in homine per XL. annos ſuperſtite*. Arg. 1718. DAN. HOFFMANNI *Diſſert.* (§. VIII.) annot. JOAN. JUNCK. *Conſpect. Chir Med.* Tab. LXXXVI. *de Tropanat.* aliique plures.

(g) GEORG. BAGLIV. l. c. inquit: *Sicuti fluidorum morbi vitio ſolidorum facti non curantur, niſi ſolidis ante curatis; Ita contra morbi ſolidorum a fluidis vitioſis producti ſanari nequeunt, niſi ſanato prius fluido*.

in modum deliganda eſt: Margines cavitatis oſſeæ in circumferentia cultello lenticulari lævigentur, hiatui ſindones melle roſato & Aq. Regin. Hung. parum vel Spir. vin. cum ol. roſac. humectatæ ope Meningophylacis indantur, lamina etiam plumbea foraminulis prædita & a BELLOSTE depicta modo dictis ſuper applicetur, ſuper impoſitis ſpleniis, & plumaceolis ſiccis in circumferentia Pulv. Rad. Irid. Florent. & Ariſtoloch. rot. Thur. Myrrh. inſperſis, ad oſſa a corruptione ulceroſa præcavenda, ut & alia ſplenia pro implenda cavitate applicentur, tunc labia cutis in ſitum naturalem reponantur, ne criſpatura, Gall. *Bourrelet*; dicta, oriatur; omnibus denique imponatur ſacculus calidus e diſcutientibus, nervinis, aromaticis atque roborantibus paratus, ex. gr. Rad. Imperat. Angelic. Caryophyllat. Irid. Florent. Sigill. Salom. Bryon. Ariſtoloch. rot. Herb. Betonic. Salv. Marrub. Hyſſop. Fl. Lavend. Roſ. rubr. Chamomill. Til. Lil. convall. Sem. Anis. Nigell. Lign. Saſſafr. Iunip. &c. qui in vino rubro coquatur, & uti moris eſt, humiditas probe exprimatur. VI. Tandem totus hic apparatus Faſcia, Capitium magnum vel Tegumentum Capitis magnum, Gall. *Grand couvre chef*, dictum, firmetur.

§. XII. Quibus omnibus juxta artis præſcripta peractis (§. XI.) ſequentes cautelæ ſunt obſervandæ (1.) Poſt operationem alvus libera ſervetur Laxantibus, Clyſteribus emollientibus, carminativis & abſtergentibus. (2.) V. S. in altero pede ob ſupra (§. XI. I.) allegatas rationes reiteretur. (3.) Æger remediis internis cephalicis, nervinis & analepticis temperatis refocilletur, v. gr. Aq. fl. Til. Lil. convall. Anhalt. Schroed. Cephalic. & Antepilept. Auguſt. Epilept. Lang. Spirit. C. C. ſuccinat. Conſ. Alkerm. incompl. Specif. cephal. Mich. Pulv. epilept. March. Syr. Poeon. Julep. Violar. De his æger mane ſumat; Veſperi autem abſorbens, temperans & humorum acrimoniam corrigens, e. gr. Lap. cancr. ppt. Nitr. Depur. Antimoniat Antim. diaph. Rhabarb. ver. Cinnab. Antim. vel nat. ppt. Eleoſacch. Succin. (4.) Quia in aſſumptione ciborum diætam exactam obſervare debet, nutritionis gratia quandoque in juſculo carnium juniorum animalium Gelat. C. C. & Ebor. ſumat. (5.) Ejus potus ordinarius conſtet ex Speciebus temperantibus, demulcentibus & expectorantibus, v. g. Rad. Gram. Liquirit. Paſſul. min. Raſ. Ebor. C. C. uſt. Sem. Aniſ. &c. Sed abſit nimia dulcedo, ne ructus & flatus inde oriantur, atque caput labefactatum per conſenſum patiatur. (6.) In deligatione vulneris Chirurgus foculum cum carbonibus ardentibus vel lignis juniperi accenſis, imo etiam in ipſa operatione, temperiei aeris gratia proxime appoſitum habeat. Hiſce (1. 2. 3. 4. 5.) eſt continuandum, prout ægri ſtatus hæc vel illa magis minuſve requirit; iiſque potus theiformes calidi ex appropriatis interponi poſſunt, ut Herb. Thee. Orient. Veron. Beton. Capill. Vener. Fl. Papav. rhoead. Ras. Lign. Sanct. Rad. Salſæparill. Liquirit. &c. (7.) Inſtrumentum raſorium ſæpius tollendum eſt, ne per nimiam incaleſcentiam illud hebeſcat, oſſique detrimento [h] ſit, uti & eam ob cauſam, ut ſcobes ei adhærentes detergantur, inſuper ſtatus oſſis & profunditas explorentur. (8.) Vulnus contra aërem externum vel nimis frigidum vel nimis calidum muniatur, ille partes conſtringendo, hic autem rarefaciendo nocet; Uti enim in omnibus capitis vulneribus æger in temperato calore eſt ſervandus, ita in hoc caſu ob magnam ſubſtantiæ oſſeæ (Tab. I. II.) deperditionem ille eo magis eſt neceſſarius. (9.) Sit bene tranquillus laterique vulneris oppoſito ad cerebri relapſum impediendum, aliaque ſymptomata inde metuenda incumbat, neque ſit in loco nimis obſcuro neque nimis ſereno, donec pro circumſtantiarum varietate mutatio concedi queat.

(h) J. JUNCK. (§. XI.) cit. p. 619.

queat. (10.) Quoad cibum & potum acida, ſalſa, acria ſpirituoſa, pinguia nimis, oleracea &c. (non neglectis aliis rebus n. & n. n.) ut & ſermocinatio multa ſunt evitanda. (11.) Uſus mere ſpirituoſorum in vulnere hic exulet; irritant quippe meninges, ſanguinis motus orgaſticos & convulſivos, inflammationes cerebri & meningum producunt, inque his ſanguinem ſtagnare faciunt, unde pro ſubjecti conditione apoplexia, gangræna, ſphacelus imo & ipſa mors ſequuntur. (12.) Hæc operationis methodus & deligationis apparatus (§. XI.) illud commodi habent, quod in iſta Operator magis in poteſtate ſua habeat inſtrumentum (§. XI. IV.), eoque tam diu agere valeat; quouſque pars corrupta a ſana ſit ſeparata; Ab hoc vero impeditur, quod cerebrum & meninges hactenus a tumore compreſſa non tam cito reſiliant, indeque major ſanguinis affluxus variaque ſymptomata (10.) excitentur. (13.) Denique omnia illa ſunt fugienda, quæ vulneri nocent ac corruptionem inducunt, v. g. oleoſa obſtipantia, humida putreſcentia, emplaſtica, unctuoſa obſtruentia, acria ſuppurantia. Sic natura, impedimentis omnibus remotis ſucco glutinoſo membranam vel cartilaginem formando jacturam oſſis reſarcit. Sub calcem hujus tractationis non diffiteor, plura curationi noſtræ Exoſtoſeos addi potuiſſe, ſed quia talia ſub Titulis de Trepanatione, Vulneribus Capitis, Lethalitate Vulnerum apud Auctores Chirurgico-Medicos ſatis inveniuntur, ideo illa omittere non diu hæſitavi. Et hæc ſunt, quæ ob exiguas ingenii vires de hac obſervatione conſcribere mihi licuit, & quia quandoque bonus dormitat Homerus, ſpes me alit, fore, ut ſi in multis erravero, B. L. hocce meum levidenſe de illa redditum judicium tamen æquo animo excipiat, meoſque conatus, ſi vires defecerunt, non male interpretetur. Ceterum DEO T. O. M., cui, quicquid ſum, debeo, ſit Laus, Honos & Gloria in ſeculorum. Amen!

TAB. I.

a a a a. Circumferentia Exoſtoſeos, quæ a tabula cranii externa excrevit.
b b. Ejus longitudo ab oſſe occipitis ad os frontis ſe extendens, quæ pedis Regii Pariſienſis 3. digitorum 5. linearum eſt.
c c. Latitudo 2. digitos 10. lineas æquans.
d. Os frontis.
e e. Os ſincipitis ſiniſtri lateris.
f f. Sutura ſagittalis.
g g. Sutura coronalis.
h h. Pars ſuturæ lambdoideæ.
i i i. Subſtantia oſſeo-ſpongioſa denudata, quia lamella oſſea cum pericranio receſſit.
k k. Sulcus fere ſemilunaris per medium tumoris a parte antica verſus poſticam tranſverſim excurrens.
l. Pars tumoris ſuperior magis protuberans.

TAB. II.

a a a a. Tumor oſſeo-ſpongioſus e tabula cranii interna enatus.
b b. Longitudo ejus 3. digitorum & 6. linearum.
c c. Latitudo 3. digit. 1 ½ lineæ.
d d d. Sulci, quos arteria duræ matris tumori impreſſit.
e e e e. Subſtantia oſſeo-ſpongioſa denudata, quia lamella illam cooperiens cum dura matre ablata fuit. Craſſities ſeu protuberantia utriuſque tumoris una cum cranio erat 1. digiti 8. linearum.
f f. Sutura ſagittalis.
g g. Sutura lambdoidea.

FINIS.

V.

DISSERTATIO MEDICA

EXHIBENS CASUM MEMORABILEM,

DE

CARIE CRANII;

Quam pro Aggregatione obtinenda defendet

JO. HADRIANUS SLEVOGTIUS;

M. D. P. P. O.

Jenæ 27. Maii 1695.

Q. D. B. V.

HISTORIA.

P*Uer octo annorum, temperamenti laudabilis, & floridi corporis habitus, die* 15. *Sept. anni* 1689, *in vicina urbe mane ſcholam petens, ab immaturo piro, ex alto in dextrum ſinciput projecto, caligine oculorum & vertigine correptus concidebat, & aphonus domum deportabatur; ubi ſine ſenſu, uſque ad meridiem, jacens, tandem poſt repetitam evomitionem jentaculi, & multæ bilis, vocalis iterum redditus, manu locum læſum monſtrabat, & de inſigni dolore capitis conquerebatur: Cumque dextrum ſinciput & vertex admodum intumeſcerent, nec vinum calidum, cum butyro & duplicato linteo adhibitum, ſufficere videretur, chirurgo cura ægroti demandabatur. Hic, quod cutem integram cerneret, ſuper impoſito emplaſtro, plagam nullius momenti eſſe pronunciabat, nec diætæ curioſus, de aeris aut victus decente uſurpatione quicquam præcipiebat. Imo cum, menſe dimidio elapſo, per lanceolam puri, ſub cute latenti, exitum pararet, iſtudque ſatis coctum efflueret, præſentibus ſignis læſi cranii, dolore continuo pulſante, ſtupore, maſticandi difficultate, appetitu debili, ſomno turbulento; ſpem tamen parentibus facere audebat, intra octiduum curationi finem impoſitum iri. Sed irrito ſucceſſu: quippe, utut quotidie tam per modo memoratum, arte factum, vulnus, quam per aliud novum, non longe ab iſto, ſponte natum foramen, haud parum crudi liquaminis excerneretur, non tamen tumor inde ſubſidebat, ſed ultra principium quinti menſis perdurabat, & tandem ne leviſſimum contactum quidem, ſine magno dolore admittebat. Cujus moræ parentes & agnati impatientes, poſtquam reliquorum chirurgorum iſtius loci, perverſæ curationis triſtem exitum ſubolentium, majoremque exiſtimationis ſuæ, quam charitatis erga proximum, rationem habentium, fores fruſtra pulſaſſent; die* 21. *Januarii, anni* 90, *puerum huc ad evunculum ſuum, Danielem Mannum, optimœ notæ chirurgum, deducebant, a quo ego in conſilium accitus in dextro ſincipite, juxta ſuturam ſagittalem, duo ulcuſcula lentiformia, & dimidium pollicem a ſe invicem diſtantia deprehendebam. Hæc ichore plena erant quem ad ſingulos cordis pulſus modice ſubſultantem cernebam; cumque totus ambitus ultra ſuturam coronalem, atque* λαμβδοειδὴν, *elatior eſſet, & tangenti fungoſus intuſque cavus videretur, ac inſuper leniter preſſus, cum ejulatu ægri, prædictum ichorem ex ambobus oſtiolis emitteret; non ſine ratione cranium ſubtus corruptum eſſe, & ſine mora detegendum ſtatuebam. Præmiſſo igitur leni evacuante, d.* 23. *explorata per ſpecillum ulceris profunditate, & demptis forfice capillis, per decuſſatim factam ſectionem ex cute copioſus ſanguis niger propullulabat. Vulnere lege artis deligato, & quæ circa diætam, internaque remedia neceſſaria videbantur, rite diſpoſitis, ſtatim ſequente die illud labia, multo quam antea, graciliora habebat; cumque tertium religaretur, portionem tabulæ cranii ſuperioris, a reliquo oſſe ſolutæ, in fundo gerebat, & craſſitie papirum, foraminibus cribrum, ambituque ſchema I. exhibebat. Hac ſublata, medulloſa calvariæ ſubſtantia nuda, vitrea vero tabula exiguo foramine pertuſa apparebat, ex quo tenuis flaveſcens liquor, juxta rythmum vaſorum duræ matris pulſan-*

tium, expellebatur. Manifeſto indicio, intra cranium rem minime ſalvam eſſe, & hoc liquamen, quod maxima ſui parte nutrimentum calvariæ fuerat, ex eroſis tubulis ſtillando, a vicinis humoribus corruptis characterem vitioſum contraxiſſe. Cum itaque curationem ſolertem, atque induſtriam operam depoſci palam fieret, haud contemnenda ſimul proſperi ſucceſſus fiducia naſcebatur, quod nec ulceris conditio adeo mali moris, nec caries oſſis inſuperabilis videretur, nec circa principes functiones aliquid magna formidine dignum extaret; ſenſim redeuntibus quiete, comedendi deſiderio, maſticatione expeditiore, animique alacritate: unica tuſſi excepta, quæ cum inſigni violentia & moleſtiſſimo capitis dolore, tribus abhinc hebdomadis tenellum corpus concuſſerat.

Verum obſtabat inemendabilis ægri, ex puerili ἀῤῥωστία τῆς διανοίας *fluens moroſitas; dum dolorum, in prima ſectione perpeſſorum memor, neque blanditiis, neque minis permoveri poterat, ut a clamore & corporis jactatione, qua chirurgi operationes turbabat, & vix ac ne vix quidem ulceris deterſionem concedebat, deſiſteret. Accedebat inepta agnatorum miſericordia, qui fletu pueri commoti, jam omnem ferri uſum deteſtabantur, nec miſellum ulteriori cruciatui, ita vocabant ſcalpturam cranii, committere volebant: mori ſatius eſſe reputantes, quam tot ferramentorum crudelitatem in vivo corpore experiri.*

Quibus rebus fiebat, ut poſt imprudentem cunctationem, tandem, penitus abſumta magna cranii parte, medio Februarii, dura mater per foramina A & B, in ſecunda & tertia figura notata, nuda in conſpectum veniret, & curioſo ſpectaculo tres diſtinctos motus, cordis pulſui, reſpirationi & tuſſi reſpondentes exhiberet. Cum autem interim novus tumor in occipite ſuboriretur, & ad educendam putrilaginem ferro uti prohibitum eſſet, d. 16. per potentiale cauterium eum aperire reliquum erat. D. 20. Puer ſolito ſomnolentior fiebat, & ſenſim p. n. calere incipiebat, ceſſabat appetitus, vireſque imminuebantur ſenſibiliter, donec d. 25, 26, 27 & 28. aucta dormiendi libidine, quam crebri pavores comitabantur, febriliter caleret, & aut plane non, aut incongrue ad quæſita reſponderet, dieque 1. Martii fatis cederet.

Cranium reſectum quatuor in locis perforatum viſebatur, & in concava ſui parte, ubi late ſerpens caries magnam interioris laminæ partem abſumſerat, mucore albo & inæquali ſuperficie prædito, oblitum erat; quo cum etiam dura mater, quouſque ab arroſo oſſe adhuc tecta erat; ad ſtraminis craſſitiem obducta eſſet, primo intuitu pene eam hoc loco exulceratam dixiſſemus: Sed accuratiori examine adhibito, adhuc integra, omniſque læſionis expers inveniebatur. Magma autem huic & cranio, unde deciderat, adhærens, armato oculo innumerorum vermiculorum, lento humori implicatorum, congeries apparebat; quorum multi, aquæ tepidæ injecti, motitatione ſua vitalitatis indicia edebant. Vaſa meningis ad rupturam atro ſanguine turgebant, & candicans alias cerebri ſubſtantia roſea fere & ſpiſſiſſimis punctis rubris conferta videbatur. Ventriculi flavo ſero diſtenti erant, quod, quamprimum illi cultri apice vulnerabantur, cum impetu proſiliebat.

Ἐξήγησις.

§. I.

TAlis fuit lamentabilis vitæ terminus pueri optimi, cui longioris vitæ uſuram ars promittebat, ſi & in tempore convenientia remedia adhibita fuiſſent, & cum eadem poſtmodum adhiberentur, æger non minus quam adſtantes, ad monitum Hippocratis, ἑωυτὰς παρέχειν τὰ δέοντα ποιέοντες decreviſſent.

§. II. Cum vero, ut vulgata fert ſententia, *dimidium curationis cognitio morbi abſolvat;* & ſtatim in principio, quæ a divino Sene, ejuſque ſectatore Celſo, ad diagnoſim rite formandam præcipiuntur, obiter habita fuerint, mirum non eſt, hinc inſidam prognoſim, erroneamque curationem originem traxiſſe.

§. III. Ut igitur, quam promptum fuerit hunc lapſum evitare, oſtendamus, ea quæ Artis Parens, in aureo de *capitis vulneribus* libello, Celſuſque paſſim præſtantiſſima proponunt monita, ita præſenti circumſtantiarum ſeriei applicabimus, ut primo omnium *ad ſubjectum*, deinde *ad locum affectum*, poſtmodum *ad inſtrumentum*, ceu cauſam, *modumque lædendi* & denique ad παρακολουθησίας, in ægro emergentes, animum adhibeamus; quibus ultimo prognoſeos ergo, *tempus anni* quoque ſubjungemus.

§. IV. Subjecto merito hic primas deferimus, quia ejus cognitio adeo neceſſaria eſt, ut niſi de eo conſtet, indagatio *indicationum* fruſtranea, *indicantium* dignotio impoſſibilis, *indicatorum* applicatio autem inepta ac prorſus cœca exiſtere ſoleat.

§. V. Quod noſtrum attinet, ne ex ætate puerili & laudata corporis εὐεξία prior chirurgus oſcitantiæ ſuæ excuſationem petat; quaſi vero, cum Celſus puerorum & adoleſcentium vulnera citius ſanari ſtatuat, præſente inſuper in noſtro humorum εὐκρασία, a *mediocri* ejuſmodi *læſione* per *pirum*, & *ſine ſanguine* facta, non adeo facilis pravorum ſymptomatum ἐπιγένεσις metuenda fuerit: Sciendum eſt, Celſum *lib.* 5. *c.* 26. *p.* 302. eatenus tantum recentiori florentique ætati promptiorem reconvaleſcentiam ſpondere, quatenus illa ſenio, humorum balſamica dulcedine & γλισχρότητι, calidique nativi vigore deſtituto opponitur. Deinde neminem latere putamus quam pronum in febres ac putredines ſanguineorum temperamentum exiſtat, & quam exquiſito tenera puerilium nervorum compages, ad leves vellicationes, ſenſu polleat, dolorumque impatientiſſima ſit. Ut taceam, effato *magni Æſculapii* Lycei hujus, ut Imperatori & Medico, ita & Chirurgo turpe eſſe, dicere: *Non putaram*.

§. VI. Secunda conſideratio locum affectum concernit, caput ſcilicet, regionem corporis nobiliſſimam; Et ſicut nec minimas hujus læſiones contemni debere, unanimis peritorum vox eſt; ita quæ oſſi ſincipitis atque ſuturis accidunt, periculoſiſſimas eſſe, poſt Hippocratem receptiſſima in ſcholis medentium opinio fuit.

§. VII. Os vero aut fiſſum aut fractum fuiſſe, ipſamque ſuturam labem accepiſſe, tria potiſſimum argumenta probabile reddunt; Horum primum partium harum conſtitutio ſuppeditat: *Univerſi* enim, inquit Hipp. l. c. text. 3. *capitis os tenuiſſimum ac debiliſſimum eſt, quod circa ſinciput, & carnem pauciſſimam ac tenuiſſimam hac parte os ſuper ſeipſo habet.* & text. 15. *Procli-*

ve eſt os circa ſuturam rumpi ac diſſolvi, propter oſſis hac parte debilitatem & raritatem, & propterea, quod parata ſit ſutura, ut rumpatur ac diſſolvatur: nam reliqua oſſa, ſuturam ambientia, ruptionis exortia manere poſſunt, eo quod robuſtiora ſunt, quam ſutura.

§. VIII. Nec obſtat, aut effugiendi anſam imperito homini & excuſationem parit, quod juniorum crania, præ adultis, ſingulari privilegio gaudeant, ut cum mollitie ſimul tenacia exiſtant, & duriori corpori alliſa cedant, *θλᾶσιν* potius, quam fiſſuram aut fracturam patientia. A qua etiam ut reſtituantur, non æque cutis diſſectione & vectibus, aut operoſis elevatoriis monopedibus, bipedibus, tripedibuſque opus habeant; ſed vel per ſuctum, ad modum antiquatæ ſcarificationis, vel per cucurbitam cum multa flamma, aut encheireſim Hildanianam, emplaſtrum ſcil. firmiter affixum, ſubitoque iterum, beneficio funiculi abſtractum, ad naturalem ſtatum reducantur: imo quod ſponte, & ſine artis ope, nonnunquam eleventur. Cujus phænomeni exemplum ante aliquot annos in hoc loco me vidiſſe memini: cum enim puer quinquennis ex feneſtra in aquæ ductus marginem præcipitatus, inſignem foveam in ſiniſtro ſincipite reportaret, & *ἀναίσθητος*, morientique ſimilis, *ῥογχάζων* jaceret, locus depreſſus autem cum ſacculis cephalicis & vino calido foveretur, paulo poſt, me atque chirurgo præſente, vi excitatæ ſternutationis, ſenſim reſurgente cranio, vocem & ſenſum recuperabat.

§. IX. Verum ſicut hæc omnia veriſſima ſunt, ita nihilominus juniorum calvarias etiam frangi poſſe, certiſſimum eſt; quin & hoc inſuper vitii habent, ut non ſolum, ceu reliqua oſſa fracta, *niſi ſuccurſum eſt*, verbis Celſi, lib. 8. c. 4. *gravibus inflammationibus afficiantur, difficiliuſque poſtmodum tractentur:* ſed etiam non fracta, dum ſecundum text. 25. l. c. Hipp. *τῶν παιδίων τὰ ὀςέα ἐναιμότερά ἐςι, puerorum oſſa magis ſanguinolenta ſunt*, ut ex noſtri, poſt mortem & aliquot annorum decurſum, adhuc rubella calvaria cognoſcere datur; ideo *καὶ μᾶλλον καὶ θᾶσσον ὑποπυίσκεται, magis ac citius ſuppurantur*. Sicubi ſcilicet, contra apertam Hippocratis doctrinam, text. 22. *ulcus carnis ambientis non ſtatim repurgatum, & ad ſiccitatis ſtatum reductum fuerit; ſed diu*, (hoc loco ultra quadrimeſtre) *humidum & putreſcens relictum manſerit*.

§. X. Alterum cranii læſionem ſuſpicandi argumentum inſtrumentum lædens offert, de quo Hippocrates text. 14. *Profecto ex telis maxime os rumpunt & manifeſtis & obſcuris fiſſuris, & intro cedere faciunt, quæ ſunt rotunda, orbicularia & obtuſa & gravia & dura*. Tale autem pirum immaturum fuiſſe, vero ſimillimum eſt; inprimis cum lædendi modus acceſſerit ſingularis, per hunc enim, quod *ἀπὸ ὑψηλοτάτε, ex altiſſimo* deſcendit, & *ἐς ἰθὺ, è directo* caput petiit, vi textus 13, *μάλιςά γε ταῦτα πάσχειν τὸ ὀςέον κίνδυνος ἐςὶ, maxime ſane, ut hoc os patiatur, periculum eſt*.

§. XI. Reſtat tertium argumentum, ex iis, quæ ictum ſecuta ſunt, ſymptomatis depromendum. De his poſt Hipp. Celſus lib. 8. c. 4. p. 545, ita loquitur: *Ubi calvaria percuſſa, protinus requirendum eſt, num bilem is homo vomuerit, num oculi ejus obcæcati ſint, num obmutuerit, num per nares aureſve ſanguis ei effluxerit; num ceciderit; num ſine ſenſu, quaſi dormiens jacuerit? Hæc enim non niſi oſſe fracto eveniunt.*

§. XII. Licet autem aſſertio hæc, de eo tantum, quod *ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖςον* fieri ſolet, accipi debeat; quatenus læſioni cranii ordinarie quidem hæc & ſimilia phænomena, dolor v. g. maſticatio impedita &c. ſuperveniunt; nec viceverſa tamen ex præſentia eorum omnium indubitanter de rupto oſſe pro-

nun-

nunciare licet: in noſtro certe ipſe effectus, enormis iſta caries, ſinciput ab initio ſtatim, una cum ſutura, fiſſum fuiſſe, teſtari poteſt. Inde enim evenit, ut portio, quæ d. 24. Januarii de ſuperiori tabula receſſit, mox in primo ictu, per conquaſſationem ad inſequentem ſeparationem diſpoſita, intus vero integra pene ſutura ſucceſſivæ conſumptioni ſubjecta fuerit, quia in hac, ceu magis ſucculenta, prima ſanguinis ſtagnatio atque corruptio ſedem habuit.

§. XIII. Hæc de diagnoſi: quæ cum fundamento caruerit, neceſſario infidam prognoſim poſt ſe trahere debuit; cum tamen eam rationi & effectui conformem reddere facile fuiſſet, modo, quæ Hipp. clariſſimis verbis de tenera & putredini obnoxia textura craniorum puerilium docet, chirurgus cum læſionis organo, & inde ortis incommodis comparaſſet; ſique porro ex text. 3. l. c. *Contuſiones & ruptiones ſincipitis, ob cerebrum plurimum ibi ſubſiſtens, lethaliores, ac ad curandum & effugiendam mortem difficiliores exiſtere didiciſſet*: Si præter hæc ad tempus autumnale ac hybernale reſpexiſſet, quod *capitibus læſis* Celſus. l. 5. c. 26. aliique veterum *pernicioſiſſimum judicarunt*; ſi acerbiſſimis, vereque ulceroſis miſelli doloribus indoluiſſet: Si denique ad ea, quæ oculis cernere, manibuſque palpare poterat, animum advertiſſet: tunc ex ſtabili loci affecti tumore, continuum affluxum & ϛάσιν p. n. ſanguinis; ex nova, eaque ſpontanea cutis perforatione, magnam humorum acrimoniam, ex putredine conceptam; ex vulneris tamdiu fruſtra tentata conſolidatione, & crudi liquaminis excretione, oſſis corruptionem, ſemper & uſque ulceris ſanationem impedientem; ex motu denique ichoris, pulſui arteriarum concordante, cranii profundiſſimam læſionem concluſiſſet; nec proinde reſtitutionem ægri, ut in principio garriverat, *octo dierum opus* ſtatuiſſet; ſed potius cum Celſo, l. 8. c. 4. p. 545. *Hæc non niſi oſſe fracto evenire, & ubi inciderunt, neceſſariam quidem, ſed difficilem eſſe curationem pronunciaſſet*.

§. XIV. Tantum etiam de prognoſi: cui jam curationem quoque apponere par eſſet, ſi, præter emplaſtri atque lanceolæ nomen, quicquam de ea nobis innotuiſſet. Ut tamen, ubi iſtam ratio defecerit, pateat, breviter, qua methodo a nobis ulcus tractatum ſit, exponere, ordineque, non quidem ἐπιϛημονικῶ, ſed tumultuario, prout ſcilicet hiſtoriæ decurſus ſeſe obtulit, recenſere animus eſt.

§. XV. Antequam aliquid tentaretur, opportunum videbatur, leni laxante primas vias expurgare. Quod etſi Overkampio aliiſque neotericis ſuperfluum videatur, ſua tamen utilitate non caret. Deinde cum capillorum remotio tam ad dignotionem loci affecti accuratiorem, quam ad aptiorem remediorum applicationem, perquam neceſſaria eſſet, nec tamen acerbiſſimus dolor in rubella, & ab expanſione fibrarum fungoſa reddita cute, novaculæ raſuram admitteret, forfice eos chirurgus reſecare cogebatur.

§. XVI. Circa explorationem profunditatis dubium naſcebatur; cum enim ſtyli beneficio, quouſque cultri acies adigenda eſſet metiremur, & ille in duro corpore ſubſiſteret, nec ſtatim ad duram matrem deſcenderet, cranium integrum, nec, uti ex adeo manifeſto ichoris ſubſultu conjiciebamus, perforatum eſſe mirabamur. Cumque ſequente die poſt exemptam portionem tabulæ ſuperioris, paſſim foraminulis ſcatentem, quæ ſtylum heri exceperat, conjecturam noſtram omnino fundamentum habuiſſe cerneremus, experientia convicti, ſpecillum non omnis erroris expers eſſe concludebamus; quamvis Hippocrates atque Celſus hoc, ceu fide dignum teſtem laudent, qui

an

an vulnus aut caries in oſſe adhuc ſedem habeat, an vero iſtud penetrarit, perſpicue doceat.

§. XVII. Detecta itaque plagæ altitudine, reſtabat, ut cutis ad cranium uſque, & quidem decuſſatim diſſecaretur; cum & ulceris cavitas latenſque caries ſectionem indicarent, locuſque affectus eam permitteret, & Hippocrates Celſuſque poſtularent. Sectionem indicari patebat ex textu 18, l. c. *Ulcera, quæ non habent ſufficientem magnitudinem longitudinis ac latitudinis, ad oſſis inſpectionem, an quid mali paſſum ſit a telo, & quale id paſſum ſit, & quantum caro contuſa eſt, & quantum os læſionem habet: & rurſus, an illæſum ſit os a telo; & nihil mali paſſum ſit: & ad curationem, quali nam opus habeat ulcus, & caro, & oſſis affectio,* τὰ δὲ τοιαῦτα τῶν ἑλκέων τομῆς δεῖται, *talia ſane ulcera ſectione opus habent.* Permitti autem ſectionem ex text. 19. diſcebamus, *quia omnes partes eam ſuſtinent, præter tempora & venam, quæ ſuper tempora fertur, nec,* Celſo teſte, *magno negotio cutis ſaneſcit, etiamſi fruſtra ſecetur.* In ſpecie vero a Celſo ſectio, *quæ ex duabus tranſverſis lineis litteræ X figuram accipit,* commendabatur, *ut deinde a ſingulis præcedentibus angulis cutis ſubſecetur.*

§. XVIII. Cutis aperta uncialis craſſitudinis deprehendebatur, & faciem uteri diſſecti, cum ultimis menſibus inſtar ſpongiæ ſanguine turgere ſolet, repræſentabat. Sanguinem per moram inſpiſſatum & hinc nigriorem apparentem, utut affatim efflueret, reprimere inconſultum ducentes, nec monitum Celſi, qui p. 548. *ſanguinem, inter ſecandum effluentem, ſpongia, ſubinde in aceto* (huic regioni minus conveniente) *tincta, cohibendum objectiſque linamentis occupandum* eſſe ſcribit, obſervare; nec reliqua ἔναιμα, ἴσχαιμα καὶ συπτικὰ remedia in uſum vocare poteramus: Cum enim partem ſectam, alias minus ſucculentam eſſe, & per ſe non admodum ſanguine abundare, ſed per frequentem vociferationem ſurſum protruſum, nunc p. n. tam copioſum poſſidere crederemus: idcirco leniter labia vulneris demulcendo, exitum ejus promovendum potius, quam retardandum, putabamus.

§. XIX. Vulneri balſamum chirurgi ex myrrha, mumia, aloe, ſangu. draconis, maſtiche, ſarcocolla, melle roſaceo atque rutaceo concinnatum, carptoque linteo exceptum imponebatur, cum labia prius ooo chamom. roſac. maſtichin. anethin. quibus modicum ooo philoſophor. & ceræ rectif. admixtum erat, uncta eſſent; mox emplaſtrum ſticticum Croll. & de betonica applicabatur, quod aliud latius, defenſivum dictum, tegebat; tandem ſaccus latus, fol. beton. rut. ſcord. roſmar. ſalv. veron. origan. flor. roſar. melilot. ſtœchad. arab. & baccis lauri, gr. m. conciſ. & contuſ. impletus, vinoque ad tolerantiam ægri calido, madens, reliqua omnia amplectebatur, quem faſcia per multiplicem circumductionem in ſede ſua confirmabat.

§. XX. Studio integrum apparatum recenſere volui, ut pateat, ſolum emplaſtrum, cujuſcumque bonitatis etiam illud primi chirurgi fuerit, minime ſufficiens fuiſſe. Accuratius enim caput cuſtodiendum eſt, talibuſque munimentis utendum, quæ non aëris acceſſum ſolum arcent, ſed virtute inſuper ſua nervina reſolvente, & balſamica roborant, στάσιν humorum præcavent ac tollunt, corruptionique reſiſtunt. Hujus indolis ſunt dicta remedia, inter quæ ſacculus non infimum locum meretur: talibuſque hodie a noſtris chirurgis in dies graviſſimæ capitis læſiones corriguntur, quæ olim ſectionibus, uſtionibus, ſcalpturis, terebrationibus, aliiſque horribilibus operationibus opus habebant.

§. XXI. Pro interno uſu Eſſ. traumat. ill. Wed. c. Eſſ. lign. aloes, anod. El.

El. propr. ſ. acido mixta, pulvis item oc. oo cinnab. Hung, corall. medull. ſaxor. o d. rad. pœon. ſperm. cet. offerebantur, & de liquido non minus, quam ſicco medicamento bis quotidie guttæ 15. ſcrupuluſque dimidius, vel grana 12. porrigebantur. Ne vero uniformia medicamenta faſtidium parerent, modo pulveres cum aquis diſtillatis extractis atque ſirupis appropriatis in potiunculas, uſus tempore concutiendas, mutabantur, modo decocta rad. rubiæ, chinæ, liquirit. ſymphyt. herb. ſcab. millefol. agrimon. plantag. parabantur. Omnia eo fine, ut ſi ſanguini aliquid peregrini ineſſet, iſtud emendaretur, tuſſique, ab irritatione duræ matris magis, quam pectoris vitio ortæ, παρέργως proſpiceretur.

§. XXII. Et quia, maximo errore, diætæ moderamen in principio plane neglectum erat, in cibo & potu acida, ſalſa, acria, ſpirituoſa, vetabantur, ne ſcilicet vitium, chylo impreſſum, in ſanguinem redundans, ulceris gravitatem exaſperaret. Inprimis autem aër tepidus ac quies commendabantur, ne ſcil. a frigore ςάσις, ab æſtu fornacis vero nimio fuſio humoribus induceretur, nec etiam a motu corporis, riſu, ſermone claro, æger tuſſim & capitis concuſſionem dolentiſſimam pati cogeretur.

§. XXIII. Quæ ſi cuncta rite obſervata fuiſſent, nec ægro ſæpiſſime, brumali tempore, per plateam ambulare, & cibis inſuper omnis generis uti, vinumque ſorbillare, blanda agnatorum indulgentia permiſiſſet; ſed contra ea hi ipſi, ſub deligatione ulceris flente puero, non tam collacrymaſſent, quam fortiter potius prehenſo refractarii capite, operanti chirurgo adſtitiſſent; tunc non ſolum, cum lamella cribriformis ſepararetur, ampliato magis ulcere, carioſa cranii regio ſcalpro ad ſani oſſis apparitionem exſcindi complanari, & hoc modo ad ſuſcipiendam novam carnem aptari, ulcuſque feliciter atque perfecte percurari potuiſſet: ſed poſtmodum etiam, cum jam per protractum reluctandi κακόηθες ingens intra cranium exeſum porta pateret, haud omnino nulla ægrum conſervandi ſpes affulgebat; quia & ſigna quædam, inter ſalutaria a Celſo relata, *meningis* ſcil. *bonus color*, *hujuſque & cervicis ac maxillæ liber motus*, *febris quoque abſentia & mentis integritas* ſupererant, & nunc τὸν μενιγγοφύλακα commode immittere ac ſectione omne carioſum ad ſani oſſis margines auferre licebat.

§. XXIV. Quæ omnia eo felicius in noſtro proceſſiſſent, quo meliori corporis temperamento cæteroquin is pollebat. Hujus enim ope fiebat, ut ſimul ac die 23. per ſectionem cutis a ſuperfluis humoribus liberaretur, ulcuſque dilataretur, & duræ matri ab imminente ichore per vitreæ tabulæ foramen ſeſe purgandi commodior via concederetur, ſtatim dolor remitteret, & a doloris ceſſatione quies, a quiete autem ventriculo vigor redderetur.

§. XXV. Verum enim vero cum nec ſanioribus conſiliis aures adſtantium paterent, nec a triſti prognoſtico eorum animi terrerentur, aucta tandem in cerebro mole ſanguinis ac ſeri, quam nec veſicatoria extrahere, nec alia interna externaque remedia reſolvere, atque divertere poterant, lethalis torpor ſpiritibus imprimebatur; donec per lethargicum ſoporem miſer ſomni fratri traderetur, ubi

ipſi, cum ſemel occidit brevis lux,
nox eſt perpetuo una dormienda.

§. XXVI. Commoda hic de cauſis lethargi & cur æger non motibus convulſivis potius, ut alii ſimiliter affecti ſolent, perierit; cur item terminum vitæ, ab Hippocrate hoc modo vulneratis definitum, longe ſuperarit, differendi

rendi occaſio eſſet: cui etiam ætiologia cariei verminoſæ, pluraque alia addi poſſent: ſed quia iſta perſequi, præſens inſtituti, merum hiſtoriæ examen concernentis, negotiorumque ratio prohibet; reliqua alio tempore exponenda ſilentio præterire placet.

SOLI DEO GLORIA!

TAB.

Fig. 1. eſt lamina oſſea tenuis & perforata, portio ſcil. tabulæ exterioris cranii, a reliquo oſſe per cariem ſeparata.

Fig. 2. exhibet exteriorem faciem cranii,

A. Eſt primum foramen majus, a quo præcedens lamina ablata fuit, quod cum B poſtmodum in unum foramen coaleſcebat.

B. alterum foramen majus.

CC. duo alia foramina minora,

DDD. ſutura ſagittalis prorſus corrupta.

E. ſutura coronalis.

F. ſutura lambdoides.

G. oſſiculum Wormianum.

aaa. loca carioſa in extima ſuperficie.

bbbbbb. oſtiola vaſorum ſanguiferorum, calvariam penetrantium.

Fig. 3. repræſentat cranii faciem interiorem.

A, B., CC. ſunt quatuor foramina.

DD, E, F. ſutura ſagittalis, coronalis & lambdoides.

G. oſſiculi Wormiani facies interior.

aaaaaa peripheria cariei, quæ os partim penitus conſumpſerat, partim admodum aſperum & tenue reddiderat.

bbbbb. veſtigia ramificationum vaſorum duræ matris, oſſis impreſſa.

FINIS.

V I.

QUÆSTIO MEDICO-CHIRURGICA

QUAM PRÆSIDE

M. GASP. COCHON DUPUY,

MEDIC. DOCT.

Tuebitur

BARTHOLOMÆUS MURRY,

Laonenſis Hybernus, Baccalaureus.

SUB HAC VERBORUM SERIE.

An poſt gravem, ab Ictu vel Caſu Capitis percuſſionem, non juvante etiam iterata terebratione, dura Meninx inciſione aperienda?

Lutetiæ Pariſiorum 16 Februarii 1736.

I.

CErebrum, corporis pars nobiliſſima & delicatiſſima, ſingulis, tum animalibus, tum vitalibus, tum naturalibus functionibus neceſſaria, oſſea pyxide cranio nempe, extus tegumentis plurimis, intus vero dura matre firmato & veſtito, tanquam galea, non minori ſoliditate, quam admirabili artificio conſtructa, includitur. Hæc prudentis Naturæ præſidia, quibus cerebrum ab injuriis exterioribus defenderet, functionumque ejus libertatem firmaret, illud ab effectu percuſſionis violentæ cædentis contundentiſve non omnino vindicant. Inſtrumenta cædentia manifeſtum oculis & ſpecillo produnt effectum, contundentia vero non ſemper vulnus aperiunt; verum ſive partem ſolvant, ſive non, inde ut plurimum obſcuriora ſequuntur ſigna, quæ ſola prudenti inquiſitione & ratiocinio patefient. Capitis partem caſu vel ictu contuſam; contundentis inſtrumenti figuram & pondus; ferientis vim, aut corporis, in quod violenter caput impegit, figuram & duritiem; quomodo ceciderit æger, ipſiuſque pondus; loci excelſitatem; ac demum ſymptomata eorumque momentum & numerum colligere debet Medicus & meditari. His attente perpenſis, de morbi magnitudine & periculo integre judicans, operationis ſpeciem & modum, pro rei gravitate, imperabit. Itaque ſi poſt gravem, ab ictu vel caſu, capitis percuſſionem, homo concidat exanimis; vomituriat; ſanguinem auribus, naribuſve excernat; delirio, motu convulſivo, lethargo aut apoplexia corripiatur; tunc periculoſam calvariæ, meningum, aut cerebri ipſius læſionem judica. Tegumentis autem adeſt vulnus aut contuſio, aut neque vulnus adeſt neque contuſio. Ecce vulnus apparet, ſpecillo calvariam explora, num nudata ſit. Attamen ſive vulnere nudatum os comperias, ſive ſimplex adſit contuſio, utrobique morbi ſedem habes. At ſi neque vulnus, neque ſit contuſio; tum aliquando ſibi redditus æger, partem caſu vel ictu affectam ipſe declarat, vel oculati teſtes indicant. Si denique dubiæ ſtent res; eraditur caput, & ceſſata novaculæ rubedine, lividitas aut inflammatio levis ictus ſedem denotat. Re tandem mature perpenſa, inciditur cutis, in loco vulnere aut contuſione aut prudenti inquiſitione notato. Inciſione facta, ſi adſit fractura, pro circumſtantiis proſpicitur. Una aliquando oſſis diffracti portio detracta, terebrationis loco eſt. Sæpius tamen ad terebrationem etiam iteratam devenire neceſſum eſt: hac via licebit oſſis fragmenta ſubjectis infeſta meningibus vecte elevare, volſellis eximere, cruorem effuſum exhaurire vel ſaniem. Quod ſi nudatum os integrum & ſincerum appareat, ni remittant ſymptomata, effuſus intra cranium ſtagnat humor, ad quem terebratione ſola pertinges. At vero dura matre recluſa, num pro certo effuſum humorem invenies? Minime: atque etiamſi adfuerit, quis altius aliud non latere affirmare audeat? Si igitur, operatione peracta, ſtent adhuc ſymptomata; ſive intra cranium reperiatur effuſus cruor, ſanieſve, ſive non, duram inter & piam matrem, morbi ſedem judicat perſpicax Medicus. Non ſola ſymptomatum exiſtentia res ita conſtituitur; ictus gravitas & altitudo, moduſque caſus; duræ matris intumeſcentia, inflammatio, ipſiuſque a cerebro impreſſi motus ceſſatio, firmant con-

jectu-

jecturam; [i] quin imo, licet gravia ſymptomata a violento ictu caſuve ab alto oborto ceſſent, attendendum adhuc ad cerebrum violento lapſu commotum, aut forte cranii ipſius duritie offenſum; tunc enim vaſorum ruptionis, cerebrive ipſius ſub dura meninge ſuppurationis metum ad plures hebdomadas ſubeſſe merito affirmaveris.

II.

Ut vehementis capitis percuſſionis effectus nitidius perſpiciantur, ſtructuram, connexionem, mutuumque partium capitis conſenſum quæ gravi ictu vel caſu ab alto lædi poſſunt, nunc rimemur oculis. Cutis extus capillata, craſſiorique inſtructa Epidermide, cranium veſtit, intus vero corpore celluloſo tenui & denſato, cui calantica ſubjicitur aponeurotica, in quam tendinoſa muſculorum frontalium & occipitalium feruntur ſtamina, cuti intime unita. Huic ſubjacet membrana exquiſitiſſimo ſenſu donata, Pericranium nempe, cranium immediate veſtiens plurimis compoſitum oſſibus, ſuturis non modo firmiter conjunctis, verum etiam multiplici & reciproca denticulorum ſerie commiſſis: Cranium duabus conſtat tabulis, quarum una exterior & ſpiſſior, interior altera & tenuior; has inter media eſt diploe, oſſea ſcilicet ſubſtantia celluloſa, delicatiſſima, ſucco medullari ſanguinolento referta. Dura meninx internam cranii tabulam induit, cui, ut pericranium exteriori, adhæreſcit. Ex his utraque non ſolum inter ſe ſanguineis vaſis, nerveis, tendineiſque ſtaminibus per ſuturas aut foraminula, quibus tota conſpergitur cranii ſuperficies, trajectis; verum iiſdem propaginibus cum muſculis frontalibus, occipitalibus, calantica aponeurotica & cute itidem communicant. Igitur dura mater duplex, fortis & tendinoſa, prima cerebri membrana olim credita, cranii tabulæ internæ ubique connexa (k), ad eam pertinet. Cranii ſciſſuræ interiores a prima ætate impreſſæ, in divellendo reſiſtentia, vaſorum a divulſione ruptorum orificia ſanguineis diſtincta maculis, membranam cranio adhæreſcentem demonſtrant; cujus interior lamella lævis & lubrica, piæ matri abſque nexu inſtrata, dum ab exteriori ſejungitur, ſepimenta efformat, quibus cerebri & cerebelli hæmiſphæria inter ſe, ut cerebrum a cerebello ſeparatur. Lamellæ hujus interioris duræ meningis plicaturæ, antiquorum recentiorumque ſinus effingunt, dum exterior firmiora ad cranium efformat vincula. Cutis itaque, calantica aponeurotica, pericranium, cranium, & ipſa dura mater, plurimæ ſunt lamellæ, tum membranoſæ, tum oſſeæ, quibus conflatur pyxis cerebrum pia matre obvolutum complectens. Tota cerebri moles nullum alium in pyxide nexum habet, præter eum quem accipit a vaſis ſanguinis circulationi in hac parte dicatis, nervis e cranio prodeuntibus & medulla oblongata: ita ut, ſub duræ matris lamella interiori libera, ſepimentorum ejus ope fulciatur tantummodo, non conſtringatur. Pia autem mater, ſola cerebri membrana propria, tenuiſſima, duplici tamen lamella conſtat, ut dura meninx; quarum exterior arachnoidea dicta, extus lævis & lubrica admodum, ſubtus delicatiſſime celluloſa, interiori lamellæ laxe cohæret; adeoque quod hæc intus, illa extus habet. Utriuſque ſpeciei vaſa ſanguinea ſuſtinet lamella interior, quæ

(i) Jacobus Berengarius, *paſſim.*
(k) Jacobus Berengarius *Carpenſis*, Fabr. Hildanus *Cent.* 1. *obſerv.* 7.

quæ non ſubſtantiæ corticalis anfractibus modo inſeruntur, verum etiam glomerum glandularumve ſubſtantiam penetrant, quas ipſa concludit, conjungit, firmat, quibuſque mollem & congruam conciliat ſtabilitatem. Contundentis inſtrumenti in partem tanto munitam apparatu, tamque delicatam & fragilem, nunc perpendamus effectum. Contundentis inſtrumenti caput ferientis ictus, cerebri pyxidis integumentorumque ejus apparatum omnem celeriter pellit adverſus ſubſtantiam cerebri mollem & ſub dura matre liberam, qua vi cerebri moles retropulſa ictum fugere videatur. Hujuſmodi percuſſio, pro inſtrumenti ſpecie, tegumentis contuſionem, cum, aut ſine ruptione infligere valet, & tamen cranium ita concutere, ut duram meningem ab eo divellat. Tunc inter eam & cranii tabulam internam, etiam abſque tegumentorum ſolutione, aut nulla cranio apparente rima, fit ſanguinis ſub divulſione effuſio. Fieri itidem poteſt, quod ictus vehementis ad perpendiculum tanta ſit percuſſio, ut mollioris cineritiæ cerebri ſubſtantiæ vaſa delicatiſſima, interna piæ matris lamella fulta, ſinguliſque ejus partibus in infinitum diſtributa, & ipſa etiam vaſa majora concuſſione rumpantur. Contra autem caſus ab alto, cerebri portionem capitis impulſui reſpondentem ad cranium ſolidum & durum abripit, tuncque cutis, calantica aponeurotica, pericranium, cranium & dura mater, corporis duri affectum extra recipiunt, cerebri vero maſſa, proprio impulſu violenter impingit in duram cranii ſubſtantiam, qua contunditur: tunc evenit ſæpiſſime, ut, illæſis exterioribus cerebri munimentis, ipſa cerebri ſubſtantia concuſſa contuſa, obſcura & lenta ſuppuratione detrimentum omne patiatur.

III.

In tanto, tam intimo, tam præcipiti rerum diſcrimine, quodnam adhibendum auxilii genus? Duram meningem trepanum patefaciet, liquoribus inter eam & cranium effuſis, liberum præbebit exitum. Hæc eſt omnis ſimplicis terebrationis vis & ratio. Num igitur nullum aliud ſupereſt auxilium, ſi non remittant ſymptomata? Num in diæta, venæ ſectione, fomentationibus aromaticis, ac Ruyſchio ultra modum laudatis, melle roſaceo ſpiritu vini diluto, aut balſamo Fioravanti albo, duræ meningi ſindone applicito, hærebimus? Ab experientia diſce materias puriformes duram inter & piam matrem effuſas, muci naturam plerumque præ ſe ferre, tenaciores quam ut poſſint duram matrem, membranam duplicem tranſſudatione trajicere. Num ejus ſunt indolis quæ venas ſanguineas cerebri denuo ſubire poſſint? Si adſit extra venas effuſus ſanguis, num in fluentem redire poteſt? An expectabimus dum una aut altera ex his effuſionibus cerebrum duramque meningem putredine inficiat. Miſerabile perfugium! cui epileptici inſultus, paralyſis oppoſitam ſemper ſuffuſionis partem occupans, apoplexia, partis denique putredo nulla arte ſarcienda, ſuperveniunt. Quid, duram meningem inciſione attingemus? Nec dubites. Hac ſola via funeſtos vitabis eventus. Perſeverant & augentur ſymptomata? Violenta capitis percuſſio argumentum præbet, duram matrem inter & calvariam mali ſedem non exiſtere; verum profundius latere deſignat. Scalpelli igitur cuſpide, ſufficienti inciſione, qua tamen non lædatur cerebri ſubſtantia, duram meningem audacter attingere ne dubites; cavendo ne in membranæ ſuperficie repentes arteriarum ramuli aperiantur. Neque aſtantium metu, lanceolam linamento involvas, inepta & crudeli forſan providentia; cuſpis enim ſubtilis & acuta, quæ imminenti

peri-

periculo neceſſaria & ſalutaris, aperte adhibenda eſt, ut eam poſſit Chirurgus tuto & dextre regere inter operandum. Revera hæc lanceolæ linamento armatæ cautio, a ſingulis commendata Chirurgis, duræ meningis aperiendæ ſi adfuerit duram inter & piam matrem effuſio, neceſſitatem illis cognitam fuiſſe demonſtrat; hanc vero operationem ita periculoſam & infrequentem habuerunt, ut eam ſemper occulte timidoque exercuerint animo. Num igitur omnia tuta ſunt in Chirurgia? Curata ſæpe & feliciter duræ meningis vulnera, nonne ejus incidendæ, quoties neceſſe fuerit, opportunitatem arguunt & firmant? Certe hanc operationem, quantumvis periculoſam, dum unicum eſt in deſperatis perfugium, pertimeſcere, renuere, protrahere longius, neque humanitati congruit neque rationi. Raram eſſe incidendæ duræ meningis neceſſitatem ſupponitur gratis. Aliter exiſtimaverit quicumque diligenti & accurata ſectione cadaverum, improviſorum & lethalium ſymptomatum cauſas, poſt ictum vehementem caſumve ab alto, indagaverit. Fatendum tamen primis diebus incerta eſſe & dubia contuſionis effuſioniſve ſub dura matre ſigna, quæ tamen diligenti inquiſitione & meditatione aſſidua eluceſcant. De iis audiamus Berengarium Carpenſem. *Dico*, inquit, *quod in iſtis ſignis diſtinguendis eſt magna difficultas, & non cognoſcantur niſi a valde experto, qui conjectura aliqua hoc cognoſcet; quia hæc ſigna non poſſunt integre ſcribi, ſed ſolum a bono ingenio diligenter ruminante, dividente & componente & longo tempore in ſimilibus experto poſſunt comprehendi & judicari; quia multa ſunt in Medico quæ non poſsunt ſcribi, ut continue videmus.*

IV.

Duram meningem utili inciſione attingere ne timeas, cum membranæ iſtius vulnera licet periculoſa, non ſemper & neceſſario ſint lethifera [l]. Capitis vulnerum cum duræ meningis læſione feliciter ſanatorum plurimæ extant in libris obſervationes Chirurgicæ, nec deſunt effuſi ſtagnantiſve inter eam & piam matrem liquoris inciſione commode ejecti, exempla (m). Quod ſi ſanabilia ſint ejuſmodi vulnera, cur ea arte infligere dubitabimus, ubi neceſſitas poſtulat! Unde membranæ neceſſariam inciſionem lethalem exiſtimabimus? Hæc enim inciſio fibras relaxando, dolorem ſedat, ſuppurationique favendo gangrænam præcavet. In abdominis operationibus, peritonæi punctionem inciſionemve, ut & pleuræ in empyemate quis timeat? Nemo ſane. Quare igitur duræ meningis inciſio, cranium intus veſtientis ut pectus pleura, timenda magis? E contra, quo magis nervoſa, exquiſitiori ſenſu donata, tenſa, vaſiſque onuſta ſanguineis; eo ubi adeſt inflammatio, evidentior eſt inciſione laxandi neceſſitas. At forte, inquiet aliquis, integritate ſua cerebrum complectitur, continet, impeditque quo minus hæc pars mollis, infinitoque arteriarum numero onuſta, tumefiat, aut calvariæ foramine foras protrudatur. Minime: niſi capitis vulnere ſolutum cerebrum, aut violenta contuſione diſcerptum, aut in pus reſolutum; quæ quidem ſunt mollioris cerebri ſubſtantiæ, piæque matris ruptæ effectus, non vero duræ meningis inciſæ: quæ cum internæ cranii tabulæ ubique adhæreat, operculum quidem eſt quo cerebrum includitur, non vero membrana proxime veſtiens & fulciens. Cerebri autem moles hac in cavitate libera, toto piæ matris ful-

(l) Schenckius *obſ. pag.* 19. 23. 24. 25. 26 28.

(m) Append. ad Armament. Sculteti *obſ.* 10. 12. 36. 37. & 41.

fulcimento, arteriarum pulſus abſque ruptione ſuſtinet. Revera mollis eſt, delicata, & fragilis cerebri ſubſtantia; verum pia mater anfractus omnes, glomeres, lobos & lobulos arctiſſime cingit, arteriaſque multiplici ſpirarum convolutionumque ſpecie ſubſtantiam ejus componentes comitatur & fulcit, quo ſtabilitatem functionibus idoneam ipſi ſuppeditat. Eſto tamen: pia matre diſrupta, cerebro ipſo contrito putrive, ut aliquoties viſum eſt, inciſione duræ matris, effluet ipſa cerebri ſubſtantia. Quid inde? hujuſmodi deploratis vulneribus, aliquos ſuperſtites fuiſſe narrant obſervationum Chirurgicorum ſcriptores: nec alia eſt præter inciſionem via, qua, vel curari poſſint, vel præcaveri. Adeoque ubi adeſt in piam matrem liquoris effuſio, cerebrique contuſio; timendum eſt ne putredine inficiatur cerebrum, aut laceſſita dura mater inflammetur liquore extra venas effuſo acri & pungente, aut denique una cum cerebro in pus reſolvatur, ut videre licet cadaverum inſpectione. Unica igitur via ſupereſt, inciſio nempe, cujus ope aperiendo, relaxandoque duram meningem; inflammationi, diriſque medebimur ſymptomatibus, liquorique intra membranas effuſo parabimus exitum.

V.

Si quarumlibet cerebri partium functiones & uſus dilucida paterent perſpicuitate, certiora fortaſſe contuſionum cerebri, effuſionumve ſub dura meninge, organique laborantis ſigna haberemus. Verum expectandum nobis eſt, dum abſtruſa hæc indefeſſo Phyſicorum rebus anatomicis inſtantium labore magis eluceſcant. Interea ratione ducti, aſſidua capitis vulnerum obſervatione, improviſa ſymptomata, eorumque eventus notantes, diligenti cadaverum ſectione cauſas indagantes, leges experientia fultas ſancire conemur (n). Jam in libris hac de re plurimæ extant obſervationes, in maritimis arcibus communes, ubi frequentes ſunt capitis ictus a durioribus, gravioribuſve inſtrumentis, caſuſque ab alto in inferiora navium. Qui poſt tales capitis percuſſiones, etiam iterata terebratione moriuntur, cerebri, duram inter & piam matrem, ſuppuratione pereunt, etiam quandoque levamento fuiſſe viſa ſit trepanatio; quod & accidit nonnullis, quibus integra & abſque contuſionis nota capitis integumenta, ſubitaque a venæ ſectionibus & diæta levatio, nihil mali ſubeſſe ſuadent. In iis graviſſima & lethalia ſymptomata per plures dies, imo & hebdomadas affatim erumpunt. Apertis cadaveribus, pus invenies infra duram, aliquando infra piam matrem, glutinoſum, viſcidum, muci tenacioris conſiſtentiam præ ſe ferens. Qua via erumpet, niſi per duræ matris aperturam? Membranæ iſtius rigidior, craſſiorque textura, quam ſola putredinis eroſione perforare valeat, impedit etiam ne effuſi liquoris prominentia abſceſſus intus latentis ſedem deſignet. Pulſatorii motus ab arteriis cerebri duræ meningi impreſſi ceſſatio, ſive effuſis comprimantur liquoribus, ſive ſuppuratione marceſcant, ſive trepida commotione deleta ſit vis earum tonica, morbi ſedis indicium eſt omnium certiſſimum. Exempla duo nuperrima ex Noſocomio Portus Rupifortenſis in lucem afferam, alterum ictus vehementis, alterum caſus ab alto. Nauta gravi aſſidis in caput ictu, in navis pontem ſternitur. Concidit exanimis, vomuit, ſanguinem naribus excrevit, ad ſe paulo poſt rediit. Dilatatur vulnus in media

(n) Sculteti armamentar. Chirug. *obſ.*8.10.11.

oſſis coronalis parte cui rima apparuit. Iteratis venæ ſectionibus & diæta ſedata febre, remiſſiſque ſymptomatibus, trepanum differre uſquedum nova apparerent ſymptomata viſum eſt. Ad ſextum uſque & decimum diem, tranquillus fuit æger, qua die, ſopore gravi cum pulſu duro correptus eſt. Tunc prope fracturam applicatur trepanum, a quo ſanguis fluidus & rubicundus eductus eſt: mox convulſione corripitur: alterum poſtridie ad anteriorem parietalis dextri partem applicatur trepanum: utraque apertura immota apparuit dura mater: tandem ſopore convulſionibus interpolato perſeverante, die vigeſima ſexta fato functus eſt. Aperto cranio, duræ meningi inflammatio nulla, nulla in ſuperficie ſanguinis aut puris aderat effuſio; verum duram inter & piam matrem, circa dextri oſſis temporalis ſquammoſam partem, parietalis inferiorem anteriorem, & poſteriorem inferiorem coronalis, integra tamen & ſana pia matre cerebrique ſubſtantia exiſtente, quatuor vel quinque puris unciis cerebrum depreſſum erat. Nonne duræ meningis incidendæ is erat locus? Illæſa pia meninx, cerebrique molis integritas, nonne ægrum ſalutari hac inciſione ſervari potuiſſe arguunt? Miles in profundum navis viginti duorum pedum altitudinis a ponte in caput prolapſus, concidit exanimis; ſanguinem auribus naribuſve excernit, nullo apparente contuſionis in capite veſtigio. Brevi repetitis venæ ſectionibus animum recepit. Primis diebus febre mediocri capitiſque aliquali perturbatione laborat, quibus ſola diæta brevi deſinentibus, convaleſcens habebatur. Morbi die vigeſima-octava, violenta febre delirio comitata corripitur, & triginta horarum ſpatio animam efflavit. Capitis inveſtigatione, duram inter & piam matrem, ab utroque mediæ falcis latere, reperitur abſceſſus; effuſo liquore leviter afficiebatur cerebrum, aderat duræ meningi puris impreſſio, ipſi tabulæ cranii internæ alte inſculpta; ſic afflictis ægroti rebus, quonam remedio illum a morte tam funeſta vindicabis? Unica eſt via, trepanum ſcilicet, vertici ex utroque ſagittalis ſuturæ latere applicatum, ut deinceps duræ meningis inciſione effuſum intra membranas liquorem exhaurias. Caſus altitudo & modus non ignorabatur, nec erat incerta pars contuſa; cerebrum proprio impulſu contra cranii parietes impingendo, violenter contundi debuerat. Prima morbi indicia contuſionem arguebant. Celeris tamen levaminis incauta ſecuritas principiis noſtris prævaluit. Nonne igitur concludendum venit poſt gravem, ab ictu vel caſu, capitis percuſſionem, incerta primis diebus cerebri contuſione aut in piam matrem liquorum effuſione, ubi ſymptomata ingruunt, mox ad terebram & duræ meningis apertionem properandum eſſe? Similiter mature adhibita inutiliterque iterata terebratione, perſeverantibus ſymptomatibus, æque tutam ac neceſſariam eſſe hanc duræ meningis inciſionem; ut cerebrum, indeſinenti ſuo motu ſub membranæ iſtius ſuperficie interna, lævi, liquorem effuſum ad aperturam ducat, hacque ope ſe ab humore acri & pungente, putredinemque inferente vindicet? Quod quidem rationi, partiumque naturali conformationi ita conſentaneum eſt, ut duræ meningis ſuperficies interna, lævis, oſcillationiſque cerebri in cranii cavitate motus, ad hoc ſalutare præſidium a ſummo rerum opifice parata eſſe videantur.

Ergo poſt gravem, ab ictu vel caſu, capitis percuſſionem, non juvante etiam iterata terebratione, dura meninx inciſione aperienda.

F I N I S.

VII. DIS-

VII.

DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS;

Exhibens

RARISSIMAM SANATIONEM CEREBRI QUASSATI, CUM NOTABILI SUBSTANTIÆ DEPERDITIONE.

Quam Præſide

DAN. HOFFMANNO

M. P. E. ACAD. NAT. CUR. SOCIO,

Defendet

JO. CHRISTOPHORUS CAMERARIUS,

Tubingæ menſe Auguſto 1719.

MAgnus inter Græcos Medicæ Artis Antiſtes, Coæ fulgidum Lumen Scholæ Hippocrates, inter innumeras Ideas exquiſitas, atque effata ſolidiſſima θεῖον quoque ſuum ſcholis Medicorum reliquit. Non id quidem intelligimus θεῖον, quod vel φλογιστόν illud concretum, ſulphureum notat, neque id quod ſenex νοσερὰν in aere infecto vocat διάκρισιν, ſed divinum illud, occultumque θεῖον, quod in morbis toties obvium agnovit atque veneratus eſt. Neque exiſtimet modernæ evidentiæ nimius admirator, eſſe aſylum ignorantiæ θεῖον illud, utut divini quid ſonans, parique cum occultis qualitatibus paſſu ambulare, ad quas confugere haud decorum ſit in in hac ſcientiarum luce, occultum enim eſt τό θεῖον, ſed non ad qualitatum occultarum cenſum ignobilem detrudendum; eſt enim haud raro in principio occultum, in decurſu autem manifeſtiſſimum providentiæ divinæ ac luculentum prorſus argumentum.

Vidimus nuper atque admirati ſumus veſtigia ejus inſignia in puero, cujus Hiſtoriam damus, cujus cerebrum, haud exigua ſui parte conquaſſatum violenter, cum præſentiſſimam ipſi intentaret mortem, ita ſub occultis providentiæ viis medicam admiſit operam, ut nullibi manifeſtius θεῖον illud, ſeu abſtruſæ opitulantis Dei ſemitæ eluxiſſe cenſendæ ſint. Quotus quiſque enim eſt, qui ignoret nobilitatem Cerebri, quantumque illud dignitate aliis antecellat corporis partibus; Hanc animæ arcem omnes venerantur, ſive eam velint illi incluſam: ſive toti corpori ac cuivis parti totam vindicare malint; Hic agit anima, ſi quid agat! Sive enim aſſeras, eam per Animales Spiritus, partes ἐνορμῶντας, agere in corpus, ac pati à corpore, ſeu percipere objectorum impreſſiones in nervulis organorum factas, ſive cum Malebranchio vim omnem à Deo, ad nutum animæ æterno movente ſtatuto derives, ſive Leibnitianam Harmoniam Præſtabilitam, tranſcendenti ſubtilitate enatam, in ſubſidium malis advocare, ſemper tamen recurrendum erit ad organum hoc molle, tenerum, valido oſſe cinctum, quod læſiones impune haud ferat, quod & vulgus & peritiorum ordo omnis fatetur, agnoſcitque inviolabile mentis ſacrarium ac vitæ fontem atque ſcaturiginem tenerrimam. Nullum capitis vulnus periculo carere omnium conſenſu firmatum eſt, etiamſi ad intima haud penetraverit; tener enim pericranii, meninge connexi ſenſus, feſtucarum à cranio fiſſo periculum, meningis tenſæ ſenſileſque fibræ, cerebri mollities, tum in corticali ac cinerea, tum & in candida medullari ſubſtantia, gravitatem periculi, ſi lædantur violentius iſtæ partes, abunde innuunt. Accedamus vero ad ipſam Hiſtoriæ recenſionem.

Annorum duodecim Puer, paulo ante meridiem domo egreſſus, contentaque pileo fraga manducans, ſubito ponderoſa quinque librarum tegula ex ſublimi viciniæ tecto ruente, ſiniſtrumque capitis latus feriente, proſternitur. Præteriens vir, mortuum eum credens, tollit humo proſtratum, brachiiſque impoſitum in ædes defert, videns largiſſimos arteriarum ſanguinem in arcus ejaculantium rivulos continuo proſilientes, cerebri unum alterumque gyrum, tunicæ ſuæ illapſum, obvio offert chirurgo, pueroque in lectulum repoſito, majorem aliam cerebri portionem adhuc vulneri adhærentem, una cum portione capillorum, novacula quaſi abſciſſorum cerebroque adhærentium, Chirurgus cochleari, obvio tum, excipit, offertque mox accedenti Medi-

Medico D. Prof. Eliæ Camerario, (Præſidis Honorat. Socero ac Reſpondentis Parenti) qui ut præeſſet curæ, vocatus mox fuerat, gyros aliquot cerebri adhuc quaſi calentes, pia matre egregie inveſtitos, vaſculis capillo tenuioribus mirifice exornatos, ac arbuſculis quaſi tenerrimis purpureiſque conſperſos, non meram exhibentes corticis cerebri ſuperficialem lamellam, ſed profundius paulo excuſſam, candicantiſque etiam ſubſtantiæ ſtamina oſtentantes, cerebri hac portione longitudine digitum, latitudine lineas quinque, profunditate quatuor, non eadem tamen ubique denſitate, excedente; (nec unquam tamen primo morbi octiduo recluſum eſt vulnus abſque novo cerebri propulſi diſpendio, adeo, ut vel octava die prodiret portiuncula, piſi majoris quantitate, tota nitidiſſime candicans, nec quidquam admixtum habens cinerei) obſtupuere innumeri ſpectatores, conſpecta hac nitidiſſima cerebri portione, vixque oculis credidere etiam rerum iſtarum periti, ea potiſſimum, quam deſcribere mox dabitur vulneris ratione, perſpecta.

Qui eum ulnis exceperat Vir robuſtus, inter geſtandum vacillationem oſſium cranii fractorum probe ſenſit, Medicoque mox indicavit, monens ſimul, puerum digitos mox manum conſtrinxiſſe arctius, magnaque vi ſpaſmos extremorum paſſum: hinc & lecto decumbens vehementiſſime ac continuo ſiniſtrum agitavit pedem, dextro latere mox comparente reſoluto, clamores ſimul enormes aut ululatus potius penetrantiſſimos ejaculante thorace, oculis diſtortis, corneis, ac ſubclauſis, conniventibus palpebris, ſenſibus amiſſis. Ictus ac proſtrationis violentia, lapidis pondus, teneraque ætas, magnum indicabant vulnus, autopſia vero parvum id exhibuit, vulnus enim integumentorum capitis ne digiti quidem æquabat longitudinem, lateribus parum hiantibus, intus vero latuit terribilis effectus tanti ponderis; Locus vulneris fuit in ſummo oſſe frontis lateris ſiniſtri, præciſius determinandus, ſi concipias Triangulum Iſoſceles, cujus baſim, diſtantiam nempe inter ſiniſtri oculi canthum externum, ac principium meatus auditorii, æqualia latera in vulneris centro coeuntia, integro ad minimum pollice ſuperabant magnitudine; nec tamen trianguli hujus apex mali centrum fuit, ſed fracturæ quaſi initium, oſſis enim fruſtum depreſſum duos digitos latitudine non attingens longitudine eos excedebat, protenſum quippe à vulnere verſus latus dextrum, vacillans admoto ſpecillo, depreſſumque, figuræ Trapezoidis, à cujus angulo inferiore magna fiſſura deſcendebat per os frontis totum ipſamque oculi orbitam, lato hiatu tactui obvio. Vis ſcilicet pondusque tegulæ, qua marginem acutæ, non capillos modo conſcidit, ſed depreſſit fruſtum illud cranii violenter, perrupit impetu illo duram matrem, conquaſſavit ſubito cerebri ſubſtantiam teneram, fruſtum ejus expreſſit, ejecitque per fiſſuram à vulnere diſtantiorem, via tamen, eliſo cerebro, ad externa patente, quoniam ſumma violentia integumenta à depreſſo cranii fruſto mox ſeparaverat, hinc protruſum cerebrum, qua ſtructuram portionis illius integrum & pulcherrimum, per foramen vulneris longe minus atque arctius. Quanta hæc in capite confuſio fuit, quam diſſipati, imo ſuffocati ac ſtupefacti Spiritus, turbatus ſanguinis circulus, nervorum fibrillæ in ſpaſmos actæ, concuſſæ, convulſæ partim, partim relaxatæ, inde mox ſpaſmi, ejulatus, agitationes partium variarum, reſolutio dextri lateris, mirandumque potius, potuiſſe his violentiis naturam reſiſtere, nec ſecutam mox eſſe mortem, totiuſque deſtructionem Machinæ.

Non multum libuit in vulnere agitare ſtylos, tentare fiſſuras, earumque progreſſus rimari, ne graviori irritatione, læſum tam enormiter cerebrum,

novis

novis ſtimulis ulterius labefactaretur. Chirurgi egerunt, quod ipſorum eſt; non deſcribemus ſacculos Cephalicos, inunctiones Spiritu Vini camphorato factas, hunc cum matricali ſpiritu vulneri inſtillatum, linteiſque multiplicibus impoſitum affuſumque. Exhibitas mox per intervalla mixturas Nervinas, confortantes, cordiales, exteriuſque adhibita, inunctaque varia, ſpiritus, balſama, elixiria &c.

Principalis hic quæſtio fuit de facienda inciſione, ac vulneris dilatatione, cum id videretur juſto arctius, imminebat jam vulneri novacula, cohibita tamen pondere rationum; Urgebat vulneris anguſtia, recentiorum unanimis commendatio inciſionum, ac dilatationum in vulneribus minoribus; ſed ſuadebat tamen contrarium patula via, quæ deeſſe non poterat ſaniei, ac puri, cum tot ſanguinis exſilientis rivulis, imo tam notabili cerebri portioni, rima ipſius vel cranii, vel vulneris, longe majori ac latiori, conceſſerit exitum; hanc natura viam non videbatur neglectura, ſoliciteque conſervatura; Idemque eſt, quod ſuadent recentiorum plurimi, non ſtatim accedendum ad inciſiones ſine gravi cauſa; occurrebat maxime animo Ruyſchii Amſtelodamenſis, at quanti Viri, monitum: Etiam in vera cranii fractura, in qua ſymptomata non augentur, haud ſtatim ad inciſionem & terebrationem eſſe confugiendum; ac præſtare ejuſmodi adhibere fomenta cephalica, quæ non parce, nec linteis exiguis, ſed latioribus pannis, etiam laneis, calide ſint applicanda, caputque totum iis obvolvendum. Sic non raro opem ſe tuliſſe feliciſſimam iis, quorum capitis jam ſcalpellum inciſorium imminuerit. Ac recordor nunc iſta ſcribens, eamdem nuper viam ingreſſum eſſe Experientiſſimum Chirurgum Pariſienſem D. Pinçon, Sereniſſimi Hohenzollerani Principis Primarium Chirurgum, in ruſtico fuſte graviter percuſſo, quique ſine voce per decem decubuit dies; ſola hic fomenta, inunctiones, ſacculique Cephalici ſine ulla inciſione feliciter reſtituere ægrum pro deſperato habitum. Tam dura ſubinde ſunt ruſticorum capita. Differendum itaque erat & hoc remedii genus, & ipſa de Trepano deliberatio, quod quidem depreſſo oſſi applicari haud poterat, nec requirebatur, uti ex poſt facto evidens erat; utile in ſe remedium ac frequentiſſimum auxilium, ſed & fruſtra ſæpe & non ſatis apte adhibitum; latius tamen hodie patens quam olim, quippe aliis quoque oſſibus, carioſis maxime, ſuperficietenus applicandum ad exfoliationem promovendam in lue venerea maxime. &c. Vomitus inter prima obortus eſt ſymptomata, frequenſque porro rediit, tinctus etiam aliquando cruore. Interea Mixturæ Confortantes cum Liq. Corn. Cerv. ſucc. & caſtoreatis orinfundebantur, exteriuſque ea omnia naribus, vertici, temporibus, pulſibuſque adhibebantur, quæ in caſibus tam repentinis admovere conſuevit ſolicitudo adſtantium ac conſternatio.

Hæc agebantur 10. Jun. 1718. dieſque illa & nox eam inſequens eoſdem inter ſpaſmos, ſiniſtri pedis agitationes violentiſſimas, clamores, ſtridoreſque horrendos tranſacta eſt. Mane vero diei Jun. 11. ultima vice vomuit, iidem inter deligandum clamores, idem cætera ſtupor ac torpor; facie partibuſque ejus ſingulis magis magiſque intumeſcentibus, ac ipſo illo tumore deformatis. 12. Jun. die plena lateris dextri immobilitas, ob impeditum valde ſpirituum animalium in partes ejus lateris, concuſſis violenter ac contortis quaſi nervorum fibrillis, influxum, involuntariaque fæcum alvinarum cum urina excretio, funeſtum ſæpius ſignum, obſervabantur; nihilominus tamen juſculum carnis ipſi propinatum deglutivit, variaque medicamenta ſcopo convenienter ordinata, & hoc quidem die mixturam confortantem ex aq. fl. til.

unic.

unic. ver. margarit. or. ppt. Corn. Cerv. aurat. Conf. alkerm. compl. atque Julep. violar. officioſa Parentum manu oblata admiſit ſubinde, ac per intervalla. Ad confortandum caput enormiter læſum concuſſumque, balſamum ex balſam. apopleꝏt. lavendul. anth. ſuccin. ruth. nuchæ ac temporibus, ſpiritusſque nervini ex ſpir. lil. convall. lumbric. aq. anhaltin. partibus non ſolum reſolutis, ſed & univerſæ dorſi ſpinæ, ad refocillandam labefactatam ejus medullam, ſeu continuatum inverſumque cerebrum, largiſſime inungebantur imo infundebantur, ut ſcilicet hoc quoque modo ac tentamine, eo citius influxus ſpirituum animalium in partes illas externas reſolutas iterum obtineretur, ac invitaretur, quo etiam confortandi ſcopo, epithema cordiale ex Elix. vit. ſpir. lil. convall. anth. mediante panno coccineo ſcrobiculo cordis imponebatur, pulſibuſque admovebatur. Nec deerant adſtantibus ſigna, quibus ſuſpicabantur, viſus audituſque aliquod ſubinde exercitium puero competiiſſe. Die 13. ſubſequente iterum agitationes, inquietudines ægrum torquebant, mentis tamen attentione tranſparente, nec minus clamoribus adhuc adſtantibus erat moleſtus, facie magis magiſque in tumorem inæqualem informemque elata ac deformata; Urina multa, tincta, non turbata, nubibuſque gravis conſpiciebatur, qualis & Jun. d. 14. prodiit, quam diutius, quam par erat, retinuerat, ſuccedente tandem, poſt inunctiones hypogaſtrii largiores, fluxu ejuſdem liberiore, fibris tonum naturalem recuperantibus, ſpaſmiſque ceſſantibus; non amplius tam ſtridore clamabat, niſi a ſpiritu vini camphorato cum Spiritu matricali commixto, vulneri partibuſque illis nerveis, teneris, atque adeo graviter læſis, infuſo, qui ſcilicet debebat, laudabili chirurgorum providentia, cohibere atque arcere inflammationem atque dehinc gangrænam ac putredinem, parti tam nobili funeſtiſſimam, maximeque metuendam. Cæterum tincta illa plurimum, ſed non turbata urina, febrem vulnerariam æque ac citatior pulſus indicabit, quæ non poterat non in tam gravi læſione nobiliſſimæ partis ſupervenire, purulentis moleculis Maſſæ Sanguineæ largiter jam admixtis, ejuſque mixtionem turbantibus; neque enim facile dixeris, animam febrim hanc excitaſſe per providentiam ſuam, quæ orta eſt à ſuppuratione ſanguinem turbante, nec adhiberet anima tam vile inſtrumentum, quale pus eſt, ad ſcopum ſuum, cum in id nullum ipſi imperium competat, toto quippe genere, tota ſubſtantia peccans. Cum vero iſta dextri lateris omnimoda paralyſis & graviorem videretur indicare principii nervorum læſionem, & penitiores canaliculorum nerveorum obturationes, vel etiam relaxationes, aut alibi ſtricturas ſpaſmodicas, hinc aſſiduo inſiſtendum erat confortationi nervorum, totuſque dorſi tractus oleo quodam nervino ex ol. lumbricor. rut. caſtor. maſtichin. lavendul. ſuccin. bis de die inungebatur; Ob pulſum fortiorem caloremque totius corporis manifeſtiorem, ſtatus febrilis increſcentis & ſigna & ſymptomata, viſum fuit pulviſculos quoſdam nervino-refrigerantes, ex pulv. pannon. compl. unicorn. ver. Corn. Cerv. aurat. Lap. ſmaragd. ppt. Margarit. or. ppt. Nitr. cryſtallin. atque Cinnab. nat. ppt. præſcribere atque exhibere frequentius, ad ſedandum æſtuantis ſanguinis ardorem, temperandamque ejus turgeſcentiam, nervorumque ac ſpirituum animalium (quos, nonnullis quidam hodie ingratos in Medico ſyſtemate, natura ipſa jubente, ſervandos credimus) confortationem. Noctem quiete tranſigebat, alteroque die 15. ſcilicet Jun. motus lateris dextri reſoluti, non ſine magno parentum aliorumque gaudio, haud obſcuris ſeſe prodebat initiis, qui indies, quanquam tardiori gradu & incrementis lentioribus, magis magiſque creſcebat, liberiori

ri ſcilicet ſenſim ſenſimque reddito ſpirituum animalium, in partes illas, antea iis deſtitutas, vel ſaltim parcioribus eorum copiis imbutas, influxu; carnis juſcula aliquoties, redeunte jam appetitu, comedebat, urinam non ita tinctam reddens, (febre jam mitigata) illius vero excretionem, profluvium materiæ cujuſdam pultaceæ albicantis, ſtatimque in urina ſubſidentis, ſubſequebatur, profluebat enim hæc chyloſo-pultacea, vel ſi mavis blandior purulenta materia, demum reddita urina, ſeorſim prolabens per urethram. Horis ejuſdem diei veſpertinis, adſtantibus admirationi fuit, dum mente, ob recollectos jam ſpiritus, nervoſque ad tonum ſuum redeuntes, vigorem aliquem novum exerente, organiſque loquelæ deſtinatis jam melius conſtitutis, diſtincta claraque ſatis voce, utut languida ac tarda pronunciatione, integram Orationem Dominicam recitaret. 16. Jun. die Portio quædam ſubſtantiæ cerebri candidiſſima ex vulnere, cum ſanie quadam ſpumoſa flaveſcente, prodibat, ægerque de dolore cardialgico ſæpius conquerebatur, unde una cum mixturis ſupra memoratis nervinis, confortantibus, pulviſculos pariter confortantes, ſtatis temporibus ægro exhibendos, ex pulv. epil. mir. M. pannon. compl. unicorn. ver. ſpec. diacret. Corn. Cerv. aurat. & Nitr. cryſtallin. placuit commendare, qui tamen ſtomachi dolor 17. die, poſt excretionem retentarum diutius fæcum alvinarum, multum remiſit, urina interim, tinctura intenſiore nondum penitus deſtituta, & offerente una ſedimentum illud ſupra memoratum, pultaceum, ſeorſim excretum; Cæterum à prima inde læſionis quaſi hora, ſtagnantibus, in faciei muſculorum tubulorumque cavitatibus, viſcidis humoribus ac purulentia tinctis, facies magis magiſque intumuerat, nunc elato maxime tumore, formaque faciei priſtina ablata. Altero mane, nocte ſat bene tranſacta (die. 18.) nec viſus nec memoria videbatur recte ſe habere; adeo ſpiritus adhuc vacillabant undulabantque præ debilitate inſtabiles; unde pulviſculi ex ſpecif. Ceph. M. Antim. diaphor. Corn. Cerv. aurat. Margarit. or. ppt. Nitr. cryſtallin. præſcribebantur, liquori Cornu Cervi, aliiſque analepticis interponendi, appetitus vero auctus frequentius poſtulabat, quod offerret latranti ſtomacho. Dudum palpebræ, (ad quam rima fiſſuræ cranii protendebatur) oculi ſiniſtri, tumor elatior cœperat fieri, ac turgentior, hac quidem die magis tumens, rubenſque, ſuppuratione jam increſcente, frequentius ridebat æger, mente debili, debilibus ſpiritibus, haud graviter ſatis imperante in tanta adhuc turbatione, dumque adſtantes canebant, ipſe lacrymas profundebat, ejuſdem ſpirituum inſtabilium teneritudinis ſoboles indiceſque. Sequente die 19. de dolore oculi illius ſiniſtri querelas movebat acerbiores, idem de cætero appetitus, eademque ſemper hactenus urina; noctem quippe ſatis tranquillam ſecuta erat dies tolerabilis, tranſactus inter comeſtiones, vagos ineptoſque ſæpe riſus ac faciei elatiorem adhuc tumorem: tumor vero palpebræ, in acumen attolli rubicundius, videbatur. d. 20. Calor totius corporis circa veſperam erat intenſior, pulſus per conſequens citatior fortiorque, hinc pulviſculis additus fuit pulv. pannon. compl. ac antifebrilia; memoriæ vero læſio in hoc maxime ſeſe manifeſtabat, quod multa, ipſi alias maxime familiaria, ſuis nominibus indigitare, ac denominare non potuerit, manifeſto debilitatis ac teneritudinis ſpirituum, ſumme antea diſſipatorum, tantaque vi proſtratorum, indicio; mereturque id inprimis notari, quod læſio memoriæ circa ſolſtitium maxime ſe exeruerit, poſtea ſenſim, recolligentibus quoque ſe ſpiritibus, evaneſcens; Neſcias autem, an de ſede memoriæ hic concludere ex ſitu vulneris liceat, remotioris ſcilicet ab occipite; quanquam

iſtæ animæ functiones pendere vix à ſitu partium cerebri videantur. Jun. 21. Palpebra ſuperior oculi ſiniſtri in abſceſſum elevata, cultello inciſorio aperiebatur, quæ multum puris laudabilis fundebat, quo facto dein, ſine ullo fere impedimento, oculo illius lateris videre potuit; ab octava enim inde morbi die, facies prætumida cœpit detumeſcere plurimum, ſola nunc palpebra tumente, qua inter fletus aperta, mox omnia erant ſereniora. Manſit tamen in fronte, deducta inde à vulnere, latior linea ſeu rima hians, molliuſcula, tumida, in palpebram deſinens, licet aperto tumore jam minus turgida; unde etiam altero die 22. erectus in publicum, feneſtris tamen clauſis, proſpiciebat, urinam ſine conſueto ſedimento pultaceo reddebat, cætera bene ſe habens, adeo, ut per totam fere noctem quiete dormiverit, alteroque mane diei Jun. 13. integro appetitu juſculum carnis ſorbillaverit.

Oculus dextri lateris liberius nunc, tumore ſubſidente, aperitur, utroque ſic liber oculo proſpicit, fortius ac frequentius pro more ridens, duriora etiam, e. g. pyrum conditum, non ſine ſtridore dentium maſticat, imo magno cum impetu, ſine ullo doloris ſenſu, ſternutat, unde ſpem de fiſſuris, indubie præſentibus, ſaltem haud malam licebat concipere, cum talia ferrent. Mane diei 24. Jun. parum admodum puris, tam ex vulnere capitis, quam palpebræ promanabat, nec ſpiritus matricalis intra vulnus adeo libere, uti alias, admittebatur atque abſorbebatur; in deligatione tamen veſpertina plus puris effluxiſſe vidimus alvus libera, urina iterum ſedimento pultaceo fœta fuit; maxime autem notari meretur, quod ulcera antiqua, brachii atque femoris ejuſdem lateris, poſt extracta oſſicula quædam (ex brachio maxime) carioſa, ante aliquot annos jam conſolidata; à triduo ſaniem quamdam, ratione coloris cum illa vulneris capitis convenientem, ſtillare incœperint; adeo largiter ſanguineæ maſſæ innatavit admixta ex vulnere ſanies; adeo tota maſſa vitalis fermenteſcebat, excitata à peregrino hoc fermento, ac qua data porta proruebat ſanies, quod in parte debili, atque olim graviter læſa, contigit facilius, cicatrice rupta, novaque puri aperta janua; vidimus ſimile nuper exemplum in Illuſtri Viro, cujus ulcera antiqua, ab aliquot luſtris occluſa, poſt expeditionem febremque Hungaricam denuo aperta, graviſſime ipſum afflixerunt. Vivumque circumfert in corpore exemplum D. Reſpondens noſter, ulcera antiqua, data per ſanguinis turbas occaſione, facile nova exundare ſanie; quicquid enim tum in ſanguine ſordium eſt, ad conſuetam veteremque facile amandatur cloacam ſeu fiſtulam, utut conſolidatam apparenter, clauſamque, quod & in hoc puero noſtro factum eſſe agnoſcet, quiſquis circumſtantias ponderabit; ac memorabile ſane eſt, latus ejus ſiniſtrum, tot jam injuriis maliſque fuiſſe ſubjectum, dextro ſemper ſalvo. Interim uſui medicamentorum omni cura inſiſtendum duximus, ut & ſanguinis impuritas corrigeretur, & fœda miaſmata ex univerſa ejus maſſa ejicerentur.

Die 25. Jun. Urina mane parum offert ſedimenti, veſperi pallidior atque turbida; cicatrix brachii continuo materiæ purulentæ particulam protrudebat, cui etiam, inciſione cultello facta, via atque exitus parabatur, femoris cicatrice per ſe liberius fluente. Cæterum læſio memoriæ, qua voces ac nomina, nondum ceſſabat, manifeſto indicio, & ſpiritus adhuc teneros vacillantes, eccentricoſque eſſe, & cerebri fibrillarum tonum ad priſtinum ſtatum atque æquilibrium necdum rediiſſe, unde nec anima diſtinctas ſatis formabat ideas. Nocte bene tranſacta d. 26. idem materiæ purulentæ ſtatus in partibus ſingulis, eadem urina; cæterum confortandi, viſcerum tonum ro-

bo-

borandi, ſanguinemque emendandi ſcopo, Electuarium ex Conſ. cichor. roſar. rubr. cydon. condit. Nuc. indic. condit. Syr. rub. id. Julep. violar. ut & Elix. aperit. Cl. Tinct. Mart. cydon. aſſidue, cum cæteris remediis, ægro propinabantur.

Mane diei 27. urina erat flava cum ſedimento, veſperi vero pallida itidem cum ſedimento; capilli capitis, ſine ullo doloris ſenſu ac innoxie, fluctuante adhuc ſub pelle purulenta materia, novacula reſecabantur, (hactenus enim ſacculis cephalicis, vino fervente imbutis, tegebatur vulnus, capitiſque partes, ſatis prius ſpiritu matricali & vini camphorato imbutæ; nunc autem raſo, non in vulneris ſaltem vicinia, ſed & latius, capite, Emplaſtro de betonica id obtegebatur totum, impoſitis tamen deſuper ſacculis, hactenus magno ægri emolumento adhibitis) pulſu bono, alvo libera. Corpore per ſomnum quietum probe refecto, d. 28. ſponte ſeſe erigit alacris, perpetuoque, etiam inter obligandum, ridet; Urina flava à trihorio adhuc ſine ſedimento offertur; labiis vulneris reunionem atque conſolidationem maxime affectantibus, die Jun. 29. prima vice vulneri inſeritur turunda, ut ſcilicet materiæ purulentæ via atque exitus hoc modo conſervaretur, quæ alias, vulnere conſolidato labiiſque clauſis, non potuiſſet non regurgitare, graviſſimaque mala, imo ipſam mortem inferre. Die 30. Pus tenuius in parca admodum quantitate ex vulnere prodit, perpetuo de fame conqueritur æger, ciboſque avide arripit; in margine oſſis eminentiore, verſus aurem ſiniſtram, in ipſo vulnere nihil quicquam vacillat vel abſcedit; die autem 1. Julii adhuc ſpecimina quædam læſæ memoriæ edit, dum res, ipſi maxime notas, nominare non poteſt, pus interim, nunc parcius nunc largius, ex vulnere protrudi poteſt, colligebatur enim ſub integumentis, à cranio hic depreſſiore, ſeparatis. Die 2. ſenſim ſenſimque memoriam meliorem fieri advertimus, labiis vulneris conſolidationem atque reunionem manantibus, omnibuſque optime ſeſe habentibus, ſiquidem jam d. 3. Jul. proprio marte ſeſe erigit, atque erectus in lecto ſedet, (hactenus vero inunctiones externas ſpinæ dorſi, imo totius corporis, tum oleis nervinis tum ſpiritibus confortantibus valdeque penetrantibus, factas, haud parum ad paralyſeos, qua totum reſolutum erat latus dextrum, diminutionem atque expugnationem, fuiſſe proficuas, ipſe eventus docuit evidenter) inſertionem ac penetrationem ſtyli ferrei vix ſentit, nec repugnat illi, hilari lætoque admodum eſt animo, imo d. 4. è lecto ſurgit, atque ſine ullo vertiginis ſenſu, paſſus pluſquam decem, alio manuducente, ambulat, atque 5. & 6. die per aliquot horas in publicum, feneſtris tamen clauſis, proſpicit, puris quantitate non adeo parca ſe offerente, omnibuſque rite ſe habentibus, tentabat imo vires ſuas alacrius, an ſolus aliquot facere paſſus atque incedere poſſit, quod vero, ſine metu prolapſus, efficere non potuit, eodem etiam die Julii ſexto, cicatrix in femore, ut pus liberius effundere poſſet, cultello aperiebatur, pulſuſque veſperi ſolito citatiorem ſe exhibuit. d. 7. Ordinaria puris tam quantitas quam qualitas, ſine ulla reliquarum circumſtantiarum mutatione, obſervata eſt; d. 8. vero ſolus aliquot paſſus inceſſit, (notandum vero ſub deligatione os ſatis conſpicuum, ſeſe obtuliſſe hactenus ſatis candidum, probique ac mundi coloris, ut adeo pus haud adeo videretur ſpiculis corroſivis imbutum; nec enim eadem puris ratio ubique eſt, videas, ubi in læſionibus, periti etiam Chirurgi, pus tale blandum vel balſamum vocent, oſſi ſatis amicum, nec frequenti deligatione auferendum, cum hæc os aëri intempeſtive exponat) atque per aliquot horas, uti etiam d. Jul. 9. extra lectum commoratus eſt; d. 10.

 autem,

autem, femore & brachio melius ſeſe habentibus, diutius ambulat; labiis autem vulneris d. 11. ne ſcilicet excreſcant, carnemque fungoſam protrudant, pulverem Vitrioli de Cypro Chirurgus impoſuit, materia ſanioſa in eodem ſtatu conſtituta.

Die Jul. 12. nullas plane, de quocumque etiam leviſſimo dolore, æger movet querelas, ſed quaſi liber ab omni malo metuque obambulat, Chirurguſque ſicca ſaltem methodo modoque, omiſſis jam madidis Vino ſacculis, vulnus obligat; nihilominus tamen pulveribus cephalicis, nervinis, confortantibus temperatis, eſſentiaque ſupra memorata, atque Electuario confortante ac temperante, exoptato cum ſucceſſu, ſemper utitur. Cæterum quolibet fere die novus quiſpiam ad ſtatum meliorem gradus, morbi declinantis atque convaleſcentiæ indicium novum, attendi poterat, ſiquidem d. 13. 14. 15. 16. ita bene ſe habuit, ut hypocauſto egredi haud dubitaverit; imo die 17. exire domo auſus eſt audaculus puer, non obſtante capite adhuc tam graviter læſo, tanta cranii portione vacillante ac depreſſa, tanta ad orbitam oculi, tactui etiam obvia, fiſſura imo hiatu excurrente. Unde etiam d. 18. lectum deſeruit, illumque non niſi, accedente Chirurgo vulnus deligante, ad horulæ ſaltem ſpatium repetiit; pus interim ſenſim minuitur, ſtylum tamen, uti antea fere, vulnus admittit, labiorumque unio, vulneriſque conſequenter & integumentorum conſolidatio, impediri vix amplius poterat, urgente occluſionem natura, nutrimento copioſius ſuggeſto, fibrilliſque, quadam vi coeuntibus ac concreſcentibus.

Die Jul. 19. æger ex improviſo corripiebatur coryza, unde d. 20. rubentibus ac ſtillantibus naribus ſternutat frequentiuſque nares humidas emungit, illaque d. 21. continuante, raſo, hoc non obſtante, iterum capiti, uti ſæpius jam, novum Emplaſtrum de betonica imponitur; d. 22. vero coryzæ larga ſalivatio, fortiſque, ſine ullo incommodo, ſternutatio jungebatur, nec tamen lectum repetiit, ſed & ipſam inſuper vulneris deligationem extra lectum facile ſuſtinuit alacris ſemper, & cum pueris ſociis violentius etiam, quam par erat, ludens. D. 23. ex vulnere parca ſaniei tenuis flaveſcentiſque quantitas prodibat, ægro nondum à coryza liberato. Donec tandem d. 24. Coryza & Ptyaliſmus (dubio procul excretiones hactenus ægro admodum ſalutares, ſuoque modo criticæ, cum jam pus prodiret ex vulnere parciſſimum, adeoque per metaſtaſim alibi excernendi erant pravi illi humores, ſi ſalvus debebat eſſe puer; tuſſiculam vero non metuebamus, quod irritanti fauces, coryzæ ſtillantis, acrimoniæ eam tantum adſcriberemus) & cum tuſſicula largior exſcreatio deſierit; d. 25. paucæ ſaltem puris guttæ, facta in partem ſuperiorem, accuratiore etiam, preſſione, profluxerint, vulnuſque d. 26. 27. & 28. ita anguſtum eſt redditum, ut d. 29. os ſive cranium, alias ſatis conſpicuum, non amplius potuerit conſpici, vixque tres ſaniei guttulæ promanarint. Unde etiam Chirurgi, obicem conſolidationi hactenus poſitum, removerunt, vulneriſque plenariam occluſionem, labiorumque reunionem, ſperare auſi ſunt. Hiſce omnibus ita rite ſe habentibus, Medicus tamen uſus medicamentorum internorum, cephalicorum, nervinorum, confortantium, continuationem commendavit, pulveremque talem d. 30. ex pulv. Analept. fr. M. Marchion. Matr. perl. ppt. Corn. alc. ph. calc. Lap. ſmaragd. ppt. ſacchar. perlat. bis de die exhibendum cum ſpeciebus theeformibus ex herb. veron. beton. acetoſell. fl. hyperic. nymph. cichor. rad. ſarſæparill. liquirit. Lign. ſaſſafr. præſcribit.

Videbatur jam res omnis confecta, conſolidatioque vulneris omnimodo inſta-

inſtare Chirurgis videbatur, hactenus enim vi quaſi coalitio repreſſa eſt, ut puri pateret via; & coaluit ſane vulnuſculum, uſque ad rimulam quaſi minimam, at rebellem, (quod prædixerat Medicus) ſemper enim aliquid ſtillavit laticis, puero vegeto, agili, ſano, omnibuſque ætatis ſuæ actionibus aptiſſimo, ac in publicum, quacumque etiam tempeſtate, prodeunte. Novembri demum præteriti anni, prima, eaque exigua, oſſiculi corrupti lamella, ex foraminulo prodiit, quam hactenus plures aliæ, parvulæ pariter, juxta cum duabus latiuſculis, ſed tenuiſſimis tamen, ſecutæ ſunt, puero jam ultra annum rectiſſime valente, petulanti, atque ad omnia prompto; pollet enim & memoria, & ad diſcendum, ut prius, aptitudine, occluſumque eſt, dum iſta in chartam conjiciuntur, vulnuſculum, rima autem frontis eadem, imo quaſi amplior tangitur, ſuo quoque, quem monſtrat, pulſu, conſpicua.

Si quæras, qua ratione coaluerit, repletaque ſit cerebri ablati cavitas; an caro ibi genita? An callus ſui generis? Nihil reſponſi loco accipies, cum vel ipſum hoc inter rariſſima vulneris hujus ſit, quod excuſſum fuerit cerebrum, oſſe iſto trapezoide, ſeu cranii effracti portione, in ſitum ſuum redeunte, conſpectumque cerebri læſi omnem auferente. Novimus exempla paſſim proſtantia vulnerum graviſſimorum, etiam non ſine deperditione ſubſtantiæ cerebri, quæ inter Gœkelianum eminet, ſed poterat in iis conſpici cerebrum læſum, applicari remedia, removeri impedimenta, hic ſuſpenſo omnia gradu agenda erant. Patet vero hinc, quam neceſſarium fuerit apertum diu ſervare vulnuſculum, unicam ſaniei egredientis viam. Nec negandum tamen commodum, ab impedito cerebri læſi conſpectu enatum, os enim effractum, ac ſuo tamen redditum loco, aëri, deſtructori ac hoſti vulnerum, ulcerumque, præcluſit viam, appulſumque liberiorem ad interiora, hinc facilior à putredine præſervatio, ac læſi cerebri conſolidatio, concurrentibus balſamicis, magna induſtria ac dexteritate admotis.

Quid vero nunc ſperandum, quid metuendum puero noſtro? Monendus omnino eſt, ut cautius agat, nec obliviſcatur tam enormis cerebri læſionis. Subdola ſunt iſtiuſmodi mala, & occulta ſæpe poſt ſe relinquunt veſtigia, quæ periculoſe aliquando & ex improviſo poſſunt reviviſcere, graviterque lædere. Meretur eam in rem allegari attendique Illuſtris Hiſtoria Herois Wirtembergici Fortiſſimi, Sereniſſimi Principis Ferdinandi Wilhelmi, cujus æterna eſt ac pretioſa memoria. Hic enim in Obſidione Vivarini anno 1685. globo in fronte ictus, cerebro licet illæſo, trepanationem ſuſtinuit, curatoque licet, quoad licuit, vulnere, eo robore polluerit Princeps Imperterritus, ut per tot annos in Hungaria adhuc, Dania, Hibernia, Flandria, Belgioque, imo in Polonia, Podoliaque ac Holſatia geſſerit bella graviſſima, omnibus expoſitus tempeſtatum aëriſque ac victus injuriis, tandem tamen fatali hac læſione recrudeſcente, ereptum eſt terris tam nobile Cœli depoſitum; manſerat ſcilicet meatus aliquis in cicatrice apertus, per quem, annorum iſtorum decurſu, ſanies per intervalla exſtillavit, is fluxus ſalutaris ſubſtitit ſubito Jul. menſ. ann. 1701 hinc oculi inflammatio, lethargus, dehinc convulſivi motus, apoplexia, triſtiſſimaque tandem mors ſecuta eſt; ajunt vero, qui Sereniſſimum Principem familiarius norant, eum, admoto digito, locum priſtini meatus oſtendiſſe, ac monuiſſe quaſi adſtantes de occluſione fatali, ſed viſum tum fuerat Deo evocare hinc Principem Magnanimum, apparuitque poſt mortem, fiſſum olim ab ictu globi fuiſſe cranium, relictaſque oſſis quaſdam feſtucas acutiores, quæ forſan nunc demum pupugere meninges,

ges, ſeque ſaniei retentæ junxere; nec oſſeus, cranio læſo, callus olim ſuc-
creverat, ſed molliuſculum integumentum obduxit cerebrum, adnatis protu-
berantiis binis calloſis, exiguam nucem moſchatam æquantibus. Tamdiu ta-
men ſuſtinuit maximos labores, læſus tam graviter Princeps, ipſamque cir-
cumtulit ſecum læſionem, fatalem olim, lethalemque ſibi futuram. Adeo
nuſquam tuta fides! ſed manum nunc ſumimus de Tabula.

FINIS.

VIII.

DISSERTATIO

MEDICO-CHIRURGICA

DE

VULNERIBUS CEREBRI

NON SEMPER LETHALIBUS,

Quam Præſide

ANDR. ELIA BUCHNERO

ACAD. NAT. CURIOS. PRÆSIDE,

Pro Doctoratu conſequendo tuebitur

JO: CHRISTOPHORUS TEUBELER

RIGA-LIVONUS.

Halæ 10. Julii 1750.

§. I.

DE iſtis *cerebri vulnerationibus*, quæ cum haud exigua ſubinde medullaris ſubſtantiæ jactura & detrimento conjunctæ deprehenduntur, ſauciatis non ſolum ſuperſtitibus, ſed, quod omnium maxime mirum, ſatis commodam etiam atque integram valetudinem aliquando recuperantibus, eademque ita fruentibus, ut quondam ſibi conſueta prompte expedire negotia valeant, expoſiturus, non inconſultum eſſe cenſeo, nec ſcopo noſtro contrarium, breviter ante tradere, quam ipſam tractationis telam exordiar, *vulneris* nomine quid hoc loco deſignandum, & quousque illud extendendum? ne quid forte tacitus præteriiſſe arguar, quod præteriri non oportuiſſet. Quam enim incerta quamque inſtabilis vulneris nomini hæreat notio, nemini non facile liquebit, tum Chirurgorum, qui de re vulneraria, tum Medicorum, qui præſertim de medicina forenſi aliquid memoria prodiderunt, libros adituro & conſulturo, ubi illud modo latius, modo preſſius & anguſtius acceptum inveniet. Namque qui de lethiferis læſionibus aliquid in publicum edidere, *vulneris* vocabulum uſque eo dilatare ſuſtinent, ut qualeſcumque quarumvis ſolidarum corporis partium, molliorum æque ac duriorum, læſiones, quomodocumque eis, ſive cædendo, ſive pungendo, ſive contundendo, ſive quacumque alia ratione illatas, hac voce complectantur, ut proinde minime mirum ſit, præter proprie ſic dicta vulnera, quaslibet partium læſiones, foris violenter iis ingeſtas, velut contuſiones, oſſium fracturas, luxationes, aliaſque hujus ſortis, *vulneris* nomine ab his Auctoribus cieri (o).

§. II.

Ac tametſi quidem Chirurgis *vulneris* ſeu *plagæ* appellatio nequaquam tam latiſſime patet, quam illis, qui de vulnerum lethalitate quædam litteris conſignata evulgarunt, ſed preſſioris omnino eſt & circumſcriptioris ambitus: tamen nec horum eadem omnium eſt de vulnere definiendo ſententia (p), quas ſi hic loci autumem omnes, oſtenſurus, quemadmodum iſtæ inter ſe diſſideant, nimis longus ſermo meus eſſet futurus. Variis ergo hiſce notionibus, quas rei chirurgicæ ſcriptores, pro ſuo quiſque ingenio, vulneris voci ſtatutum & vindicatum iverunt, ſuo loco relictis, *vulnus* generatim ita trado definitum, quod ſit *recens partium corporis ſolidarum, molliorum, utcumque ſentientium, phyſica diviſio, a corpore duro, qualitercumque acuto vel obtuſo, violenter eis inducta, cruoris plus minuſve ſemper fundens*. Hanc vulneris definitionem abunde ſufficere cuicumque plagæ, ab omnibus aliis in corpore identidem obviis læſionibus, velut a contuſione, ulcere, fractura, luxatione, cætera, nullo negotio dignoſcendæ, nemini non liquido appariturum

(o) *Paul.* Zacchias Quæſt. med. legal. Lib.V.Tit.II.Q.I. n.8. *Joh.* Bohnius Exam. vuln. lethal. Sect.I. p.21. 22. *Petr.* Gericke Diſſert. de vulner. renunc. Cap. I. §.II.

(p) Zacchias loc. cit. Illuſtr. Heiſterus Chirurg. libr.1. Cap. I. §.2.

exiſtimo, affectiones iſtas, quas cuilibet ſauciationi cruentæ ſemper perhibui hærere comites, collaturo cum iis, quæ contuſionum, ulcerum, luxationum ſunt & fracturarum oſſium. Facturus itaque, quod vix operæ foret pretium, mihi videor, traditam meam vulneris definitionem compluribus exemplis, uſquequaque vana velut atque adeo ridicula ſedulitate collectis, hic illuſtratum iturus.

§. III.

At vero mirum forte cuipiam videri poſſet, me generis loco noſtra in definitione *phyſicam diviſionem* poſuiſſe, repudiato iſto & abdicato genere, omnibus rei chirurgicæ ſcriptoribus, & veterioribus, & recentioribus recepto, & huc uſque uſitato, quo omnem plagam uno ore dicunt eſſe *continui ſolutionem*. Sed ut breviſſime dicam, ideo mihi *diviſionis* vocem in *ſolutionis* locum ſurrogare placuit, quia ſolutionis nomen metaphoram redolet, ne iſtam logicam legem, ut omnes tropicæ definitiones a ſcientiis exulent, præcipientem, violaſſe viderer. Ne vero hæc diviſio, in vulneribus obvia, cum *logica diviſione* mutetur & permiſceatur, cogitate & conſulto huic verbo ἐπίθετον *phyſica* adjeci, quo liqueret facilius, qualem hic loci diviſionem velim intellectam quandoquidem phyſica a logica diviſione mirum quantum diſſideat, quod planius pleniuſque expedire non foret ullius negotii, ſi tempus & inſtituti noſtri ferret ratio. Si quis vero ex me requiſiverit, *diviſio* quid in univerſum mihi denotet? is habeat, nihil aliud me hac vocula comprehendere, niſi *ſeparationem partium inter ſe unitarum*. Jam vero partes iſtæ unitæ, vel citra intellectus operationem exiſtunt, & unitæ compoſitum reale conficiunt; vel per ſolam dumtaxat intellectus operationem exiſtunt atque inter ſe unitæ finguntur. Hinc rectiſſime a Philoſophis *diviſio* in *phyſicam* & *logicam* diſtingui ſolet. Quiſque etiam, vel me tacente, perſpiciet, diviſionem hic non *ſubjective*, ut Philoſophi loqui amant, ſed *objective* tantum, a me accipi.

§. IV.

Cum autem vulnerum non eadem ſit indoles & natura, ſed ratione partium, quibus inflicta fuerint, vel modi, quo incuſſa, aut quantitatis, qualitatis, temporis, quo in corpore perſtiterint, vel eventus, disjunctiſſima diverſiſſimaque; idcirco multis modis in chirurgico foro diſcerni conſueverunt. Primum igitur vulnerum diſtinguendorum argumentum ipſa illa Anatomes cultoribus ſolemni nititur corporis diviſione, qua illud in caput, collum, thoracem, cætera, deſcribere ſolent. Unde ab hiſce partibus generalioribus haud immerito in *vulnerationes capitis*, *colli*, *thoracis*, *abdominis*, cætera, diducuntur; a partibus vero ſpecialioribus, quibus inhæreſcunt, velut cerebro, pulmonibus, ſtomacho, aliiſque hujus cenſus, in *plagas cerebri*, *pulmonum*, *hepatis*, *inteſtinorum*, *lienis*, cætera, diſpeſcuntur. A partibus vero ſpecialiſſimis, quibus ſubinde inſidias tendunt, nunc *vulnera nervorum*, nunc *vaſorum*, modo *tendinum*, modo *muſculorum* ſeu *carnium*, appellantur. Tum ab *inſtrumentis*, prout magis minuſve acuta fuerint, vel obtuſa, & ab ipſo inferendi modo, in *vulnera cæſa*, *puncta*, *contuſa*, *morſa* vel *plumbeis globulis inflicta*, diſcriminantur. Poſt a *quantitate*, in *magna*, *mediocria*, *parva*, *exigua*, *profunda* & *ſuperficiaria*, disjunguntur. Deinde a *qualitate*, & *ſymptomatum*, quibus ſtipata fuerint, *acerbitate*, in *vulnera ſimplicia* & *compoſita* ſeu

ſeu *complicata; periculoſa* aut *minus periculoſa*, *venenata*, cætera, diſtribuuntur. Ab *eventu* tandem, ſeu exitu, qui ejuſmodi plagas manet ſeu excipit, in *medicabiles*, vel *inſanabiles*, item *funeſtas*, vel *non lethales*, diſpertiuntur. Ac profecto cum vulnerum tanta exiſtat varietas, quanta vix cuiquam credibilis eſt, nimis longum foret, univerſas ictuum ſeu plagarum differentias præſenti loco deinceps enarrare; neque attinet, cum non videam, quid id ad nos noſtrumque inſtitutum referat, innumerabiles fere cruentarum læſionum varietates ad unum omnes hic dinumerari, præſertim quod mihi ſit propoſitum, ea dumtaxat vulnera, quibus *cerebrum* aliquando conſauciari ſolet, hac diatribe expedire.

§. V.

Miſſis ergo cæteris vulnerum differentiis, eas tantummodo plagas, ex tanto hoc numero exprómptas, hoc loco expendere, atque illuſtriore declaratione omnium oculis & mentibus ſubjicere conveniet, quæ, quod percuſſis interitum ſæpiſſime atque exitium afferre ſolent, *mortiferæ* ſeu *funeſtæ* vocantur, quippe quarum genuina indoles ut altius inſpiciatur & cognoſcatur, noſtra pluris intereſt; iis enim pro eo, ut convenit, perſpectis & cognitis, vix quicquam negotii & difficultatis erit dilucide expedire, quid cauſæ ſubſit, cur quidam ictus cerebro ingeſti vulneratum de medio ſemper tollere valent, aliis contra, qui itidem ἐγκέφαλον graviter lædunt, ſauciatum vivum ſoſpitem & ſalvum haud inſolenter relinquentibus. Noli vero a me recenſionem quorumvis lethalium vulnerum hic exſpectare, ut quæ omnia deinceps exponere neque vacat, neque paucæ Diſſertationis plagulæ ſuppeditant, ne unquam mihi in mentem venit; ſatis enim erit, hoc loco dumtaxat paucis expediiſſe, quæ violenta læſio, quamque ob cauſam ea *lethalis*, ſeu mortifera, cenſenda ſit? quo fini noſtro convenienter excuſſo, ex uſu quoque erit ante oculos conſtituere, quæ plaga ſit *periculoſa* exiſtimanda, & quid diſcriminis huic cum lethifera intercedat? quoniam in forenſi medicina nihil uſu evenire frequentius animadvertitur, quam ut lethiferæ percuſſiones cum periculoſis confundantur, ac multoties pro iiſdem habeantur; ſicuti quoque Medicinæ & Chirurgiæ doctis non inſolens eſſe aſſolet, *vulnera inſanabilia* cum *lethiferis* ita commutare, ut hæc inter declarare non dubitent, quæ immedicabilia dumtaxat eſſe obſervantur. Neque alienum propterea quoque erit, circumſcripte tantum & breviter oſtendere, *inſanabile* inter & *lethale vulnus* quid interſit?

§. VI.

De vulneribus itaque mortem ſauciatis arceſſere valentibus exponere aggreſſurus, vix teneri poſſum, quin profitear & præ me feram, Auctores in definiendis non minus, quam præcipue dividendis vulneribus lethalibus, tantopere diſſidere inter ſe atque diſcordare, ut non adeo expeditum ſit & facile, tam varias tamque inter ſe diſſidentes eorum ſententias conciliare, quemadmodum id cuicumque patebit, monumenta eorum, quæ de hoc argumento litteris conſignata exſtant, evoluturo. Quanquam etenim plurimorum, quas de lethali vulnere tradunt definitiones, ſi a paucis quibuſdam recentiorum diſceſſeris, omnes eo redeant, ut illud ejuſmodi in parte corporis ſolutionem unitatis eſſe perhibeant, quæ vel cum diſcrimine, vel ipſa vitæ ja-

ſtura conjuncta eſt (q); aut, BOHNIO dicente, quæ plus tendit ad mortem, quam ad evaſionem: in mortiferis tamen plagis digerendis & dividendis ita alius ab alio diſſentiunt, ut cujus faveas partibus, jure ſis hæſurus. BOHNIUS quippe, vulnera lethalia, quæ ſummum genus conſtituunt, diſpertiturus, diſtinguit in plagas *per ſe lethales*, & eas, quæ *per accidens mortiferæ* ſunt. Læſiones vero per ſe lethales novo diſcrimine ſeparat in eas, quæ ἐξ ἀνάγκης, ſive *de neceſſitate* vel *abſolute lethiferæ* ſunt, & quæ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ſeu *ut plurimum funeſtæ* exiſtunt (r). Alii vero, quibus hæc lethalium percuſſionum diſtinctio minus probatur, eas in *plagas magis & minus funeſtas* diſcriminant (s); aliis rurſus alia ratione exitiabiles plagas diſcernentibus. Quod ſi vero ſciſcitemur cauſam, quare tam ſumma tantos inter viros ſit diſſenſio in lethiferis hiſce læſionibus cum definiendis, tum dignoſcendis, vix mea quidem ſententia ſubeſſe videtur alia, quam quod non tam principium & fontem vitæ animalis, qui communi & conſentiente omnium medentium ſententia, & ipſa experientia loquente, perennis ille liquidorum vitalium in orbem qualiſcumque per cor ejuſque vaſa conſpectiora eſt motus, reſpexerint, quam potius varias conjecturas, ex partium corporis nobilitate, inflictorum vulnerum quantitate & qualitate, tempore ſubſecutæ mortis, inſtrumenti lædentis ſeu vulnerantis conditione, cœli ratione, ipſius vulnerati corporis prægreſſa conſtitutione, aliiſque id genus deductas, conſuluerint. Quid vero habeant argumenti hujuſmodi conjectationes in vulnerum lethalitate certo determinanda, cum id jam fuſius latiuſque alii ſint proſequuti (t), hic docere nihil attinet.

§. VII.

Prius itaque ipſe fons, ex quo quarumvis plagarum lethalitas ἀμέσως atque unice deducenda venit, nobis eſt circumſpiciendus, quam ad lethifera vulnera & definienda, & diſtinguenda, ingrediamur, quippe ex quo uno & ſolo depromenda eſt ratio, quamobrem quædam læſiones vulnerato ſimpliciter & neceſſario interitum afferant, aliis contra eumdem dumtaxat ex accidente jugulantibus & vita privantibus? At vero non eſt, quod hunc fontem detectum longe abeamus, ſana ratione, haud ſane ficulneis experientiæ fulcris ſubnixa, ſatis arguente; ſolum ſanguinis per cordis & vaſorum majorum & maximorum alveos circuitum, quali modocumque & quantulocumque perennantem & perſeverantem, animalis vitæ fontem & caput eſſe. Sicuti enim ſingulas quaſque corporis partes organicas tamdiu ſua ipſius vita uti fruique deprehendimus, quoad purpurea liquida orbico qualicumque motu per earum canales ſpectatiores fuerint agitata: ita quoque mortalibus totius corporis vitam ſemper tamdiu ſupereſſe comperimus, dum ſanguinei latices per cordis ventriculos & conſpectiores ac maximos ei appenſos tubos quoquomodo provolvuntur. Nihil itaque dubii eſt, quin ſolus hic vitalium fluidorum per cordis compluvia & vaſorum cava motus, ſuum quacumque quamvis celeritate aut tarditate orbem conficere pergens & perſeverans, unice vera

(q) Welſchius de ration. vulner. lethal. judicio, Cap. II. p. 6.

(r) Libr. cit. Sect. I. p. 28. & ſeq.

(s) Ammanus Medic. critic. Caſ. X. p. 114. Gerike Diſſert. cit. §. XVI. & XVII.

(t) Gerike Diſſert. cit. §. XXXVI. & ſeq.

vera & certa principia ac fontes univerſorum vulnerum lethalium æſtimandorum & dijudicandorum, judicium de iis laturo ſuum, ſuppeditare valeat. Nullum quippe vulnus, per ſe ſpectatum, lethale dici poteſt, niſi ad jacturas & detrimenta, quæ ſanguinis circulus indidem fecerit, ſemper exigatur & ponderetur.

§. VIII.

Verum enim vero cum itidem obſervationum fide perſpicuum ſit, interque omnes medicæ ſcientiæ doctos abunde conſtet, ſanguinem, utpote per ſe omni progreſſivo motu carentem, ab iis tantum ſolidis partibus, quæ ipſum coërcent & complexu ſuo ἀμέσως continent, ad profluum impelli motum inque orbem concitari: ipſa luce clarius cuivis inde appariturum cenſeam, ad humorum ſanguineorum per cor & vaſorum alveos perpetuum circulum, tum expediendum, tum conſervandum, dictarum partium actiones uſque adeo eſſe neceſſarias, ut, his a ſuo movendi munere vacantibus & feriantibus, omnino vitalibus liquoribus in corde & vaſorum alveis plane ſubſiſtendum ſit, hocque pacto ſenſim pedetentimque putreſcendum, quo eveniente, de mortalium vita foret actum. Jam vero cum tantus ſit functionum commemoratarum partium uſus, tantaque ad ſanguinis circulum perpetuandum (in quo uno animalis vitæ cardo vertitur) neceſſitas: nemini non erit indidem ſpectatiſſimum, fieri non poſſe, ut vita homini ſalva ac diuturna maneat, hiſce partibus undelibet & utcumque ita læſis, ut ſua exſequi munia, & vitalia liquida tam coërcere, quam in profluum motum concitare, amplius nequeant. Hinc quoque eſt, cur Medico, de vulnerum lethalitate judicium laturo, nunquam non harum functionum vitæ neceſſariarum ratio omnium potiſſime habenda eſt.

§. IX.

Neque diſſimulandum mihi eſt, præter aliquos antiquiorum, ex recentioribus quoque eſſe, qui de lethiferis percuſſionibus tradentes, ejuſdem, cujus nos, ſunt ſententiæ, diſerte pronunciantes, in judicio, de vulnerum tum periculo, tum lethalitate, ferendo, Medici filiis nihil quicquam prius, nihil antiquius eſſe debere, quam ut partium corporis neceſſitatem, qua ad vitam impetrandam & conſervandam utuntur, ſemper reſpiciant, quippe ex qua vulnerum lethalitas ad unum omnium maxime æſtimanda eſt (u). Ut vero ad ſanguinis redeam circuitum, quem ſine partium vitalium actionibus peragi nequire perhibui, haud ſatis eſt ad hunc vitalem motum continuandum, ut cordis machinæ vaſiſque ei adnexis, cum cæteris partibus corporis, quæ magnam hujus circularis humorum motus partem ſuo quaſi jure ſibi ſuam vindicant, vel ut pulmonibus, diaphragmati, aſperæ arteriæ, cætera, ſua ſit integritas atque incolumitas; ſed neceſſe eſt, ut iſtæ etiam partes corporis, quæ fons & ſcaturigo virium exiſtunt motricium, ſicut cerebrum cum ſpinali medulla & nervis, ab iis ad corporis quæque viſcera pertingentibus, ea ſint conditione, ut liquidum illud nervorum, quod in cerebro continenter

ter

(u) Gerike Diſſert. cit. Cap. III. §. 65. & 66. Boerhaavius Aphor. §. 150. & 170. Commentator ejus Illuſtr. *van* SWIETEN in §. citat.

ter a ſanguinis conſortio ſejungitur, & ſuo per nervos in corporis partes influxu, hiſce tum ſenſus, tum motus cauſa exiſtit, indidem per nervos viſceribus vitalibus tanta certe copia ſubſidio mitti queat, quanta dictis partibus motu ita ciendis & agitandis ſufficit, ut ſanguinem per cor ejuſque annexa vaſa circumagere valeant.

§. X.

Enim vero non ſufficit ſanguinis progreſſivo motui peragendo & tuendo, ſolidas corporis tantum partes ſuo munere fungi; ſed neceſſe etiam eſt, ut vitalium liquidorum tanta præſto ſit copia, quanta ſanguinis circulo utcumque peragendo & continuando neceſſaria. Aſt fluidorum quantitas bifariam imminui poteſt, ſi vel large & copioſe ex læſis ſeu diſciſſis vaſis profunduntur; vel ſi vaſorum quidem alveis non exciderint, nihil tamen novi liquidi per ductum thoracicum mari ſanguineo refunditur, inque locum detriti & diſperditi ſurrogatur, quo caſu vitalium liquidorum juſta copia non poteſt non ſenſim ſenſimque decreſcere. Tota vero ſanguinis maſſa, hoc modo in dies diminuta, ſicque temporis longinquitate ad eam redacta paucitatem, ut vaſis neque replendis, neque dilatandis, ut par æquumque eſt, ſufficiat, nec tamen unquam ullo quodam novo chylo accedente rurſus inſtaurata & refecta, nihil dubitationis eſt, quin ſanguinis in orbem motus ſit omnino ceſſaturus atque interiturus.

§. XI,

Eo igitur jam ſtabilito & fixo, ſanguinis circulum unicum eſſe fundamentum & principium cognoſcendi ac decernendi, utrum vulnera ſint lethalia, nec ne? noſtrum erit, definitione quadam omnium mentibus & oculis ſubjicere, ut, quam teneamus lethalis plagæ notionem, cuivis liqueat. Tanto autem magis generalem mortiferæ ſauciationis definitionem præſenti loco exhiberi neceſſe duxi, quanto frequentius rei medico-legalis conditores in diverſum abeunt, funeſtas læſiones definitas tradituri; quippe quorum plerique eas non tam *ex conſtitutivis*, ut φιλοσόφως loquar, ſed *ex conſecutivis* dumtaxat definiunt. Eſt vero mihi in univerſum *lethale vulnus* id, *quod ſolidas corporis partes ita deſtruit, ut ſanguinis per cor & vaſa corporis conſpectiora circulus neceſſario deſinat.* Cum vero hac in definitione perhibeo, neceſſe eſſe, ut ſanguinis motus ceſſet; tum *abſolutam*, tum *reſpectivam neceſſitatem* hic velim intelligi. At vero corporis partes firmæ vel ita deſtruuntur, ut vitalium liquidorum per cor & vaſa motus, artis tempeſtive ſubvenientis auxilio, rurſus expediri ſicque in circulum reduci queant; vel ita evertuntur, ut ſanguinea fluida, circulari motu deſtituta, non ſane ullius, neque naturæ, neque artis, quantumvis citatiſſime ſuccurrentis, opera in profluum motum redigi poſſint: hinc lethalia vulnera juſtiſſima ratione dividi poſſe cognoſces, in *vulnera per ſe* ſeu *ſimpliciter & abſolute*, vel, ſi malueris, *ex neceſſitate lethifera*, & in ea, quæ *reſpective* ſeu *per accidens mortifera* ſunt.

§. XII.

Vulnus igitur *ſimpliciter & abſolute*, ſive *per ſe*, vel *neceſſario* (quæ mihi συνώνυμα ſunt) *lethale*, eſt, *quod ſolidas partes ita diruit, ut ſanguinis per cor & vaſa ei annexa circuitus omnino ceſſare debeat, nec ulla naturæ & artis*

ope

ope reſtitui & conſervari queat. Vulnus vero *ex accidente lethale* eſt, *quod ſibi relictum ſanguinis quidem per cor vaſaque corporis motum tollit, ſed ita, ut naturæ & artis auxilio redintegrari & conſervari poſſit*. Vel, ut brevius dicam, *abſolute lethale vulnus* eſt, *quod ſanguinis per cor & vaſa tollit motum, admodum nihil ullo modo vel arte revocabilem aut conſervabilem: per accidens* vero *lethale* eſt, *quod ſanguinis quidem aufert circuitum, arte tamen revocabilem aut conſervabilem*. Videas itaque hic vulnerum per accidens & per ſe lethalium definitiones, quibus nihil obſcurum, nihil a veritate alienum ineſt, quæ ab ipſo animalis vitæ fiendi principio & fonte, qui communi omnium Medicorum conſenſu ſanguinis eſſe fertur circulatio, deductæ ſunt. Neque cuipiam crediderim inſolens viſum iri, *vulnera* me *lethalia* dumtaxat in *ſimpliciter* & *abſolute*, ſeu *per ſe talia*, & *ex accidente mortifera*, diſpeſcuiſſe, aliis tamen plures lethalium percuſſionum & ſubdiviſiones, & ſubalternas diviſiones, comminiſcentibus. Verum enim vero ex recentioribus jam multi cognovere, vulnerum lethiferorum plures, quam id fieri neceſſe ſit, differentias ab antiquioribus Chirurgis & Medicis fuiſſe, ſine ulla urgente neceſſitate, excogitatas, quarum exigua, ſi forte ullus, eſt in vulnerum renunciatione uſus; juſtiore autem ratione mortiferas diſtingui poſſe plagas in eas, quæ *per ſe, ſimpliciter & abſolute*, ſive *ex neceſſitate* læſum interficiunt, & iſtas, quæ *ex accidente* dumtaxat eumdem interimunt, quemadmodum id non minus docte, quam præclare demonſtratum dedit, Vir omni laude major & felicior, Illuſtris atque Excellentiſs. Dn. ALBERTI (x); cui nec multum abludit BOERHAAVIUS, itidem lethiferas ſauciationes tantum diſpertiens in eas, quæ inevitabili neceſſitate jugulant, atque illas, quæ per accidens mortis cauſa exiſtunt (y). Quocirca cum jam tanti nominis Viri mihi hac in diſtinctione præiverint, nemini mirum videbitur, illorum me veſtigiis inſtitiſſe in funeſtis læſionibus diſcriminandis.

§. XIII.

Perſpectis itaque vulneribus mortiferis, quoad id fieri oportuerit, commodum quoque erit nec a propoſito noſtro alienum, breviter oſtendere, qui *periculoſæ læſiones* a *lethalibus* diſſideant, utpote quas crebro Auctoribus promiſcuas haberi & confundi, pluries comperimus, cum tamen immenſum quantum inter ſe diſcrepent. Vulnus enim cum maximo quidem conjunctum eſſe diſcrimine poteſt: propterea tamen illud exemplo haud lethale cenſendum, vulgari experientia quotidie innumeris documentis confirmante, mortalium, quam plurimos, periculoſiſſimis ſubinde plagis vulneratos, ſuis ex vulneribus feliciſſime convaleſcere. Quid enim cenſes *vulnera* iſta, *ut plurimum lethalia* dicta, in legali Medicina aliud ſibi velle, niſi quod *ſummi* ſint *periculi* tamque ancipitis eventus, ut æque facile, quin imo crebrius, in mortem ac ſalutem contendant. Eſt vero periculoſum vulnus illud, quod ob ſymptomatum, quibus ſtipatum eſt, multitudinem & gravitatem, incerti eſt atque ancipitis exitus. Comparaturus itaque cum hac periculoſæ læſionis definitione illam, quæ a doctiſſimis Viris de vulnere utplurimum lethali memoriæ prodita eſt (z), nihil diſcriminis huic vulneri frequentius mortifero inter-

(x) Juriſprud. medic. Cap. XIV. §. V.

(y) Libr. cit. §. cit.

(z) Welſchius Libr. cit. Cap. II. pag. 20. Ammanus lib. cit. Caſu XLIX. pag. 310.

tercedere cum periculoſa plaga, deprehendet; cum tamen diſpar & diſſimilis utriuſque hujus vulneris ratio eſſe fertur.

§. XIV.

Præter hanc periculoſi & lethalis vulnerum confuſionem, Æſculapii filiis haud ſane inſolentem, *mortifera* quoque vulnera *inſanabilibus* perſæpe confundi obſervantur, quorum disjunctiſſima tamen itidem eſt ac diverſiſſima ratio: ſunt enim aliquando quædam vulnera, quæ nihil omnino unquam conſaneſcunt, ſalva tamen vita ſatiſque longa, quid? quod, ad decrepitam ſubinde ætatem perducta, manente. Poſſem omnino magnam vim & copiam ejuſmodi vulnerum, per omne ætatis tempus patentium, nec ulla arte unquam ſanabilium, quorum plurima in monumentis obſervatorum occurrunt exempla, recenſere, quæ hoc teſtatum faciunt, ſi mihi vacaret eſſe longiori in rebus apertiſſimis. Sicut unum alterumve dumtaxat in medium adducam, *Corn. van* SOLINGEN ſua ipſius obſervatione deprehendit, vulnera ea frontis oſſi inflicta, quæ in ſinuum frontalium receſſus penetrant interiores, nullo ætatis tempore ad cicatricem venire, ſed aperta ſemper & hiulca relinqui, remediis quantumvis optimis quibuſque in uſum vocatis (a), cui alter teſtis, *Joan.* MUYS, accedit, *Corn.* CELSI auctoritate ſubnixus, ſimiliter docens, plagas commemoratis ſinibus ingeſtas vix unquam coaleſcere, verum in ulcus abire immedicabile (b). Nec diſſimili fere ratione ſunt iſta abdominis vulnera, ubi, monumentis hiſtoriarum & obſervationum medico-chirurgicarum loquentibus, extremitates diſſecti cujuſdam inteſtini, admirando naturæ beneficio, cum vulneris externi, in abdominis muſculis obvii, oris ita concreviſſe leguntur, ut ſauciati per propatula hujuſmodi vulnera alvi fœces poſtea, toto ſuæ vitæ ſpatio, reddiderint. (c)

§. XV.

Quæ cum ita ſint, nemini dubium arbitrer eſſe futurum, quin *mortiferæ plagæ* ab *inſanabilibus* quum plurimum diſſideant. Neque vero alienum erit, *immedicabile vulnus* paucis hoc loco explicare. Quo autem illud clarius intelligatur, e re noſtra erit oppoſitum illius, quod *ſanabile* eſt *vulnus* prius definire. Verum enim vero nec hoc cognoſcere expeditum erit, niſi ante perſpectum habeamus & cognitum, quomodo cujuslibet vulneris parietes, quanto etiam cumque hiatu inter ſe diſtent, rurſus conglutinati ſolideſcant. Experientiæ fide exploratiſſimum hodie eſt, hiantia cujuſcumque vulneris labia inter ſe conjungi, dum diſſecta quæque vaſcula in vulneris cavo uſquequaque, tum ab imo, tum ex omni ejus ambitu, renata ac ſenſim pedetentimque extenta ſeu porrecta, inque plures ramulos explicata, inter ſe aliud alii, proxime ſibi obviam venienti, committuntur & conjunguntur, ut proinde non amplius illud dubitetur, quin hæc recens vulneris parietibus internata moles, Chirurgiæ doctis *caro* & dicta, & credita, mera ſit congeries innumera-

(a) Handgriffe der Wundartzney, Cap. VI. p. 38.

(b) Prax. rational. chirurg. Decad. V. Obſerv. I. pag. 222. & Podalir. rediviv. p. 357.

(c) Bohnius ex Plateri obſervat. l. c. p. 27. *Abrah.* Vaterus Diſſert. de Vuln. in inteſtin. lethalit.

merabilium canaliculorum, ſub purulento vulneris liquamine paulatim undique ſuccreſcentium. Noſtræ vero huic ſententiæ nihil facti & commentitii ineſſe, ſed rem ipſam ita ferre, jam Viri doctrina & ſcientia medicæ artis facile principes, ſenſuum fide & teſtimonio nitentes, demonſtratum iverunt; ex quibus unum dumtaxat, qui nobis inſtar omnium ſit, Illuſtr. *van* SWIETEN, teſtem citare liceat, ut qui ſuiſmet oculis, conſpicillo adjutis, ejuſmodi vaſcula, in vulneribus copioſe pullulantia, uſurpavit (d); cui ſi uſus eſſet, plures alios ſimilis fidei & integritatis addere teſtes poſſem.

§. XVI.

Verum enim vero dubium forte cuidam relinqui poſſet, an quoque in hujuſmodi renatis & reſectis vaſculorum tubulis ſanguinea liquida poſtmodum perinde, atque ante eorum excidium, orbico motu circumvolvantur? At nullus vereor vel hoc affirmare, eodem laudato Auctore haud ſane obſcuris verbis innuente, expeditiſſimum eſſe in illo muco, quem regerminantia hæc vaſcula præ ſumma teneritate & mollitie referunt, in vulneribus conſaneſcentibus obvio, ſi microſcopiis luſtraretur, arteriolarum motum manifeſto deprehendere (e). Quid, quod ipſe in oſſibus tarſi, carie affectis, quæ terebello, Belloſtiana methodo, hinc illinc leviter dumtaxat efforata, copioſos vaſorum ſurculos ex ſe regenerarunt, vaſcula hæc evidenter micare ſuoſque ſyſtalticos & diaſtalticos motus alternare vidit (f). Quibus ergo, quam breviſſime fieri potuit, præſtructis, *ſanabile vulnus* ita definiendum duco, quod ſit vulnus, *cujus deſtructa vaſa naturæ vel artis beneficio redintegrari & cicatrice claudi queunt*. *Immedicabile* contra dicitur, *cui deperditorum vaſorum ſtrues unquam reſarciri & cicatrix obduci non poteſt*. Hactenus fuit, quod de vulneribus lethiferis a me prius oſtendi oportuit, quam ad id, quod caput rei eſt, explicandum devenire expediit, quo clarius poſthæc indidem diluceret, complures cerebri læſiones periculi eſſe quidem plenas, non tamen propterea illico funeſtas declarandas.

§. XVII.

Quoniam igitur ſatis ſuperque de vulneribus, generatim conſideratis, diſſeruiſſe mihi videor, operæ etiam pretium erit ipſam iſtam, quæ hujuſmodi ictus calamitatis excipit, corporis partem, quæ *cerebrum* eſt, leviter tranſire & tantummodo perſtringere, quippe ex cujus natura & conditione potiſſime atque adeo unice erit ratio petenda, cur ejus percuſſiones, aliam alia periculoſiores magiſque mortiferas, deprehendamus. Prout enim inflicta vulnera nobiliores, præſtantiores & ad vitam ſartam tectamque tuendam magis neceſſarias, cerebri particulas diſturbaverint ac diruerint, certiores quoque mortalium capiti impenſuras eſſe ruinas, quiſque haud ægre perſpiciet: quod ſi vero eas dumtaxat cerebri partes, quarum ad vitam cuſtodiendam non tanta quidem fuerit neceſſitas, permagnus tamen & neceſſarius ad ſenſuum exercitationes uſus, perculerint ac de ſuo ſtatu dejecerint, vix quicquam erit ne-

(d) Commentar. in Boerhaavii Aphor. §. VII. & ſeq. Comment. in §. 253. & in §. 158. n. 9. (e) Libr. & loc. cit. Garengeot Chirurgia practica Cap. II. (f) ibidem.

gotii cognoſcere, eſſe futurum, ut illi ſenſus, quorum integritas incolumitate harum partium nititur, jacturam faciant ac detrimentum. Eo autem breviores in ſtructura cerebri expedienda ſumus futuri, quo uberius ea ac fuſius explicata in Anatomicorum libris legi poteſt, ne præter neceſſitatem hic aggerere velle videamur, quæ iſthic, veluti ſuis ex fontibus, & copioſius, & dulcius hauriri queunt.

§. XVIII.

Quæ corporis humani pars *cerebri* nomine appellari ſoleat, & in quo corporis ventre illud collocatum ſit, cum uſque adeo vulgaris ſit notitiæ, ut nec lippis, ut in proverbio eſt, & tonſoribus illud ignoretur, operam luſurus videret, in re omnibus nota pluribus moraturus: pluris vero noſtra intereſſe videtur, ut ſtatim in ipſo operis aggrediendi limine lectoribus præcipiamus, *cerebri* nomen non ſemper ejuſdem eſſe ſignificationis, ſed nunc *laxius* latiuſque, nunc vero *preſſius* intelligi & anguſtius, de quo proinde, cum in noſtros cedat uſus, paucula quædam ſubnectere non abs re erit. *Cerebrum* itaque *latiori ſenſu ſumptum*, Anatomes peritis omnem illam mollioris texturæ molem denotat, quæ in cranii interioribus quibuſque recondita receſſibus, atque extrinſecus binis involucris, *matribus* ſeu *meningibus* vocatis, ἀμέσως contecta, deliteſcit; quæ igitur & cerebrum proprie ſic dictum, & cerebellum, & oblongatam complectitur medullam: ſtrictiori vero & *proprio ſignificatu* acceptum *cerebri* vocabulum iſta dumtaxat comprehendit gemina ſpectatioris molis corpora, duobus hemiſphæriis non multum abſimilia, calvariæ oſſibus & craſſa meninge ablatis, continuo oculis intuentibus obvia, quæ lobis ſuis anterioribus illi parti oſſis frontis, quod utriuſque oculorum orbitis pro laqueari eſt, incumbunt; poſterioribus vero ſepto duræ matris tranſverſo, vel, ſi magis tibi arriſerit, cerebelli tentorio innituntur; mediis tandem lobis iſti baſeos calvariæ regioni inhærent, quæ petroſo oſſium temporum proceſſui & fiſſuræ orbitariæ ſuperiori interjecta conſpicitur. Nobis hic pro noſtro ſcopo, utpote de iſtis cerebri percuſſionibus, quæ ſine vitæ diſpendio, nec raro ſine ſanitatis detrimento, vulneratis evenerunt, loquuturis, ſatis erit tantum breviter ſignificaſſe, cerebri vocem præſenti loco nobis tam late patere, ut *cunctas in calvariæ interioribus concluſas partes*, id eſt, *cerebrum proprie ita nominatum*, *cerebellum* & *oblongam medullam*, eo ſemper velim intellectas.

§. XIX.

Quod proinde ad ipſam cerebri attinet *texturam*, noto notius eſt, eam in *exteriorem* ſeu *corticalem*, quæ, quod cineracei coloris eſt, *cineritia*, vel magis latine *cinerea* quoque appellatur, & in *interiorem*, ſeu *medullarem*, quæ albi eſt coloris, rectiſſime diſtingui. Exterior, ſeu corticalis hæc ſubſtantia, duas circiter lineas, in cerebro ſtricte dicto, craſſa, medullarem ſuo complexu coërcens & continens, admodum ſinuoſis flexibus & anfractibus, qui ab inteſtinorum voluminibus & gyris parum abludunt, adornata eſt: medullaris vero ſubſtantia, quæ cortici incluſa hæret, itidem perquam flexuoſos fingit tractus, qui in cortice velut demerſi ſunt. Quæ vero hujus corticis ſit ſtructura, inter Anatomes doctos non convenit. MALPIGHIUS eum ex meris glandulis conſtare & ſibi, & aliis perſuaſit; RUYSCHIUS autem

autem, anatomes ſtudio in majus & melius provehendo velut natus, omnium primus dedit demonſtratum, eumdem ex omni ſtupendæ exiguitatis & teneritatis vaſculorum varietate eſſe concinnatum, quæ artificioſis ſuis injectionibus efferta, hacque via adſpectabilia reddita, omnium oculis objecit clariſſime ſpectanda [g]. Cui poſtea omnes propemodum recentiores, velut VIEUSSENIUS, BOERHAAVIUS, *de* HALLER, HEISTERUS, HOFFMANNUS, BERGERUS, aliique aſſenſum præbuerunt.

§. XX.

Verum enim vero tenerrimi hi vaſorum ſurculi, quibus Deus mortalibus corticem cerebri tam affabre, tam admirabiliter voluit fabricatum, ſunt propagines eorum vaſorum, quæ abundantiſſime per tenuem meningem diſſeminata deprehenduntur, quippe quæ membrana corticem hunc ἀμέσως inveſtiendo, in quoſque ejus ſulcos ſe recipit [h], ubi incredibilem ramulorum tenuiſſimorum, rubicundis globulis non amplius perviorum, ſed feroſis, lymphaticis aliiſque ſubtilioribus dumtaxat patentium, vim ac molem per corticalem diſtribuit ſubſtantiam, & admirabili ordine diſponit. Exterior vero piæ matris lamina, a ſumma tenuitate, telis aranearum proxime accedente, ἀραχνοειδὴς dicta, commemoratos corticis ſulcos non ſubiens, eos ſuperſcandendo inter ſe connectit. Univerſæ hæ vaſorum ſoboles, qua a pia matre in corticalem propagari ſubſtantiam tradidi, ad unum omnes ex ramis arteriarum carotidum interiorum & vertebralium oriuntur, quæ cranii baſim, ſuo quæque peculiari foramine, ingreſſæ, inque ramos deinceps ſenſim ſenſimque minores explicatæ, dictam membranam innumerabili vaſorum copia locupletant [i]. Quæ igitur cuncta, hactenus a nobis de corticis cerebri fabrica allata, cum tam ſint aperta, tam perſpicua, tantique Viri obſervationibus creberrimis teſtatiſſima, nulli veremur cortici cerebri mere vaſculoſam aſſignare texturam, cujus canaliculi cum uſque adeo ſint exigui & teneri, ut expedite ſua ſponte colliqueſcant; minime mirum videri poteſt, eos *vaſcula ſuccoſa*, ſeu *pulpoſa* vel *tomentoſa*, RUYSCHIO nominari.

§. XXI.

Quanquam vero recentiores Anatomicorum de vaſculoſa corticis cerebri compage uno velut ore inter ſe concinunt & concordant; de medullaris tamen ſubſtantiæ contextu ſumma inter eos etiamnum eſſe animadvertitur diſſenſio. Etenim etiamſi iſta ab omnibus *fibrata*, ſeu innumerabili fibrarum multitudine confecta eſſe celebretur & contexta; tantum tamen abeſt, ut univerſi candidas haſce fibras exiſtiment cavas eſſe & liquido cuidam pervias;

 ut

(g) Epiſt. anatom. problem. XII. Theſaur. animal. I. repoſ. III. No. XIX. Theſ. anat. II. aſſer. VI. No. VIII. & XIII. Theſ. anat. III. aſſer. II. No. XXXIII. Theſ. VI. No. I. & aſſer. II. No. LXXIX.

(h) Ruyſchius Epiſt. anat. VII. Tab. 8. fig. 2.

(i) Ruyſchius Epiſtol. anat. IX. Theſaur. anat. II. aſſer. VI. No. VIII. Theſaur. anat. III. aſſer. II. No. XL. Theſaur. VI. aſſer. II. No. LXXIX.

ut contra haud pauci eas omnino impervias ſolidaſque declarent. Verum enim vero cum ipſa αὐτοψία dilucide appareat atque exſtet, ſubſtantiam medullarem, quæ cerebri penetralia occupat, cortici nullo interjecto medio continuam, ejuſque plicis ſeu anfractibus innexam atque adeo defixam eſſe, perquam conſentaneum eſt, eam e cortice enaſci, nec iſtas, quarum copia abundat, fibras quicquam aliud eſſe, niſi ipſa illa corticalis ſubſtantiæ vaſcula, haudquaquam in cœca atque impervia ſtamina denſata & ſolidata, ſed in apertos & permeabiles tubulos, iſtis vaſculis, a quibus exorta ſunt, multo tenuiores & graciliores, abeuntia, quæ prima omnium nervorum primordia ſunt. Nec ſane arduum eſſet id pluribus iiſque graviſſimis demonſtratum dare argumentis, ſi temporis & inſtituti ratio id ferret.

§. XXII.

Qua autem ratione adductæ modo fibræ medullaris ſubſtantiæ, quas canaliculos tantæ prædicavi teneritudinis eſſe & parvitatis, quantam capere non ſane unquam ullius ingenii eſt, inter ſe collectæ & ordine compoſitiſſimo digeſtæ, ſic dictum ovale centrum Vieussenii, corpus calloſum, cætera, conſtituant, cum hæc a noſtro incepto ſint alieniora, nec, quid lucis dicendis allatura, mihi appareat, dedita opera omitto, ne longius provehar, quam Diſſertationis limites permittant. Quocirca illius tantum hic meminiſſe conveniet, univerſas illas medullæ cerebri fibras, ſenſim ac pedetentim undique in unum congeſtas, in ita nominata *crura medullæ oblongatæ anteriora* deſinere, ubi, in exiguos congregatæ faſciculos, prima velut rudimenta & primordia nervorum conſtituunt. Neque illud ſilentio hic loci prætereundum mihi videtur, quod præter iſta vaſa, quæ e pia matre in cerebri corticem copia contendunt abundantiſſima ad eum conficiendum, ingens alius quoque inſuper ductuum ſanguineorum deprehendatur numerus, qui inter ipſas medullaris ſubſtantiæ fibras innumeris locis diſperſe feruntur [k], nec ullum aliud commercium, neque cum cerebri cortice, neque medulla, habere videntur, præterquam quod calori & nutritioni ſervandis inſerviant [l].

§. XXIII.

Perſpectis itaque cerebri anguſtius intellecti hemiſphæriis, quoad id fieri neceſſe fuit, res, tempus, ordo & propoſitum exigere videntur, ut *cerebellum* quoque paucis percurramus. Occultatum illud hæret in oſſe occipitis, ſub tranſverſali iſto duræ matris ſepto, poſteriores cerebri lobos ſuſtinente, & magnitudine cerebro longe eſt inferius. Neque exterior ejus ſuperficies tam lacinioſa eſſe ſeu ſinuoſa conſpicitur, quam cerebri; ſed videtur potius ex compluribus concinnata eſſe lamellis, quarum alia alii velut incumbit. Et quamvis ſimiliter, ut cerebrum, ex cineritia ſeu corticali, & candida ſeu medullari, ſubſtantiis ſit coagmentatum; notatu tamen omnium præcipue dignum eſt, corticalem cerebelli ſubſtantiam, ſi ad copiam iſtius corticis, qui cerebri eſt, exigatur atque expendatur, longe multumque quantitate ante-

(k) Illuſtr. de Haller Libr. & volum. cit. not. a ad §. CCLXVI. Morgagnus Adverſ. anat. Adverſ. VI. Animadv. XV.

(l) Boerhaavius in Prælect. academ. §. CCXXXVI.

antecellere medullari cerebelli ſubſtantiæ. Quæ proinde ſupra de vaſculoſo corticis cerebri contextu ad ſatietatem explicata leguntur, ea quoque omnia in cerebelli exteriorem conveniunt ſubſtantiam; utpote quæ pariter, ac cerebri, ſolis vaſorum ſanguiferorum ramulis iiſque minutiſſimis, miro opere contexta eſt. Ab hac corticali ſubſtantia cerebelli exoritur perinde, ac de cerebro conſtat, ſic nominata *medullaris*, quam, ſi cerebri medullæ æquaveris, hic intuitu corticalis ſubſtantiæ multo exiguiorem perſpicies. Nec quicquam dubii eſt, quin pari modo, atque cerebri medulla, innumerabilibus ſummæ exilitatis tubulis compacta ſit, qui paulatim in ſpatium arctius compulſi, tandem utrobique in unum adſpectabile corpus confunduntur, quod in oblongatam cedit medullam: & hæc ſunt iſta cerebelli corpuſcula, quæ *crura medullæ oblongatæ poſteriora*, vel aliis etiam *pedunculi cerebelli* nominantur. Quemadmodum vero hi pedunculi tribus diſtinctis conſtent proceſſibus, & quorſum iſti ferantur, hoc loco exſequi neque attinet, neque vacat, cum nec, quid fortaſſis emolumenti indidem ad nos venturum ſit, ſentiam. Quare vel hac cerebri parte miſſa, ad ipſam *medullam oblongatam*, tanquam incunabula omnium, qui intra calvariam proveniunt, nervorum, ingrediar breviſſime colluſtrandam, ne noſtra cerebri contemplatio manca ſit atque inchoata, ſed fini noſtro atque inſtituto convenienter expleta. Tanto autem magis eam hic explicatam tradi conducet, quanto ingentioris & ſpectatioris uſus & neceſſitatis, ad vitam mortalibus cuſtodiendam, eſſe cognoſcitur: eo quippe, quoad id fieri neceſſe fuerit, perſpecto & cognito, minus erit negotii determinare, cur quædam vulnera, cerebro incuſſa, ſauciatis mortem, niſi ſemper inferant, certe tamen ſæpiſſime intentent?

§. XXIV.

Candida hæc maſſa, quæ ſubter cerebri & cerebelli lobos conſpicitur locata, nihil aliud eſt, niſi omnium iſtorum tubulorum ſeu fibrarum congeries, quibus tum cerebri, tum cerebelli utramque medullam confectam eſſe & contextam ſupra perhibui. Univerſa enim cerebri medulla, in arctum paulatim coacta, duas velut cylindraceæ figuræ columnas, *crura medullæ oblongatæ anteriora* dictas, noſtris oculis offert ſpectandas & arbitrandas, quæ in unum coëuntes, & ad magnum oſſis occipitis foramen pergentes, ibi ſtatim, ubi inter ſe conjunctæ deprehenduntur & copulatæ, pedunculorum cerebelli amplexu circumplicantur [m], ita ut, ſi cerebrum ſpectes inverſum, anteriora medullæ oblongatæ crura ſub hunc pedunculorum cerebelli proceſſum ſeu tractum medullarem progrediantur, ſicut amnis quidam ſub pontem ſibi impoſitum ſubterfluit. Et hæc ſimilitudo, qualiſcumque eſt, Varolio locum feciſſe videtur, hanc medullæ oblongatæ partem *pontis* nomine appellandi: quemadmodum contra Willisius, alia ratione inductus, eamdem *protuberantiæ annularis* nomine maluerit deſignatam. Oblonga hæc medulla, quæ, ad dictam oſſis occipitis aperturam pertingens, in ſpinalem deſinit medullam, maximam partem, ſi ab aliquibus ejus partibus, in quibus omnino aliquid ſubſtantiæ corticalis, medullari intertexta, oculis obvium eſt, velut a corporibus ſtriatis, thalamis nervorum opticorum, cæte-

(m) de Haller. libr. & volum. cit. not. part. II. cap. IV. §. 10. d. ad. §. CCLXIX. Garengeot ſplanchnol.

cætera, diſceſſeris [n], ex illis fibris ſeu canaliculis medullæ tum cerebri, tum cerebelli, coagmentata eſt atque excitata, qui in faſciculos collecti & congregati, germanæ & veræ omnium iſtorum nervorum, quos cerebrum ex ſe generat, radices ſunt.

§. XXV.

Quemadmodum enim quilibet nervus nihil aliud eſt, niſi congeries ſeu multitudo innumerabilium filorum, vel, ut verius dicam, canaliculorum, in unum faſciculum compacta, quæ duræ ac piæ matrum productionibus arctiſſime conveſtita, inque corpus tenue & oblongum candidi coloris formata, a cerebro aut ſpinæ medulla ad quaſque corporis partes pertingit, ut eis ſentiendi & movendi vim ſubminiſtret: ita quoque nihil aliud iſti eſſe advertuntur nervi, qui natales ducunt ſuos ab oblongata medulla, utpote ex qua novem paria nervorum naſcuntur, qui partim organis ſenſoriis de ſentiendi proſpiciunt facultate, velut nervi olfactorii, optici, guſtatorii, vel, ut aliorum fert ſententia, nervi noni paris, linguales dicti, cætera; partim vero corporis partibus motricibus, præter ſenſum, movendi quoque vim & potentiam fœnerant ac mutuant. Omnes igitur illi nervi, ex oblongata medulla enati, nequaquam pro talibus habendi ſunt, quouſque ſimplicium fibrarum facie per medullam oblongatam pergunt, quia hæ fibræ nihildum, quod vel ſpeciem dumtaxat funiculi cujuſdam teretis præ ſe ferret, oculis noſtris objiciunt arbitrandum; ſed demum nervi induunt ſpeciem, medulla oblongata exeuntes ac inter ſe ſociatæ atque conſtipatæ in faſciculos, ſolius piæ matris productione initio amictos, qui deinde cum aliis ſimillimi ingenii faſciculis nerveis conjuncti, & dura meninge, velut communi omnium vagina, incluſi, in funiculos abeunt teretes & albicantes, germano *nervorum* nomine ſolummodo ciendos. Quibus itaque jam circumſcripte breviterque traditis, nemini non perſpicere integrum erit, ipſos nervorum truncos neutiquam ex cerebro cerebelloque emergere, ſed ex ſola oblongata dumtaxat provenire medulla, quippe in quam univerſæ fibræ, ex interioribus quibuſque medullaris ſubſtantiæ cerebri & cerebelli receſſibus, confluunt. Nihil ergo dubii eſt, quin oblonga hac medulla utcumque offenſa, vel vulnere conſauciata, percuſſi in extremum vitæ diſcrimen ſint deventuri, unde emergendi ſpes eſt nulla.

§. XXVI.

Cum igitur ſupra jam ſignificaverim, ſolam oblongatam medullam eſſe principium velutique germanum omnium nervorum, qui cranio egrediuntur, ſeminarium, unde ad corporis tum ſentiendi, tum movendi inſtrumenta feruntur; ſupervacaneum foret præſenti loco cuncta eorum paria, quorum novem numerari ſolent, oſtendere ſtricteque perſcribere, ubi locorum ex ea progerminent & ad quas corporis partes indidem adſpirent? quia hoc pacto longius, quam mihi ſit conſtitutum, a propoſito aberrarem. Quocirca paucula tantum de iſtis nervis, qui indidem ad inferiores corporis partes deducti inque ramos explicati innumeros, omnibus viſceribus intexti perſpiciuntur, hoc

(n) de Haller libr. & volum. cit. not. a ad §. CCLXVII.

hoc loco ſubjungere ex uſu erit. In hunc proinde cenſum deferendi veniunt ita dicti nervi intercoſtales & vagi; quorum illi natales mutuantur ſuos a paribus quinto & ſexto; hi vero pluribus radicibus, non ſimplices fibras, ſed veros nervulos referentibus, ex poſteriore medullæ oblongatæ parte, ab eminentiis prope olivaribus VIEUSSENII, pullulaſcunt. Utriuſque nervi, tum intercoſtalis, tum paris vagi, trunci, ſuo quiſque foramine cranii cavo egreſſi, & a lateribus arteriæ aſperæ per collum delati, thoracis cavum ſubeunt, ubi complures ſatiſque ſpectabiles ramos a ſe dimittunt, qui per pulmones & cordis machinam diſtributi, hiſce partibus ſenſum & motum fœnerant. Tum ex interioribus thoracis ad abdominis penetralia pergunt, ubi pari modo propagines cunctis viſceribus inſerunt; quas omnes hic ſingulatim deinceps perſequi, temporis exiguitas & Diſſertationis magnitudo prohibent. Mihi enim abunde eſt, iſtos tantum nervos hic nominatim protuliſſe, quibus vis motrix vitalibus corporis partibus aſſiduiſſime affluit & illabitur. Quid? quod ipſe truncus intercoſtalis, toto per thoracis & abdominis abdita itinere, ſingulis quibuſque nervis intercoſtalibus & lumbaribus, qui a medulla ſpinali propagantur, pluribus mutuis nexibus illigatur. Tandem nec ſilentio diſſimulandum eſt, utroſque hoſce nervos, intercoſtalem & vagum, diſperſe multis locis mutuis nexibus inter ſe conjunctos & conſociatos deprehendi, ut propterea haud ſane mirum ſit, alterutro eorum læſo vel graviter affecto, alterum ſtatim hujuſmodi afflictionis & calamitatis fieri participem. Sed hæc de cerebri fabrica noſtro ſcopo ſufficiant, quam ideo rei pertractandæ putavi præſtruendam, quo clarius inde liqueret, cur percuſſiones iſtæ, oblongatam medullam quæ ferunt, tam exitiales plerumque habere ſoleant exitus, aliis cerebri partibus, quamtumvis itidem graviter affectis, vel vulnere ſauciatis, nullam haud inſolenter vitæ jacturam, nec ſanitatis quidem ſubinde detrimentum vulnerato afferentibus.

§. XXVII.

Perſpecto itaque & cognito, quid generatim lethalium vulnerum nomine veniat denotandum, & quemadmodum partienda ſint? item quæ cerebri ſit compages? jam quoque videtur de ipſis cerebri læſionibus mihi exponendi tempus dari, quippe quarum fortaſſis alioquin difficilior fuiſſet intellectus, niſi mortiferarum plagarum notiones præmiſiſſem. Quibus ergo, quoad noſtri inſtituti ratio popoſcerit, evolutis, ſupervacaneum cenſeo hic pluribus oſtendere, quid *cerebri vulneribus* velim deſignandum, cum ea ex ſupra adductis jam adeo ſint clara & manifeſta, ut vel ab unoquoque ſatis intelligi queant, velutique oculis judicari. Verum illud hoc loco dumtaxat præmonendum duco, nec de calvariæ, nec de craſſæ meningis læſionibus me in præſentia eſſe acturum, niſi quatenus lucis quid rei dicendæ accendere valeant. Namque tametſi cerebro nulla accidere poſſit vulneratio, quin cranium ſimul & dura mater transfodiantur, ut quæ cerebrum ſuo complexu continent; quia tamen noſtro ſcopo magis ſunt alienæ, eas de induſtria tacitus præteribo, luſtraturus iſtas tantum ſauciationes, quæ cerebro, cerebello & oblongatæ medullæ interdum uſu evenire obſervantur.

§. XXVIII.

Quanquam vero ſpeciatim nihil certi ullo de vulnere, cuicumque licet cor-

corporis parti inhærente, utrum vulnerato perniciei ſit atque exitio futurum, nec ne? ſtatui & aſſeri queat; niſi in individuo altius inſpiciatur, quam potiſſime corporis partem, quanto hiatu quamque alte ſeu profunde eamdem diffiderit? inſuperque ratio habeatur ipſorum ſymptomatum, inſtrumenti, quo inflictum fuerit, & modi lædendi, quid? quod ipſius vulnerati temperamenti, ætatis, vitæ anteactæ & corporis conſtitutionis, ac ſexcentorum ejuſdem cenſus aliorum, hoc loco recenſeri haud neceſſariorum: generatim tamen, ſine ullo cujuſdam erroris metu, univerſas iſtas plagas pronunciare poſſumus lethiferas, quæ ejuſmodi corporis partes, quarum maxima eſt ad vitam mortalibus impetrandam & conſervandam neceſſitas, tam graviſſime ſauciaverint, ut a ſuis muniis omnino ceſſent; quo autem facto, ſanguinis in orbem per corporis canales motus expiret, neceſſe eſt. At vero cum cerebrum jam inde ab antiquiſſimis temporibus ſemper in tanta fuerit admiratione, ut Anatomici æque ac Medici, experientiæ fulcris innixi, ſumma & communi omnium conſenſione, ei a corde primum & potiſſimum nunquam non attribuerint locum in vita animantium efficienda & tuenda: haud quoque mirum eſt, eos cuncta propemodum vulnera, in cerebri medullam penetrantia, in lethalium numero referre dubitaſſe nullos.

§. XXIX.

Verum enim vero tametſi ipſe lubens ſuſcipiam, plurimas utique deprehendi læſiones, cerebro, latiori ſenſu intellecto, foris violenter incuſſas, quæ hujuſmodi ſunt, ut, etiamſi iſtis quam celerrime præſtantiſſima quæque auxilia ferantur, & Chirurgi, in auxilium vocati, nihil reliqui fecerint, quod ad eas auferendas & ſanandas pertineat, nihilominus ſaucium fatali velut neceſſitate de medio tollant: tamen aperte atque ingenue confiteri non vereor, tantum abeſſe, ut cuncta iſta vulnera, quæ cerebri cortici ſunt inflicta, quin etiam ad ejus medullarem ſubſtantiam extenſa, ſtatim numero ſimpliciter & abſolute lethalium habeam; ut nec ea quidem, quæ cineritiæ cerebelli ſubſtantiæ fuerint injecta, dummodo non nimis ſint magna, nec ad interiores medullares hujus partis deſcendant receſſus, in mortiferorum & neceſſario funeſtorum cenſum deducere ſuſtineam, cum obſervationum fide ac teſtimonio abunde conſtet, cum cerebelli, tum inprimis cerebri, ſauciationes, quamtumvis ſatis conſpicuas, nec cum mediocri corticalis ſubſtantiæ diſpendio interdum conjunctas, dummodo eis tempeſtive ſubveniatur, & liquidis vitalibus, per diſſecta & hiantia vaſcula exundantibus, detur, qua cranio libere exire poſſint, eventus ſæpius eſſe feliciſſimi. Neque adeo multum a nobis hac de re diſſediſſe videtur Illuſtr. b. m. HOFFMANNUS, *notabile eſt*, inquiens, *quod nulla cerebri vulnera, ſi modo ſtagnantibus humoribus exitus mature poſſit concedi, in ſe ſint lethalia; quod ingens clavus, ſalva vita, per caput & cerebrum canis, modo non ſinus cerebri vel medulla oblongata tangatur, transfigi poſſit* [o].

§. XXX.

Enim vero quanquam hæc fidei non uſque adeo abſona ſunt & a vero aliena, ut aliquibus, cerebri fabricam non eadem æſtimatione metientibus, forte

(o) Medic. ration. ſyſtem. tom. I. libr. I. ſect. III. cap. I. §. XII. in Schol.

forte videri poſſent: tamen ea in medio relinquens, ipſe perlibenter largior, cerebro perinde atque cerebello ejuſmodi percuſſiones aliquando ingeri poſſe & accidere, ubi neque naturæ, neque ulli arti hiſce calamitatibus ſubveniendi & opitulandi locus ſit relictus. Qua enim ratione illum, quæſo, cenſes cruorem, qui ex meningum vaſis, ſive vehementiori capitis concuſſu dilaceratis, ſive gladii aut ſecuris ictu diſſectis, excuſſus in cerebri baſim diffunditur, ubi cumulatus, incumbentes ſibi cerebri partes premendo & diſtendendo affligit, hocque pacto atrociſſima vulneratis conflat ſymptomata, indidem educi poſſe atque elici; cum in ejuſmodi loco inhæreſcat concretus, quo nec inſtrumentis, nec obſtetricantibus manibus aditus patet ullus. Neque quemquam mihi perſuadeo unquam eſſe modum & viam excogitaturum, qua ſanguis, ſi ſuis canaliculis, (qui in plexu choroide velut in admirabile quodam rete confuſi ſpectantur,) utcumque & undelibet diffractis, exiens cerebri ventriculos inundaverit, inde emoveri poſſit. Et quomodo eidem huic parti exiſtimes ſuccurrendum, ſi cerebrum, ſive caſu, ſive lapidis alioque præduri corporis ictu, ſive alia qua ratione cumque, ita fuerit commotum ſeu concuſſum, ut velut collabatur & conſideat: quo vitalibus liquidis iter per quoſcumque cerebri tubulos uſque eo præcludatur, neceſſe eſt, ut eorum globuli, receſſibus vaſorum impacti, ibidemque fixi, illos omnino obſtruant. Quibus proinde paucis jam in medium adductis cuique ſpectatiſſimum erit, complures utique læſiones cerebro obtingere nonnunquam poſſe, quæ, cum in locis inacceſſis hæreant, unde nec ullo auxilio, nec cranii terebratione, quantumvis in tempore & manu ſolertiſſima peracta, auferri queant, propterea optimo jure inter vulnera per ſe, vel, ſi magis placuerit, ſimpliciter & abſolute lethalia ſunt declaranda.

§. XXXI.

Quæ de lethalitate vulnerum, cerebro ſtricte dicto evenientium, hactenus breviter diſſerui, eo potiori jure de *cerebello*, potiſſimo autem atque adeo ſummo, de *oblongata* affirmari *medulla* queunt. Ne vero inconſulte ac temere cerebello & omnium præcipue oblongæ medullæ priores ac primas detuliſſe videar; rei firmandæ erit neceſſe experimenta quædam, a Viris quibuſdam, medica de re optime promeritis, adornata, afferre. VIEUSSENIUS ejuſmodi experimenta in cane vivo ſuſcepit, cui cerebrum ſolum, inoffenſis tamen atque illæſis cerebello & oblonga medulla relictis, multis & miris modis laceravit & deſtruxit, reſpiratione & cordis actione ſalvis manentibus, perque multas horas adhuc ſatis commode ſuccedentibus: quam primum vero cerebellum ejuſmodi ſpirantibus animalibus diſcerpſerit & calvariæ exemerit, intacto licet atque inoffenſo cerebro cum oblonga medulla, illico ea interiiſſe tradit [p]. Idem quoque in catellis junioribus ſe tentaſſe BOHNIUS tradit, adigendo cultellum per ſuturam ſagittalem in cerebellum, unde eos, poſt leviores quaſdam partium concuſſiones, expirantes vidit [q]. Nec diſſimilia his experimenta pari modo in vivis animantibus, ſimillimo eventu, inſtituerunt PERRAULT [r] & DRELINCURTIUS [s].

(p) Neurograph. univerſ. libr. I. cap. XX. pag. 123.

(q) Libr: citat. ſect. II. cap. I. pag. 230.

(r) Mechanique des animaux, partie 2. chap. 7. p. 403.

(s) Canicid. III.

§. XXXII.

Quidam vero recentiorum, quorum non fert conſuetudo aliis ſtulta quadam animi cœcitate aſſentiri & ſuccinere, eadem in viventibus canibus ceperunt experimenta, hiſque deprehenderunt, ejuſmodi beſtias, quibus cerebellum fuit conciſum & ſubverſum, omnes quidem periiſſe & necatas fuiſſe, non tamen ſtatim & confeſtim, ſed demum pluribus poſt horis, imo etiam diebus. Dn. Chirac enim cani cerebellum abſtuliſſe fertur, qui nec eo ſecius quatuor & viginti horas ſpiravit (t). Dn. Petit itidem cani cuidam, revulſo prius commodo cranii fruſto, partem hemiſphærii ſiniſtri cerebelli reſecuiſſe commemoratur, qui exactis denique tribus horis interiit (u); alter vero canis, in quo idem experimentum eſt factum, per ſex totos dies, ſalvis reſpiratione & ſentiendi facultate manentibus, vivus adhuc ſuperfuit (x). Omnium vero clariſſime ex iis variis experimentis, quæ Dn. D. Zinn (y) in ſimilibus animantibus tentavit, & doctiſſime elucubrata Diſſertatione, Præſide Illuſtri *de* Haller, publici juris fecit, perſpici poteſt, vitam minime a cerebelli læſionibus expiraſſe, ſed per multas horas canibus ſalvam manſiſſe; alius quippe canis, cujus cerebellum fuit pertuſum, ſatis alacris & vegetus vitam per duodecim horas traxiſſe dicitur, alio cane, cujus cerebelli medullaris ſubſtantia media vulnere erat pariter confoſſa, viginti quatuor horas ab inflicta plaga ſuperſtite (z). Nec arduum foret, præter jam nominatos, plures inſuper alios citare teſtes, qui eadem in ſimilibus beſtiis experiendo cognoverunt, niſi gratæ brevitati ſtuderem.

§. XXXIII.

At vero quanquam ſuperiora, quorum memini, experimenta, a Bohnio, Vieussenio & reliquis capta, proximis a Dn. Chirac, Zinn, aliiſve inſtitutis, in eo repugnant, quod canes illi, qui, Medicinæ in melius provehendæ cauſa, a modo laudatis Auctoribus, velut Vieussenio, Perrault, Drelincurtio, aliiſque, lanienæ anatomicæ ſubjecti fuerunt, ſtatim atque illico poſt cerebelli lacerationem vel evulſionem, ferantur vitam exhalaſſe; aliis contra, quorum cerebellum a Chirac, Petit & Zinnio eodem conſilio diſciſſum, eliſum aliave ratione deletum fuit, longe diutius vitam protrahentibus, & pluribus exactis horis, quin etiam diebus, demum expirantibus; tamen in eo conveniunt, cuncta hæc animantia, hujuſmodi experimentis ſubjecta, a tam gravibus cerebelli vulnerationibus, quæ ipſis hoc pacto incuſſæ fuerunt, interiiſſe, quamvis alius alio dumtaxat citius celeriuſque. Vieussenius itaque veſtigiis Willisii (a) (utpote primi hujus jam proponendæ ſententiæ, communi fere omnium conſenſu noſtra memoria in Medicorum ſcholis adoptatæ, auctoris) inſiſtens, nullus dubitavit cum hoc Willi-

sio

(t) Tranſaction. philoſoph. Anglican. n. 226.

(u) Lettre II. à un Medicin, p. 18. 19. 20.

(x) Idem ibidem.

(y) Diſſert. de experiment. quibuſd. circa corpus calloſum, cerebellum, duram meningem, in vivis animalibus.

(z) Zinn citat. Diſſertat. pag. II. §. I. pag. 32.

(a) Anatom. Cerebr. & Nerv. cap. XXIV.

SIO univerſos corporis *nervos* bifariam diſtinguere, in eos nimirum, qui tantummodo *actionibus involuntariis* exſequendis inſerviunt, & alios, qui *voluntariis functionibus* expediendis dumtaxat proſpiciunt. Quod diſcrimen nervorum, a WILLISIO primum in medendi ſcientiam inductum, hodie in foro medico omnium prope aſſenſu uſque adeo comprobatum eſt, ut nunc Viri doctrina & ſcientia medicæ artis principes ei patrocinentur. Quid? quod, præter WILLISIUM, ipſe quoque VIEUSSENIUS non erubuit, quamvis paulo diverſius, ſtatuere, corporis partes, quæ mentis nutu moventur, ſuos mutuari nervos a ſolo cerebro; e contrario vero illos nervos, qui ad vitales contendunt partes, ex cerebello potiſſimum exoriri (b).

§. XXXIV.

Quid vero argumenti hæc habeat opinio, quæ plurium animis etiamnum hodie inſidet, iis experimentis intelligere expeditiſſimum erit, quæ laudatiſſimus Dn. D. ZINN in viventium canum cerebro non minus, quam cerebello, ſuſcepit. Omnes enim, quorum cerebrum pungente inſtrumento, quam potuit altiſſime, perforavit, poſt acceptum ictum ſatis alacres & vegetos ſe oſtendiſſe, & per plures horas imo dies in vita ſuperfuiſſe, diſerte dicit, cunctis animalibus functionibus vulnerato animanti intemeratis atque inoffenſis relictis, præterquam quod alius eorum aliquanto poſt ſomno ſopitus ſit facile excitabili (c); alius vero ſtatim ab inflicto ictu attonitus ſit factus, qui tamen brevi poſt ad ſe rediit (d). Quid? quod, cranio vivi cujuſdam canis ſerra diſſecto, & cerebro lamellatim exſecto uſque ad calloſum corpus, eo itidem ablato, reliquum cerebri nexibus iſtis, quibus oblongatæ medullæ illigatum eſt, reſecando exſolvit, ac totum ex calvaria eruit, pulmonum & cordis actionibus omnino perſeverantibus atque expedite procedentibus; imo, cerebello denique ex ejuſdem hujus canis calvaria deprompto, & ſtylo quodam in ipſam ſpinalem medullam adacto, ipſius artus convulſionibus tentatos deprehendit & agitatos (e). Quis itaque eſt, quin ſtatim perſpiciat, omnes ad unum ſenſus, & voluntarios muſculorum motus univerſos hujuſmodi canibus, quorum cerebrum acuto tali inſtrumento ita tranſfixum, quin etiam a medulla oblongata eſt reſciſſum, illico extinguendos fuiſſe deque corpore tollendos, ſi omnium iſtorum nervorum, quos natura partibus, ad animales functiones exercendas, attribuit, radices in ſolo cerebro: contra vero illorum, quibus movendi vis & potentia a capite in cunctas vitales partes diffunditur, in cerebello dumtaxat, hærerent defixæ.

§. XXXV.

Neque vel cogitatione quidem comprehendi poteſt, quemadmodum fieri potuerit, ut iſtis animalibus, quorum cerebellum commemorato modo reſciſſum & cranii cavo evulſum fuit, vita ſuperfuerit, ſi vitales partes ſuorum originem nervorum ſoli cerebello acceptam referrent, quibus tamen, experimen-

(b) Neurograph. univerſal. libr. I. pag. 122.

(c) Diſſert. laudat. part. I. Experim. I. pag. 122.

(d) Ibidem Experim. IV. pag. 5.

(e) Ead. Diſſert. Experim. VI. pag. 6. & 7.

rimentorum fide & teſtimonio, omnium vitalium functionum integritas manſit & exercitatio. Quæ cum ita ſint, cuique ſpectatiſſimum erit, iſtam hypotheſim, qua vitalium partium nervi ex cerebello tantum, aliarum vero humanæ mentis imperio ſubjectarum, ex ſolo cerebro ſuboriri creduntur, infirmis ſane ac ficulneis niti argumentis: multo autem probabilius videtur, omnes, tum vitalibus partibus proſpicientes, tum aliis animæ voluntati obſequentibus partibus providentes nervos, fibras ſeu tubulos obtinere ſuos, cerebro pariter atque a cerebello, quæ etiam ſententia eſt Illuſtr. *de* HALLER, non minus perdocte, quam ſolide, demonſtrantis, ſtamina iſta, quibus nervi qualeſcumque contexti deprehenduntur, tum cerebri eſſe, tum cerebelli (f). Cui quoque ipſe BOERHAAVIUS adſtipulatur, claris prodens verbis: *Apparet adeo non probabile fieri, quod fibræ cerebri alicubi abſque fibris cerebelli ſolitariæ ſint, neque ullibi dici poſſe de ullo nervo, cum aut cerebri ſolius, aut ſolius cerebelli propaginem eſſe* (g). Et brevi poſt ita loquitur, reliquas cerebelli fibras ſic miſceri fibris cerebri, ut nullus ex medulla oblongata prodeat nervus, quin & a cerebro, & a cerebello fibras habeat, neque ullam eſſe ſedem in oblongata & ſpinali medullis, in quibus utriuſque generis fibræ præſto non adeſſent (h).

§. XXXVI.

Enim vero tametſi veriſimillimum eſt, nervorum unumquemque, ex oblongata medulla perinde atque ex ſpinali emergentium, ex fibris cerebri & cerebelli una eſſe concinnatum, quippe quæ in eo diſtinctæ, nec in ſemetipſas implicatæ ad uſque partem, cui proſpiciunt, perferuntur: maxime tamen conſentaneum eſſe videtur, eos nervos, qui ad vitales pertingunt partes, multo pluribus ſeu copioſioribus fibris a cerebello, quam a cerebro, locupletari; ſicut invicem illos, qui voluntariis motibus expediendis inſerviunt, longe numeroſioribus a cerebro, quam a cerebello, fibris dotari. In quam eamdem quoque ſententiam Illuſtr. de HALLER loquitur, cum dicit, probabile videri, animalibus nervis fibras eſſe plures a cerebro, pauciores vero a cerebello; & contra vitales nervos pluribus fibris a cerebello inſtrui, paucioribus autem a cerebro (i). Id quod etiam potiſſime in cauſa eſſe videtur, cur Medici prope omnes uno velut ore & mente cerebelli vulnera periculoſiora magiſque lethalia læſionibus cerebri declarare ſoleant. Sic enim BOHNIUS verbis prodit teſtatiſſimis: *Si experientiam conſulamus, vix unum forſan obſervare continget, qui ex lacerato cerebello evaſerit, cum plura paſſim obvia ſint illorum exempla, quibus ſatis ingentia quoque cerebri vulnera coaluiſſe perhibetur* (k). Nec diſſentit ab eo Illuſtr. atque Excellentiſs. ALBERTI, qua veriſſimis, qua doctiſſimis innuens verbis: *cerebelli vulnera præ cerebri læſionibus citius & certius lethalia exiſtere* (l). Quibus nec abludit Illuſtr. *van* SWIETEN, ut qui pariter inſigniores cerebelli ſauciationes letha-

(f) Libr. cit. volum. II. not. a ad §. 273. §. CCLXXIII. pag. 536. & eod. libro volum. IV. not. a. ad §. DC. pag. 595. & ſeq.

(g) Prælect. academ. §. CCLXXIII. §. XLIII.

(h) Ibidem & in Inſtitut. medic.

(i) Libr. cit. volum. IV. pag. 595.

(k) Libr. cit. ſect. II. cap. I. pag. 229.

(l) Libr. cit. part. prior. cap. XIV.

lethalium numero habet (m). Accedit eodem locupletiſſimus teſtis Illuſtr. *de* HALLER, qui, *id quidem in conceſſo eſt*, inquit, *cerebelli vulnera magis eſſe lethalia, quam vulnera cerebri* (n). Hiſce etiam congruit *de* GORTER, teſtatum faciens, vulnera & vitia cerebelli cerebri plagis periculoſiora eſſe (o). Nec mihi vero finem dicendi facere integrum eſſet, omnes iſtos ſcriptores, qui cerebelli percuſſiones pronunciarunt funeſtas, hic allegare conaturo: evolvat, cujus intereſt plures cognoſcere, eorum monumenta; mihimet enim ſatis eſt annotaſſe, cerebelli læſiones majori eſſe periculo, quam cerebri vulnerationes.

§. XXXVII.

Neque quemquam crediderim facile hoc dubitaturum, ſi modo ea medullæ oblongatæ altius inſpexerit loca, ex quibus nervi vitales progerminant. Par enim quintum, quod binos plerumque ramos ex ſe generat, & nervo intercoſtali conſtituendo impendit, multis invicem diſtinctis fibris ex ipſis cerebelli pedunculis evidentiſſime provenit (p): Sextum vero, quod pariter ramum quemdam, a ſe propagatum, dicto jam intercoſtali nervo formando impertit, ab imo protuberantiæ annularis ſupra ſic nominata pyramidalia corpora (q), vel, quod tamen eodem recedit, auctore GARENGEOT, ab antica baſeos pyramidalis eminentiæ parte prodit (r). A duorum modo indicatorum parium ſurculis, in unum faſciculum colligatis, nervi intercoſtalis truncum naſci, res adeo eſt clara omniumque fere Anatomes peritorum oculis adeo teſtata, ut plura hoc loco de ea dici nihil attineat. Octavum denique par, quod, cranio exiens, intercoſtali nervo ſuo in itinere ad vitalia viſcera comes hæret, multis fibrillis ab intervallo corporum olivarium & pyramidalium oritur (s). Cum igitur eorum trunci nervorum, quorum rami ad vitales partes abeunt frequentiſſimi, tam proxime pedunculos cerebelli e medulla oblongata exeant: quid? quod quinti paris lacertuli, velut altiſſimis radicibus, in ipſis cerebelli cruribus ſeu pedunculis defixi ſint; ſimillimum utique vero videtur, vitalibus nervis copioſiores a cerebello, quam a cerebro, innexas eſſe fibras, ut in præſentia de iſtis taceam experimentis, a BOHNIO, VIEUSSENIO, PERRAULTIO & DRELINCURTIO adornatis, quorum auctoritati omnem fidem derogare ſummum nefas foret, quibus perſpicuum fuit, ea animalia, quorum cerebellum, ſalvo & illæſo relicto cerebro, laceratum fuit & deſtructum, ſtatim periiſſe, id quod non ſane unquam fieri potuiſſet, niſi major fibrarum copia a cerebello, quam a cerebro, vitalibus forent nervis attributæ.

§. XXXVIII.

Etſi vero adductis tantorum de arte medica meritiſſimorum virorum experi-

(m) Comment. in Boerhaavii aphor. not. a. ad §. 170.

(n) Libr. & volum. proxime adduct. not. cit. pag. 592. & 593.

(o) Compend. Medicin.

(p) Illuſtr. *de* Haller libr. cit. vol. II. not. g. ad §. CCLXIX. Vieuſſenius libr. cit. pag. 168. Zinnius Diſſet. laudat. part. I. §. VII.

(q) *De* Haller loco cit.

(r) Libr. cit. part. II. cap. IV. §. 15. lit. E. E.

(s) Zinnius Diſſert. & loco cit.

perimentis omnino fidem habeo; illud tamen me ſemper detinuit ſuſpenſum, an hæc animalia a deſtructo cerebello tam repente interierint, anne potius ab alia forſitan quadam cauſa, ſive ab horum experimentorum concinnatoribus fortaſſis prætermiſſa, ſive tam exquiſito examine, quam uſus fuiſſet, non perpenſa? Cum recentioribus experimentis, a Dn. CHIRAC, PETIT, ZINNIO & KAAV-BOERHAAVIO, (t) in ejuſdem generis animalibus vivis ἀκριβῶς ſuſceptis, manifeſte compertum ſit & deprehenſum, ea cerebello transfixo, diſcerpto, vel calvaria exturbato, haud quaquam actutum & confeſtim expiraſſe, ſed vitam per complures horas extraxiſſe. Quid? quod nec deſunt plura obſervata, a Medicis paſſim prodita, ubi cerebellum haud levibus vulneribus ſauciatum fuit, vulneratis nihilominus non ſibi ſolum ſuperſtitibus, ſed feliciter quoque ſubinde ſanatis. Ita VESLINGIUS teſtatum facit, Abyſſinum quemdam, ætate jam gravem, cujus cerebello vulnus, duorum digitorum latitudine, acinace fuerit inflictum, a ſe fuiſſe curatum (u). Sic quoque *le* MAIRE, Chirurgus quidam Argentoratenſium, aliquem ægrum, cui non minima pars occipitis cum notabili corticis cerebelli portione gladio fuerat dempta, feliciter ſanaſſe a PLATNERO celebratur (x). *La* MOTTE quoque exemplum cujuſpiam vulnerati narrat, cui occipitis os, lapidis ictu colliſum, ita deſedit, ut cruor, ſub eo & ſub dura meninge ex ruptis excuſſus arteriis, cerebello vim magnam intulerit, ex qua percuſſione ſaucius nihilominus ſine ulla ſuperveniente febre, quod maximopere mirandum, alioque malo ſigno, convaluit (y). Hinc quoque eſt, cur PLATNERUS ibidem loci contendat, eas, quæ occipiti incutiuntur plagas, majoris quidem periculi & diſcriminis eſſe iis, quæ ſincipiti accidunt, haudquaquam tamen propterea ſemper funeſti eventus (z).

§. XXXIX.

Neque iſta quadrupedia, in quibus VIEUSSENIUS, DRELINCURTIUS, PERRAULT & BOHNIUS ſupra indicata experimenta perpetrarunt, ſolius cerebelli excidio tam cito & ſubito ad ſui interitum ruere potuiſſe, id vel aliis obſervatis, in obſervatorum monumentis diſperſe annotatis atque obviis, haud ægre affirmari & oſtendi poſſe autumem. Senſuum enim fide exploratiſſimum eſt, ejuſmodi homines, quorum cerebellum fons & caput plurium longinquorum ſeu chronicorum fuit malorum, nihilo-ſecius ſubinde per multos non dies modo, ſed menſes etiam, quin annos, vitam duxiſſe, quantumvis perſæpe ſatis incommodam & miſeram. Ejuſmodi exemplum ægroti cujuſdam, cujus in cerebello poſt obitum abſceſſus, humore præternaturali ſcatens, fuit repertus, quo non obſtante, æger per biennium, ſymptomatibus quamvis atrocibus in dies excruciatus, vixiſſe fertur, affert BONETUS ex PAUVII *Obſervat. anatom.* (a) Similiter Pariſini cerebellum in ſcirrhum degeneratum in quodam puero deprehenderunt,

(t) Vid. impetum faciens Hipp. §. 326.

(u) Obſervat. anat. & epiſt. poſth. n. XIII. pag. 84.

(x) Inſtitut. Chirurg. ration. §. 547. pag. 344.

(y) Chirurg. Tom. II. pag. 322.

(z) Loco cit.

(a) Sepulchret ſ. Anatom. pract. libr. I. ſect. VII. Obſerv. V.

runt, qui per duos annos prius, quam de vita deceſſit, ſtupidus, cum diſturbatione omnium ſenſuum, vixiſſe legitur, percuſſu arteriarum quantumvis parvo, æquabili tamen, ut & reſpiratione languida & frequente manentibus. In aperto ejus poſt mortem capite cerebellum, cum dimidia medullæ oblongatæ parte, ſcirrhoſum fuit inventum [b]. Illuſtr. *de* Haller itidem in puella, nondum ſex annos conficiente, ingentem ſcirrhum, in quem omnis, qua corticalis, qua medullaris, cerebelli ſubſtantia mutata fuiſſe ſcribitur, nactus eſt [c]. Harderus quoque in puellæ cujuſpiam, aliquot ante diebus, quam fato conceſſit, vehementi cephalalgia detentæ, cerebello ternos ſcirrhos, tot globulorum ſpeciem digitis contrectantibus præbentes percipiendam, quorum unus magnitudine nucem æquavit unguentariam, offendiſſe commemoratur [d]. Nec multum his abludit obſervatio a Dn. Brisseo annotata, ubi durus quidam tumor, columbæ ovo æqualis, in cerebelli latebris occultatus latuiſſe proditur [e]. Ejuſdem fere cenſus iſta ſunt obſervata, quæ in *Ephemerid. Natur. Curioſor.* relata leguntur, ubi cerebelli compages in aliquo puero hydrocephalico indurata, & cum craſſa meninge concreta, animadvertebatur [f]: in altero autem ſubjecto cerebellum putrefactum fuiſſe & compluribus acinis refertum, celebratur [g]. Notatu quoque digna videtur illa hominis epilepſia impliciti hiſtoria, a Pariſinis mamoriæ mandata, cujus in cerebello verum quoddam os, totius pollicis longum, & dimidii latum, alte defixum hæſiſſe perhibetur [h].

§. XL.

His illa quoque obſervatio venit ſubjungenda, cujus prope fuiſſem oblitus, quam Dn. Petit in milite quodam deprehendit, cujus cerebellum ſiniſtrum plumbeo globulo, bombarda emiſſo, ita fuit trajectum, ut lobum cerebri ſiniſtri poſteriorem intraverit, qui demum præterlapſis quadraginta tribus horis, a tanta & tam perniciali ſauciatione, ex hoc vulnere mortuus eſt, reſpiratione hoc temporis non ſalva ſolum & ſuperſtite exiſtente, ſanitatique convenienter alternare pergente; ſed corde etiam atque arteriis naturaliter nec interrupte micantibus; quid? quod ſentiendi inſuper facultate omnibus corporis partibus integra ſervata atque intemerata [i]. Quæ etiam hiſtoria cum laudatiſſimo huic viro miratu digniſſima, atque adeo omni fidei abſona, quin etiam adoptatæ huc uſque ſententiæ, qua cerebelli vulnera ad unum omnia ſtatim & continuo percuſſis indeclinabilem acciere mortem & dicuntur, & putantur, e diametro contraria videretur, potiſſimum in cauſa fuit, cur poſtmodum varia experimenta, a nobis ſupra jam ſignificata, in vivis canibus celebraverit, quo iis ipſe fieret certior, atque aliis quoque liquidius pernoteſceret, quid & quantum cerebello, in actionibus vitalibus & naturalibus expediendis, veniat vindicandum? [k]. Ac profecto vix ullius eſſet

(b) Hiſtoire de l' Academ. Royale des ſciences, de l' ann. 1705. No. 13. pag. 56.
(c) Zinnius Diſſert. allegat. part. II. §. I. pag. 35.
(d) Apiar. Obſervat. pag. 238.
(e) Obſervat. III. pag. 27.
(f) Decur. III. Ann. IV. pag. 148.
(g) Decur. II. Ann. IX. pag. 429.
(h) Hiſt. de l' Academ. Royale des Sciences, de l'ann. 1737. Hiſt. 8.
(i) Lettre II. a un Medecin.
(k) Ibidem.

ſet negotii, compluribus inſuper aliis auctoritatibus & teſtimoniis, ſenſuum & obſervationum fide ſubnixis, teſtatum facere, tantum abeſſe, ut vulneratum cerebellum e veſtigio ſauciis vitæ jacturam ſemper afferat, ut potius idem, gravius ſubinde affectum atque adeo variis morbis corruptum, nihilo magis ægrotos haud inſolenter ſatis diu in vivorum numero reliquerit, ſi modo mihi vacaret in hoc differendi argumento eſſe longiori. Ne cui vero in opinionem veniat, dicis gratia me hæc tantum cauſſari, nec extare in obſervatorum libris plura hujuſmodi obſervata, quibus id evincere poſſem, ſubnectere hoc loco placet illud exemplum, quod Bonetus refert de adoleſcente ab alto cadente, unde in capite percuſſus fuit cum fractura & depreſſione cranii, qui denique undecimo ab illo caſu die obiit, cujus in capite diſſecto, præter meningum inflammationem, cerebellum corruptum fuit inventum. Hoc vero omnium maxime mirandum eſt, quod nunquam febricitaſſe, neque deliraſſe, celebretur [l]. De infantibus ſine cerebro & cerebello natis, qui nihiloſecius per aliquot dies, & Zacuto *Luſitano* referente, per triennium [m], vitam egiſſe notati ſunt [n], nihil hic dicere attinet.

§. XLI.

Ut itaque ad propoſitum, unde paululum declinare operæ pretium mihi fuit viſum, redeam, cum jam ex tot tamque præclaris experimentis, in vivis beſtiis a tam multis & ſpectatæ integritatis Auctoribus adornatis, imo etiam ex adductis obſervationibus, in hominibus ſumma ἀκριβέια inſtitutis, omni luce clarius eluceat, vitales & naturales corporis functiones nequaquam illico, læſa quomodocumque vel diſcuſſa cerebelli compage, ceſſaſſe atque omnino interiiſſe, ut pleriſque medentium etiam nunc perſuaſum eſt, ſed per complures continuas horas in aliquibus animalium, in aliis vero per multos continuos dies, imo vero ſubinde annos, ſalvas fuiſſe ac ſuperſtites, quid? quod in nonnullis nec a naturæ quidem ordine receſſiſſe; nemo non evidentiſſime inde perſpiciet & cognoſcet, haudquaquam ſoli cerebello primarias partes & præcipuas in motibus vitalibus & naturalibus exſequendis concedi poſſe, ſed præter cerebellum alias quoque inſuper corporis eſſe partes ſtatuendas, quæ, illo utcumque vitiato vel gravioribus affecto vulneribus, aut liquato etiam & deficiente, quemadmodum hoc in pleriſque infantum, qui ſine cerebro nati Auctoribus ſcribuntur, contigiſſe videtur (o), interea temporis munus & vicem cerebelli obeundo, vitalibus partibus movendi vim & potentiam ſubminiſtrant; alias de animali vita conclamatum foret, niſi hoc temporis ex alio fonte liquidi nervei rivus in commemoratas deduceretur partes. Nos itaque neque pœnitebit neque pigebit hoc loco vel iſtas ſcaturigines & fontes, quoad id fieri attinet, circumſpicere, ex quibus, præter cerebrum & cerebellum, liquidi nervei rivi ad vitalia viſcera decurrunt. His quippe cognitis, cuique erit expeditiſſimum dijudicare, a quibus cerebri partibus maximum vitæ humanæ pendeat momentum.

§. XLII.

(l) Libr. citat. libr. IV. ſect. XII. obſerv. IX.

(m) Prax. medic. admirand. libr. I. obſerv. V.

(n) Vid. Ephem. natur. curioſor. dec. I. ann. III. obſerv. 179. Miſcell. med. phyſ. Gall. ann. III. pag. 54. Schulzius Diſſert. de infante ſine cerebro nato.

(o) Beat. Schulzius adduct. Diſſertat.

§. XLII.

Quoniam itaque hactenus ſenſuum fide & teſtimonio dilucide & perſpicue expedivi, cerebello ſoli, tametſi illud magnam quaſi ſuo jure ſibi vindicet partem vitalium functionum, haudquaquam tamen priores & primas in his iiſdem exſequendis & conficiendis deferri, nec cerebro ſtricte accepto eas tribui poſſe, utpote quod longe minorem commemoratarum actionum partem ducit ſuam; præter ἐγκέφαλον vero & cerebellum nihil aliud, niſi medulla oblongata, intra cranium oculis noſtris ſe offert conſpiciendam: non alienum erit nec injucundum curatius perquirere, an fortaſſe & quouſque oblongæ medullæ præcipuæ partes & potiſſime in negotio vitali adminiſtrando atque expediendo conveniant? Namque omnium fere Medicorum, qui de lethiferis plagis aliquid litteris conſignatum reliquerunt, judicia & ſententiæ in eo concordant, hujus medullæ vulnera, quoquo pacto illata, præſertim ſi magna fuerint, & ad ejus pertigerint interiora, in cenſum læſionum per ſe lethalium eſſe referenda (p): quia medullares fibræ, ſeu canaliculi univerſi, tum a cerebro, tum a cerebello, in oblonga medulla, tanquam in centro ſeu communi trunco, concurrunt, qui deinde ſenſim ſenſimque inter ſe conjuncti velutque in exiguos faſciculos compacti, ex oblonga medulla progerminando nervis iſtis, quos ex hac medulla natos videmus, primordia dant ſive principia, quemadmodum id jam ſupra uberius fuſiuſque explicatum dedi. Unicuique igitur ex iis, quæ ibidem de nervorum origine ex hoc medullari caudice relata ſunt, cognoſcere proclive erit, non fieri poſſe, ſi hæc medulla magnis vulneribus, ſive punctim, ſive cæſim aliave ratione inflictis, fuerit ſauciata, quin multi fibrarum manipuli perſecentur, unde latici nerveo, in cerebri & cerebelli cortice a ſanguinis conſortio ſegregato, via illos nervos ſubeundi, ad quos deciſæ iſtæ fibræ pertinent, intercluditur. Jam vero cum ex ſuperioribus conſtet, truncum intercoſtalis nervi, cujus propagines totius corporis viſceribus intextæ advertuntur, ſuum a paribus ſexto & quinto, quæ utraque ex oblonga medulla pullulant, ducere initium, item par vagum, cujus rami pariter per multa thoracis & abdominis viſcera ſparguntur, indidem quoque oriri: perſpectu erit facillimum, diſſectis vel laceratis horum nervorum radicibus, in oblonga medulla deſitis & fixis, animalem vitam (cum maximum vitæ momentum a ſolis his nervis pendeat,) in extremo periculo & diſcrimine eſſe verſaturum.

§. XLIII.

Verum enim vero ſi iſta experimenta, quæ laudato D. ZINNIO in viventibus canibus fuiſſe dixi crebrius celebrata, exquiſitiori examine perpendamus, liquido apparebit, non fuiſſe ullum horum animalium, quorum vel cerebrum, vel cerebellum ictibus perforatum eſt aut alio pacto dilaniatum, cujus oblongata medulla his experimentis non ſimul pertuſa fuiſſet gravique vulnere confoſſa, animalibus ejuſmodi nihiloſecius per multas horas, imo vero dies, inflicto vulneri ſuperviventibus, nec ſenſuum quidem uſum ſubinde amittentibus. Primo enim experimento inflictus ictus per lævum cere-

(p) Welſchius libr. cit. cap. III. pag. 48. Bohnius libr. cit. ſect. II. cap. I. pag. 228. illuſtr. *van* Swieten libr. cit. Comment. in §. 170. pag. 253.

bri ventriculum & ſiniſtrum corpus ſtriatum ad cranii baſim penetraſſe fertur [q]: altero autem experimento incuſſum vulnus per thalamos nervorum opticorum, qua parte in ventriculis ſuperioribus ſe invicem contingunt, deſcendiſſe obſervatum eſt [r], id quod etiam pari fere modo in tertio experimento contigiſſe ibidem legitur relatum [s]. Quarto experimento laudatus Auctor, præter calloſum corpus, thalamum nervorum opticorum dextrum foramine pertuſum deprehendit [t]. Nec diſſimili ratione idem hic Vir doctiſſimus in quinto experimento pedem hippocampi, & ſubtus hærentem thalamum nervorum opticorum dextros, vulnere transfixos invenit [u]. Sexto denique experimento, quo totum cerebrum, a medulla oblongata reciſum, ex calvariæ ſinu extraxit, nec ita multo poſt cerebellum ſimillima ratione, quam celerrime potuerit, cranio evulſit, cordis & reſpirationis motus nihilominus etiam nunc ſuperſtites eſſe animadvertit [x]. Hiſce igitur tam pluribus, tamque egregiis experimentis, unicuique fore ſatis perſpicuum exiſtimem, nec vitalium partium nervos a ſola oblonga medulla eſſe deducendos; quia hujuſmodi animantibus nec a tanta ejus læſione ſeu vulneratione vitales functiones interiiſſe, ſed multas horas, atque adeo identidem dies, etiamnum ſuperfuiſſe fuerunt ſpectatæ. Unde ipſe hujus Diſſertationis Auctor, ex hiſce adductis in medium experimentis, juſtiſſima ratione conficit, nec ab hujus quidem partis vulnerationibus tam repentinam ſauciatis evenire mortem poſſe, quam pleriſque medentium perſuaſiſſimum eſt; ita enim, ut propriis ejus verbis utar, loquitur: *Cum in omnibus meis experimentis non corpus calloſum ſolum, ſed præter illud aliæ quoque partes, inprimis vero ſemper medulla oblongata, fuerint vulneratæ, inde quoque colligi poſſe puto, vulnera hujus partis, modo contingant ſine magna effuſione ſanguinis, non tam ſubito eſſe lethalia, uti aliis viſum fuit* [y].

§. XLIV.

Neque deſunt aliorum primi ordinis Medicorum obſervata, plura ſi requiſiveris, quibus compertum eſt, medullæ oblongatæ ſauciationes & vitia minime tam repente mortales de medio tollere, quam adhuc plerorumque fert opinio. *Abraham* enim KAAV-BOERHAAVE itidem varia variis in canibus tentavit experimenta, eventu fere iis, quos antea narravimus, ſimillimo. Adegit quippe ſtylum per magnum oſſis occipitis foramen ea directione, ut, medullam oblongatam lædens, pertigerit ad cerebellum, cerebro inoffenſo relicto. Quo effecto, canem, ſtylo ita intus hærente, vinculis exſolutum dimiſit, qui ſaliit per conclave cadens, ſubſultu autem erectus iterum decidit (z). Paria experimenta in compluribus quoque aliis beſtiis, quorum medullam oblongam eodem modo laceravit, ſe pari exitu inſtituiſſe docet, vitalibus motibus ſatis diu ſubinde perſiſtentibus [a]. WEPFERUS quoque

(q) Diſſert. cit. pag. 4.
(r) Ibidem.
(s) Loco cit. pag. 5.
(t) Eod. loco.
(u) Ibidem pag. 6.
(x) Adduct. loco.
(y) Diſſert. citat. part. I. §. XIV.
(z) Libr. cit. qui inſcribitur: impetum faciens dictum Hippocr. cap. VII. §. 327. & 328.
(a) Ibidem.

quoque auctor eſt, in recens natis animalibus, capite detruncato, nihilo minus cordis motum per aliquot horas ſuperfuiſſe (b). Nec difficile foret ejuſdem ſortis experimenta complura huc adducere (c), niſi ſermonem meum longius metuerem excurſurum, quam decrevi. Præter hæc vero extant multa alia in Obſervatorum ſcriptis eorum exempla, quorum medulla oblonga chronicis malis devaſtata fuit, vita nihilo ſecius hujuſmodi ægrotis ſatis diuturna exiſtente. In quo cenſu iſta eſt hiſtoria, quam Dn. *la* PEYRONIE memoriæ prodidit, de tumore quodam duro, magnitudine ovi gallinacei, ventriculum quartum obſidente, qui ſimul cerebelli locum occupabat, ægroto non ſatis diu ſolum ſuperante, ſed nec mentis quidem & ſenſuum uſum perdente, quid? quod nec reſpirationis & pulſus quidem turbam ſeu mutationem inde perſentiſcente [d]. Ex iſto etiam exemplo, a Pariſinis obſervato, cujus jam ſupra memini, ubi in pueri capite cerebellum cum dimidia medullæ oblongatæ parte poſteriore fuit ſcirrhoſum deprehenſum, perſpicuum eſt, vitam homini utique ſatis eſſe diuturnam poſſe, medulla hac quantumvis graviter affecta: nam puer hic per duos annos vixiſſe, dumtaxat ſtupidus, narratur [e]. Nunnulla quoque iiſdem hiſce Auctoribus notata illorum hominum exempla invenies, qui feliciter ſanati ſunt, quamvis oblonga medulla plumbeo globulo, per ſuperiorem orbitam cerebrum ingreſſo, graviter fuerit læſa (f). De compluribus iſtis obſervationibus, paſſim in rei medicæ ſcriptorum monumentis, quæ typis evulgata extant, occurrentibus, ubi abceſſus, ulcera, aliaque id genus in cerebri ventriculis latitantia, oblongam medullam, alte atque late ſerpendo & cuniculos ſubinde agendo, abſumpſiſſe traduntur, vitalibus actionibus nihil quicquam damni inde capientibus, hoc loco aliquid dici neque attinet, nec vacat.

§. XLV.

Qua quidem ratione cum experimentorum atque obſervationum teſtimoniis jam abunde evictum dediſſe arbitrer, nec oblongam medullam, in nervis cum vitalibus partibus communicandis, præter cerebrum & cerebellum, aliquid habere præcipui; nihil alias vero amplius occurrat, ex quo nervorum ſtamina exoriri queunt, præter medullam ſpinalem: nullum quoque dubium eſt, quin vitalibus pariter ac naturalibus functionibus expediendis inſervientes nervi ex hac multo frequentiores prodeant, quam ex cerebro latius ſumpto. Nec a nobis Viros in medendi doctrina primarios diſſidere comperio. Illuſtris enim *de* HALLER verbis ita prodit teſtatiſſimis: *Ego accuratius recenſitis experimentis diſcedere cogor etiam a modeſtiori Ridleyo, cum & cerebri ſolius vulnera non raro cito lethalia eſſe, & cerebelli læſiones non ſemper lethales, & medullæ ſpinalis vulnera quam certiſſime funeſta reperiam: unde conficio, egregie conſentiente Anatome, nervos vitales cordis, ventriculi, inteſtinorum, cætera, a ſpinali inprimis medulla provenire. Nam pauxillum eſt, quod ex capite octavum par & intercoſtalis nervus afferunt, cum ad nervos viſcerum vitalium fere viginti ſeptem robuſtæ radices a ſpina dorſi accedant, unde nervus in-*

R 2 *terco-*

(b) Hiſtor. de Cicuta aquat. pag. 90.

(c) Kaav-Boerhaave libr. & cap. cit. §. 331. Boylæus de utilitat. Philoſ. experim. pag. 114.

(d) Memoires de l'Academie Royale des Sciences de l'annèe 1741. page 208.

(e) Ibidem. de l'ann. 1705. n. 13. pag. 56.

(f) L'Acedemie Royale de Chirurgie page 312. ſeq.

tercoſtalis evidenter in thorace & abdomine, quam in collo, major eſt (g). Quibus verbis nihil obſcurum, nihil inſolens, nihil a veritate alienum ineſſe, lubentiſſime annuet, curatius penſitaturus ſummam iſtam trunci intercoſtalis exilitatem & teneritatem, a fili cujuſpiam craſſitie haud multum abludentem, qua in primo ſuo ortu atque itinere per canalem arteriæ carotidis utitur (h) ubi ex pauxillis eſſe concinnatus ſpectatur fibris, certe nihil omnino unquam ſuffecturis proſpiciendo tot tantiſque viſceribus, nedum univerſis corporis partibus, niſi in ſuo per collum, thoracem & abdomen deſcenſu, inter ſingulas quaſque propemodum vertebras, complures ſurculos, ex ſpinæ nervis egerminantes, reciperet (i); quocirca etiam non mirum eſt, hujus nervi caudicem infra multo eſſe craſſiorem, quam ſupra in collo: prout enim ipſe truncus intercoſtalis, e ganglio cervicali ſuperiori exiens, deorſum fertur, ſenſim ſenſimque craſſeſcit, id quod nervorum omnium naturæ repugnat, utpote in origine ſemper craſſiorum, in progreſſu autem decreſcentium.

§. XLVI.

Ne vero hiſce ramis proſequendis, quibus intervenientibus intercoſtali nervo mutuum eſt cum omnibus ſpinæ nervis commercium, potiora iſta, quæ mihi ſuperſunt proponenda, neglexiſſe videar, illas dumtaxat propagines, quæ a cervicalibus nervis intercoſtali inſeruntur, hic loci leviter tranſiturus ſum, quippe quas omnium præcipue vitalibus partibus implicari veroſimillimum eſt: quia cordis & pulmonum nervi utplurimum a cervicali inferiori & thoracico ſuperiori gangliis proficiſcuntur. In numero itaque cervicalium, qui ſocietatem cum intercoſtali coëunt, potiſſime primum, alterum & tertium, ut & ſextum & ſeptimum paria eſſe deprehenduntur, ut a quorum ramis anterioribus coſpicui ſurculi trunco intercoſtali committuntur. Superiorum trium cervicalium ſoboles ganglio colli ſuperiori, aliquibus *olivari* dicto, maximam partem adnaſcuntur; duorum autem inferiorum ſurculi inferiori cervicali & primo thoracico gangliis inoleſcunt (k). Videas igitur, quare intercoſtalis truncus, cum ei tam luculenta fibrarum nervearum acceſſio a ſpinali medulla facta ſit, jam in collo in majus augeſcat (l), quamque ob cauſam nunc vitalibus partibus & copioſiores, & conſpectiores impertire nervos valeat. Præter hunc intercoſtalem nervum iſte etiam commemorandus venit, *vagus* qui appellari ſolet, itidem vitalibus viſceribus ramos quoſdam largiens, de quo hic tantum meminiſſe ſatis erit, eum ſuo in decurſu per collum (quemadmodum ego id αὐτόπτης aſſeverare poſſum) ganglio nervi intercoſtalis olivari arctiſſimis nexibus copulari, totoque itinere hinc & illinc cum ramis trunci intercoſtalis communicare. Et quanquam vel hic poſterior nervus varios ramos vitalibus viſceribus implicat, tamen nec hi ſuppeditarent dictis modo partibus, tam nervoſe efficaciterque movendis, quam, ut mortalibus vita maneat diuturna, neceſſe foret, maxime cum

(g) Libr. adduct. volum. IV. not. a ad §. DC. pag. 592. ſeq.

(h) Winslovius Expoſit. anatom. de la ſtructure du corps humain, Tom. III. Trait. des nerfs. §. 367. *A* Bergen Diſſert. de nervo intercoſt. §. 8. vid. figur. in calce Diſſ. adject. litt. A A.

(i) Winslovius libr. & Tom. cit. §. 363. *de* Haller libr. cit. vol. II. not. d. ad §. CCLXXX.

(k) Idem eod. loc §. 384.

(l) Idem loc. cit. §. 376.

cum cordis machina longe pauciores ab hoc nervo, quam ab intercoſtali, obtineat. Quomodo tandem dorſales & lumbares nervi, & quibus nexibus caudici intercoſtali aſſocientur? Cum id jam ab aliis planius ac plenius expoſitum ſit, quam ut a nobis, hoc loco illud repeti tædioſe, poſtulari queat, ex induſtria prætermitto.

§. XLVII.

Deinde huic noſtræ ſententiæ argumento eſſe vix ullo alio teſtatiori poſſunt infantes illi, qui vel ſine cerebro in lucem editi, vel jam nati, eo privati eſſe celebrantur, vita ipſis aliquando ſuperſtite, imo etiam, Obſervatorum teſtimonio, ſubinde per aliquot menſes atque adeo annos permanente. Cujuſmodi exemplum offert KERCKRINGIUS de puero, quem, hydrocephalo affectum, menſes circiter quinque vixiſſe ante, quam obiit, perhibet, cujus in capite nihil cerebri, ſed hujus loco aquam mucoſam reperit (m). RUYSCHIUS vero auctor eſt, tres diverſos ſe tenere humanos foetus, ſine ullo cerebro natos, quorum calvaria ne cavitate quidem prædita, ſed penitus oſſea fuit (n). Ejuſdem fere generis hiſtoriam quoque deſcriptam reliquit, Vir, cum viveret, inuſitatæ litteraturæ & eruditionis conſummatiſſimæ, beat. SCHULZIUS, de infante bene conformato, & quoad totum corpus, bene habito, qui mortuus fuit natus, cujus in cranio aperto neque cerebri, neque cerebelli, nec medullæ oblongæ quicquam, præter limpidum ſerum quoddam, deprehenſum eſt, ſola ſpinali medulla integra & naturaliter conſtituta (o). Nec quicquam negotii foret, complura alia hujuſmodi exempla ſine cerebro viventium adducere, ni brevis eſſe vellem. Atque etiamſi ejuſmodi infantibus, qui hydrocephalo fœdiſſime deformati fuerunt, univerſum cerebrum non ita fuiſſe colliquefactum Obſervatoribus ſcribatur, quin fere ſemper quantulacumque ejus portio, quamvis de priſtina ſua facie indolequ mirum in modum mutata, atque ingenti aquarum vi & mole circumfuſa, ipſis in cranio reliqua foret deprehenſa: tamen ea in tam arctiſſimum ſpatium compulſa, tam deturpata tamque evanida plerumque fuit obſervata, ut ſuo muneri obeundo atque exequendo, niſi omnino inepta, certe tamen minus idonea extiterit (p). Quomodo hujuſmodi fœtus in utero, vel jam lucis uſura fruentes, vitam cenſeas agere potuiſſe, niſi ſuſcipias, tantum liquidi nervei ex ſpinali medulla, hoc temporis, ad partes vitalibus & naturalibus functionibus conſecratas, per nervos indidem emiſſos veniſſe, quantum hiſce actionibus utcumque expediendis ſuffecerit; præſertim cum, ſenſuum fide & teſtimonio, ſola ſpinæ medulla a labe & vitio immunis atque illibata hujuſmodi miſellis dumtaxat relicta fuerit ac reſidua. Neque id obſcurum fuit atque incognitum b. SCHULZIO, diſertiſſime planiſſimeque ſcribenti: *Clarius dicam, quid ſentiam in hac re. Dum cerebrum, cerebellum ac medulla oblongata, quantum ejus intra cranium eſt, fuerunt abſumpta & colliquata, oportuit ſane nobilium nervorum, qui par vagum conſtituunt; & tantas in viſcerum muniis recte exſequendis partes ſuſtinent, uſum* cor-

(m) Obſervat. anatom. XLVI.

(n) Adverſar. anat. medic. chirurg. Decad. I. Obſ. VIII.

(o) Diſſertat. cit. pag. 8. & ſeq.

(p) Tulpius Obſerv. medic. libr. I. cap. XXIV. Zacutus *Luſitanus*, prax. medic. admirand. libr. I. Obſerv. V. Bonetus libr. cit. libr. I. ſect. XVI. Obſerv. XIV. pag. 385. & in additament. Obſerv. XI. & XII. pag. 394. & ſeq.

corrumpi. Et cum intercoſtalis prima initia etiam ſint intra calvariam: idem utique fatum habuerunt. Quoniam autem inter par vagum & intercoſtale crebræ ſunt communicationes: & intercoſtali ex nervis ſpinalibus, circa ſingula vertebrarum internodia, rami accedunt & implantantur: vero mihi ſimillimum videtur, per has vias factum fuiſſe, ut partes non omnino caruerint omni a nervis invehendo fluido, quanquam parcius & malignius id acceperunt, quam factum fuiſſet, ſi omnia integra manſiſſent (q). Neque diſſentit alter ſimilis exiſtimationis & dignitatis teſtis, Illuſtr. *de* HALLER, qui itidem aperte fatetur, cerebri morbos & deformationes id dumtaxat evincere, dari vitam quantumvis minimam, & poſſe eam ſupereſſe mortalibus vel cum maximis viſcerum principum morbis (r): & aliquanto poſt pergit, in pleriſque iſtis exemplis, quibus cerebrum in infantum calvaria deſideratum fuit, ſolam medullam ſpinalem, cordis, pulmonum reliquorumque vitalium viſcerum nervis liquido nerveo implendis, hacque via dictis nunc partibus rigandis, ſuppeditare potuiſſe (s).

§. XLVIII.

Ipſa poſtremo experimenta atque obſervata omnium velut oculis faciunt teſtatiſſima, medullæ ſpinalis nervos in motibus involuntariis perpetrandis primas & potiores, præ cerebri, habere partes. SENNERTUS hujus rei nobis perhibet teſtimonium, narrando, lanium quemdam ſibi fuiſſe cognitum, qui boves mactaturus, eos non ſecuri, ut alias fieri ſolet, percuſſiſſet, ſed exiguum cultellum, qua parte caput colli vertebris annexum eſt, in ſpinalem adegiſſet medullam; unde iſti quaſi attoniti ſtatim concidiſſent (t). Idem quoque hic Auctor ſimilis cujuſdam meminit experimenti a BOHNIO etiam frequentius adminiſtrati, pro enecandis ſine magno ſtrepitu canibus, exercitiis anatomicis deſtinatis (u), dum ſcilicet acus major aliudve cuſpidatum inſtrumentum inter os occipitis & vertebrarum cervicis primam, aut primam inter & ſecundam, eorum medullæ ſpinali profunde fuit infixum, illos poſt aliquot epilepticas concuſſiones mox attonitos ſuccidiſſe fuiſſe ſpectatos, medulla hoc in puncto quamvis exili vulnerata. Sic quoque jam antiquitus, eos boves, GALENUS notavit, ſtatim eſſe collapſos vita occidente, quorum ſpinalis medulla in origine fuit icta ac læſa (x). Illuſtr. *de* HALLER quoque ex DAMPIERI Itinerario tradit, Braſilianorum eſſe moris, ut boves mactaturi, acuto ferro, in cervicis ſpinali medulla alte defixo, eos occidant, unde ſtatim conciderent mortui (y): quod idem multoties quoque meiſmet oculis in Ruſſia, ubi ſimillimus mos boum mactandorum invaluit, comperi. Illuſtr. *van* SWIETEN quoque teſtis eſt, in junioribus canibus idem celebratum eſſe experimentum pari ſemper eventu (z). Id quod etiam laudatus *de* HALLER non de canibus ſolum, ſed de piſcium etiam gene-

(q) Diſſert. citat. §. XVIII. pag. 25.

(r) Libr. adduct. Volum. II. not. a. ad §. CCLXXXVIII. pag. 610.

(s) Ibidem pag. 612.

(t) Lib. cit. Tom. III. lib. V. part. IV. cap. 3. p. 371. Item Galenus. de Hippocr. & Platon. placit. lib. II. cap. 4. in fine Charter. Tom. V. p. 97.

(u) Libr. cit. ſect. I. pag. 70.

(x) Libr. de Hipp. & Plat. decr. libr. VII. cap. 3.

(y) Libr. cit. Volum. IV. not. a. ad §. DC.

(z) Libr. adduct. Comment. in §. 170. Aphor. Boerhaavii not.

genere confirmat, quippe qui vulnerata ſpinali medulla omnes pereunt (a).

§. XLIX.

Enim vero vel iſta exempla, quæ de ſpinalis medullæ vulnerationibus atque offenſionibus, litteris conſignata, in Medicorum ſcriptis occurrunt, ad unum fere omnia in eo congruunt, vix quemquam vivum evaſiſſe, cui ſpinalis medulla potiſſimum ſuperna in parte percuſſa fuiſſet atque eliſa. Sic Schneiderus repentina morte eos occubuiſſe cognovit, quibus proceſſus oſſis occipitis condyloides de cavitatibus primæ colli vertebræ dimoti fuerunt ac depulſi. Id quod etiam hominibus eveniſſe, prima vertebra atlante, ab altera, epiſtrophæo dicta, diſcedente, Mauchartus teſtatum facit (b). Quanquam is ruſticus plurimos dies ſupervixiſſe Boneto dicitur, qui ex arbore decidens cervicis vertebram ſecundam prope atlantem habuit luxatam, antequam hac luxatione ſit extinctus: ipſe tamen hujus obſervationis Auctor, qui Panarolus eſt in *Pentecoſt. II. Obſerv. 26.* non diffitetur, alios, ſimili vertebrarum luxatione affectos, brevi temporis ſpatio ſe vidiſſe mortuos (c). Neque vero multi ſudoris eſſet complura hujuſmodi exempla, ex Obſervatorum locuplete penu deprompta, in medium proferre, quibus abunde conſtitit, quam triſtiſſimi, læſionis, medullæ ſpinali illatæ, ſemper fuerint exitus, ſi hic exempla coacervare animum induxiſſem, nec jam hodie apud omnes in confeſſo foret, graviores hujus partis percuſſiones per ſe lethalibus eſſe annumerandas. Nam Medicorum princeps & parens, Hippocrates, ſpinalis medullæ vulnera jam inter lethalia declaravit (d), cui alter teſtis ſuccedit, *Corn.* Celsus, pariter hujus medullæ ſauciationes inſanabilibus accenſens, ex quibus homo ſervari nequit (e). Nec abludunt illis Fallopius (f) & Forestus, *ſi ſpinalis medulla*, ajens, *vulneretur ad ſui principium, neceſſario ſequetur mors* (g). In quam eamdem quoque ſententiam loquitur Welschius, quod ſpinalis medullæ vulnera ſimpliciter & abſolute lethalia eſſent, præſertim ſi in ſuperiore parte contingant (h). Ipſe quoque Illuſtr. Vir *van* Swieten his, qua graviſſimis, qua veriſſimis innuit verbis; *Ex notabili autem læſione medullæ ſpinalis ſuperioris evaſiſſe aliquem, quantum novi, non conſtat ullis obſervatis* (i). Cujus etiam ſententiæ itidem Illuſtris *de* Haller his præclaris ſubſcribit verbis: *Satis ita puto apparebit, cerebelli vulnera & vitia magis periculoſa eſſe vulneribus cerebri, minime vero perpetuo cordis motum ſupprimere vitamque. Sed de medullæ ſpinalis vulneribus nullum dubium eſt, quin maxime funeſta ſint* (k). Quam ergo tam funeſti exiſtimaveris tamque triſtiſſimi exitus, qui ſpinalem medullam, ſi in ſui principio intra colli vertebras quoquo pacto fuerit læſa, ſemper manet, veram cauſam; & unde eam dedu-

(a) Ibidem pag. 595.

(b) Diſſert. de Hern. incarcerat. Coroll. I.

(c) Libr. citat. libr. IV. ſect. VI. Obſerv. I.

(d) De morb. libr. I. Charter. Tom. VII. p. 532. & Prorrhetic. libr. II. cap. II. Charter. Tom. VIII. pag. 819.

(e) Libr. V. cap. 26.

(f) De vulner. in genere, cap. IV.

(g) Obſervat. Chirurgic. libr. VI. Obſerv. IV. in Schol. & libr. VIII. Obſerv. IV. in Schol. item. lib. IX. Obſerv. III. in Schol.

(h) Libr. citat. cap. III. pag. 48.

(i) Comment. & loco cit. pag. 254.

(k) Libr. citat. Vol. IV. not. a. ad §. DC. pag. 594.

deducendam autumaveris, huic medullæ primas & præcipuas in vitalibus functionibus adminiſtrandis abjudicaturus?

§. L.

Qua quidem ratione cum tot, tantis tamque certiſſimis rerum atque experientiæ teſtimoniis, SCHULZII & HALLERI, Virorum in medendi ſcientia facile principum, ſuffragatione inſuper ſubnixis, omnium velut oculis pateat, ex ſpinali medulla iſtos nervos, qui vitalibus & naturalibus corporis viſceribus ſenſum & motum præſtant, longe frequentiores, quam ex cerebro latius ſumpto, exeuntes ad dictas modo partes pertingere: unicuique promptiſſimum jam erit perſpicere, ſpinalis medullæ præcipuas atque adeo primas eſſe in vitalibus & naturalibus negotiis conficiendis & continuandis partes; cerebello autem cum oblonga medulla ſecundas, & cerebro preſſe dicto tandem tertias. Supra enim uberius expedivi ac fuſius, univerſos ex oblonga medulla emergentes nervos, & a cerebro, & a cerebello fibris condonari; ſed illos, qui ibidem orti ad corporis capiti ſubjectas contendunt partes, paucioribus a cerebro, copioſioribus vero a cerebello adornari, vero eſſe ſimillimum. At vero cum, horum nervorum, velut nervi vagi & inprimis trunci intercoſtalis, magna eſſet gracilitas atque exilitas, conſentaneum eſſe, eos ſolos minime eſſe ſuppeditaturos in vitalia viſcera tantum nervei liquidi invehendo, quantum ſatis eſt ad ea juſtis motibus cienda & agitanda, niſi ſuo in itinere complures nervorum cervicalium propagines ſibi adjungerent ſocias, quippe quarum partes in hiſce viſceribus movendis præcipuæ eſſent. Rem vero ita ferre, tum pluribus experimentis tum practicorum obſervatis uſque adeo dilucide & perſpicue me expediſſe mihi perſuaſum eſt, ut neminem facile futurum eſſe putem, qui hoc in dubium incertumque ſit vocaturus. Quoniam itaque de *cerebelli*, *& oblongatæ medullæ læſionibus* hactenus demonſtratum dedi, eas ſubinde *non tam repentinam* vulneratis arceſſere *mortem*, quam huc uſque pluribus medentium fuit perſuaſiſſimum, quid? quod nonnulla ipſius cerebelli vulnera, etiamſi cum jactura ſubſtantiæ ejus corticalis conjuncta, interdum tamen feliciter perſanata fuiſſe; nihil amplius reſtat, quam ut de *cerebro* etiam *preſſe & anguſte ſumpto*, quod ego mihi, *de ſanabilibus* ſubinde *cerebri* dicturus *vulnerationibus*, conſulto extremum propoſueram, planius magiſque perſpicue expediam, nec ejus plagas ſauciatis ſemper lucis uſuram eripere.

§. LI.

Quoniam vero nulla re homines ad conſentiendum facilius, niſi experimentis, argumentis omni luce clarioribus, ducuntur, non alienum erit nec injucundum, nonnulla, a Viris magnam ſui famam gloriamque in medendi doctrina conſecutis, in viventibus animalibus celebrata, in medium proferre, quo iis evidentius liqueat, nec a cerebri labe & ruina animantibus tam ſubito vitam fuiſſe ademptam, quam id fieri forte exiſtimari poſſet, ſed per complures horas, imo totos dies, iiſdem haud inſolenter intemeratam permanſiſſe. De iſtis quæ VIEUSSENIUS in variis canibus tentavit, experimentis jam ſupra me dixiſſe memini, quibus omnium oculis patuit, lacerato, quin evulſo univerſo cerebro, ita ut cerebellum intactum manſerit, animalia iſta ad plures horas ſatis commode reſpiraſſe, eorumque cor ſatis ner-

voſe

voſe palpitaſſe (l).. Pari ratione PERRAULT totum canis cerebrum fruſtulatim diſſecando cranio exemit, animali hoc per totam horam ſupervivente: ubi primum vero cerebellum ſimiliter diſcindendo corrupit, illico illud expiraſſe tradit (m). Ex compluribus quoque iſtis experimentis, jam ſupra a nobis adductis, quæ doctiſſimus ZINNIUS in canibus adornavit, perſpicuum eſt, cerebro licet acuto inſtrumento pertuſo, eos tamen per longum tempus ſatis vegetos adhuc vixiſſe (n). Illuſtris quoque *Abrah.* KAAV-BOERHAAVE ſimilia in ejuſdem generis animantibus inſtituit experimenta, cerebri corticem, intacta ejus medulla, primum cultelli cuſpide pungendo, deinde quoque medullam pari modo lædendo & diffringendo, qui, eo non obſtante, complures horas vitam vixerunt quamvis languidam (o). Sic quoque WILLISIUS (p) & HOFFMANNUS (q), ille in gallina, hic autem in cane, cerebrum clavo ingenti transfixerunt, animalibus his ſuperantibus. MOLINELLUS quoque ſiniſtra cranii parte vivi canis aperta, ejuſdem lateris cerebri lobum, quam magnus eſt, totum indidem abſtulit, cane ad tempus ſupervivente, niſi quoque ejus latus dextrum hemiplegia fuit tantum affectum, ſiniſtro ejuſdem latere contra & ſenſuum & motuum integritate uſo ac fruito (r). CHIRAC quoque cani dimidium excidit cerebrum, nihilo ſecius is artus moviſſe & obambulaſſe proditur: quid? quod cranio totum evulſit cerebrum, ſalvis ſenſibus & reſpiratione (s). Quibus proinde experimentis, quorum, ſi uſus fuerit, majorem recenſere poſſem copiam, haud ſane obſcure elucebit, vitam animantibus diu ſupereſſe poſſe, cerebro quantumvis graviter percuſſo vel ſauciato.

§. LII.

Confirmant hoc quoque iſta exempla, ubi cerebrum abſceſſibus, ulceribus, aliiſque id genus vitiis, in penitioribus ejus receſſibus occultatis, exeſum, corruptum & devaſtatum; aut etiam in infantibus, ab aquarum vi ac mole in cranio concluſa, colliquefactum velutque in nihilum redactum fuit repertum, ægrotis hujuſmodi diutius opinione in vivis manentibus.. Cujuſmodi exempla quamplurima paſſim in Obſervatorum ſcriptis relata leguntur. Sic DIEMERBKOEKIUS habet obſervationem de ægroto quodam, cujus in ventriculis anterioribus plus ſemilibra puris fuit inventa, cui nihilominus & integra mens, & motus incolumes, ad uſque extremum halitum fuerunt (t). WEPFERUS quoque hiſtoriam mulieris cujuſpiam adducit, cujus in cerebro corpora ſtriata exulcerata in ventriculo dextro ſunt conſpecta, a quodam abſceſſu ad ovi magnitudinem accedente, quæ tamen uſque ad mortem exquiſito videndi & audiendi ſenſu prædita fuit (u). De abſceſſu natibus cerebri inſidente, puris pleno, quo puella per quatuor menſes, ſine ulla

(l) Libr. & loc. ſupra adduct.
(m) loc. ante citat.
(n) Diſſert. citat. Part. I. Experim. I. VI. & VII.
(o) Libr. cit. Cap. VII. §. 325.
(p) Anat. cerebr. pag. 67.
(q) Libr. & loc. ante citat.
(r) Commentar. Academ. Scientiar. Bononienſ. Tom. I. pag. 139. Petit lettre à un medecin. I. obſerv. 2.
(s) Philoſ. Tranſact. n. 226. p. 461.
(t) Anatom. corp. hum. lib. III. cap. X. pag. 394.
(u) Tract. de Apoplex. Hiſt. XIV. pag. 397. 401.

ulla febre, conflictata eſt, videatur BONETUS (x). FERNELIUS quoque prodit, cerebri ſubſtantiam in coriario quodam in abſceſſum fuiſſe converſam, unde magna puris copia per multos menſes ſtillavit, qui tamen neque febre corripi viſus eſt, neque cibi faſtidio multum premi, neque extenuari (y). De humore purulento, viſcido, in utriuſque cerebri ventriculis deprehenſo, qui cauſa lethargi, in apoplexiam denique cedentis fuit, reſpiratione nihil vitii inde capiente, quamdiu ægrotus in vivis fuit, confert WEPFERUS (z). De milite, haſta in ipſa cerebri ſubſtantia læſo, qui ſanatus, amplius ſeptem hebdomadas aliis ſanus ſerviens ægris, demum hebdomade octava ſubitanea morte extinctus eſt, in cujus capite una cerebri pars corrupta, putrida & conſumpta fuit inventa, mentionem facit BONETUS (a). Haud fere diſſimilem narrat hiſtoriam *Thom.* BARTHOLINUS, de apoſtemate in cerebro, vulnus capitis ſecuto, pure copioſo abundante, quo æger die ſeptimo expiravit, ſine delirio, paralyſi & pulſu febrili (b). Ac profecto difficilius exitum, quam principium ampliſſimi hujus dicendi campi invenire mihi liceret, omnes iſtas obſervationes, in Auctorum monumentis paſſim obvias, de cerebro variis abſceſſibus & ulceribus obſeſſo, aut aliis peregrinis corporibus oppreſſo, vel aquarum abundanti copia obruto & in liquamen velut mutato, quo nihil impedimenti, ægrotis vita ſatis diuturna fuiſſe ſcribitur, in medium prolaturo; conſulat Obſervatorum monumenta, cui volupe eſt animum ſuum pluribus hujuſmodi obſervationibus legendis explere & ſatiare, mihi enim majora & potiora ſuperſunt perſequenda, quæ proinde breviter colluſtrare operæ pretium erit.

§. LIII.

Ut vero etiam aliquibus obſervatis, ex arte chirurgica depromptis, declaremus, vel graviſſima cerebri vulnera, cum haud mediocri tum corticalis, tum medullaris ſubſtantiæ detrimento ſubinde conſociata, reapſe aliquando fuiſſe perſanata, ægrotis ſibi ſuperſtitibus & priſtinæ ſuæ haud inſolenter valetudinis proſperitatem recuperantibus; haud inconſulte acturi nobis videmur, ſi quædam iſtarum cerebri plagarum exempla delibemus, quæ omnino fuerunt curata. Ex numero eorum, qui inflicta cerebri vulnera aliquando ſanata viderunt, primus prodeat GALENUS, qui ſuiſmet ſe oculis uſurpaſſe vulnus cerebri notatu dignum in adoleſcente quodam Smyrnæ, celebri quondam Ioniæ urbe, refert, quod, quamvis in alterum anteriorum ventriculorum penetraverit, tamen feliciſſime fuit ſanatum (c). Cui nec multum abluſiſse videtur illud vulnus, cujus THEODORICUS, Chirurgus quidam, meminit, quod ventriculo cerebri poſteriori (tertio, an quarto? de eo ſiletur,) incuſsum & curatum fuiſſe fertur (d), id quod quamvis dubitet *Guido de* CAVLIACO, ipſe tamen ingentia cerebri vulnera, cum ejuſdem ſubſtantiæ diſpendio, interdum conſolidata eſse concedit

(x) Libr. cit. Libr. I. ſect. I. obſerv. XLVI.

(y) Libr. de Lue vener. cap. VII.

(z) Libr. cit. Hiſt. XVII.

(a) Libr. cit. lib. I. ſect. XIII. obſerv. XIX. §. 2.

(b) Centur. II. hiſtor. 34.

(c) Libr. VIII. de uſu part. cap. X. & comment. in Aphor. Hippocrat. comment. 18.

(d) Libr. II. cap. II.

dit (e). Teſtatum hoc facit exemplo cujuſdam a ſe viſi, cujus occiput ita vulneratum fuit, ut parva quædam portio ſubſtantiæ cerebri eo exiret, vulnerato ex hoc vulnere convaleſcente. Commemorabiles quoque extant obſervationes apud *Gregor.* HORSTIUM, de magnis & profundis cerebri vulnerationibus, feliciter ad cicatricem ductis, quarum altera, ſatis alte ad cerebri interiora pertingens, ſine gravioribus accidentibus brevi fuiſſe ſanando ſublata commemoratur: altera vero cum jactura portionis cerebri, nucem juglandem æquantis, itidem, cum magna multorum admiratione, ſauciato ſuperſtite, coaluiſſe (f) BRASAVOLUS quoque teſtis eſt, quempiam, cujus cerebrum vulnere ſauciatum fuit, tanta quamvis ejus ſubſtantiæ quantitate amiſſa, quantum eſt parvum gallinæ ovum, tamen evaſiſſe & per triennium ineptum ac fere ſtupidum ſupervixiſſe. Et, quod magis mirandum eſt, militem vidit, cui fere dimidium capitis cum ſua cerebri portione ablatum eſt, quem nihiloſecius ex hoc tam graviſſimo vulnere convaluiſſe perhibet (g). Quocum CARPUS concinit, loquens: *Quod contingat, cerebrum lædi & ſanari, tenet* CONCILIATOR *diſſ.* 181. *etſi aliqui tenent contrarium, hoc eſt, quia pauca viderunt & minus credunt; credo ego mihi ipſe, & fateor, quod vidi uſque ad hunc diem ſex homines, a quibus notabilis quantitas medullæ cerebri exivit, & ſanati ſunt, de quibus duo paſſi ſunt paralyſim unius lateris: tamen vixerunt per duos annos* (h).

§. LIV.

Nec deſunt aliorum graviſſimorum Medicorum, qui a noſtra ætate propius abſunt, quin etiam noſtra hac memoria ſuperſtites florent, teſtimonia, ſenſuum & obſervationum fide abunde comprobata, quæ huic rei fidem faciunt. BOHNIUS enim ſua ipſius experientia teſtatur, fæminam quamdam in capite vulnere incredibilis magnitudinis, longitudine ſpithamam æquante, quod ab occipitio per ſiniſtra tempora & frontem ad uſque naſum pertigit, fuiſſe ſauciatam, cum aphonia ſenſuumque fere omnium per biduum intermiſſione, febre tamen non adeo magna, quam, aliqua quamvis cerebri portione extrita ac deperdita, tamen intra aliquot hebdomadas fuiſse ſanatam ſcribit (i). Cui alter teſtis ſuccedit, *Joannis* MUYSIUS, qui itidem vulnerati cujuſpiam meminit, cujus ſinciput ligone uſque adeo vehementer fuit vulneratum, ut præter ingens cranii fruſtum, injecto ligone avulſum, una haud mediocris cerebri quantitas abrepta fuiſset, quem nihilominus tanto vitæ periculo defunctum eſse, relicta quamvis hemiplegia, aſseverat (k). HILDANUS quoque obſervationem affert de puero, cui inter ludendum ſiniſtra oſſis frontis pars percuſsa eſt, unde peſſimis ſymptomatibus tentatus fuit: poſt binos menſes, quum mali vis in dies ingraveſceret, trepano cranium perforavit, quo facto, ſtatim magna puris copia cum impetu per foramen factum erupit. Poſtea vero ipſa cerebri ſubſtantia, quæ

(e) Bohnius libr. cit. ſect. I. pag. 35. & Foreſtus obſerv. chirurg. obſerv. II. in ſchol. p. 12.

(f) Libr. conſult. & Epiſt. de re medic. var. ſect. XVII. pag. 493. & ſeqq.

(g) In comment. in Aphor. Hippocr. 18. libr. VI.

(h) *Marcellus* Donatus libr. V. cap. IV. pag. 547.

(i) Libr. cit. ſect. II. cap. 180.

(k) Prax. ration. chirurg. Decad. V. obſerv. I. pag. 218.

coërceri nequit, ex eodem foramine emergere incepit, quæ circumjecto filo & conſtricto ablata eſt. Sed mox ſimilis ſubſtantia inſtar fungi, altitudine trium digitorum, ex eodem foramine ſuccrevit, quæ ſimiliter, atque antea, filo circumligato ſublata fuit. Id quod eodem modo ſæpius peractum eſt, ita ut omnes reſecti fungi fere pugni magnitudinem exceſserint, puero hoc nihilo magis priſtinam ſuam ſanitatem recuperante (l).

§. LV.

Iſte etiam caſus, quem Dn. D. BEHRENS peculiari ſcripto typis mandandum curavit & publicandum, hic loci memori pectore notari meretur. Equiti gregario, in dextra frontis parte, ſupra oculum, ab equo calces remittente ingens vulnus, plus binos pollices longum, & unum latum, incuſsum eſt, cum tanta ſanguinis effuſione, ut vulneratus ſuo ſanguini velut innatare ſit viſus, iſto oſſis fruſto, quod ex cranio excuſsum erat, minutim diffracto, inque plurimas feſtucas diffiſso, quæ in ipſo cerebro alte defixæ hærebant. Incipiente ſuppuratione, qua cætera oſſis frontis fruſtula, huc uſque, propter cutim ea adhuc obtegentem, non obſervata, ſenſim pedetentimque cum ipſa cute ſeparata ſunt, ipſum vulneris orificium quinquies tanto majus ſeu amplius, quam primo aſpectu, demum cognitum fuit. Ex hoc vulnere primis diebus binæ cerebri portiones, quarum unaquæque amygdalam æquavit; procedente vero ſuppuratione paulatim plures excretæ ſunt, præterquam quod ſuppurando puris ſpecie in dies ex cerebri ſubſtantia extritum fuit, quemadmodum id ex cavo illo, a ſuppuratione in cerebri ſubſtantia reliquo, apparuiſse fertur. Miles hic primis a ſauciatione diebus rationis uſu omnino caruiſse commemoratur, elapſis vero aliquot diebus ſenſim ſenſimque animus ei rediit. Durante etiam ſuppuratione neque febre, neque convulſionibus, nec vomitionibus aliiſque id genus malis laceſſitus fuit, præterquam quod ex curatione percepit. Exactis tandem aliquot menſibus priſtinæ ſanitati reſtitutus ad legionem illam, in qua ſtipendia equo faciebat, reverſus eſt, ubi conſueta ſua munia pari modo, atque ante, expedire dicitur (m).

§. LVI.

Notatu quoque digna ea mihi videtur hiſtoria, a Dn. D. *Dan. Gottl.* THEBESIO litteris prodita, de quadam vidua, quam ſomno alto occupatam nefarius homo ingenti malleo, fabris murariis uſitato, adortus, compluribus in dextro capite vulneravit plagis, in ipſius cerebri ſubſtantiam penetrantibus, unde ſanguis tam abundantiſſime effuſus, ut ſuo in ſanguine quaſi nataſse fuerit ſpectata. In ſuperiore & media oſſis ſincipitis dextri parte terna vulnera, præter cæteras plagas præcipua magnitudine conſpicua, intuentibus oculis obvia facta ſunt, ex quorum maximo, tranſverſi digiti lato, & dimidii longo, ſpectabilis cerebri portio ſingulis arteriarum ictibus extuberabat: alia vero bina, eaque minora vulnera, in antica magis hujus oſſis parte infixa, itidem cerebri quid cranio expulſi atque extantis oſtendebant.

(l) Obſerv. chirurg. centur. IV. obſerv. III. pag. 287.

(m) Obſerv. de vulner. cerebri non ſemper & abſolute lethal.

bant. Verum enim vero quod ex hac graviſſima cerebri ſauciatione, quam hoc loco latius proſequi, nec temporis exiguitas, nec Diſſertationis anguſtia permittunt, ad noſtros facit uſus, eſt, ut compendii faciam, inſignis iſta tum medullaris ſubſtantiæ copia, inter ſuppurandum in dies minutatim ex cranio excuſſa, quæ, ſi totius molis, cranio per omnem curationem exeuntis, rationem inieris & ſubduxeris, tanta fuiſse perhibetur, quantam vix cochlear majoris formæ capere potuiſset. Deinde quoque obſervatu dignum eſt, quod hæc ſaucia ſemper omnium ſenſuum & mentis fuerit compos, nec febre primis diebus, nec convulſionibus, nec aliis quibuſvis gravioribus malis tentata ſit vexataque, præter aliquam ſomnolentiam; quemadmodum etiam ciborum appetentia ipſi perſtitiſse ſcribitur ſatis bona. Noviſſime etiam commemorare convenit, hanc graviſſime percuſsam quatuor & decem hebdomadum ſpatio priſtinam recuperaſse valetudinem. (n)

§. LVII.

Quibus igitur hactenus enumeratis obſervationibus, quæ tot tantorumque doctiſſimorum Virorum oculis teſtatiſſimæ ſunt factæ, ea ſubtexere liceat, quæ egomet ipſe, triennio circiter exacto, mea ſolius experientia deprehendi in variis periculoſiſſime vulneratis, curationi meæ commiſſis, cum in noviſſimo iſto eoque cruento & luctuoſo bello, quod Gallia adverſus Auſtriam in Belgio geſſit, Chriſtianiſſimus Rex me militum valetudinario, ſeu noſodochio, quod Bruxellæ conſtitutum erat, primarium & ſuperiorem Chirurgum præfeciſset, ubi copia mihi facta fuit, innumerabilibus graviſſime conſauciatis ac multis iiſque periculoſiſſimis vulneribus confoſſis militibus, qui magno quotidie numero eo confluunt, manus ferendi & adhibendi auxiliatrices. In hoc tanto numero, qui ſe mihi tradidit ſanandum, erat quidam captivus, natione Anglus, *Ritſchit Wattkens* nominatus, miles gregarius, triginta quinque annos natus, macilento corporis habitu & temperatura cholerico-melancholica, cujus caput, in prælio Laufeldenſi, prope a Trajecto ad Moſam facto, in ſiniſtro oſſe bregmatis, haud procul a coronali ſutura, ſupra ſic dictam ſquamoſam, acinace uſque adeo fuit vulneratum, ut non ſpectabilis quædam pars ſolum dicti oſſis ſincipitis, (cujus diameter binas cum dimidia habebat uncias,) ex cranio avulſa, & κροταφίτης muſculus ſuperne diſsectus deprehenderentur; ſed haud mediocris etiam corticalis & medullaris ſubſtantiæ portio, dimidii pollicis craſsa, de cerebro ſublata conſpiceretur, cum ſubſequente largiſſimo ſanguinis ex vulnere profluvio, deciſis vaſis, per hunc muſculum diſseminatis, ſuum ortum potiſſime debente. Nihil mihi magis curæ fuit cordique, quam ut ſtatim cruoris torrentem convenientibus ſtypticis eo conſilio adhibitis ſiſterem, & vulnus hoc periculoſiſſimum pro eo, ut uſus fuerit, deligarem. Ægrotus hic gravibus ſymptomatibus omnibus, cerebri vulnera alias comitari ſolitis, velut delirio, ſenſuum amiſſione, convulſionibus, aut epilepſia, aliiſque hujus ſortis, immunis fuit, præterquam quod febre corripiebatur, in dies leniter

(n) Vid. Epiſtola gratulat. caſum rariorem de multiplici atque enormi capitis vulneratione exhibens, quæ Diſſertationi, de *Conſenſu pedum cum inteſtinis*, ab Illuſtri Præſide publici juris factæ, in calce adjecta eſt.

ter invaleſcente, quamvis tempeſtivam ſanguinis in brachio miſſionem non neglexerim, quæ febris tamdiu ſauciato inſidias tendere advertebatur, dum ſauciata pars ſuppurare inciperet; ſuppuratione autem bene procedente, febris ſenſim decreſcens abiit. Illud vero, quod admiratu digniſſimum, eſt iſta magna jactura, quam cerebrum durante ſuppuratione fecit: ſiquidem a vero nihil aberravero, ſi dicam, facile plus ſubſtantiæ corticalis & medullaris, quam duo cochlearia, quibus adulti homines ad juſcula haurienda utuntur, continere valent, ex cerebro ſenſim pedetentimque extritum eſse ac deperditum; præter iſtam portionem, quam antea prædicavi cædendo ablatam fuiſse. Quanquam vero hic ægrotus tantam cerebri ſui vim ac molem perdidit, tamen, poſtquam novem hebdomadas effluxerunt, ex graviſſima hac ſauciatione explicatus, ſalvo & ſuperſtite ſenſuum omnium & rationis uſu, ad patrios lares rediit.

§. LVIII.

In eadem quoque fortuna fuit alius ejuſdem gentis miles gregarius, nomine *James Ziwwers*, vix quadrageſimum ætatis ſuæ annum ingreſsus, temperamenti phlegmatico-ſanguinei, amplioris & obeſi corporis, qui in eadem pugna multo gravius priori ac periculoſius ſauciebatur. Namque caput ejus inverſæ bombardæ manubrio ab hoſte tam vehementiſſime percutiebatur, ut, excepto tanto tamque vehementiſſimo ictu, ſtatim in terram defluxerit, mentis & ſenſuum uſu illico ceſsante; quin etiam ſanguine tanto impetu ex inflicta plaga eruptionem faciente, ut brevi poſt in noſtrum noſodochium delatus, mihi plurimum negotii faceſseret, priuſquam ſanguinis flumen inhibere ac ſuſtinere valuerim. Inhibito itaque ſanguinis profluvio & ipſo cranio altius curatiuſque inſpecto, os bregmatis dextrum tribus diſtinctis locis diffractum, & tot foraminibus eſſe pertuſum, deprehendi. Oſſea hæc fragmenta, ex parietali oſſe excuſſa & avulſa, quorum quodque paulo majus illo aureo nummo, Ducatum quem vocant, erat, partim in cerebri cortice, partim in craſſa tantum meninge defixa hærebant, præterquam quod tertium eorum dumtaxat exterioribus capitis integumentis adhuc quodammodo annexum conſpiciebatur. Quo perſpecto, curæ maximæ mihi fuit, ut iſta duo oſſea fruſta ſeu fragmenta, quorum alterum in cerebri ſubſtantia profunde demerſum videbatur, alterum vero duræ tantum matri infixum, indidem eruerem. Externo igitur cutaneo vulnere ſectione uſque eo dilatato, ut aditus mihi eo patuerit expeditior faciliorque, fragmentum illud, quod cerebro illiſum profundeque incuſſum hæſit, adhibita omni circumſpectione, volſella prehenſum, quam leniſſime blandiſſimeque potui, extraxi. Simili quoque ratione alterum, acuminata ſui parte duræ matri infixum, quod nexibus quibuſdam ipſi parietali oſſi adhuc erat illigatum, indidem emovi, tertio, integumentis exterioribus capitis adhæreſcente, cultelli acie ab iis reciſo. Quibus itaque remotis, ipſum cerebrum, cum lacerata craſſa meninge, oculis meis ſe clarius objecit ſpectandum, quod tanta cruoris, e diruptis meningum vaſis effuſi, vi ac mole obrutum inveni, ut verendum eſſet ſi is indidem inſtrumentis chirurgicis educeretur & tolleretur, ne ſanguinis profluvium recrudeſceret: Idcirco optimum factu ratus, totum cruoris inde expurgandi & dimovendi negotium ægrotantis naturæ committere, ipſis vulneribus, jam ſatis explicatis & patentibus, blanda duntaxat balſamica indidi, emplaſtrum de beton. iiſdem ſuperponendo, ac toti capiti calida fomenta, ex herbis nervinis & cephalicis concinnata vinoque incocta, quam creberri-

me

me adhibendo. Unde factum eſt, ut die tertio ſuppuratio eorum ex voto ſuccederet, cujus beneficio omnis iſta ſanguinolenta cruſta, quam cerebro obductam fuiſſe ſupra dixi, paulatim ſeparata eſt atque e cranii cavo exturbata, qua ſublata demum ſatis notabilis hiatus in cerebro, ad interiores hujus receſſus ſe extendens, in conſpectum venit, qui ſuppurando ſenſim major eſt redditus: quia, perſeverante ejus ſuppuratione, tanta, tum corticalis, tum medullaris ſubſtantiæ portio in dies minutatim cranio exivit, quanta, (ſi univerſas cerebri particulas, quas natura ægroti inter ſuppurandum ſingulis diebus per calvariæ fracturas emolita eſt, ad unam ſummam retuleris,) tria fere cochlearia comprehendunt. Quo nomine etiam haud mirum eſt, hunc vulneratum tam acerbis & graviſſimis ſymptomatibus, velut perpetuo delirio, intenſiore febre & convulſivis ſubinde etiam motibus detentum fuiſſe, quibus omnibus, ſi a febre diſceſſeris, ſuperior ſauciatus caruit, quia, præter hanc vulnerationem, ei tota cerebri moles ſimul tam violentiſſimo percuſſionis impetu quam vehementiſſime fuit commota & concuſſa. Verum enim vero, expulſo eo, quod de cerebro erat corruptum, & vaſculis in dicto hiatu recreſcentibus, febris, quæ ægrotum noſtrum huc uſque perpetuo detinuit, ſenſim ſenſimque conſeneſcere obſervata eſt, & vulneratus meliuſculus eſſe cœpit, inque dies quoque, cibi appetentia pedetentim rurſus invaleſcente, priſtinas corporis vires paulatim recuperavit, uſque dum omni periculo tandem defunctus, atque omnino curatus, ex noſtro valetudinario ſalvus atque incolumis dimiſſus eſt. Amplius vero quatuor & decem hebdomadas in hoc vulnere conſumptus eſt.

§. LIX.

Binis hiſce obſervationum, de cerebro exitioſis quidem vulneribus affecto, tamen aliquando ſanabili, ſubnectere placet hiſtoriam militis in Gallia nati, nomine *Pierre du Buiſſon*, qui in obſidione urbis munitiſſimæ *Pergen op Zoom* ſaxi alicujus ictu in dextro bregmatis oſſe ita lædebatur, ut inſignis cranii portio, ex eo diffracta atque evulſa, in cerebri ſubſtantiam intorqueretur, cum jactura quadam cerebri: ſiquidem ejus tantum per cranii aperturam inde excidit, quantum ad nucis juglandis magnitudinem accedit, vix ullis notatu dignis ſymptomatibus ſaucium hunc invadentibus. Ego illius plagam per aliquot dies quam diligentiſſime obligavi, omnibus malis, quæ ei accidere potuiſſent, ſollicite antecapiendis, quo tempore etiam ſatis belle habuit. Verum neſcio quo caſu fiebat, ut vulneratus hic juſſu tribuni illius legionis, ſub cujus ſignis militabat, ex noſtro noſodochio fuerit Gandavum tranſportatus. Nihil itaque certi ego ipſe de eventu curationis affirmare poſſum, niſi quod ab aliis fando accepi, eum ex gravi hac læſione omnino fuiſſe curatum, & priſtina valetudinis proſperitate frui. Tandem quoque non poſſum, quin hoc loco vel iſtius obſervationis meminerim, quam ab Excellentiſſimo atque Experientiſſimo Viro, Dn. *Fouſſadier*, Auguſtiſſimæ & Potentiſſimæ Imperatricis Ruſſiæ principe & primario Medico vulnerario, (cujus amicitiæ fructu jucundiſſimo, me, qui huc uſque in Gallia & Germania peregrinatus ſum, caruiſſe vehementer doleo,) quondam audivi, cum Chirurgus ſuperior Ruſſicæ cujuſdam legionis eſſem, qui, quæ ſingularis ejus in me eſt humanitas, mihi omni aſſeveratione affirmabat, quempiam militem, cui plurimum & corticalis, & medullaris ſubſtantiæ cerebri vulnere inflicto fuiſſet demptum & diſſipatum, a ſe eſſe percuratum. Nec arduum foret complura alia de grandiſſimis cerebri vulnerationibus, quæ proſperi quandoque

doque

doque & optati exitus fuere, exempla, non minus ex veterioribus, velut ex *Nicol.* MASSA, CARPO, *Franc.* ARCÆO, *Joan. de* VIGO, VALERIOLA, NICOLO, cætera, quam ex recentioribus, in medium proferre, niſi veritatis vis per ſe tam magna eſſet, ut parum aut nihil ſubſidii externi requirere videatur.

§. LX.

Nihil itaque amplius reſtat, quam ut hoc loci etiam ante oculos ponam, quænam cerebri vulnera proprie mortifera ſint cenſenda? cur nonnulla haud ita difficilis deprehendantur ſanationis, aliis, quantumvis perſæpe exiguis, vel certe mediocribus, homini tamen ſaucio interitum exitiumque molientibus, atque adeo fatali neceſſitate inferentibus? quid cauſæ ſubfuerit, cur iſti vulnerati, quorum cruentis vulneribus manus memet auxiliatrices admoviſſe antea memoravi, intentatam ſibi mortem effugerint atque indemnes evaſerint? Verum enim vero cum haud quaquam animum induxerim oſtendere, quæ ſint mortalia cerebri vulnera? ſed ſolummodo non cunctas ei ingeſtas plagas funeſti ſemper eſſe eventus: nihil ſane eſt, quod in hujuſmodi quæſtionibus enodandis diutius morando, & tempus, & operam fruſtra conteramus, maxime cum earum omnium haud difficilis ſit explicatio, dummodo ea, quæ de cerebri compage in ſuperioribus latius expoſita leguntur, item egregia iſta experimenta, fide & integritate tantorum, tam doctiſſimorum virorum abunde teſtata, curatius expendantur, atque ex interno ſuo pondere juſte æſtimentur. Ne igitur in hoc ampliſſimo diſſerendi campo longius excurramus, quam id, & temporis ratio, & magnitudo Diſſertationis, ferunt, ex eo nos recipiemus & lucubrationes noſtras concludemus.

F I N I S.

IX. DIS-

IX.

DISSERTATIO MEDICA

DE

FUNGO CEREBRI,

Quam Præſide

GOTHOFREDO SAND

M. D. ET P. P.

Defendet

GEORGIUS ALB. STOLTZ

INSTERBURGENSIS,

Regiomonti 7. Decembris anno 1700.

J N I.

IMmerito a Conrado Tigurino de *Scriptorib. Chirurg.* & Renerio Solenandro *Conſ.* 24. *Sect.* 4. uti refert & aſſentitur Marc. Aurel. Severini *Efficac. Medic. l.* 1. *part.* 1. *cap.* 3. tantæ mollitiei accuſari Germanos, ut turpi morte mori malint, quam generoſo animo unam dolorificam ſuſtinere operationem chirurgicam, verum reddere poterit vir generoſus & maxime ſtrenuus Dominus Vice-Colonellus, Otto Erneſtus de Rautern, in Abbarten, Deutſch-Wilten, Gurgenau, Plenau & Glugenſtein, Dominus hæreditarius triginta unum annum natus, ſtaturæ mediocris, habitus carnoſi & firmi, temperamenti bilioſi, ſeſqui annum maritus, alacer & vegetus, unius filiolæ tum parens: qui 24. Auguſti, anni ſupra milleſimum ſexcenteſimum, nonageſimi quinti, cum in Brabantia functione militari ſe abdicaſſet, in patriam redux, ut ſibi obviam properanti Dominæ Conjugi anteverteret, noctu milliaria noſtratia (germanica) cœlo adeo intempeſto & frigido, ut ex eo etiam refrixerit (quam refrigerationem mali hujus occaſionem fuiſſe, ipſe Dominus patiens autumat) confecit; ad prædia ſua, & ſuos reverſus, dulcibus ab iis, & chara præprimis Conjuge amplexibus exceptus fuit. Mox vero intolerabiles eum capitis invaſerunt dolores, ſeptimanas ſeptem continuas, indeſinenter affligentes, quibus deſinentibus octiduo circiter poſt, vertigo multum moleſtiæ exhibuit, quæ tamen poſt tranſmiſſi a Dno. Licent. Godſched medicamenti uſum, evanuiſſe videbatur; immanes autem iſti dolores, hebdomadibus vix tribus elapſis, iterum ingruerunt, diebus quatuordecim, caput atrociter lancinantes, quare etiam contra dolores remedia quæſiturus, iter ad nos (Regiomontum) iniit, in medio vero itinere, cum ſex milliaribus ad huc Regiomonto, Abbartam (quod etiam prædium Domini Patientis eſt) ventum eſſet, caput totum adeo intumuit, ut ad preſſus, veſtigia primores digitos alta, relinquerentur; aſt tumor hic in abſceſſum, ovi gallinæ Calecuticæ bene magni, magnitudinis, triduo fuit ſupra verticem collectus, qui Emplaſtro, per noctem impoſito, emollitus, die ſubſequente gladiolo ſeu Lancetta apertus, multum puris fudit; & licet tumor quatuor quinqueve dierum intervallo, diſparuerit, indeſinenter tamen ichor ſeu ſanies tenuis, ex eo promanavit, neque ad coalitum, quamvis probe deligaretur, & convenientia Emplaſtra ac Epulotica imponerentur, niſi poſt anni quadrantem, perduci potuit. De hinc, elapſis diebus quatuordecim, denuo, eodem quidem in loco, tumor, magnitudine minoris ovi, extuberavit, quare, cum Balneatoris Gerdavienſis ſibi haberet commendatam experientiam, Wilkeimum, prædium beati fratris ſui germani, Domini Wilhelmi Alberti de Rautern, ſupremi, aulæ Brandenburgicæ, Mareſchalli ac Capitaneatuum Neuhauſen & Labiau Satrapæ, dimidio milliari ab arce Gerdaven diſtans, ſe contulit, ubi ex tumore, (emplaſtro ab accerſito Balneatore iſto, veſperi impoſito) mane rupto, pus magna vi erupit, ſubſtitit illic Dominus Patiens ſex ſeptimanas integras, promiſſis, ſe intra tempus hoc ſanatum iri, fretus; cum vero tempus hoc præteriiſſet, nec aliquid opis, quamvis quotidie deligatus eſſet, ſentiret, Chirurgus inſuper ipſe mor-

bo

bo corriperetur (morbum fuiſſe ſimulatum ſuſpicor) tertium ſibi Chirurgum, Dominum Bartholomæum Fuchs, Raſtenburgo adſcivit, cui ſoli cum ſe concredere dubitaret, eum ſibi comitem itineris elegit, hucque Regiomontum cum eo venit; acciti fuerunt, Dominus Joannes Godſched, Med. Licent. & P. P. ac Auguſtinus Groſmann ut & Carolus Joſephus Viviani Roma Italus, Chirurgi, qui inſpecto & examinato malo ſupra verticem, qua parte ſuturæ Coronalis & Sagittalis ſibi committuntur, parvum invenerunt foramen, per quod ſtylus, longitudine digiti, ſub cute, occiput verſus, adigi potuit, qui ad extremitatem meatus offendens, cutem aliquantulum elevavit, quapropter eouſque eam incidendam eſſe, ratum fuit viſum, facta inciſio atque delegata die iſta (*erat* 13. *Septembris anni* 1696.) ob hæmorrhagiæ metum, reſolvi non potuit, ſed ſequens medicamentum fuit ordinatum, quod ♃. *Trifol. aquatic. Beccabung. Menth. ſal. volatil oleoſ. mac. an.* ℥*ii* *Spir. ſal. ammoniaci Caſtor. ſuccinat.* ℨiß. M. D. S. *Haupt-und Magen-ſtärckende* Miſtur, *wieder die Flüſſe und den* Scorbut, *davon* 50. *Tropffen auf* 1. *mahl*, *in etwas Wein oder anderm Trincken.* Ut ut etiam ſequenti

Die 14. *Septemb.* ſcilicet, panniculus carnoſus cum Pericranio & huic adnato Perioſteo, cultro inciſorio perſcinderentur, Caries tamen in Sutura Sagittali nondum fuit obſervata.

Die 15. Seu tertia ab adventu ejus, ſupra foramen excreſcentia quædam in conſpectum venit, quæ tamen, quod facillime ſepararetur, habita fuit nullius eſſe momenti, quare poſtero mane.

Die 16. nempe, acceptis ſecum Emplaſtris convenientibus, & Balſamo vulnerario, domum revertit: applicata fuerunt Emplaſtra, præmiſſis ex Balſamo inunctionibus, debitæ quoque deligationes quotidie fuerunt inſtitutæ, uſque dum, quatuor hebdomadarum ſpatio elapſo, cum ad coalitum vulnus perduci nequiret, ſed foramen in Calvaria, potius continue, pus funderet, comite itineris, modo nominato Chirurgo Raſtenburgenſi accepto, quo vitæ & ſanitati ſuæ conſuleret, iter ad nos, Regiomontum, relegeret; acceſſit autem

Die 11. *Octobr.* Convocatis itaque die ſequenti Dn. Medico & Chirurgis ſupra nominatis, de re videbatur eſſe, unum adhuc advocare Medicum, interea a Dn. Medico, decoctum hoc præſcriptum fuit. ♃. Raſur. Lign. Saſſafr. Guajac. Santal. citr. an. ℥*i.* Rad. Sarſaparill. ℥*ij.* Lapp. Maj. ℥ß. *Jalapp.* ℨ*v.* Rhabarb. ℨ*iij.* Fol. ſen. ſ. ſt. elect. ℥ß. Sem. aniſ. fœnic. a. ℨ*vi.* Cort. aurant. Cinam. a. ℨ*iij.* Galan. Maj. ℨ*ij.* ex inciſ. & contuſ. f. l. a Spec. D. S. *Nützliche* ſpeciem *zum Tranck.*

Die 13. Dn. Adamus Harweck, M. D. & P. P. etiam fuit adjunctus; pro inveſtigando itaque malo, Dn. Groſmannus, foramini pus fundenti, ſtylum per Calvariam, ſeſqui digitum plus minus, oblique licet, immiſit, & ad quippiam duriuſculum renitens illiſit, quod illico retulit, addens, Calvariæ craſſitiem tantam eſſe non poſſe, quanta quidem ſtyli immiſſi longitudo cerneretur, ad interiora itaque penetraſſe eum, eſſe manifeſtum; nec tamen Cerebrum vel Meningem, nec Calvariæ interiorem laminam id eſſe, ad quod offenderet (niſi deſquamatum laminæ hujus fragmentum, duræ matri incumbere, conjecturandum foret) Cerebro enim durius, mollius oſſe reperiri: quo ergo, quid lateret intus, pateſceret, Trepanum adhibere ſtatuerunt: facta propterea tunc fuit in crucem inciſio, ita ut foramen, in medio præter propter, relinqueretur, & labra vulneris a Cranio, quo ſic denudaretur illud, avulſa & reclinata fuerunt, ſanguine ſatis large effuſeque

que profluente, pro quo ſiſtendo, ſtupa ſufficiente impoſita, deligatio conveniens adminiſtrata fuit, Trepani vero applicatio, in diem perendinum, certas ob rationes, fuit dilata: certam tamen, in cibis aſſumendis, Diætam, & pro potu ordinario, decoctum modo recenſitum, injunxerunt, addito pro duabus doſibus, pulvere ſequenti: ♃. Pulv. *Epilept. March. Bezoardic. Sennert. alb. Specif. Cephalic: D: M. Corall. rubr. Sangu. Dracon. opt. a gr.* XII. *M. Div.* in 2. part. æqual. D. S. *zwey ſtärckende Edel-Hertz-Pulver, davon j. in etwas Suppen.*

Die 14. Dominum Joannem Dietericum Heſſe, magni, quod hic Regiomonti eſt, Electoralis Noſocomii Magiſtrum, Dni. Licent. Godſched ſocerum, tum temporis decumbentem, viſitabam, præter amicos alios & Dn. Licentiatus aderat, qui dum inter nos colloquebamur, modo de Dno. ægroto relata ibidem referebat, ſimul a me, quid de malo hoc ſentirem, poſcens; ſciſcitante vero me, quis in effluente per foramen materia, cerneretur color, non rubrum eum, ut ex diploë emanantem eſſe ſanguinem conjecturandum ſit: ſed bene concoctum & perfectum pus id eſſe, quod effluebat, ajebat: ad quod ego inquiebam, me ex dictis colligere, nihil niſi abſceſſum, Cerebro ſeu duræ Matri adnatum, gravia hæc ſymptomata excitaſſe, qui, collecto in ſe ſanguine, per putrefactionem in pus cocto, vomica ſurſum verſus rupta, pus fuderit, pure vero exitum non inveniente, eum tamen ſibi parante, acredine ejus oſſa bregmatis pereſa, ſicque per fiſtulam ſeu foramen illud, viam patefactam fuiſſe, quo nido ſuo ad cutem erumpens, iſtum tumorem, ovi gallinacei indici magnitudinis, formaverit, hanc etiam cauſam eſſe, quod vulnus non coaleſcat, ſed indeſinenter adhuc pus ſtillet. Objiciebat contra Dn. Licentiatus, loci hujus, pro Apoſtematis generatione ineptitudinem; cum enim certum foret, pus non, niſi ex ſanguine, per diſſolutionem a maſſa ſanguinea alienato, atque per ſanguifera vaſa, ad locum depoſito, ibique calore ſuo privato, fieri poſſe, vaſa vero adeo ampla, nec in Calvaria, nec Meningibus inveniantur, abſceſſum etiam, & ſic quoque pus, his & ſimillibus in locis, generari non poſſe, veri eſſe ſimillimum. Ad quod ego reſpondebam: Si de ſtatu naturali modo adducta intelligenda forent, non habere me quod contradicerem, de ſtatu præternaturali vero notum eſſe, ſæpe talia in eo contingere, quorum generationis ratio, ſagaciſſimos etiam Phyſicos lateat; neque putandum, abſurdum eſſe, ſtatuere Abſceſſus ſeu Apoſtemata ad Cerebrum & Meninges naſci poſſe, propterea quod ſanguini ad has partes advehendo, vaſorum ejus capacitas facile ſufficiat: præterquam enim quod ampliores arteriarum Carotidum rami, Meningi duræ, ejuſque Duplicaturæ ſeu Falci, varias arterias largiantur, paulo infra quoque Choroidem ſubjacere plexum, qui totus ex innumeris arteriis, a Carotidibus Cervicalibuſque oriundis ſurculis, inter ſe complicatis, ſit contextus, per quam innumerabilium vaſculorum copiam ſanguis ſatis copioſus toti Cerebro affundatur, ut ita apoſtemata quam facillime iſtic generari poſſe, ſatis ſit perſpicuum, interim me experturum, num die craſtina, poſt Trepanationem, rem, prout opiner, ſint offenſuri.

Poſt horam, hujus diei veſpertinam tertiam, inſpecto vulnere, cranium denudatum, inque ipſo, Suturæ Sagittalis, & Coronalis concurſu, mali ſedes comparuit, ipſumque os, aſperum & ſcabrum, carneque ſpongioſa & ad magnitudinem unguis minoris accedente, obſeſſum, fuit repertum, atque ſtylus in Cranii foramen adactus, alte penetravit: reſecta itaque carne luxurian-

xuriante, vulnus deligatum fuit: ipſe Dn. ægrotus vero tam veſperi, quam ſequenti mane, pulverem accepit præcedentem.

Die 15. ſupra nominati Dni. Medici & Chirurgi convenerunt, atque primum Trepanum jam applicaſſent, niſi in craſtinum operationem hanc differendam eſſe, tum labia vulneris Trepanum impedientia, tum obſtacula alia id diſſuaſiſſent. Unde diductis magis labiis, & exciſſa, quantum potuit, carne ſpongioſa, deligato vulnere, quietem ægroto, & uſum pulveris de die 13tia Octobris, injunxerunt: nocte exacta, quam varia inſomnia, ob inſtantem Trepanationem interturbaverant.

Die 16. Trepanum primum (1) adhibitum fuit, atque perforato Cranio, exciſſum oſſiculum (*a*) exemptum, tota ſua interiori lamina (*b*) cariem paſſum, ſub ipſa Calvaria vero, ad Matrem duram, fungoſa caro, (*c*) per totum foraminis ſpatium & latius adhuc expanſa, ut & pus ad latus foraminis dextrum (*d*) promanans, in conſpectum venerunt. Singulis res hæc altiorem peperit meditationem; quo enim affectus hic rarior, eo etiam gravior, curatuque difficilior habitus fuit: viſum eſt propterea è re eſſe, plures accerſere Medicos, & cum conſilio aggredi curationem: interea tamen, miſtura ſequens, cum ſpeciebus pro decocto, loco potus ordinarii capiendo, fuerunt ordinata. ♃. aqu. Ceraſ. nigr. ℥*ii*. lil. convall. c. v. ℥*i*. Borag. Bugloſſ. Roſar. Cinam. ſ. an. ℥*ii*. Syr. fl. Tunic. Pœon. an ʒ*vi*. acetoſit. Citr. ℥*j*. *ocul. Cancr. Præp. Specif. Cephal. D. M. Pulv. Bez. Sennert. alb. an.* ʒß. *Cinnabar. antimonii.* ℈*i*. *S. Hertz und Hauptſterkende Mixtur, davon dann und wann, biß* 2. *Loffel voll.* It. ♃. *Rad. Chin.* ℥*j*. *Sarſaparill.* ℥*ij*. *Cichor.* ℥*j*. *Sem. fœnicul.* ʒ*iij*. *Cerefol.* ʒ*iß Coriandr.* ʒ*ij*. *Cort. Cinam.* ʒ*j*. *Fruct. Dactyl. recent. num. v. ex* conciſ. & contuſ. f. l. a Spec. D. S. *Kräuter zum Tranck.*

Die 17. Symptomata nulla obſervata, nec fungus immutatus apparuit, ex vulnere fragmenta quædam oſſea exempta, ſtylus, latus dextrum verſus, ſub Cranium, minus vero ſiniſtrum verſus, adigi potuit; vulnus itaque deligatum debiteque munitum fuit, & Cereviſiæ potus, Decocto Paſſular. addito, conceſſus; unde alvus laxior reddita: conceſſus quoque pro recreandis ſpiritibus vini caliculus; veſperi eadem vulneris facies obſervata, eademque cura continuata.

Die 18. Et ego ad Dn. ægrum, pridie illuc vocatus, acceſſi, & præter ſupra nominatos Dn. Medicos atque Chirurgos, etiam Venerandum Facultatis noſtræ Seniorem, & tum temporis Decanum, Dn. D. Georgium Woſeginium P. P. Ordinarium Secundum, ut & Dn. D. Philippum Jacobum Hartmannum, P. P. M. Extraord. illic offendi: reſoluta itaque per Dn. Auguſtinum Groſmannum (qui & reliquas per curationem totam, operationes Chirurgicas perfecit) deligatione, in conditionem ſeu ſtatum mali inquiſivimus, quo probe perſpecto, vulnus denuo deligabatur, adhibitis prius (quod etiam in deligationibus reliquis omnibus factum eſt) fomentis, ex præſcriptis die 16ta, a primis Dominis Medicis, ſpeciebus, ſacculis interpaſſatis & vino incoctis ſequentibus ♃. *Herb. Betonic. Salv. Roſmar. Stœchad. Meliſſ. Citr. Flor. Roſar. rubr. Lavendul. Pœon. an. p.* 1. *Sem. aniſ. Fœnicul. Coriand. a.* ʒ*j*. *Cinam. acut. Mac an* ʒ*iß*. *Ex conciſ. & contuſ.* f. l. a Spec. D. *S. Kräuter zu Säckchen in Wein gekocht.*

His peractis, de cura recte inſtituenda conſultabamus, caſum venerando noſtro Dn. Seniore ad artis præſcripta, proponente, qui, quod tum oſſiculum per Trepanum primum extractum, tota interiore ſua lamina &

ad

ad latus ſiniſtrum, tum & oſſa Bregmatis ſuperius magnam partem carie confecta cernerentur, ſub Calvaria vero, fungoſa caro, ſuper matre dura expanſa obſervaretur, & neutrius curatio citra exciſionem inſtitui poſſet, de ulterius applicandis Trepanis, nobis omnibus aſsentientibus, conſilium dabat.

Die 19. Nihil tentatum, niſi quod tria carioſi oſſis fruſtula, (quæ Dn. Patienti in manum tradebantur, forcipe inciſoria fuerint abſciſſa. Inciſio vero, ſeu cutis ſeparatio, in diem poſterum differebatur: comedit bene, noctem vero, forſan (ut & ipſe Dn. Patiens putabat) propterea, quod ſuſtinendorum poſtera die dolorum maximam animo impreſſerat acerbitatem, habuit inquietam.

Die 20. Diſciſſa cute, & inciſionum labiis, (*e*) cum Pericranio a Calvaria extrorſum avulſis, pro applicandis Trepanis ſufficiens ſpatium parabatur, larga ſubſequente hæmorrhagia, omnes tamen has effrenati doloris vehementias, tam incredibili cum animi robore perpetiebatur, & cohibebat coercebatque intra ſeſe Dn. Patiens, ut nullas voces indecoras, nec gemitum aut ſuſpirium ederet, imo caput, toto operationis tempore, per ſe, ſine ullius adjumento, adeo immotum tenebat, ut nec latum culmum ſitu ſuo id moviſſe, vere dici poſſit: facta inciſione, in conſpectum veniebat caries, in Sagittali Sutura (*f*) a Coronali (*g*) incipiens, atque Occiput (*h*) verſus tendens, cum protuberantia in fine ſpongioſa, (*i*) vulneri magna ſatis linamentorum diſcerptorum, ſeu ſtupæ quantitatis imponebatur: per diem ut & noctem, ſenſit Dn. Patiens, in inciſionum labiis, dolores adurentes punctorios, qui & appetitum proſtraverunt, ſomnum item interceperunt. Sequenti

Die 21. ſcilicet, iterum convenimus; ſtupa de vulneris medio auferebatur, reliqua vero, in inciſionum extremitatibus puta, quod firmius, & quaſi conglutinata is adhæreret, nec ſine ſubſecuturæ hæmorrhagiæ periculo avelli poſſet, intacta relinquebatur. Horis pomeridianis, Cariei, in Sutura Sagittali, longitudinem circino dimetitus ſum, quam, ut (κ) monſtrat, inveni. Cibum melius ſumpſit, ſomnum etiam melius capere potuit, qui profundus fuiſſet, niſi ob dolorem, ex impreſſione labiorum vulneris, quoquo verſus caput inclinaret, incitatum, ſedendo dormire coactus fuiſſet.

Die 22. Ob Dn. Groſmanni, ſtatim, facta matutina deligatione, iter unius diei rus ſuſcipientis, abitum, Trepani applicatio adhuc procraſtinanda fuit, a meridie bene habebat, niſi quod quandoque a doloribus punctoriis, alternatim illapſis, mox tamen evaneſcentibus infeſtaretur; in abſentia Dn. Groſmanni, Dn. Viviani & Fuchs circa veſperam, fomenta ex vino calido, adhibuerunt, Oleo Roſaceo caput inunxerunt, & deligationem perfecerunt, cœna & ſomnus modicus ſubſequebantur, hic tamen, ob dictam modo cauſam, aliquoties fuit turbatus.

Dies 23. Trepanationi deſtinata erat, ad Dn. ægrum., ut operationi adeſſemus, congregati eramus omnes, ſella, cui Dn. Patiens inſideret, dum operationes perficerentur, ſuo loco erat collocata, menſulæ, ad hoc accommodatæ, Trepani partes, Manubrium ſcilicet ſeu vertibulum, ut & Modioli, tum mas tum fœminæ, vectis item & reliqua ad operationem hanc ſpectantia, decenter erant impoſita, cunctaque parata. Antequam vero quiſpiam noſtrum adveniſſet, primus omnium acceſſerat ad Dn. ægrum, vir Pl. Rev. Dn. Dietericus Farver Sel. El. Brand. Concionator Aulicus, & Eccleſ.

Eccleſ. Reformat. quæ hic Regiomonti Pruſſorum eſt, paſtor prim. qui de affectu hoc, ejuſque cura, ordine retulerat, & tota urbe pervulgato, & a viro, eruditione experientiaque excellentiſſimo, qui curatiſſime rem hanc totam expendiſſet, ſe intellexiſſe, malum hoc tale eſſe, quod ſanari non poſſit, curamque adhibitam omnem, opprobrio & ignominiæ medicantibus ceſſuram; hunc ægrotos tractandi modum nimis aſperum eſſe ac diabolicum, ac propterea ad Diabolum in Italiam, unde lectiones hæ apprehenſæ & ad nos allatæ ſint, relegandum eſſe: plus quam certiſſimum eſſe, ægrum ſub ipſa operatione, animam expiraturum, quare ſe, a viro iſto admonitum eſſe, ut ipſe Sacerdos, ſaluti animæ ejus, tanquam oviculæ ſuæ, proſpiceret, ipſumque ad mortem præpararet; & quæ ejuſmodi fuerant alia; quibus auditis Dn. Patiens, qui hactenus, plus ſatis animoſe quoſcumque etiam acerbiſſimos dolores perferre, apud animum, imperterritus, conſtituerat, præter morem ſuum tacitus, quaſi re atroci percitus, & a propoſito averſus, videbatur, ac quaſi magni aliquid ſecum volvens, ſtabat: aſpiciebant ſe invicem adſtantes reliqui, ac inter ſe muſſabant; ego, quid ſibi vellet hæc cunctatio neſcius, quid expectaremus, & quare nondum opus aggrederemur, interrogabam.

Ad hæc, ad me converſus, vir modo nominatus Pl. Rev. num adhuc in propoſito, de admovendis trepanis, perſiſtendum eſſe putarem, ex me quærebat; quod cum affirmarem, & nos etiam propterea, ſtatuta hac die & hora, ut de conſtituti, poſt maturam conſultationem, conſilii ſententia faceremus, conveniſſe, dicerem; objiciebat hic, ſine maximis doloribus operationem hanc perfici non poſſe, & nihilominus tamen, remedio eam eſſe non poſſe, quare potius prognoſtico naturæ (ut loquebatur ipſe) relinquendum eſſe hoc negotium, cenſebat, cum ſatius ſit, ſic paulatim æquo animo vitam expectata morte finire, quam immenſis dolorum cruciatibus confici, atque vita defungi; regerebam ego ad hæc propoſita; ſi prognoſtico naturæ Dn. Patiens relinqueretur, nihil certius ipſius interitu expectandum eſſe; prout enim indubitatum ſit, ex naturæ debilitate ac errore; ſanguine nempe corrupto & ad Cerebri Meninges extravaſato, malum hoc fuiſſe generatum, ita quoque negandum non eſſe, naturam ſe ſola, a Medico non adjutam, ei mederi non poſſe; porro, præterquam quod malum hoc partem prænobilem, Cerebrum ſcilicet, ſpirituum animalium officinam atque nervorum originem, occupaverit, (quapropter eo periculoſius æſtimandum ſit) Calvariam inſuper etiam invaſiſſe cariem, de cujus natura conſtet, eam, malum tale eſſe, quod, ſemper ulterius ſerpendo, partem quam occupavit, ſine mora, mox totam pervadat, nec niſi ferro & igne ſe tolli ſinat, ut propterea metuendum ſit, ſi omni ope deſtitutus Dn. Patiens relinqueretur, brevi Calvariam totam, carie adeo confectam iri, ut cortici cucurbitæ non abſimilis ſit evaſura.

Verum enim vero, nondum his acquieſcebat vir hic Pl. Rev. ſed dilemma quoddam ſe propoſiturum, & quid ad illud reſpondere poſſim, experturum, pergebat; erat illud ſequens: poſito, inquiebat, certum eſſe, quod modo ex tua dominatione percepi, quod & nemine diſſentiente, Medicos omnes affirmare, aſſeruit, quod ſcil. ſi prognoſtico naturæ Dn. Patiens relinquatur, ipſe mori neceſse habeat; certum tamen quoque eſt, & negari non poterit, operationem hanc Chirurgicam, ſine acerbiſſimorum dolorum illatione, perfici non poſſe; & quamvis etiam ſuſtineatur, mortiferam tamen eſse, ut eam perferens, nihilominus e vita diſcedere habeat neceſſum; cum autem utrin-

que,

que, utrumcumque etiam horum eligatur, interitus Dni. Patientis, & ſub trepanatione quidem, cum immenſis doloribus, citra eam vero, ſine horum ullis, is expectandus ſit, omittere eam, quam inſtituere, ſane longe ſatius fore, putabat.

Percepta hac viri hujus ſententia, ſequentia regerebam; ad primum quod attinet, dicebam, firmiſſimo illud ſtare talo aſsertum, & neminem, quam leviter etiam in Medicina verſatum, latere poſse, cariem, ut paulo ante jam dictum, malum tale eſse, quod naturæ errore & debilitate quidem excitetur, ſua vero ſponte, iterum ſanari nequeat, ſed ferro potius & igne auferri poſtulet, ut hinc plus quam certiſſime conſtet, ſi prognoſtico naturæ Dn. Patiens ſine cura relinqueretur, diem ſuam extremam, certo certius eſse ſubſecuturam: nec tragici hujus eventus diuturnam ſibi promittendam eſse moram, addebam; ſed velle me tempus ponere longum, annum ſcilicet integrum, cum vix ad quadrantem ejus, ille ſe ſit extenturus, neque opinandum eſse, & tunc, tanta cum animi quiete & tranquillitate, uti cernebatur, Dn. Patientem vita defuncturum, ſed verendum, ne graviſſima ſymptomata, ut febris putrida, convulſiones, epilepſia, apoplexia, deliria, furores, & id genus alia præcedant.

Secundum vero quod concernebat, in totum negabam trepanorum uſum adeo eſse internecinum, ut necem alicui attuliſse eum, fuerit obſervatum: de trepanis poſse me veriſſime aſseverare, ſæpius me vidiſse, quod ea requirentibus, adhibita fuerint, tantum tamen abeſse, ut quemquam inde mortuum fuiſse, unquam obſervaverim, ut contra, ſingulos & omnes in priſtinam ſanitatem reſtitutos fuiſse, ſancte atteſtari poſſim: neque cogitandum, nos, temere & nullo conſilio, hic aliquid ſuſcepturos eſse, ſed prævia deliberatione de conſilii ſententia, qua ſtatutum ſit, Dn. Patienti, non niſi hoc modo conſultum iri, nos cuncta facere velle; non leve etiam in arte noſtra levitatis, non dicam ignorantiæ, indicium eſse, nec Medicum decere ſic facile bene cœpto deſiſtere: in mentem tunc mihi veniebat de verbis Hippocratis 2. *Aph.* 52. *omnia ſecundum rationem facienti, ſi non ſuccedant ſecundum rationem, non eſt tranſeundum ad aliud, manente eo, quod ab initio viſum fuit*, quæ ex aphoriſmorum libello, quem mecum portare ſoleo, prælegebam, ſubjungens, ſi ſecundum rationem facienti, etiamſi omnia ſecundum rationem non ſuccedant, ad aliud tranſeundum non ſit, quanto minus mutandum conſilium erit, ubi nondum vel quicquam infructuoſe inchoatum, nedum dubitandum, quin eventus proſper ſit ſubſecuturus. Porro, duo ſimul, quod probe notandum foret, hic ſe nobis offerre mala, monebam; alterum meningis duræ ſarcoma fungoſum eſſe, cariem calvariæ, alterum: utrumque curationem ſibi poſtulare peculiarem; utrumque vero & trepanorum adhibitionem requirere; de fungoſæ excreſcentiæ etenim latitudine, in quantum nempe ea ſe extenderit, cum non conſtet, in eam ante omnia inquirendum, & tum, medicamentis ei opitulandum eſſe, cum vero, citra bregmatis exſectionem, nec latitudinem detegere, neque medicamenta ei adhibere, detur, trepani applicationem eſſe quam maxime neceſſariam, cuivis eſſe in propatulo, parilem quoque alterum malum, quod calvariæ caries ſit, in amotione ſui, requirere curationem; cum namque (ut ſupra jam expoſitum ſit) os carioſum, in gratiam redire cum ſano, non poſſit, nihilque omni cura & ſtudio, niſi prius demortuum, aut exuratur, aut exſecetur, proficiamus, ignem tamen, nec actualem nec potentialem, malo huic admovere conveniat, propterea, quod intra cranium illud oriundum ſit, atque ſic perfacile

ſit conjecturare, cariem, geminam quidem cranii laminam perediſſe, eam tamen, magis per internam quam externam, extentam eſſe, hincque neceſſario per trepanum, vitioſum auferendum eſſe, indubitate remanere. Poſito itaque (non tamen conceſſo) trepanatione hac, nihil in fungi ſanatione expediri poſſe, (tale quid namque audentes, abſurdum expedire velle, divulgatum erat) ſatis multum tamen nos præſtitiſse, haud diffitendum fore, ſi operatione hac, ſolummodo calvariam carie liberaverimus, cum tamen nihilo ſecius ſola & unica hac, ſimul carnem fungoſam totam detexerimus, pro cujus curatione, trepanatio, ſeu præparatoria tantum, viam nempe ad eamdem parando, neceſſario requiſita fuiſset. Perſuadere præterea nobis, pergebam, ne a propoſito averteremur, conſtantem Dni. Patientis animum, quo voluntarie ad ſuſtinenda trepana ſit propenſus; perſuadere idem, & conſtitutionem ejuſdem corporis firmam, qua ad calvariam uſque corpus totum bene ſe habere, ac ſanum eſse, conſpiceretur, bene eum inſuper dormire, cibum & appetere & bene concoquere, alvum in excernendo, debitum præſtare officium, ſomnum nullatenus obſervari læſum, deeſse & quævis ſymptomata alia, non levi ſane argumento, viſcera, tum nutritioni, tum reliquis naturalibus functionibus dicata, in incolumi adhuc permanſiſse ſtatu. Denique ut in ſententia perſeveremus, nobis calcar addere, & ſpem bonam prælucere, tot per trepanationes feliciſſime ſanatorum exempla, quibus fretus, nullus dubitem, noſtrum etiam Dn. Patientem in numero eſse per trepana ſanandorum.

Hæc a me dicta, magnam viro Pl. Rev. movebant admirationem, ut palam profiteretur, ſe perſuaſione viri illius eo inductum fuiſse, ut pro certo habuerit, trepanum, ſine internecione Patientis, adhiberi non poſse, quodſi vero, ut modo audiviſſet, exempla videlicet per trepana ſanatorum proſtare, verum ſit, de quo & ipſe non amplius dubitaret, rem ſane longe aliter, ac ſibi imaginatus ſit, ſe habere, nihilque eſse, quod amplius contradiceretur. Ipſe etiam Dn. Patiens, ſermones noſtros interpellens, in ſequentia erumpebat: (*In Jeſu Nahmen, ihr Herren, ich hab mich in ihre Gewalt gegeben, ſie machen mit mir, wie ſie es gedencken zu verantworten*) Domini mei, ſubdidi me poteſtati veſtræ, peragite in me, in JESU nomine, quæ a vobis defenſum iri, confiditis; atque ſellæ, huic negotio apparatæ, inſidens, Dnum. Chirurgum, de officio ſuo intrepide exequendo cohortabatur: opus igitur aggreſſi fuimus, atque ſecundum & majus trepanum (2) fuit applicatum, cum ſucceſsu optimo, & ſumma ægri tolerantia, qui nec de ullis conquerebatur doloribus: ſolito tamen major quantitas ſanguinis, per ipſum trepanum, cum ad Diploën deventum eſset, ad cochlearia tria vel quatuor circiter, ſubſequebatur; ipſum os exſciſsum vero, firmum ac ſanum, ac valde craſsum, (l) niſi quod aliquo modo, in inferiori tantum lamina, ut (m) monſtrat, carie arroſum eſſet, reperiebatur: ipſum trepani foramen, (n) floridus adimplebat ſanguis, cui linteolum, oleo roſaceo imbutum, atque ſtupa, quantum ſufficiebat, imponebantur.

Ad tertium trepanum progredi, vetabat dolor oculi iſtius lateris, nempe ſiniſtri, quem ſub ipſa terebratione fere dimidia, & ad ſingulas quoque trepani adactiones, Dn. æger perſentiebat; tum &, quod differri illud ſi foret poſſibile, ipſe poſtularet, quia ſe viribus ad aliud ex alio ſubſequens, perferendum, imparem futurum putabat; facta itaque deligatione convenienti, inturbatus relinquebatur. Prandium, ob appetitum proſtratum, fuit exiguum. Hora ſecunda promeridiana, ad inſtituendum trepanum tertium conve-

veneramus, quoniam autem dolores oculum vehementiores invaſerant, qui necdum intermittebant, ſed ad qualemcumque, in facto modo foramine, preſſionem, augmentabantur, in craſtinum illud differre, conſultum videbatur: reſoluta faſcia, ſcrobiculus trepani, (n) fluido ſimul & florido ſanguine plenus, inveniebatur, facta itaque debita deligatione, præter quod aliud quid occiperetur, die hac Dn. æger ſinebatur; manſit incœnatus, & noctem traduxit inſomnem, quod ingraveſcentibus oculi ſiniſtri infeſtaretur doloribus, qui circa tempus matutinum, aliquantum remiſerant.

Die 24. Cum ſucceſſu optimo inſtituebatur trepaniſatio tertia, (3) ſanguinis tamen, pari ut in ſecunda, ubi ad Diploën perveniebatur, ſubſequente quantitate, conſtanter pariter hanc, ut antecedentem, & ſine magnis doloribus, Dn. Patiens perferebat; ſub ipſa terebratione tamen, dolores in utroque oculo incidenter affligebant, qui tamen ſtatim, cum operationis fine quoque finiebantur; gratulabatur ſibi de ſucceſſu bono Dn. Patiens; ſpe ſubſecuturæ felicis curationis fretus, hinc dextra ſua, meam, ſub ipſa terebratione, prehendens & premens, bene negotium, ad me inquiebat, Deo auxiliante ceſſurum, & obtrectatoribus noſtris probro futurum, confido: *Ich mercke, es wird durch Gottes Hulffe gut gehen, allen unſern Feinden zu Spott und Schande.* Peracta trepanatione, modo debito deligabatur. Oſſiculum exemptum, nulla carie infectum, ſed lamina ſua tam exteriore (o) quam interiore (p) ſolidum, omnibuſque partibus incorruptum deprehendebatur. Prandium fuit modicum: poſt meridiem, de aliquali ſolum virium imbecillitate conquerebatur; cœna fuit brevis, vel nulla potius; noctem habuit inſomnem, ob dolores, in foramine præprimis ultimi trepani, & circa frontem perceptos fere continuos; circa noctem mediam circiter quoque ſiti vexatus, adeo, ut de decocto ſumere fuerit neceſſitatus: ſequens etiam balſamus, quo nares & tempora, ſubingreſſum lecti, ad ſomnum conciliandum, linerentur, præſcriptus fuit: ♃. *Extr. Opii Croci an.* ℈ß. *Ol. ſtillat. Mac. gr. vj. Nuciſt. q. ſ. f. l. a.* Unguentum D. S. *Stärckender Balſam, zum äuſſerlichen Gebrauch.*

Die 25. Ut ad bidui ſpatium, in exſcindendo reliquo oſſe, ceſſaremus, petiit, quo tempore vires ſe recuperaturum, ſibi habebat perſuaſiſſimum; quare, deligatione tantumdem facta, quieti relinquebatur; ante prandium ad ſeſqui horæ ſpatium, dormivit, ceſſarunt pridie allapſi dolores, & prandit ſatis bene, poſt meridiem ſatis erat vegetus, niſi quod his, terve, circa frontem inprimis, pungentes, mox tamen evaneſcentes, perciperet dolores, cœnavit ſatis bene, noctem habuit quietam, nec ullos capitis dolores ſenſit.

Die 26. Mane, capitis dolores, ad oculos & frontem inprimis ingruentes, non tamen diu, (dimidiam horam circiter) durantes obſervabantur, facta fuit deligatio, poſt etiam ſatis bene pranſus fuit; poſt meridiem ſequens, a Dno. Viviani ſubminiſtratum, applicabatur defenſivum, quod ♃. *Ol. Roſar. Myrtillor. Succ. Plantag. Solatr. an.* ℥j. *Bulliant omnia ſimul, ad conſumptionem ſucci, poſtea colentur & demum adde, Sangu. Dracon. Terr. ſigillat. Bol. armen an.* ʒiij *Santal. alb. Myrtill. an.* ʒj. *Acet. alb.* ℥ß. f. l. a. *Linimentum.* Cœnavit largiter, noctem vero inſomnem fere, ſine ullo tamen capitis dolore, peregit. Operationibus his abſolutis, ſeorſum collocutus mecum Dn. Patiens, ſe, reliquos Dnos. D. D. excepto Dno. Lic. Gottſched, Medico tunc ſuo ordinario, abdicaturum, mihi expoſuit, voluitque ut de meo conſilio, reliqua perficeretur curatio, utque

ad finem uſque huic præeſſem, a me popoſcit.

Die 27. Serrulis rectis, interſtitia foraminum, modiolis factorum, diſcindere tentabatur, ob ſerrularum autem ineptitudinem, duæ tantum lineæ (q) ſeu delineationes, pro inſtituendis ſectionibus, accommodiſſima, ductæ fuerunt, leviter tulit omnia Dn. Patiens, poſt vero, ante prandium, iterum per ſemi horam, ad oculos, capitis ſenſit dolores, pranſus tamen eſt ſatis bene; poſt meridiem bona fuerunt cuncta, ad horam quartam uſque, ubi forcipe inciſoria, aliquot fruſtula oſſis, inter primi & ſecundi trepani foramina, exempta, foramina item exterſa, & deligatio facta fuerunt, cœnavit bene, & ſine dolore, cum aliquali ſomno noctem traduxit.

Die 28. Tam ante, quam poſt meridiem, nihil fere, ob ſerrularum commodarum defectum, præter deligationes, inſtitutum fuit; interim ſatis bene ſe habuit, ſatis bene comedit, atque bene dormiendo, poſtquam ad horam nonam uſque nocturnam, ab amicis & cognatis, ſecum cœnantibus, blandis converſationibus exhilaratus eſſet, ſine dolore, quietam habuit noctem.

Die 29. Mane, ſerrula magis aptata, in utroque latere, (q) per Diploën uſque, cum ſumma Dni. ægri tolerantia, linea, ſeu deſignatio diſſecandi cranii ducta, aliquoties quidem dolores excitati fuerunt, qui tamen paulo poſt evanuerunt: pro fungi exſiccatione, in trepanum primum (1) (per illud enim is potiſſimum excreſcebat,) *Decoctum Divinum*, quod habet Scultet. *Armament. Chirurgic. Obſerv. XIX. p. m.* 216. *ſequens* fuit immiſſum: *℞. Vin Malvatic.* ℔. *jß. Roſar. rubr. p. jß. Betonic. Matriſſylv. Pimpinell. Centaur. Stœchad. arab. an. p. ij. Rad. Ariſtol. long. Ireos Flor. Cort. Thur. an.* ℥*ij. Bulliant omnia ad conſumptionem duarum partium* (*ſed roſæ ebulliant ebullitione unica*) *& colentur. Colaturæ addantur Mellis Roſarum optime deſpumati* ℥*ij. M.* Exinde cibum bene cæpit; ſatis alacris poſt meridiem reperiebatur, fuit deligatus, adhibito iterum decocto dicto, ſecando tamen nihil quicquam tentatum: cœnavit bene, noctemque habuit tranquillam, cum ſomno modico.

Die 30. Serrula iterum adhibita fuit, atque ubi interior quoque lamina perfecta videbatur, quamvis cohæreret adhuc, vectis per primum trepanum (1) parti ſiniſtræ, (r) ſuper fungo, ſubmittebatur, (ſimulac enim extra ungum, dura mater in ſecundi aut tertii trepani foramine, quam leviſſime tangebatur, intolerabiles excitabantur dolores,) ſurſumque pars illa, ad futuram ſagittalem (f) uſque effringebatur, quæ, qua faciem exteriorem, (r) & interiorem, (s) carioſa plane inveniebatur; poſtea, fungi, quæ per ſagittalem excreverat pars, (1) ſine ulla doloris perceptione, & ſpatula quidem, ſeu ferro hebete, ſeparabatur: pariter & dextra calvariæ pars, (t) vecte elevabatur, quæ extrinſecus, (u) integra, intrinſecus, (x) magna ex parte carie deroſa ſpectabatur, interiori etiam ſua lamina, fungo tam firmiter adnata erat, ut erui non poſſet, & forfice abſcindi eam oporteret, unde dolores acerbiſſimi, & in toto Cerebro, & ad oculos inprimis, inducebantur, ut etiam Dn. æger, (qui alias dolores quoſcumque per operationes cunctas, inſenſibilis quaſi pertulerat,) exclamare cogeretur, (*ave, ave, mein linckes Auge umb Gottes Willen, ihr Herren, was macht ihr?* ah, ah, ſiniſtrum meum oculum, per Deum, Domini, quid agitis? ſanguis etiam, ob ſeparationem illam, large profluebat, quare immiſſo prius decocto Sculteti, faſcia imponebatur, atque quo ſanguinis fluxus ſupprimeretur, hac die non ſolvebatur, ſed circa veſperam defenſivum reiterabatur; ſenſit eo tempore immanes, quales toto quatuordecim dierum ſpatio non afflixere,

dolo-

dolores, qui ad noctem uſque, donec ſomnus ingrueret, perdurarunt, quapropter cœna etiam modica tantum fuit; ſubſecutus tamen eſt ſomnus bonus & reficiens, abſque ullis imaginibus aut inſomniis, unde mane

Die 31. Satis alacer reperiebatur, facta fuit conſueta hora 8va deligatio, præmiſſa inunctione decocti ſcultetiani: poſt deligationem, non leves iterum illapſi ſunt dolores, ad prandium uſque, durantes, qui tamen intra prandendum, quo cibus, in ſatis magna quantitate acceptus fuit, evanuerunt, ita ut horis promeridianis, Dnum ægrotum ſatis vegetum invenerimus: ad veſperam, iterum capitis dolores perſenſit, ad ſomnum uſque affligentes, unde cœna exigua, & ſomnus interturbatus ſubſecutus; nocte in media, ſatis vehemens exorta fuit hæmorrhagia, ut pro coercenda ea, Dn. Fuchs Chirurgus, qui iiſdem in ædibus commorabatur, fuerit accerſitus.

Die 1. *Novembris*, Soluta ligatura, ad finem ultimæ inciſionis, (y) in ſiniſtro latere, ſub inciſione, diſſecta prominens vena hunc effudiſſe ſanguinem, reperiebatur, quod tamen, ab ipſa inciſionis die, nondum contigerat: impediebat hæmorrhagia hæc, quo minus apertura debite extergi poſſet, & carptis filamentis obturari poſtulabat, facta itaque fuit cita deligatio, prandium habuit mediocre, aliquales tamen, non adeo vehementes vero, capitis dolores ſenſit, cum aliqua virium imbecillitate: poſt veſpertinam quartam, inſtituebatur deligatio, ſiniſtro tamen latere relicto intacto, ob hæmorrhagiæ metum, adhibendo decoctum Sculteti; cœna fuit mediocris, ſubſequentem etiam veſperam & noctem ſine doloribus tranſegit, ſomnolentus quidem, ſomno tamen ſe non dedit, ob hæmorrhagiæ metum, quia caput ſiniſtrorſum lecto imponere metuebat, donec primo diluculo, ſuadente Chirurgo Fuchſio (qui capite inſpecto, nullum erupiſſe ſanguinem invenerat,) in ſiniſtrum latus ſe inclinaret, & ſub ejus cuſtodia bene dormiret.

Die 2. Facta fuit deligatio, impoſito venæ in ſiniſtro latere (quæ tamen nullum ſtillaverat ſanguinem,) pulvere ſtyptico: malum alias in eodem inventum fuit ſtatu, niſi quod ſupra denudatum os frontis; (2) & in ſecundo tertioque trepano, rubicunda puncta, (novæ recreſcentis carnis primordia) ſparſim conſpicerentur: prandium habuit largum, totaque die bene ſe habuit, veſpere ingruente tamen, in ipſo malo, quodammodo mordicantem ſenſit dolorem; cœnavit mediocriter, & quietam ſine doloribus habuit noctem.

Die 3. Sine doloribus, alacer, totam peregit diem, probe prandendo ac cœnando. Mane, & ſic unica tantum vice, die hac, recenſito jam modo, fuit facta deligatio. (funda Galeni dicta,) noctem, bene dormiendo, tranſegit, licet etiam aliquoties expergiſceretur, ſtatim tamen interum obdormivit.

Die 4. Tota die, cuncta bene geſta, præterquam quod poſt deligationem, per horæ fere ſpatium, dolores capitis non adeo leves, ſenſerit: una facta deligatione; per tuſſim aliquoties a ſomno, qui ſatis quietus fuerat, expergefactus: pro tuſſi infringenda, ſequentes, a Dno. D. Hartmanno, antea præſcriptas, accepit Rotulas: ℞. *Chocolat. opt.* ℥iij. *Syr. Violar. opt.* ℥iiij. *ad conſiſtent. coct. cum Sacchar. finiſſ. q. ſ. aqu. roſar. fragrantiſſ. ſolut. addatur ſub finem parum Sp. roſar. veri. f. l. a. rotulæ.* Nulla tamen ex harum uſu, percepta fuit tuſſis mitigatio.

Die 5. Modo priſtino & tempore conſueto, facta fuit deligatio; fruſtulum etiam fungi, obtuſo quidem inſtrumento, ſpatula nempe, ſeparabatur, quo facto, ſanguis ſtatim profluebat, & doloribus, levibus ſaltem, iiſque paucis,

ad oculos decumbentibus, afficiebatur: alias omnia bona, niſi quod tuſſis continuaret. Circino obſervavi longitudinem interſtitii extremarum orarum, primi & ſecundi trepani, (α) ſignatam.

Die 6. Hora octava matutina, facta fuit deligatio, & pus inventum ſatis copioſum, fœtor etiam perceptus fuit, quare commodum fuit viſum, bis de die, deligationem inſtituere, quo vulnus crebrius expurgari poſſet: in trepanis etiam, nova caro accreſcere obſervabatur. In ſiniſtro ſeu ſecundo trepano quoque, (2) ſiniſtrorſum foveola, uſque ad Matrem duram, (cujus particula ſeparata ſurſum prominebat,) deſcendens, conſpiciebatur, unde, adeſſe ibi putredinem, ſuſpicabamur, quapropter mel roſatum, pauxillo Sp. vini miſtum, applicabatur. Dimenſus ſum circino, extremitatum trepani ſecundi (2) & tertii (3) diſtantiam, quam (β) monſtrat. Poſt meridiem, denuo deligatus fuit, modo priori plane ſimili, bene habuit; aſt alvus, ſolito fuit laxior, quam lubricitatem tamen, Dn. Patiens, Saccharo, quod cum pyris recentibus aſſatis, contra tuſſim aſſumpſerat, adſcribebat, cum effectum talem ex dulcibus & ſaccharinis, in ſe, a tenera jam ætate, ſemper obſervatum ſciret; dormivit bene, cœna pro more modica antegreſſa, a tuſſi aliquantum magis, moleſtatus.

Die 7. Mane ac veſperi, more ſolito, deligatio fuit facta: mane, duo fruſtula parva, a meninge dura ſeparata, veſperi vero unicum tantum, eximebantur, comedit & dormivit bene, reliquaque omnia, ſatis bona fuerunt.

Die 8. Iterum, ſolito more deligatus fuit, longitudinem diſtantiæ, inter extremitates primi (1) & tertii (3) foraminis trepanorum, dimenſus, eam ut (γ) habet inveni. Foraminulis ſecundi trepani, per quæ, duræ Matris ſeparatæ particulæ erant extractæ, ut & ei, quod ad ſiniſtrum latus, in medio fere lineæ, a ſecundo ad tertium trepanum, detectum erat, ſtupa, melle roſato imbuta, indebatur; cæterum nihil fuit immutatum. Veſperi, parili modo deligatio expedita fuit. Cibum cum appetitu bono accepit, dormiviſſet etiam bene, niſi noctu advenientium, iterumque abeuntium rhedarum ſtrepitu, de ſomno excitatus fuiſſet.

Die 9. Bis deligatus fuit more ſolito; bene habuit, bene etiam cibum ſumpſit. In veſpertina deligatione, fruſtulum cranii deſquamatum, intra primum & ſecundum trepanum, eximebatur. Nocte ſubſequente, quietus quidem fuit, non tamen multum dormivit, ob antegreſſum forte, ut ipſe dicebat Dn. Patiens, ſomnum diurnum.

Die 10. Deligatus ſolito more fuit: iterum duo fruſtula, frontem verſus ſeparata, exempta fuerunt: cibo uſus fuit ſufficienti: veſperi ſine deligatione nova relictus, bene dormivit.

Die 11. Sub deligatione matutina, iterum ad frontem, duo ſuperioris laminæ fragmenta, ſeu deſquamata oſſicula, exempta fuerunt: tota die bene habuit, circa veſperam deligatus fuit: & cum ventriculi imbecillitatem metueret, meo perſuaſu, hauſtulum Sp. vini ſeu vini aduſti, accepit; comedit bene, bene quoque dormivit, ad horam uſque decimam; poſt eam, ſomnus fuit interturbatus.

Die 12. Mane, iterum exemptum fuit fruſtum deſquamatum cranii bene magnum, (δ) ultra dimidium primi trepani occupans, nihil præterea die hac tentatum. Cætera quoque, bene ſe habuit.

Die 13. Omnia ſicut antea, ſic ſatis bona, præterquam, quod poſt deligationem, ingentes circa oculos, & in ipſo malo non leves dolores, ad prandium uſque perſenſerit, qui poſt prandium tamen, poſt unius horæ ſomnum,

num, in totum evanuerant, veſperi deligatio tantum ſicca, impoſita ſtupa, fuit facta: noctem poſtea habuit bonam. Pro cruditate ventriculi corrigenda, ſuppeditatum fuit quod ♃. *aqu. Maſtich. Cinam. ſ. vin. Elix. aurant. an.* ℥j. *aqu. Menth. ſ. Chamomel. an.* ℥iß. *Tinct. Propr. Mynſ.* ℥iij. *Syr. Papav. rh. Jujub. an.* ℥iij M. D. S. *Haup-und Magen*, Miſtur, *davon nach Belieben Loffel weiſe.*

Die 14. Bis, eodem iterum modo, deligatus fuit, mane etiam fruſtulum oſſis in medio fere primi & ſecundi trepani ſeparatum, extrahebatur. Probe comedit, dormivit etiam bene, nec dolorem ullum percepit.

Dei 15. Mane, Dnus. Viviani, ob Dni. Groſmanni abitum, deligationem perfecit, adhibito decocto conſueto, ex Sculteto deſumpto, ut & aliquanto mellis roſati, idem & ipſe fecit veſperi. Comedit bene Dn. Patiens, quamvis aliquantum ſenſiſſet dolorum, perbelle tamen dormiverat.

Die 16. Bis, mane nempe & veſperi, deligatus, ſtupa balſamo Rulandi imbuta, antea impoſita: de reliquo, cuncta bene geſta; ipſe Dn. Patiens, totam per diem hilaris, noctem etiam habuit ſatis quietam.

Die 17. Eodem modo cuncta peracta, circa noctem tamen, iterum dolores ſuper oculis ſenſit, duas aut tres horas circiter, ad ſomnum uſque durantes, poſt mediocriter dormivit, ſæpe tamen ſomnum tuſſis ſat valida turbavit.

Die 18. Bene habebat, ut ante, ita & nunc deligatus, veſperi ſicca tantum facta fuit deligatio, ſola impoſita ſtupa & conſueta faſcia; poſt quintam veſpertinam, probe a ſuis ædibus, ad germanam ſuam Dnam. ſororem, Illuſtriſſ. Dni. Wolffgangi Chriſtophori, S. R. Imp. Dapiferi Hæreditarii, S. Elect. Brandenb. Summi vigiliarum Præfecti Chiliarchi, Fortalitii Pillavienſis Gubernatoris, nec non Capitanei Balgenſis, relictam Dnam viduam viſere, primo ubi per morbum illi pedem domo efferre licebat, ivit, in noctem mediam ibidem commoratus; bene comedit, nulloſque ſenſit dolores, optimeque dormivit.

Die 19. Nihil fuit immutatum, cunctaque bene geſta; circa noctem ſub ingreſſum lecti, numero ſeptem hujus formulæ, deglutivit pilulas. ♃. MP. *tartar. Querc. de Succin. Crat. an.* ʒß. *Reſin. Jalapp* ℈ß. *Aloes roſat. Troch. alhandal. Rad. Turpeth. an. gr. v. cum. Spirit. Roriſmarini fiant Pilul. ex ſcrupulo no. IX. deaur. D. S. Haupt-Reinigungs-Pillen, davon gegen die Nacht* 5. *biß.* 9. *Stuck.*

Die 20. Sicca tantum ſtupa impoſita, deligabatur, malo tamen antea, melle roſato, parum Sp. vini myrrhati addito, eluto; in ſiniſtro item latere, laminæ ſuperioris ſeparatum fruſtulum fuit exemptum; bene habuit, prandio ſuas Dnas ſorores & amicos excipiens: veſperi, ſicca tantum ſtupa impoſita, & deligatio facta fuit eo in loco, ubi ſub matutina deligatione, fruſtulum illud oſſis exemptum erat, floridus confluebat ſanguis, qui ſtupa abſtergebatur; acceptæ pridie, veſpere pilulæ, poſt prandium demum operationem ſuam ediderunt, quatuor alvi dejectiones cauſantem; cœnavit poſt & dormivit bene.

Die 21. Mane, carni novæ, in primi trepani latere dextro, quoniam hæc depreſſior reliqua, nec æque feliciter ac iſta, accreſcere cernebatur, quo paria incrementa ſumeret, balſamus Rulandi imponebatur, iſti vero mel roſarum, Sp. vini myrrhato imbutum, ſuperlinebatur, oſſiculum pariter, in linea recta dextri lateris (ζ) ſeparatum, volſella evellebatur: veſperi, modo ſimili facta fuit deligatio, comedit bene die tota, circa noctem quoque,

alvum

alvum dejecit, noctemque habuit quietam, cum ſomno reficiente.

Die 22. Bene habuit: in deligando nihil fuit immutatum, veſperi fragmentum oſſis parvum, in dextris, ad trepanum tertium, (*n*) exemptum fuit; bibit poſtea chocolatam, & ſub veſperam, ac lecti ingreſſum, ſyrupum de farfara accepit, nec tuſſi per noctem multum vexatus fuit.

Die 23. Fruſta tria oſſis, ad ſiniſtrum, ſecundi trepani, latus, deſquamati, non adeo parva, (*θ*) exempta fuerunt, circa veſperam autem, quoniam in vicina commorantem Dnam ſororem ſuam, Lib. Baron. S. R. Imper. Dapiferi Hæreditarii Dnam viduam, viſitatum, domo exiverat, deligari non potuit; cæterum bene habuit, bene etiam & maximam partem a tuſſi & doloribus immunis, dormivit.

Die 24. Oſſis, ad tertii trepani latus ſiniſtrum, ſeparati portio, (*ι*) eximebatur: deligatio, ſicuti mane ita & veſperi, adhibito tantum ſupra nominato melle roſato, fiebat; tuſſis in totum fere intermiſerat, cibum ſub prandium ut & cœnam, bene cepit, ac totum diem, ſatis vegetus tranſegit, totamque dormivit noctem, a tuſſi vix vexatus.

Die 25. More ſolito, ſicut die antegreſſa, bis fuit deligatus, nihilque immutatum, niſi quod ſub deligatione veſpertina, iterum ad tertii trepani latus dextrum, particula ſeparati oſſis, fuerit eruta; quamvis etiam hac die tuſſis aliquanto increbuiſſet, bene tamen edit, beneque dormivit.

Die 26. Nihil fuit innovatum, tuſſim tamen magnam partem remiſiſſe, obſervatum.

Die 27. Mane, ſicut antea, vulnere melle roſarum myrrhato illito, perficiebatur deligatio, carni tamen recenti, quæ oſſi denudato ſupercreverat ad primam (*κ*) & ſecundam (*λ*) inciſionem, propterea, quod mollior juſto, & aliquomodo fungoſa, inventa fuit, lene cauſticum, linteolum ſcilicet, alumine, vitriolo & pauxillo æruginis æris, in aceto vini coctis imbutum, ac ſiccatum, imponebatur, quod circa horam veſpertinam quartam, eſcharam in duobus his locis, & citra ullum quidem ſenſum, jam induxerat, in craſtinum tamen ſic immotum relinquebatur, & caro nova reliqua, melle roſarum myrrhato, inungebatur: bene ſe habuit Dn. Patiens, cœnavit etiam bene; poſt cœnam, dominam ſororem ſuam, Baroniſſam Truchſeſſiam de *Waldburg*, ejus in ædibus, viſitavit, ad aliquam partem noctis ibi commoratus, poſtea dormivit placide, nullam tuſſis ſentiens moleſtiam.

Die 28. Mane, eodem modo fuit deligatus, exceptis tertia & quarta inciſionibus (*μν*) quibus cauſticum antedictum imponebatur, eſchara item nondum ſeparari poterat; veſperi pariter, eſchara relicta, & tantum melle roſarum myrrhato, totius aperturæ caro, humectata fuit; perbene habuit, optime comedit, cubitum cum iviſſet, paulo poſt obdormivit, & ſomno ita ſopitus fuit, ut nec vigilis per noctem, ante ædium fores, ſub cubiculi feneſtra, horas ſingulas, & paſtoritia buccina & concitata voce, intimantis clamores animadverterit: ante ſomnum tamen, aliqualem aurium, ſeu in capite, ſenſit ſuſurrum.

Die 29*na.* & 30*ma.* Bene ſe habuit, neque aliquid in deligando immutatum aut obſervatum fuit, præter quod iſta mane, ad ambo vulneris latera, cauſticum ſupra dictum, apponeretur, hac vero, eſchara ſeparata eximeretur.

Sequentibus menſis Decembris diebus cuncta in ſtatum naturalem magis magiſque vergere, ipſumque vulnus melius conſolidari, obſervabatur.

Die 1. *Decembris* itaque mane, ad latus dextrum, ex trepani tertii (3) fora-

foramine, oſſiculum eximebatur, & melle roſato, ut antea, illito, fiebat deligatio; veſperi vero, ſine inunctione, deligatio perficiebatur, ita, ut tantum emplaſtrum diapompholygos, pro generanda cute, circumcirca imponeretur; qui deligandi modus, etiam immutatus ad diem uſque octavum, retinebatur. Habuit bene Dn. Patiens, nec alias, toto hoc octiduo, aliquid notatu dignum occurrit, niſi quod

Die 3tia, Aliqualia novæ cutis initia fuerint obſervata.

Die 5ta. Vero, ipſe Dn. Patiens, in carpento probe velato, ſub gelu acri, ſuam Dnam ſororem, Illuſtris Dni. Wilhelmi de la Cave, Ser. El. Brand. Generalis Vigiliarum Præfecti, Dnam: conjugem viſitaverit, &.

Die 6ta veſperi, Cauſticum antea deſcriptum, ad frontem luxurianti carni, imponeretur, ac

Die 7ma, nox aliquo modo fuerit turbulenta, cujus cauſam tamen, ipſe, alterationi animi adſcribebat, perceptæ ex caſu amici, qui, cum veſperi, ſub tempus deligationis, eum viſitaſſet, vulnuſque curioſo nimis oculo luſtraret, ex horrifero hoc aſpectu, animo liquebatur, adeo, ut cunctis orbatus ſenſibus, ad inſtar demortui, in terram concideret. Inciderat mihi, ſimilis per omnia, apud Marc. Aurel Severini, *De Efficac. Medicin. lib. I. Part. II. Chirurgiæ quæ ad oſſa pertinet. Cap. 3. pag.* 137. notatus caſus, quem in ipſo authore legendum Dno. Patienti, quo felicius ſucceſſuræ curationis ſpe, eo magis ſe erigeret, tranſmiſeram, cujus verba, quod lectu digna videantur, ex authore huc appono ſequentia: *Cæſar Bartholomæus Dominorum Avalos familiæ apud Regem Hiſpanorum procurator Madriti, cum implacabili dolore capitis affligeretur, nil ab internis nil ab externis remediis, quæ dico adhibuerat levatus, interdum quoniam doloris impatientia victus eſt, conſultum ſibi iri credidit, ſi, qua malum infaſtabat, & vis ſcalpri alte defigeretur, donec vitium inveniretur. Qua ſic apertura cutis & calvariæ confecta per hominem quem ad eam delegerat, atque enixe perſuaſerat, neſcio quis in cranio tumor & viror, ſub ipſo vero increſcens caruncula fungi modo reperta eſt; quibus vitiis & putrilagine deterſis liberatus a malo vir integre fuit.*

Die 8va, nihil prorſus in deligationibus immutatum, poſt matutinam tamen, ad prandium uſque aliquos capitis habuit dolores, poſt meridiem vero, bene habuit, dormivit & ſatis bene.

Die 9. Mane, ad vulneris extremitates, maſſa emplaſtri opodeldoch, ad cicatricandum, apponebatur, quod itidem veſperi factum, alioqui bene habuit Dn. æger, dormivit etiam ſatis bene.

Die 10. In deligationibus nihil fuit immutatum, atque adeo ſe habuit bene, ut ad quas modo actiones foret inhabilis, ſe neſcire diceret, quieti tamen nocturnæ, tuſſis, quam ex frigidiore aëre, poſt meridiem ſuam Dnam ſororem Truchſeſſiam, in vicinia licet, tenuibus tamen tantum veſtimentis veſtitus, viſitaverat, contraxiſſe ſe, ipſe putabat, aliquomodo fuit incommodo, ad cujus mitigationem, Syrupum de farfara accepit.

Die 11. Bis quidem fuit deligatus, aſt eodem, quo antea, modo, pro cicatricando vero, vulnerum oris, *pulvis ex Myrrha, maſtiche, rad. ireos & lithargyrio*, aſpergebatur: circa noctem, pilularum antea deſcriptarum, novem numero accepit, nulla tamen earum operatione ſuccedente, tuſſi ſatis multum afflictus fuit.

Die 12. Modus deligationum modo dictus, tam ante quam poſt meridiem, idem fuit continuatus, nondum ceſſavit tuſſis, bene tamen comedit, dormivit

mivit etiam ſic ſatis bene, ter ex aſſumptis pridie pilulis ad alvum dejiciendam, excitatus.

Die 13. In deligationibus nihil fuit immutatum, & Dn. Patiens, ob abitum Dnæ. conjugis, quæ, domum, neceſſaria domeſtica ordinatura, ad dies aliquot abierat, apud Dnam ſororem Truchſeſſiam de Waldburg, per diem integram, commoratus fuit, bene alias habens, præter quod tuſſis fuerit exaſperata, pro qua mitiganda, ſyrupum de farfara, & circa noctem, extractum anodynum, ex præſcriptione Dn. Licent. Godſched accepit, quæ tamen nihil profuerunt, tuſſi perdurante.

Die 14. Sub matutina deligatione, cauſticum ſupra deſcriptum, tribus in locis, carni increſcenti, appoſitum fuit, & veſperi ſicca tantum deligatio facta, atque eſchara relicta; bene præterea habuit, tuſſis tamen fuit intenſa.

Die 15. Mane, ſicca deligatio facta, vulnus probe abſterſum, & ab eſchara purgatum fuit, cum poſt meridiem Dnum Patientem, ego ſolus quidem viſitarem, de tuſſi moleſta adhuc conquerebatur, cæterum optime habebat, nocte etiam ſubſequenti, & tuſſis aliquantum remiſit.

Die 16. Mane deligatus, carni in vulnere luxurianti, mel roſarum myrrhatum allinebatur, alias nihil immutatum, habuit bene, tuſſis quoque fuit imminuta.

Die 17. Nihil novatum, Dnus Patiens poſt matutinam deligationem, in rheda velata, per plateas aliquot, ſuam Dnam ſororem, Illuſtr. Dni. Generalis de la Cave Dnam conjugem viſitatum adibat, apud quam & prandit, & cœnavit, ac cum reduce facta Dna conjuge, ad decimam uſque nocturnam illic ſe detinuit, dormivit poſtea bene, tuſſis quoque maximam partem remiſit.

Die 18. Vulnus melle roſato myrrhato, & pro cicatrice inducenda, epulotico pulvere adhibito, deligatum fuit, cæterum bene habuit.

Die 19. Sicca tantum deligatio inſtituta fuit.

Die 20. Exiguum oſſiculi fragmentum, circa ſecundum trepanum per carnem prominens, eximebatur, alias toto decem ſubſequentium dierum intervallo, nihil mutatum, uſque ad

Diem 30. Qua quidem etiam nihil mutatum fuit, Dnus Patiens tamen, quo anno jam exeunte, pro præſtito, in gravi etiam hoc morbo, auxilio, divinæ clementiæ debitas ageret grates, tota die hac, quæ anni ejus poſtrema erat dominica, cultui divino, penetrabili premente frigore, ſacris in ædibus (quæ in arce hic Regiomonti ſunt) capite quidem, faſcia chirurgica obvoluto, & mitra pellicea oporto, interfuit: in arce etiam apud Dominum ſupremum Burggrabium pranſus, apud Dominum Cancellarium, non procul ab arce, cœnavit, nox ſubſecuta fuit quieta

Die 31. Seu anni ultima, ad poſteriora ſiniſtra, inciſionis, labia, mane cauſticum, ob carnem luxuriantem, apponebatur; optime habuit, veſperi, ad epulum, a Dno Cancellario invitatus, in feſtiva hac recreatione, cum convivis aliis, in provectam uſque noctem, fuit converſatus; bene inſuper valuit, vulnuſque ſingulos in dies coalitum fuit, & ita quidem, ut ſequenti

Anno 1697. Nihil notatu dignum ſe obtulerit, præter quod ſingulis,

Die 14. & 16. *Januarii*, in medio fere vulneris, quod quaſi nummi trium groſſorum polonicorum magnitudinis (ξ) tum erat, minuta oſſicula duo, tandemque

Die 23. Poſtremum, adhuc unicum, fuerint exempta, ſicque malum hoc, paucos intra dies, ſit perſanatum. Hinc Dnus Patiens, gravi hoc malo,

lo, Dei gratia, liberatus, domum ſe recepit, atque ex eo tempore, ſanitate, priſtina firmiore, fretus, a vertigine, capitiſque doloribus, quibus acerbe ante curationem infeſtabatur, immunis vivit; ſeptimo etiam, ejuſdem 1697. mi ſcilicet anni, menſis Octobris die, ſibi natam filiam ſuſcepit.

Reſolutiones aliquot quæſtionum, quæ circa tractationem hanc moveri poſſent.

Pag. 147. *lin.* 16. *Q.* I. *Num iter, noctu, aere exiſtente frigido, inſtitutum, mali hujus cauſa dici poſſit.*

Reſp. Aerem, cauſam morborum, & quantitate & qualitate fieri, præclare, jam olim, docuit Hippocrates, *lib. de Flatib. VI.* 1. cum autem qualitatis potius, quam quantitatis vitio, aër agat, ut Lud. Mercat. *Tom.* 2. *Oper. p.* 202. oſtendit, & inter qualitates, calor & frigus primas teneant, conf. 3. *aph.* 1. iſte porro, *ad agendum, omnium ſit efficaciſſimus, tenuet, fundat, molliat, digerat, rarefaciat, & heterogenea ſeparet*; hoc contra, *craſſet, gelet, conglaciet, induret, & tam homogenea, quam heterogenea congreget, conſtipetque, ac ad motum inhabiliora reddat.* conf. *l. c.* Mercat. it. 1. *aph.* 13. *&* 14. *ac* 5. *aph.* 16. malum vero hoc, ex inflammatione, ſicque ſpiritus orgaſmo & excandeſcentia potius, quam oppreſſione ejus, originem ſuam, traxiſſe, conſtet: evidens eſt, aërem hunc nocturnum frigidiorem, cauſam ejus, proprie dici non poſſe. Quod ſi vero quis urgeat, frigus externum, poros quandoque ita occludere, ut perſpiratio, ſeu fuliginum expulſio, inde impediatur, calorque in unum cogatur, unde corpora adeo incaleſcant, ut non raro febris excitetur, ei litem non movebimus, aërem iſtum nocturnum, mali hujus cauſam per accidens, dici poſſe, concedentes.

Ibid. lin. 22. *&* 23. Q. II. *Quæ cauſa, quod intolerabiles capitis dolores, ad ſeptimanas tres intermittentes, iterum ingruerint.*

Reſp. Quod ſeptem ſeptimanis continuis, dolores capitis Dn. ægrum afflixerint, propterea factum fuiſſe dicimus, quod eo tempore, ſanguis ad cerebrum depulſus, illucque extravaſatus, ibidem concoqui, & in pus converti debuerit, quod ſine igne, ſeu calore naturali, præter naturam aucto, fieri, non potuit, calore vero ſic aucto, & ſanguinem ad Meninges Cerebri depoſitum in pus coquente, quomodo has, non diſtendi & inflammari, erit poſſibile? ut inde abunde conſtet, quomodo unitas, ſeu continuitas Meningum, ſoluta fuerit, atque dolores hos intolerabiles induxerit; ſenſu quippe exquiſitiſſimo, Meninges hæ præditæ ſunt, ut harum aliqua læſa, non etiam exquiſitiſſimos excitari dolores, ab omni ratione ſit alienum. Sanguine vero jam cocto, & ad maturitatem puris perducto, ulcerique tunica pereſa ac rupta, immenſos hos capitis dolores deſiiſſe, abſurdum non eſt; non enim aliter cum internis, quam externis comparatum eſt apoſtematis; de quibus, quod deſinente inflammatione, poſt puris evacuationem, omnis etiam dolor, antea pulſatilis & urens, ceſſet, eſt notiſſimum, quare huic apoſtemati idem contigiſſe, non eſt dubitandum. Vertiginem vero hanc, poſt evacuationem accidiſſe, ſtatuimus, inde, quod ex ulcere erumpens pus, cum non daretur exitus, inter cranium & Matrem duram collectum, in cavitate hac, (pleriſque enim in locis dura hæc Meninx, cranio non adhæret,) ſubſtiterit, atque Meningibus incumbens, pondere ſuo, cerebrum compreſſerit, unde vertiginem inductam fuiſſe, non eſt mirum: quamvis enim de cauſis vertiginem excitantibus, autores longe a ſe diſſentiant, de eo tamen inter omnes convenit, cauſam propriam & immediatam non aliam eſſe, quam inæ-

qualem, turbulentum, & inordinatum, cum humorum, tum ſpiritus, qui in Cerebro continentur, motum; ſicut hoc præclare explicat Gal. *lib.* 3. *de loc. affect. c.* 8. Motum vero ejuſmodi turbulentum & inordinatum, hic facillime pus Meningibus incumbens, eaſque pondere ſuo deprimens, producere potuiſſe, neminem latere poterit; atque inde etiam dolores capitis, tribus ſeptimanis intermittentes, iterum ingruiſſe, arbitramur; dum enim pus, apoſtemate rupto, inter cranium & Meningem duram collectum, ſuper hac conſedit, & ulteriorem exitum ſibi parando, bregmatis oſſa, carie iis inducta, peredit, dolores ceſſarunt, quoniam Meninx dura, jam pereſa fuit, & oſſa tactus ſenſu carent; cranio vero pereſo, dolores iterum ingruerunt, quia pus, per foramen factum, ad perioſteum & pericranium, exquiſitiſſimo ſenſu prædita, promotum fuit, quod, membranas has diſtendendo ac arrodendo, & dolores hos excitavit, & tumorem iſtum produxit.

Inibi. lin. 28. *Q. III. Quid Tumor? Quid Abſceſſus?*

Reſp. Voce tumoris, quodcumque, *quod eſt ſupra id, quod eſt ſecundum naturam incrementum* comprehendi, ex Gal. *lib. de tumorib. p. n. cap.* 1. eſt manifeſtum, ſicut & id, quod *abſceſſus, tumor ſit per fluxionem factus lib. cit. c.* 3. ut hic ſub illo, ſeu ſpecies ſub genere contineatur: cum autem humoris confluentis, non una ſit conditio, pro diverſitate hujus, diverſimode etiam abſceſſus inter ſe diſtinguuntur; commode tamen, ſicut id Galenus *lib.* 14. *Meth. Med. c.* 12. innuit, duplex eorum genus conſtituitur: *unum, cum phlegmone in pus verſa, pus ipſum tanquam in ſinu aliquo eſt collectum: alterum, cum nulla præcedente phlegmone, humor aliquis ſtatim ab initio, iſque alias ſpecie alius, cæterum omnino acris, in parte aliqua colligitur.* Humor talis concoqui & in pus verti ineptus, quoniam alius quam ſanguis eſt, inflammare partem, in qua collectus eſt, nequit, cum igne potius naturali ſit privatus, quam quod in eo præternaturalis incendi poſſit. *Frequentiſſima hujus morbi ſunt tria genera: Atheroma, Steatoma, & Meliceris, a ſimilitudine contentarum in tumoribus ſubſtantiarum, dicta*: ut docet Gal. *loc. cit.* ſicut autem a ſimilitudine materiæ contentæ, quæ in pus verti non quita eſt, abſceſſus hi ſua nomina ſunt ſortiti, ita etiam abſceſſus, materiam in pus tranſmutabilem continens, proprie abſceſſio & abſceſſus, id eſt ἀπόςασις & ἀπόςημα dicitur. Vid. Galen. *in argumento Com.* 3. *in lib. Hipp. Quæ in Medicat. fiunt.* Qui etiam *in Finit. Medic. pag.* 97. definit; quod *abſceſſus ſit corporum ex phlegmone in pus traſmutatio* in quo ſignificatu & nos vocem abſceſſus accipimus.

Ibid. lin. 31. 42. *Q.* IV. *quid pus ſit, & quomodo generetur:*

Reſp. Pus, non niſi in apoſtematibus, & quidem poſt inflammationem fieri, ex modo adductis patet: cum autem inflammationem parere, humor nullus, niſi ſanguis in partem depoſitus, poſſit, ſatis inde conſtat, pus nil, niſi putrefactum eſſe ſanguinem; putreſcere hic dicitur ſanguis, dum ſuppuratione, in pus concoquitur cruor: puris hæc generatio, Græcis Ἐκπύησις dicta, cauſam efficientem habet, naturam, quæ beneficio caloris nativi, omnibus, quæ in corpore noſtro ſunt, optimam, quam poteſt, formam inducere tentat; modus hujus concoctionis, πεπασμὸς maturatio dicitur, & media quaſi inter πέψιν & σῆψιν eſt: ſicut enim πέψις, ſeu concoctio proprie dicta, eſt, cum beneficio caloris inſiti, nutrimentum in corporis noſtri ſubſtantiam convertitur; & huic contraria σῆψις, putredo, cum ab alieno calore, inſitum vincente & profligante, corpus corrumpitur; ita media quaſi inter duas mutationes eſt πεπασμὸς maturatio, quando in benigniorem & melio-

meliorem ſtatum, humores vitioſi deducuntur. Cum enim ſanguis, in abſceſſibus extravaſatus, ſicque corruptus, caloris alieni particeps fit, & in alimentum corporis abire non poſſit, in pus mutatur. Neque enim, quod non omnia optimam formam obtinent, in calore & natura, cauſa eſt, ſed in ſubjecta materia, quæ ad optimam formam recipiendam eſt inepta.

Pag. 148. *lin.* 18. *Q.* V. *Quomodo perioſteum & pericranium differant.*

Reſp. Præter cuticulam, cutem & pinguedinem, tres iſtas membranas, panniculum carnoſum ſcilicet, pericranium & perioſteum, calvariæ integumenta conſtituere, uſu jam eſt receptum: eſt autem panniculus carnoſus, membrana iſta valida, fibris carnoſis donata, ſenſu exquiſito prædita; toti corpori circumtenſa, quæ in homine pinguedini, in brutis vero plurimis, cuti, proxime ſubſternitur, quam, hac de cauſa horum plurima, mobilem habent, & muſcas, aliaque infeſta, motu iſto excutiunt; in homine tamen, excepta fronte & calvaria, hæc non movetur. Huic ſubjicitur pericranium, atque huic ſubjacens perioſteum, membranæ tenues, molles & nervoſæ, & propterea acutiſſimo ſenſu pollentes; quarum illa nervoſis fibris, per cranii ſerratas ſuturas, ad duram uſque Meningem dimiſſis, cum eaque unitis, magnum cum hac conſenſum habet, ut propterea multi, pericranium & omnia totius corporis perioſtea, a Meninge dura ſtatuant oriri: hæc tenuior quam pericranium, cranio firmiter connexa, huic, ut et oſſibus reliquis, obtenditur, ut ejus beneficio, cum alias ſenſu tactus omnino careant, ſentire dicantur. Et ſicut cranio firmiter connectitur hoc cranii integumentum, ita etiam pericranio tam exacte jungitur, ut ſimul unam membranam conſtituere videantur; quam ſententiam Fallopius, Laurentius, aliique foverunt, quibus alii contradixerunt, propterea, quod perioſtea nuſquam muſculos ſupergrediantur, ſicut pericranium, muſculos temporales tranſcendit, & quod a perito anatomico, membranæ hæ, accurate ſeparari poſſint.

Pag. 149. *lin.* 15. *Q. VI. Quid ad morbum cognoſcendum excreti color faciat.*

Reſp. Cum affectum, tam qua exiſtentiam, h. e *An & Ubi*, quam qua eſſentiam, ſeu *Quis & Qualis ſit*, non niſi ex triplici ſignorum fonte: *functione np. læſa*, *qualitate mutata*, & *excretis*, cognoſcere detur: utriuſque indicationem, hic, ſolum excretum exhibere poterit; quod naturæ diſſentaneum, totoque genere p. n. fuiſſe, ſolus color, qui, in excreto quocumque (ſive naturale, ſive præter naturam illud fuerit,) præ qualitatibus reliquis omnibus, maxime obſervandus eſt, conf. 4. *Aph.* 21. & 40. perſpicuum facere potuit. Quoniam etiam putandum non fuit, de eſſentia partis alicujus deceſſiſſe, quod hic excernebatur, cum nec ſanguis, nec ſolidi cujuſdam particula, ſed purum putum pus id fuerit; pus autem aliunde, quam ex abſceſſu ſuppurato, ac rupto, provenire non poſſit, ſatis evidens eſt, abſceſſum ſuppuratum, omnes has creaſſe calamitates, qui non melius, quam ex effluentis corpore, ſeu materia, ejuſque potiſſimum colore, potuit cognoſci, ut propterea de colore materiæ prorumpentis, inquirere, pro cognoſcendo hoc affectu, ſatis commodum fuerit.

Pag. 149. *lin.* 18. *Q. VIII. Quomodo ſciri potuerit, abſceſſum in Meninge fuiſſe, & quid pus coctum.*

Reſp. In parte interna abſceſſum, ex materia coctibili, id eſt ſanguine, extitiſſe, ex pure erumpente facillimum eſt cognoſcere; ſicut enim pus, niſi ex ſanguine, non vi, ſed a natura extravaſato, & in partem depoſito, fieri non poteſt, uti ſupra dictum, ita in parte, unde illud egreditur, ulcus eſſe, neceſſario ſequitur. Nihil enim aliud ulcus eſt, quam abſceſſus ſuppuratus, ſeu

ad

ad maturitatem perductus: nec aliunde *pus exit*, quam *ex ulcere jam ad ſanitatem ſpectante*, ut docet Celſus, *lib.* 5. *cap.* 26. *n.* 20. unde ulcus adeſſe, ubi pus eſt, & vice verſa concludere datur. Cum autem plurimum interſit, cognoſcere, num crudum, num coctum ſit, quod in abſceſſu continetur, ſiquidem apoſtema immaturum, vel vi, vel arte, apertum, niſi iterum coaleſcat; inſolitis corpus afficit doloribus, & ut recrudeſcat, eſt neceſſum, certa propterea obſervata ſunt, quibus ab immaturo, pus maturum diſtinguatur, indicia, quæ *l. cit.* recenſet Celſus, *pus melius eſſe* inquiens, *quo minus eſt, quo craſſius, quo albidius*: *itemque ſi leve eſt, ſi nihil olet, ſi æquale eſt*. Tali itaque in hoc Dn. Patiente, per calvariam egrediente pure, ulcus fudiſſe illud, haud difficile fuit indagare; pariter nec difficile fuit cognoſcere, in Meninge malum hoc fuiſſe: cum namque certo conſtet, pus, non niſi ex ſanguine, eoque ad partem qualitercumque cavitatem aliquam naturaliter habentem, per vias ordinarias, ſeu arterias, extravaſato & depoſito, fieri, & neque cerebro, minuſque adhuc calvariæ, vaſa adeo ampla, quam quidem Meningi duræ tribuantur, hac etiam in parte, præ iſtis, abſceſſum conſtitui potuiſſe, eſt veri ſimillimum: nec obſtat, vaſorum, in hac quoque Meninge reperibilium, anguſtia; ſufficit, amplitudinem eorum fuiſſe tantam, quæ pro ſanguine, ad abſceſſum hunc generandum ſufficiente, ſufficiendo, ſuffecerit; ut nihil ſtatum præter naturalem, qui & hic maxime conſiderandus venit, memorem, in quo plurima, ſagaciſſimis etiam naturæ ſcrutatoribus incomprehenſibilia, ſæpiſſime contingunt. Vid. *pag.* 149. *lin.* 31.

Pag. 149. *lin.* 19. *Q. VIII. Quomodo apoſtema generetur.*

Reſp. Quomodo apoſtema colligatur, optime declaraſſe videtur Hippocrates, quando *lib. IV. morb. XXV.* 21. ad ſimilitudinem modi, quo Scythæ butyrum parant, præ violentia ſcilicet calefacto & turbato humore, id fieri ſcribit. Ubi nimirum in ſanguinis maſſa, aliquid alienum aut heterogeneum continetur, hoc natura, ne præſentia ſua noceat, ſoluto glutine ſeu vinculo ſuo, id eſt ſpiritu, qui omnium vita & vinculum eſt, a toto diſſolvit, ac ſecedere facit. Hæc e vita diſceſſio, *κατάλυσις*, diſſolutio, præceptori dici ſolet: quoniam vero id, quod diſſolutum eſt, communione, quam cum toto habebat, privatur, hoc eſt, emoritur, atque eum in ſtatum abit, unde in gratiam redire cum natura, ſeu uniri iterum cum eo, a quo diſceſſit, nequit, ſupereſt, ut auferatur, quod fit, quando illud, quod diſſolutum eſt, & e vita diſceſſit, ſecedit vel abſcedit, quæ diſſoluti ſegregatio *ἔκστασις*, id eſt alienatio per diſſolutionem, dicitur; & duobus fit modis; *κατ' ἀπόκρισιν* vel *κατ' ἀπόστασιν*, quorum iſta etiam *ἀπόκρισις* ſeceſſio ſimpliciter, ſicut illa *ἀπόστασις* abſceſſio, ut plurimum dicitur: & ſicut apocriſis eſt ecſtaſis conglutinati, ita apoſtaſis deglutinati, ſive ejus, quod ſeceſſionem fecit, & facere ſeditionem cœpit: quam ut proveniat natura valens, peccantem cogit humorem abſiſtere a maſſa ſanguinea, & abſcedere, vel extra corpus, vel aliam in partem; hoc enim Coo eſt *ἀφίστασθαι*. Quod ſi foras, dicitur apoſtaſis *κατ' ἔκβυν ἢ ἐκβὴν* per effluxionem cujus, omnis concitatim & confertim factæ fluxionis ſpecies, exemplum præbet. Quod ſi vero foras, vel emovere natura materiam languida, aut præpedita, nequit, vel emoveri materia ſe, per ſubſtantiæ modum non ſinit, tunc fit apoſtaſis *κατ' ἀπόθεσιν*, per depoſitionem, communiter abſceſſus dicta: quoniam vero depoſiti humoris abſceſſum facientis, conditio duplex eſt, ita ut vel fluxus is maneat, vel ſtatarius fiat, prout vel quitus eſt, exitu facto, ſponte aut ſua dilabi, aut naturæ digeri, vel depoſitus coit, & in duritiem tum ipſe cogitur, tum quam occupavit

vit

vit partem cogit, cedere loco neſcius, niſi mobilis denuo factus concoctione, vel corruptione; hinc eſt, quod pro diverſitate materiæ, abſceſſuum alii ſuppurabiles ſint, alii ad ſuppurationem perduci non poſſint: conſtituunt vero genus ſuppurabilium, quorum materia ſanguis eſt, hic enim depoſitus, inflammatione facta, in pus transmutatur, quo facto, ejuſmodi abſceſſus, apoſtema & ulcus dicitur; ut ex Gal. *lib.* 14. *Meth. Med.* 12. *ſub Q. III.* vidimus.

Ibid. lin. 25. *Q. IX. Quid per locum intelligendum.*

Reſp. Vocabulum loci, non uno apud authores venit nomine, præterquam enim, quod locus dicatur, quicquid continet corpus; ſtatum etiam ſeu conditionem rei ſignificat, prout variæ loquendi formulæ proſtant, quibus res bono vel malo ſtare loco dicuntur: quandoque pro tempore & occaſione accipitur: aliquando genus ſeu generis dignitatem denotat; ſicut infimo, ſummo, nobili, ignobili, equeſtri loco aliquis natus dicitur. Non raro quoque loci muliebres, ſunt, ubi naſcendi initia fiunt, ſive uterus; genitalia item loci vocantur. Apud medicos vero in uſu eſt, corporis humani partes, loca nominare: ſic in ſcriptis Hippocratis liber unus, cum inſcriptione *de locis in Homine*; & apud Galenum ſex, *de locis affectis* reperiuntur; quorum primum hic, his verbis incipit: *non ſolum recentiores medici, ſed veterum quoque non pauci, corporis particulas, locos nominare conſueverunt*; in quo ſignificatu, nos etiam vocem loci, hic accipimus.

Ibid. lin. 48. *Q. X. Quid fungoſa & ſpongioſa caro.*

℞. Nullam non in corpore partem ſolidam, & auctæ & imminutæ magnitudinis morbo obnoxiam eſſe, quotidiana teſtatur experientia. Duobus autem modis, magnitudinis incrementum fieri, etiam eſt in propatulo; vel enim pars per ſuas dimenſiones, eaſque aut aliquot ſaltem, aut omnes, æqualiter augetur, vel a decubitu unius partis in alteram. Quod ſi contingat ſecundum dimenſiones ſuas partem augeri, accidit id ab humore, in ſubſtantiam diffuſo: ubi notandum eſt, quod hoc magnitudinis incrementum fit, vel ob materiam utilem, vel inutilem. Ob utilis humoris copiam, ſanguinem ſcilicet copioſius affluentem, augetur magnitudo in iis, quorum corpora carne & pinguedine nimium aucta, præter modum craſſeſcunt; ob inutilem vero materiam, augetur magnitudo, ſi qualitate peccet & vitioſa ſit, unde varia tuberculorum & ulcerum genera procreantur. Atque huic magnitudinis incremento, etiam fungi ſeu ſpongioſæ excreſcentiæ annumerantur, qui nihil ſunt aliud, quam excreſcentiæ quædam, quæ, carnis mollis ſpeciem præſe ferunt, & inſtar fungi partibus adhærent, quapropter & fungi nominantur, frequentius membranis cerebri, nonnunquam tamen & aliis partibus adnaſcuntur. Conf. Galen. *Comm.* 3. *in* 3. *de Morb. vulgarib.* 49.

Pag. 150. *lin.* 4. *Q. XI. Quid trepanum & quis ejus uſus,*

Reſp. Trepanum, ſeu trypanum, terebra, a τρύπα foramen, & τρέπω verto, dictum, quod nempe terebra, vertendo, foramen fiat; inſtrumentum eſt chirurgicum, ex terebrarum genere, quo, pro parte, in medio oſſe, excidenda, utuntur. Hodie operatio hæc cranio fere propria eſſe dicitur, antiquitus, cæteris quoque oſſibus, communis fuit. Componitur autem duabus ex partibus trepanum, alteram, manubrium ſeu vertibulum vocant, modiolum alteram; manubrium exciſum habet foramen, quo mediante, modiolorum apex, quotieſcumque horum commutatio requiritur, prompte excipitur & extrahitur. Modiolus, illa ſcilicet trepani pars, quæ circa os circumvolvenda eſt, Græcis χοινίκιον dictus, ferramentum cavum, teres, imis oris

fer-

ſerratum, denticulatumve eſt; (unde ſerræ potius, quam terebræ genus, quidam eſſe ſtatuunt;) Recentiores aliud adhuc modioli genus uſurpant, quod non cavum, neque ſerratum, ſed alatum eſt; figuræ ejus vid. apud Ambr. Paræum l. 9. c. 18. Modiolus porro duplex eſt, alter mas, qui in medio clavum habet, ut in principio circumvolutionis, calvariæ firmiter inſiſtat, eique veſtigium imprimat, alter clavum non habens, propterea fœmina appellatur: fœminæ ejuſdem exacte magnitudinis cum mare eſſe debent, atque plures fœminæ in omni operatione, quo aliquoties mutari poſſint, ne vel ſcobe pleni, vel ex circumrotatione crebra calefacti, operationem retardent, quapropter & aliquoties refrigerandi ſunt vel in aquam frigidam, vel ol. roſaceum, immerſione. Inprimis vero rectus perforationis locus eligendus eſt: quare perforatio non fiat ſuper pericranium, ſed in oſſe bene denudato, nec in loco ſuturarum, ne lacerata Matre dura, inflammatio excitetur: neque ad tempora & ſinciput, cum ea parte, interne vaſa diſcurrant, quibus ruptis, inter cranium & cerebri membranam ſanguis, cum vitæ periculo, effunderetur. Præcipue vero notetur, non in ipſa carie, ſed adſtante oſſe ſano, trepanum inſtituendum eſſe, ne in lamina interiore caries: in qua eam latius, (quod ibidem initia ſua ſumpſerit) expanſam eſſe, conjecturandum eſt, relinquatur, Conf. Celſus *l.* 8. *c.* 2. Hipp. VI. Aph. 18.

Ibidem lin. 11. *Q. XII. Quid ſit caries.*

Reſp. Vulnera ac ulcera putrida, quidam medicorum, cariem nominarunt, ut videre eſt apud Lud. Mercat. qui *Tom.* 2. *Oper. p.* 664. *de Morb. Gallic. l.* 2. *c.* 7. ſcribit: *Quædam ſunt ulcera, quæ citra præcedentem morbum, ſolum cauſa ſeu virulento humore exedente & depaſcente carnem fiunt hanc cariem nuncupamus*; idem & repetit *in fine cap. cit. & cap. ſeq.* Hæc & Galeni videtur fuiſſe ſententia, qui *l.* 4. *Meth. Med. c.* 5. *vulneribus iis, quibus cariem, quam ſphacelum vocant, inſtare eſt metus* purgationem totius corporis convenire docet. Melius tamen vitium hoc a Galeno, aliis in locis, oſſibus tribuitur: ſicut *l. de Cauſ. Morb. c. II. Fractionem & cariem; cum in oſſe ſolvitur continuitas; ulcus autem ac vulnus cum in carne hoc fit, appellari* ſcribit. *Authori finit. medic.* apud Galen. *iſagog. p.* 97. *Caries pertuſio* (comminutio) *eſt oſſis, ex corruptione*, bene *ex corruptione* additur; nam *non extrinſecus adveniunt, ſed ex ipſo corpore ortum habent hujus ægritudinis cauſæ*; ſicut monet Galen. *l. de cauſ. morb. c. II.* Propterea etiam caries comparatur chymicorum calcinationi, cum res coagulatæ, per res corrodentes, in calcem reducuntur. Galeno *l.* 5. *de loc. affect. c.* 5. & *l.* 4. *meth. med. c. II.* dicitur diabroſis ſeu anabroſis, quæ eſt ſolutio continuitatis, ex eroſione ab humoribus mordacibus introducta. *Affectui nomen* (ut habet *finit. author l. c.*) *ab accidentibus foraminibus datum eſt, quæ τρήματα appellantur, quaſi πρηδὰν quidem exiſtat.* quod & habet *l. de cauſ. morb. c. II.* Ulceri igitur plurimum reſpondet caries, & ſicut illud in partibus mollibus, ita hoc in duris eſt; & ſub uno genere, diabroſi ſeu corroſione, puta, comprehenduntur. Quod ſi enim *quid ſuæ ſubſtantiæ parti per vim deperiit paulatina exeſione, diabroſis dicitur tam in dura, quam in molli parte: diabroſis autem duas ſpecies habet, ulcus & cariem: ulcus eſt diabroſis carnis, caries, diabroſis oſſis*; inquit Joh. Ant. van der Linden. *Meletem. medic. Hippocrat. p.* 210. Hinc caries definitur: *morbus ſolutæ unitatis, in partibus duris, cum deperditione ſubſtantiæ, a re corrodente proveniens.* Conf. Jac. Pancrat. Bruno. *dogmat. medic. general. part.* 2. *c.* 5. *dogm.* 8. *p.* 142.

Pag. 153. *lin.* 9. *Q. XIII. Num caries non niſi ferro & igne auferatur.*

Reſp.

Reſp. Si quis affectus eſt, de quo Hipp. 8. *Aph.6. Quæcumque non ſanant medicamenta, ea ferrum ſanat: quæ ferrum non ſanat, ea ignis ſanat: quæ ignis non ſanat, ea incurabilia judicare oportet;* dici poſſunt, ſane caries eſt; de qua, quomodo nempe ferro & igne curanda ſit, nemo facile Chirurgorum ſcribere neglexit: ut non melius quam dicto modo, id eſt, exſciſſione & exuſtione eam tolli poſſe, jam apud omnes ſit in propatulo. Sunt equidem, qui multum opis, a medicamentis externe applicatis, ſibi promittunt: nec deſunt, (& quidem Chirurgorum non infimi) qui multum iis ſe præſtitiſſe profitentur: quorum ſententiæ equidem non obrogamus; non tamen in carie perfecta, quæ os totum jam peredit (in qua ſemper certior ferri & ignis effectus obſervatur) ſed incipiente tantum & ſuperficiaria, ejuſmodi medicamenta locum invenire, concedentes. Ubi inſuper notamus, quod uſum, quem medicamenta talia præſtant, eum, vi qua pollent deletili & ignea, edant; ut propterea & in his curationibus, cariem igne auferri, non inepte dici poſſit.

Pag. 153. lin. 49. Q. XIV. Quid ignis actualis; quid potentialis.

Reſp. Ignem, qui in Chirurgia adhibetur, cauterium appellare apud artis peritos, jam olim in morem venit: ſicut autem καυτήριον a καίω, quod Græcis uro, incendo, ſignificat, dicitur; ita omnia, quæcumque urendi vim habent, voce hac intelliguntur: cum autem vim urendi alia ſtatim, ſimulac adhibentur, ſicque ipſo actu, alia vero, elapſo aliquo tempore cum potentia, eam habeant, exſerere expertum habeatur, hinc ignis etiam, & ſic cauterium quoque, aliud actuale, aliud potentiale dici, uſu in arte receptum eſt: ignis actualis fere ſemper inſtrumento ferreo ignito, quod cauter nominatur, infertur, quapropter diverſarum figurarum ferramenta tum pro inurendis fonticulis, tum variis, variis de cauſis comburendis corporis partibus, a peritis Chirurgis ſunt excogitata, de quibus paſſim videri poſſunt Chirurgiæ ſcriptores. Prout autem cauterium actuale ab igne actu tali ſuam denominationem ſortitur, ita potentiale non quidem ignis actualis, ſed res quævis conſtituunt, *quæ* ut Galenus. *lib. 5. de ſimpl. medic. fac. c.* 15. definit, *ignis inſtar corpus colliquant, & ſæpe Eſcharas, hoc eſt cruſtas, ritu cauterii efficiunt:* cujuſmodi ſunt; lixivium, calx viva, auripigmentum, ſandatacha, chalcitis, euphorbium, & id genus alia, quæ idcirco etiam eſcharotica & cauſtica appellantur. Inde *& affectiones cauſticæ, & cauſtica excrementa,* id eſt, *urentia* dicuntur, *quarum virtus eſt, morbum & acutum & periculoſum & velocis judicationis reddere;* ut habet Galenus *Comm. 2. in I. Prorrhetico. Hipp. n. 60.*

Q. XV. Num hujuſmodi curationes dolorificæ cerebri, ad venerem incitandam aliquando aliquid facere poſſint.

Reſp. Doloribus in venerem quemquam ſtimulari poſſe, ſi quis aſſereret riſum facile alicui concitare poſſet: a riſu tamen facile ſibi temperabit, quiſquis intellexerit, probatiſſimos authores medicos paſſim docere, experientia compertum eſſe, verbera & plagas ad morborum aliquando facere curationes, imo quoſdam eſſe, qui in venerem virgarum plagis ſtimulentur, aut in libidinem verberibus accenſi deſpument; partemque illam, qua viri ſumus, ad flagelli numeros ſonoſque inſurgere: ut teſtimoniis authorum non proletariorum non vice ſimplici id uſu veniſſe Excellentiſſ. Joh. Henric. Meibom. *Tractat. Epiſtolari: de flagrorum uſu in re venerea & lumborum renumque officio. Ad V. Cl. Chriſtianum Caſſium* oſtendit; ex quo unicum prodigioſæ libidinis, notabile huc tranſcribo exemplum, cujus verba ipſiſſima hæc ſunt: *dum Lu-*

becæ hic ago, civis quidam Lubecenſis, butyri & caſeorum propola, in platea habitans, quæ a molendinis nomen invenit, propter alia facinora, ob commiſſum adulterium, ad Magiſtratum delatus, cauſaque cognita, urbe excedere, ac ſolum vertere juſſus fuit. Meretricula, cui is adſueverat, coram ſenatoribus judicio criminali præfectis, quos vulgo die Gerichts-Herren vocant, confeſſa eſt, nunquam illum acrius, quam virgis prius ſecundum dorſum ab ſe difflagellatum, arrexiſſe & virum ſe præſtitiſſe: officio vero peracto, niſi, denuo flagris cæſum, vix ultra quidquam patrare potuiſſe. Adulter ipſe, idem primo quidem negare: ſerio tamen & ſevere interrogatus, non inficias ire. Teſtes do ipſos Judicii criminalis id temporis Senatus nomine præfectos, Thomam Storningium & Adrianum Mollerum, amicos meos etiamnum, ut noſti, ſuperſtites. Addit loco citato, laudatus modo edecumatæ eruditionis vir, de cauſa monſtroſæ hujus rei, opinionibus minus probabilibus rejectis, ſuas rationes & ſententiam, quæ tamen omnes eo tendunt, ut *lumbis, quatenus ex vertebris, muſculis, renibus venis, arteriis, nervis conſtituuntur, rem omnem tribuat; ita tamen, ut venis, & arteriis ſeminariis principatum adſcribat, quæ & materiam ſemini tribuant, albeſcentemque humorem, qui vel ſemen jam ſit, vel mox futurus, in ſe contineant, & a ſe ad teſtes amandent*; unde concludit, *flagra dorſo ſive lumbis inflicta*, quia *partes ſemini generando dicatæ, ac ſemen ad genitales partes deferentes ab iis incaleſcunt, in venere excitanda aut libidine multum poſſe*: erudite ſane pro iſta ſeculi hujus ætate, quam ſententiam equidem non admodum aſpernamur, plurimum tamen nervis, iiſque non ex quinque lumborum vertebris ad renes miſſis, ut ſcribit nominatus modo author, (cum hi non ex dorſi ſpina, ſed a ſexti paris plexu & ramo ſtomachico, eoſque exiguos dumtaxat, recipiant) ſed promiſcue omnibus, utpote ſpiritus animales, ad tactus inſtrumentum, membranas, vehentibus, adſcribimus. Quod ſi vero flagrorum incuſſu lumbos, ut ex partibus ſuis, ſicut modo dictum, conſtituuntur, refrigeratos veriſimile eſt rurſus incaleſcere, ac materiæ ſeminali fervorem conciliari, accedente præſertim partium verberatarum dolore, qui facit ut uberius ſanguis ſpirituſque attrahantur, donec calore, ipſis etiam generationis inſtrumentis communicato, male feriatæ voluntatis deſiderium expleatur, & natura etiam invita, atque ultra modum potentiæ ſuæ vi in flagitia adigatur; quanto magis meningibus cerebri leviter vellicatis, partes genitales, (quarum longe major ac cujuſvis alterius partis cum cerebro conſenſus eſt,) ad venerem incitari, dicendum erit: & enim ut hic ſententiam antiquorum medicorum, qui ſemen ex ſucco quodam e cerebro & ſpinali medulla deciduo, confici, illincque ad genitalia procedere tradiderunt, taceam, ſtabile tamen manebit, alteram prolifici liquoris partem, ſpiritum animalem ſcilicet, e cerebro per nervos in teſtes profundi, quod ex eo manifeſte patet, quod cerebro magnus cum teſtibus ſit conſenſus, & quod cerebrum, nervi, omneſque nervoſæ partes ab immoderato coitu plurimum lædantur, & debilitentur, laſſitudo & virium dejectio atque aliqua etiam triſtitia ſubſequatur, viſus conturbetur, tremorque membrorum accedat. In cerebri item affectibus, genitalibus adhibita remedia, non parum opis afferunt; ſic narium hæmorrhagiam frigida & refrigerantia teſtibus applicata ſiſtunt: *in phrenitide, teſticuli, actu & potentia agentibus refrigerandi ſunt*, monente Arnoldo Weickardo *l.* 1. *c.* 2. *Theſaur. Pharmaceutic. pag.* 20. Idem & *l. c. p.* 32. in melancholicis & maniacis, ſi alia omnino non juvent, caſtrationem tentare ſuadet: eamdem operationem manualem, aliquando & in epilepſia aliquid emolumenti afferre teſtatur; qui animo linquuntur, ex com-

compreſſis moderate teſtibus ad ſe redeunt: fœminæ, quas uteri ſtrangulatus angit & præfocat, vellicata pube, excitantur; idem hoc remedium contra apoplexiam & epilepſiam (iſtam præſertim ex utero) prodeſſe perhibetur. Accedat quoque huc conſideratio tabis dorſalis, de qua Hipp. *II. de morb. XLIX.* refert, quod *a medulla fiat, & maxime veneri deditis obtingat, quod ea affectui, licet cibum bene capiant, tamen conſumantur, ſibi ſuperne de capite in ſpinam velut formicas deſcendere videri dicant, gonorrhœam, oneirogmum, ac alia veneris ludibria patiantur, caput gravetur, & aurium ſonitu corripiantur;* ex quibus ſymptomatis Diemerbrœck *Anatom. lib.* 1. *c.* 27. *p.* 261. e cerebro & ſpinæ medulla ſpiritum quemdam ad ſeminis confectionem per nervos affluere ſatis patere hincque poſt nimium coitum debilitato cerebro, defluxum ſpiritus non ſatis cocti, ſed crudi, (qui enumerata mala producat) e cerebro fieri concludit, *cum propter partes ſpermaticas, a nimio coitu nimis debilitatas, & minus retinentes, tum quod iſte crudus & parum excoctus ſpiritus per nervos affluens, ſubſalſus & nimis acris ſit, ſuaque acrimonia vellicando & titillando, debilitata genitalia ad ſeminis profuſionem irritet.* Quod ſi vero crudi & acres ſpiritus nervos vellicando ad ſeminis profuſionem ciere partes genitales queunt, quare non & unguenta ac emplaſtra, nervoſis partibus maxime, & ipſis Meningibus impoſita, idem præſtare poſſe concedendum erit, præſertim cum in quibuslibet ad ſanationem tendentibus vulneribus, vellicans ejuſmodi titillatio & pruritus percipiatur: & hanc ob rationem etiam coitum venereum dici parvam epilepſiam, (quod ſcilicet in coitibus genitales & reliquæ partes, non ſecus ac in epilepſiis magnis, aliiſque convulſionibus fit, convellantur, ut propterea ſemen excernatur,) innuit Galenus, *lib.* 14. *de uſu part. c.* 10. ſic ſcribens: *quantum ad ea, quæ in vaſis continentur excernenda, ipſe partium velut ſpaſmus, qui in coitu venereo accidit, habeat momenti, ex magnis epilepſiis, & eo affectu, qui γονόῤῥοια, id eſt invita ſeminis effluxio nuncupatur, diſcas. Siquidem in vehementibus epilepſiis quod corpus totum vehementer convellatur, & cum eo partes genitales, ſemen idcirco excernitur. In gonorrhoeis autem ſola vaſa ſpermatica afficiuntur. Quæ igitur tenſio in prædictis affectibus vaſis iis accidit, ea & in coitibus cum iiſdem accidat, ſemen excernunt.*

FINIS.

X.

GEORGII AUGUSTI LANGGUTH

Prof. Vitembergenſis

Programma

DE SINUS FRONTALIS VULNERE *SINE TEREBRATIONE CURANDO*

8. Octobris 1748. habitum.

EX iis in capite locis, qui, quoquo modo male affecti, modiolum, illud inferiore ſua parte in orbicularem ſerrulam circumductum ferramentum, admittere nec debent, frontales ſinus in primis nominandi ſunt. Excuſat illos, tum ipſa eorum ſtructura, tum ferri, non ſecantis, ſed lacerantis indoles. Structuram horum ſinuum, quos alii pituitarios, cum MORGAGNO, (o) vocant, accuratiſſimam, ex ALBINI (p) elegantiſſimo libro, de oſſibus corporis humani, diſcendam tibi relinquimus. Quæ te nunc ſcire, noſtra intereſt, illa fere ad hoc redeunt: ſunt iſti ſinus frontales duæ magnæ cavæ cavernæ, ad drachmas tres fluidi alicujus capaces, (q) ex diductis, ad radicem naſi, glabellam vocant, & ſuperciliorum capita, oſſis frontalis tabulis, formatæ, extus intuſque ſæpe inæquales, diverſa laminarum craſſitie ſublatæ depreſſæque, nonnunquam parvis magniſque laminulis varie diſcretæ, membrana pituitaria, nudiſſimis tenerrimiſque nervulis exquiſitiſſime ſenſibili, veſtitæ, & ad utrumque ſepti narium latus, foraminibus, clare conſpicuis, (r) patentes. Ex his, quod os terebrari non ſinit, primum eſt, tenuis illa & inæqualis ejus fabrica. Dum tenuis, exterior ſinus frontalis lamina, eſt, terebræ, aliqua tamen vi, ut foret, applicandæ, valide ſatis reſiſtere non poteſt, nec declinare, ne illam comminuas & plane deſtruas. Sed inæqualitate ſua, illaque externa, efficit, ut modiolus ipſam ubique æqualiter comprehendere nequeat; interna vero, ut citius in alio loco, in alio tardius, illam perrumpat, & cellularem ejus, ſed occultam, texturam violenter aboleat. Gravior atque periculoſior hæc noxa futura eſſet, quam quæ exterius oſſi, dum finditur frangiturque, inferri poſſit. Alterum, quod terebrationem ab hoc ſinu prohibeat, impedimentum, mem-

(o) Adverſar. Anatomic. VI. 89.
(p) Boerhaave *Prælect. Acad.* V. II. §. 19.
(q) Loc. cit. §. 19.
(r) Palſyn de *Oſſibus*, cap. 14.

membrana pituitaria ſuggerit. Iſthæc, interni ſinus cavernoſæ ſuperficiei, tanquam oſſa inveſtiens membrana, firmiſſime adhæreſcit; ſed omni perioſteo longe eſt ſenſibilior, vel aëris etiam contactum, ſine inſequenti ſternutatione, ſingultu, acuto dolore, convulſione etiam, ferre neſcia. Quod ſi igitur, dum calva terebratur, tam male ab omni, leviori quoque, duræ matris laceratione metuendum eſt; quod ſi, dum membrum vitiatum amputare paras, perioſteum in oſſe ſano ſumma ſollicitudine circumcidere, nec ſerrula illud tentare, debes, ne non tolerabiles cruciatus crudeliſſimus excites, & in vitæ diſcrimen, quem ſanandum accepiſti, adducas: quanto minus, ſerratum modiolum, in membranula, tota nervea, orbiculatim rotare, ipſoſque nudiſſimos nervulos dentato ferramento petere & dilacerare conveniet? Quid aliud hoc eſſet, quam crudeliſſima, quam vere deteſtabili, chirurgia, experimenta per mortes agere? Ad duplicem hanc, quam ſinus frontales a terebratione habent, excuſationem, alia quoque, partem a modo, quo vitiari illi poſſunt, partem, a fine, quem, oſſa modiolo exſcindentes, conſequi annitimur, petita accedunt. Poteſt utraque ſinum efficiens tabula, externa facilius, interna difficilius, adhibita exterius violenti injuria, lapſu ex loco altiſſimo, percuſſione, vulnere penetranti, plumbea glande, ipſum non omnino perrumpente, noxam ſuſcipere, findi, frangi, comminui. Poteſt etiam ab interna cauſa, male affici, collecto tenaci muco urgeri, polypoſa concretione diſtendi, carie exedi, ſeu ſpinam ventoſam concipere. Omnibus his affectibus aut mederi poſſumus, aut omnem illi medelam reſpuunt. Exterior tabula, fiſſa, fracta, comminuta, quoquo modo vitiata, terebratione non indiget. Nudati oſſis laminæ a ſana illius parte ſponte ſecedunt; feſtucæ facili negotio removentur; ſic, quæ peregrina in ipſo ſinu hærent, ſine laborioſo conatu, eximi, curari facillime poſſunt. Fac vero etiam, ſinum hunc anguſtiore apertura patere, quam ut, exempli cauſa, glandem plumbeam, in ipſo hærentem, commode ejicere poſſis; fac ſummam neceſſitatem tum abs te exigere, ut acceptum vulnus, pro eo, quod ſatis ſit, dilates, partemque oſſis cum adnata ipſi membrana removeas: tum quidem, in tam deſperata cauſa, nihilo ſecius a ſerrati modioli applicatione te abſtinere, ſed majorem potius, ſecantemque forcipem, ad hoc negotium artificioſe aptatum, adhibere, unoque ictu membranam cum oſſe diſcindere, me quidem judice, debebis. Secari & præſcindi, ipſi etiam nervi, poſſunt; divelli & dilacerari non poſſunt. Sed ad interiorem tabulam, quomodocumque læſam, terebra pertingere, illamque exſcindere, ſi poſſes etiam, ob præſentiſſimum mortis periculum, non licet. Et, quod ad morbos, ſinum a cauſa interna tenentes, pertinet, illi aut ſine ferro curari debent, aut plane relinqui. Atque hoc quidem ſalva conſcientia. Citius enim hominem tollunt, quam certo cognoſcuntur.

Confirmat, quæ ita diſputavimus, exemplum vulneris, quod ſinui frontali inflictum fuit, ſed ſine ferramento, ſine terebratione, curatum eſt. In eo ſanando medentis officio præclare functus eſt Cl. noſter Candidatus, efficacioris medicinæ peritiſſimus: quam Ejus in illa peritiam Diſputationis Inauguralis argumentum inter alia non obſcure loquitur; caſumque, in rarioribus habendum, jam commemorandum, hoc modo nobiſcum communicavit: Miles gregarius, quadraginta annorum, ſanus cætera, robuſtuſque, violenti lapidis jactu in fronte vulneratur, illud continuo multo ſanguine cruentum eſt, & exquiſitiſſime dolet. Opem ipſi ferre vocati, illud in tumorem elatum, inflammatumque, ſacculis, ex herbis cephalicis, paratis, &

ex calido vino expreſſis, fovemus, & ex inciſa vena ſanguinem mittimus. Altero die illum reviſentes, diſcuſſo tumore, tabulam ſinus frontalis dextri externam, ruptam, & minutatim fractam, deprehendimus. Deligamus vulnus, ut decet, vulneratumque, leviter febricitantem relinquimus. Tertio die redeuntes, minutula oſſis ramenta ſtatim, reliquas feſtucas, intra octo dies, omnes removemus; per orbiculatam aperturam, pollicem latum, latam longamque, & membranam pituitariam, & ſinum ſiniſtrum pariete ſeparatum, commode diſtinguimus; primis autem diebus, quamvis vulneratus calido in loco degeret, ſub vulneris deligatione, leviori etiam aëris contactu, ſemel iterumque ſternutantem, leviter convulſum, ſingultuque concuſſum, obſervamus. Inter hæc vulnus paulatim callo clauditur, ſed fovea quædam in medio relinquitur; vulneratus autem, tertio menſe ſanatus, brevi poſt, glande plumbea ictus, in acie, glorioſus cecidit.

Proſtant & alia nonnulla, non minus notari digna, eorum exempla, quibus, ex vulnere frontalis ſinus graviter decumbentibus, auxilium ſine ferro latum eſt; alia etiam, eorum, qui per triennium, imo per decem & ſeptem annos, trochleam ſclopeti, abſque inſigni ſanitatis diſpendio, in ſinu frontali geſtarunt, perque nares tandem, poſt integros triginta & ſeptem annos, adhuc bene valentes, feliciter excreverunt. Sed ſatis de vulneribus, deque illis medendi efficaciori ratione.

F I N I S.

XI. DIS-

XI.

DISSERTATIO MEDICO-CHIRURGICA

DE

MORBIS PRÆCIPUIS SINUUM OSSIS FRONTIS ET MAXILLÆ SUPERIORIS, ET QUIBUSDAM MANDIBULÆ INFERIORIS.

QUAM PRÆSIDE

FRANC. DE ZIEGLER;

Defendet pro doctoratu conſequendo

LUDOLPH. HENR. RUNGE

Bremenſis author.

Rintelii 10 Decembris anni 1750.

CAPUT I.

§. I.

Quædam ex Anatomicis de Sinubus præmittuntur.

INter laminam anteriorem & poſteriorem, Oſſis Frontis reperiuntur fere ſemper duo cava, Sinuum Frontalium (a) nomine nota, quorum quodvis anguſtius factum in canalem oſſeum deſinit, qui foramine in Narium meatum patulo oblongo terminatur. In Oſſe Maxillari ſuperiori ſub orbita Oculi ſupra dentes molares reperiuntur duo cava alia, multo majora, quæ in eumdem meatum Narium hiant ſimiliter Sinuum Maxillarium ſive Anthrorum Higmori (b) nomine inſignita, licet VESALIO jam cognita. Membrana, quæ nares inveſtit, Pituitaria SCHNEIDERI dicta, obducit & hos Sinus Frontis & Maxillæ ſuperioris. Superbit eadem vaſculis arterioſis (c), venoſis & glanduloſis (d) ſimpliciſſimis, quas recentiores Anatomici Cryptas vocarunt. Parat illa, & ſecernit ex arterioſo ſanguine per apparatum abruptum arteriarum exhalantium tenuem, limpidum atque blandiſſimum Vaporem, & glandularum harum ope humorem alium magis lenteſcentem & diutius adhærentem. Illud ita paratum liquidum mora, calore, abſorbitione tenuioris lenteſcit magis in Mucum, qui in his Sinubus colligitur accumulatur, & per foraminula ſua tandem exit, ſive ob copiam nimis aggeſtam ex Sinubus plenis expellatur, ſive ob variam corporis poſituram inde elabatur, ac defluat in Narium caveam.

Hæc ex Anatomicis de Fabrica Sinuum horum præſuppono ut cognita: & de Mandibula inferiori, quantum ad præſens negotium ſpectat id tantum moneo, eam alveolis ſuis infixos dentes habere, & ſubſtantia medulloſa gaudere interius.

Morbi quinam in ſinubus ſedem habeant in genere.

§. II. Diximus (§. I.) membranam pituitariam Narium eſſe eamdem & continuam illi, quæ utroſque ſinus obducit. Morbi ergo omnes, qui in Membrana Narium poſſunt oriri, etiam ſedem habere potuerunt in membrana ſinuum noſtrorum. Quamvis vero Morbi Sinuum in genere ſimiles illis ſint, qui in naribus obtingere ſolent, differunt tamen ab iiſdem ratione effectuum & Sanandi Methodi, cum ampla Narium apertura, anguſta e contra ſinuum excretoria ſint. Mucus enim ille arterioſo & glanduloſo opere intra nares paratus, propter exitum amplum ex naribus, libere diffluere poteſt; illud autem liquidum, quod ſimili modo intra Sinus perficitur, propter anguſtiam aut obſtructionem canalium excretoriorum facillime retineri, & exitus illi præcludi poteſt. Præterea longe aliis ſymptomatibus ſtipata mala videntur, ſi eadem in Sinubus Frontalibus, aliis, ſi in Sinubus Maxillaribus deprehendantur, cum non ſolum oſſa, quæ ſinus frontales efformant, fir-

(a) Palſyn Oſteol. Tom. I. & II. Schneider. de catarrh. f. 1. p. m. 484.

(b) Delin. Palſyn Oſteol. Tab. II. f. 2. & Drack. Anat. Tom. XVIII. f. 1. & 2.

(c) Delineatis in ea portione membranæ, quæ ſeptum narium obducit, a Ruyſchio Ep. VIII. Tom. IX. f. 6.

(d) Quarum excretoria in Septo obſervata pinxit Ruyſchius l. c. f. 7.

firmiora ſint, magiſque reſiſtant, ea e contra, quæ Maxillares Sinus conficiunt, admodum tenuia minuſque reſiſtentia ſint: ſed & cum alveolis dentium molarium arcte jungantur, & ab iiſdem tenuiſſimo Septo ſeparentur, unde hi Sinus & alveoli a ſe invicem mutuo affici ac lædi poſſunt.

Ordo tractandi eoſdem. §. III. In pertractatione Morborum Sinubus noſtris accidentium hunc ſervabimus Ordinem, ut (1.) eos recenſeamus, quinam in dictis his Cavitatibus poſſunt oriri.

(2.) Aliquos revera in iiſdem obortos ex domeſticis Experientiis atque Caſibus ſingularibus afferamus.

Enumerantur Morbi Sinuum præcipui cum ſcopo Authoris. (3.) Denique Experientiis recenſitis Epicriſin ſubjungamus.

§. IV. Morbi, qui his ſinubus poſſunt accidere, ſunt (a.) Vulnera, quibus excipiendis ſatis expoſiti ſunt, vario modo inflicta. (b.) Fracturæ. (c.) Inflammatio. (d.) Abſceſſus (e.) Polypus. (f) Tumor Cyſticus. (g) Carcinoma. (h) Sarcoma. (i.) Exoſtoſis: de Vulneribus & fracturis non agemus: de quibuſdam reliquorum brevibus: de aliis prolixius diſſerimus.

Inflammatio. §. V. Si in uno vel altero dictorum Sinuum, valde ſenſibilis dolor adſit, calens pulſanſque, ſuſpicio eſt, hic loci adeſſe Inflammationem. Quodſi dolor, pulſatio, calor, de hora in horam augeantur, cum accedente quadam febricula de præſentia inflammationis in his locis eo minus dubitandum. Quod ſi Inflammatio iſta tam per Venæ ſectiones, quam per alia appropriata tam externa, quam interna remedia intra 5. vel *6.* dies reſolvatur, ſanata eſt Inflammatio, & hæc cava reſtituuntur in ſtatum integrum & ſanum. Quod ſi contrarium obtineat, Inflammatio abit in ſuppurationem & hæc mutatur in Abſceſſum.

Cauſæ Inflammationis membranæ ſinuum. §. VI. Inflammatio Tunicæ Sinuum internæ non ſolum oriri poteſt a cauſis inflammationis in genere, ſed in ſpecie, ſi ductus eorum excretorii, in nares patuli, vel obſtructi, vel concreti, vel compreſſi ſint: (1.) a muco craſſiori & tenaciori, *alterum* a coalitu poſt ulcus aut vulnus prægreſſum facto: *tertium* a Polypo intra nares, ductus excretorios comprimente, poteſt contingere. Quod ſi vero ductus hi excretorii obſtructi, coaliti, compreſſi fuerint, mucus, intra ſinus ſeparatus & effluere neſcius, jugi ſecretione facta, accumulabitur, Tunicæ Schneiderianæ vaſa premet, comprimet atque inflammationem cauſabitur, eo magis ſi repagula oſſea horum ſinuum dilatationi intus factæ, nimis reſiſtant; quemadmodum id ſemper in Sinubus Frontalibus contingit; aliquando etiam in Sinubus Maxillaribus, ſi & horum oſſa duriora aut craſſiora ſint. Quin Muci, hic ſecreti, nec per excretoria effluentis ſingularis quædam acrimonia irritando & coarctando vaſa membranæ ſuccingentis inflammationi anſam poteſt præbere.

Abſceſſus & ejus effectus 1. obturatio canalium excretoriorum ſinuum in nares. §. VII. Inflammatio ita nata, nec reſoluta, abit in abſceſſum. Rupto autem tali abſceſſu, materia abſcedens in caveam ſinuum, in quibus ſedem ſuam habet, ſe effundit. Effuſa hæc purulenta materies, ſi non ſuperet eam conſiſtentiam, quam mucus habet, glanduloſo opere ſecretus, & per emiſſaria ex ſinubus in narium aperturam effluens, eodem modo effluet per eadem emiſſaria in nares, neque alia mala cauſabitur. Si vero craſſior materies purulenta ſit, exire ob molem ſuam per emiſſaria nequit, ſed obturabit eadem, & muco, per glandulas parato, ſimiliter præcludet exitum.

Effectus alter eroſio oſſium coercentium. §. VIII. Materies hæc purulenta, loco hoc diu clauſa, incipit agere, vicina erodere, & exitum ſibi parare; quod & locum habet in cavis firmiſſimorum craſſiſſimorumque oſſium, quemadmodum in ſpina ventoſa aliiſque in caſibus luculenter apparet.

§. IX.

Effectus tertius dilatatio ipſorum oſſium ultra limites ſuos.

§. IX. Quod ſi ergo ductus excretorii horum ſinuum a materie purulenta craſſiori obſtructi fuerint, ita ut nec muco, per glandulas horum ſinuum elaborato, exitus pateat; neceſſario ſequeretur, ſinus hos tam a purulenta materie, quam a muco, perpetim generato, ſucceſſive impleri. Repletis ab utraque materie ſinubus, ſucceſſive oſſea repagula, cavum ſinuum formantia, extenduntur, & ultra priſtinos terminos dilatantur. Intelligitur facile huic extenſioni ea oſſa, quæ cavum ſinuum frontalium conſtituunt, utpote duriora, magis reſiſtere, quam oſſa ſinuum maxillarium, tenuiora.

Exitus materiæ purulentæ varius erodendo ſibi factus.

§. X. Eadem hæc materies purulenta, per diuturnam remoram acris facta, erodendo viam ſibi poteſt facere vel in caveam narium vel per oſſis ipſius ſubſtantiam verſus exteriora. Prius in ſenioribus facilius, poſterius apud juniores in primis ætatis annis, ob oſſa tenuiora facillime contingere ſatis intelligitur; quemadmodum etiam & ita factum fuiſſe ſuo loco per experientiam probabimus.

Exitus ejuſdem in maxillari ſinu hærentis in ſpecie vel ad orbitam oculi vel ad dentes.

§. XI. In ſinubus maxillaribus illud adhuc in ſpecie notandum, quod, cum non ſolum ab alveolis dentium, ſed & ab orbita oculorum tenuiſſimis tantum ſeptis diſcriminentur, eadem materies, in ſinubus his incluſa, nec per excretoria ſua exitum inveniens, ſimili eroſione eumdem ſibi parare poſſit, vel in alveolos ipſos, vel in cavum oſſeum, quod oculum includit; prius eo facilius contingit, quoniam dentes reſpectu ſinuum horum inferiorem locum occupant, unde materies hæc incluſa, ſecundum leges motus deorſum tendens, eo facilius alveolos dentium erodet, & viam & exitum inter, vel ad dentes ſibi parabit.

Symptomata hunc exitum ad dentes comitantia.

§. XII. Dum vero hoc fit, neceſſe eſt, ut æger exquiſitos dolores toleret, tam ſinubus his, quam in dentibus ipſis. Nec febris poteſt eſſe exigua, quin regione totæ malæ ſigna evidentia adſint oportet tumoris inflammatorii.

§. XIII. Quamprimum vero purulenta materies dicto modo viam ſibi & exitum faciet, ſymptomata enumerata minuentur quidem, tamen, quia via, per quam exit, anguſta tantum eſt, hinc effluxus materiæ purulentæ tantummodo parcus, non ceſſare prorſus eadem potuerunt. Quin, niſi per extractionem dentis via exitus materiæ purulentæ amplior reddatur, eadem juſto maturius ſeſe contrahet, effluxum puris impediet, & ſymptomata ſupra enumerata de novo reſuſcitabit, & continuabit, donec eadem hæc materies anguſtatam hanc viam ſibi iterum aperiat.

Qualitas materiæ ſic effluentis acris & malignæ.

§. XIV. Si materies hæc acris & maligna ſit, ipſa oſſa, ſinum maxillæ hujus formantia, & alveolos ipſos, in quibus dentes infixi ſunt, & circa dentes effluens vel per ſe, vel poſt extractionem eorum fœtorem ſpargit, ut ſolent ova putrefacta.

Alter modus generati in ſinu maxillari abſceſſus ex alveolis dentium.

§. XV. Quemadmodum vero pus, in ſinubus genitum, per alveolos dentium aliquando exitum ſibi parat, ita non minus poſſibile eſt, ut materies purulenta, in alveolis dentium genita, penetret in ipſos hos ſinus.

Effectus abſceſſus Sinus maxillaris ſic generati.

§. XVI. Quod, quemadmodum in §o præc. diximus, ſi fiat, ut materies purulenta, ex alveolis in ſinum penetrans, ejuſdem craſſitiei ſit, uti mucus per glandulas membranæ ſinum obducentis, paratus, poterit eadem una cum muco exire per excretoria naturalia in cava narium; ſi vero craſſior illa ſit, accumulabitur in ſinuum horum uno, & vel verſus alveolos dentium iterum regurgitabit, & per eoſdem exitum erodendo ſibi procurabit, vel ſimili modo aliam ſibi viam faciet, præprimis ibi locorum, ubi major ſinuum tenuitas adeſt v. gr. ſub orbita oculorum in regione nari-

naribus vicina, vel ab iiſdem averſa ſub oſſe jugali.

§. XVII. Quæcumque autem ſit via illa exitus materiæ purulentæ, eadem non poterit eſſe nonniſi anguſta, parum tantummodo puris tranſmittens; unde non ſolum depurari bene ſinus ille nequit, ſed & ob diuturnam remoram purulenta materies acrior reddita, oſſa ipſa arrodere, fœtidum ulcus generare, quod in nares effluens Ozæna dicitur, vel ad minimum fiſtulam efficere poterit.

§. XVIII. Hi ſunt effectus inflammationis & abſceſſus in ſinubus frontalibus & maxillaribus præſentis. Progredimur ulterius ad reliqua mala & quidem *primo* ad polypum, quatenus ſedem habet in ſinuum horum uno vel altero.

Polypi in Sinubus præſentia poſſibilis.

§. XIX. Diximus ſuperius, tunicam Schneideri, quæ nares inveſtit, obducere quoque ſinuum horum interiora; hinc eadem quoque mala, quæ in naribus ſedem ſuam habent, locum quoque habere poſſe in dictis his ſinubus. Non mirum ergo, cum polypus in naribus ſedem habens, ſæpius occurrat, nec ſinus noſtros ab eodem eſſe immunes.

Diagnoſis Polypi hic præſentis difficilis.

§. XX. Signa diagnoſtica polypi in naribus præſentis manifeſta quidem; at ejuſdem in ſinubus hærentis præſentia, non niſi difficillime detegitur, ob acceſſum manibus ac oculo denegatum.

Effectus Polypi Sinubus inhærentis.

§. XXI. Id vero eſt evidentiſſimum, quod ſi quidam in ſinubus generatus *polypus*, in mole ſua ita increverit, ut totum cavum eorumdem oppleat, neceſſario hi effectus ſequantur: vel quod polypus intra oſſea repagula incluſus, & in iiſdem jugiter increſcens, tandem ab oſſe coërcente nec cedente comprimatur, ita ut compreſſis vaſis polypi circulus ſanguinis per eadem ſufflaminetur, unde inflammatio, ſuppuratio, abſceſſus, materiæ purulentæ varius exitus per vias in præcedentibus dictas. In ſinubus frontalibus id eo certius fiet, quoniam oſſa, eos formantia, his cedere neſciunt. Aliquando idem continget in ſinubus maxillaribus, quando ſimul horum oſſa duriora vel craſſiora ſint conſtituta. Si e contra hæc ſinuum horum maxillarium oſſa tenuiora ſint, & flecti ſe patiantur, tum per incrementum perpetuum polypi eadem extendentur, polypo creſcenti cedent, atque tumorem præternaturalem ſenſibus manifeſtabunt, & declarabunt una & evidenter, aliquid præternaturale in cavo horum ſinuum ita dilatato contineri.

Tumor Cyſticus hic poſſibilis, & ejus effectus, hic hærentis.

§. XXII. *Tumor cyſticus*, cum in omnibus partibus mollibus corporis poſſit naſci, uti experientia illud teſtatur, ita non mirum, in ſinubus noſtris quoque eumdem poſſe oriri. Eſt autem tumor cyſticus extenſio & elevatio cutis, quæ ſenſim, ſine ſenſu a parva admodum mole, ſucceſſive ſine dolore & ſine mutatione coloris increſcit, in loco, quem ex prima radice occupavit, quaquaverſum mobilis, atque vel mellis inſtar pultiſve, quin interdum caſeoſam materiem exhibet, ſemper in membrana quadam incluſa. Cum itaque talis tumor cyſticus ratione parvæ ſuæ molis, ſine dolore ſenſim increſcentis, ſe habeat, inſtar polypi, neceſſario ſequetur; eadem quoque mala ab augmento hujus tumoris intra ſinus hos poſſe naſci, quemadmodum modo diximus, eadem oriri ab aucto atque increſcente jugiter polypo.

§. XXIII. Ratione tumoris cyſtici id quoque notamus, quod iidem aliquando in alveolis dentium circa radices eorumdem naſcantur,

Carcinomatis in Sinubus præſentia & effectus.

§. XXIV. *Carcinoma* cum in narium cavo obſervetur, & in tunica mucoſa glanduloſa eaſdem inveſtiente ſedem ſuam habeat; hinc & intra ſinus, utpote eadem membrana obductos, hoc malum poterit naſci; ſigna quidem,

præ-

præſentiam ejuſdem hic loci manifeſtantia, nulla quidem certa dantur, cum nec viſui, nec tactui, nec inſtrumentis ad ſpeluncas has aditus pateat: effectus ejuſdem interim, ſi in rabiem agatur, erit: exedere & erodere omnia vicina ſibique obvia cum vitæ inſequente jactura.

Sarcomatis in Sinubus exiſtentis effectus.

§. XXV. *Sarcoma* in ſinubus his generari poſſe ex modo dicta ratione quoque elucet, cum illud in narium cavo quandoque occurrat ſimili tunica obductum. Cum ſarcoma ſit durus carnoſus tumor, qui quoties in gingivis obſervatus, quantum mihi conſtitit, ſemper cum carie oſſis conjunctus ſit; hinc facile licet aſſequi, quid fieri debeat, ſi tale ſarcoma in uno vel altero ſinu noſtro ſedem habuerit. Oſſa enim, ſinus hos formantia, ſi dura atque craſſa adſint, vi in eadem agenti ſufficienter reſiſtant, tum ſarcoma tale increſcere amplius nequit, donec cavitas ipſa, in qua latitat, fuerit oppleta. Si vero pergat nutriri, tum in hoc ſtatu ab oſſe coërcente preſſum in inflammationem, hæc in ſuppurationem, dein in abſceſſum deducitur. Si abſceſſus ille in nares deſtillet, tum contumax peſſimeque olens *Ozæna* generaretur; dum tam durum corpus, quemadmodum ſarcoma eſt, partim admodum lente in putredinem reſolvatur, partim exquiſite fœteat; ſi in putredinem convertatur, quemadmodum experientia nos edocet, quamlibet partem corporis, quæ duritie ſua ad illam oſſium appropinquat, ſi in putredinem deveniat, eximie fœtere, adeoque ex ſarcomate nata Ozæna talis certo certius deberet eſſe quam contumaciſſima, & tam fœtidiſſimi odoris, præcipue ob hanc quoque rationem, quod ſarcoma tale cum carie oſſis ſemper conjunctum, quemadmodum nobis ſufficienter conſtat, ſoleat eſſe.

Exoſtoſis præſentia, cauſæ & effectus.

§. XXVI. *Exoſtoſis*, quemadmodum reliquis corporis accidere quandoque poteſt partibus oſſeis, ita non mirum, eamdem in ſinubus noſtris utpote ex oſſea ſubſtantia confectis quoque obtingere aliquando poſſe. Eſt autem exoſtoſis tumor oſſis vel partis ejuſdem vel totius, poroſus aliquando, aliquando duritiem oſſis vel æquans vel ſuperans. Oritur eadem ex dilatatis quacumque de cauſa vaſculis, materiam ad os pro nutritione ejuſdem afferentibus. Cauſa externa, ut contuſio; vel interna, ut malum venereum, ſcorbuticum ſolet eſſe. Effectus ut ubique, ita & hic in ſinubus eſt deformitas in ſenſus incurrens, protuberantia verſus exteriora, nec non interiora prominens, & partes utrobique vicinas premens & removens, hinc varia inde mala & mira creans.

CAPUT II.

EXplicuimus hactenus, quomodo morbi ſuperius enumerati, in ſinubus dictis ſedem ſuam habere poſſint. Accingo me ad ea, quæ ratione horum morborum, in ſinubus his occurrentium, per experientias mihi cognita ſunt. Deſtitutus propriis, eas adduco, quæ parenti in ampla & annoſa ſua praxi obviæ fuerunt, mihique communicatæ ſunt. Incipio autem a *ſinubus oſſis frontis*, dein ad eos *maxillæ ſuperioris*, tandem ad *maxillam inferiorem* progredior.

OBSERVATIO I.

Ratione *ſinuum frontalium* in teneriori ætate poſt prævios capitis exquiſitos dolores, prægreſſamque febrem inflammatoriam, in loco oſſis frontis inferiore ſupra oculum non procul a naſo obſervatus frequentiſſime parenti tumor

mor fuit, qui abſcedens, dein vero apertus atque exploratus manifeſtabat, ad cavum ſinus frontalis uſque pertigiſſe malum. Apertione facta ceſſabat febris, & exquiſitus dolor intra paucos dies. Primis diebus applicabatur vulneri tantummodo turunda balſamo oblita, ut bene ſuppuraret, donec omnis tumor & potiſſima pars doloris evaneſcerent, deinde turunda ſpiritu vini imbuta uſque ad fundum hujus ſinus immittebatur. Cum vero bene gnarus erat parens, hos ſinus in ſanum iterum ſtatum ſuoſque in uſus non poſſe redigi, ob tunicam mucoſam, per inflammationem, dein ſubſequentem ſuppurationem, pro parte deſtructam, ob oſſa, eoſdem formantia, in alium longe ſtatum redacta, ob ductum excretorium inutilem factum; e contra intelligebat, quamdiu pars quædam tunicæ hujus mucoſæ bona atque integra, partem muci ſeparans eamdemque per aperturam eliminans remaneret, perfectæ ſanationis ſpem nullam, fiſtulæ vero metum certo futurum eſſe, id ſibi negotii eſſe credidit, ut totum ſinum omnemque illum inveſtientem membranam prorſus deſtrueret, dein vulnus cicatrice obduceret. Hunc finem ut conſequeretur, aliquid contriti lapidis infernalis balſamo Arcæi miſcuit, eodem oblitam turundam fundo ſinus applicuit, & repetito per 10. dies hoc opere poſtea ſpiritum vini ſolum per aliquot dies adhibuit, donec exfoliatio oſſis ſequeretur, dein balſamicam eſſentiam in uſum vocavit, quibus factis ſanitas recuperabatur perfecta, niſi, quod cicatrix ſat profunda remaneret.

Res ita ſe habuit, ſi ætas tenella ſic affecta fuerat. In adultis autem, in quibus oſſa ſinuum craſſiora & duriora ſunt, in regione ſinuum frontalium dolor erat obtuſus cum parciori effluxu muci ex naribus, qui vero de die in diem increſcebat, donec tandem ita exquiſite ſæviret, ut ferri ab ægris non potuerit, una cum febre inflammatoria, ſimiliter ſucceſſive aucta, donec poſt IX. aliquando etiam poſt XII. dies ex nare, huic malo proximiori, multum materiæ purulentæ cum ſanguine mixtæ efflueret, & cum eadem doloris & febris vehementia minueretur. Si hæc ſymptomata dicta erant vehementiſſima; calidi rubicundique apparebant oculi, & in regione ſinus notabilis quidam tumor attollebatur. Remedia in hoc caſu in uſum vocata, erant V. ſectio, ſpiritus reſolventes fronti applicati, &, ſi dolor & reliqua ſymptomata nihilo ſecius non ſolum non remitterent, ſed increſcerent, cataplaſmata, quæ & emolliunt & reſolvunt fronti adhibita, illito prius dolente loco cum unguento anodyno & oleo Hyoſciami; ſi materies purulenta per nares efflueret, cum cataplaſmate & ſpiritib. dictis ſolum continuabatur, donec tumor omnis cum dolore ac febre evaneſceret, & parum tantummodo materiæ per nares efflueret. Quoniam vero in aliquibus acrimonia materiæ purulentæ cavum naris internæ eroſerat, & ægro dolorem creaverat, hinc ſæpiſſime mediante penna mucilaginem, ex ſemine cydoniorum & lini cum aqua ſalviæ paratam, intra nares illivit, donec effluxus materiæ & acrimonia evaneſcerent. In aliquibus præter ſpem recrudeſcebant ſopita diu ſupra enumerata mala; quæ vero renaſcentia per remedia iterum adhibita de novo fugabantur.

Quoad interna remedia V. ſectio etiam repetita, clyſmata diligenter injecta, methodus febri atque inflammationi curandis apta, locum hic habent: nec ſi febris jam abſuerit, & vires ægri increverint, decocta meracia incongrua ſunt, interpoſito aliquando purgante medicamento ex Mercur. dulci. Vidi hominem hoc malo laborantem, cui ex nare materia acerrima ſtillaret, qui per decoctum ex ligno Guaiaci, ſecundum methodum Boerhaavii paratum, & eo, quo illud commendat, modo in uſum vocatum, a malo ſuo immu-

immunis redditus & perfecte ſanatus fuit. Unde credibile eſt, idem illud decoctum in his malis non ſine fructu frequenter poſſe adhiberi. (a)

Quamvis vero omnes ægri ita affecti, ſanati fuerint abſque eo, quod Ozæna remanſerit, quod & ob liberum effluxum materiæ ex ſinubus his in nares non difficulter intelligitur, tamen poſſibile quoque eſt, ut in hoc loco fiſtula remaneat, quæ dein continuo ploret, & in nares ſtillet materiam quamdam, quæ fœtorem contrahere poteſt, præprimis, ſi diutius retineatur, vel oſſa unde infecta fuerint, eo magis, cum ob denegatum acceſſum fœtidum illud ulcus depurari recte nequeat.

OBSERVATIO II.

Anno 1726. curæ parentis ſe committebat ſacrorum in loco, qui patria ab urbe parum diſtat, Antiſtitis atque Præſulis uxor, quæ tumore columbini ovi inſtar in ſiniſtra mala, ſub oſſe jugali protuberante, & egregiam alias ejus formam deturpante, laborabat. Tumor ipſe erat indolens, coloris a naturali non degeneris. Dentes molares omnes, præcipue tamen illi, qui ſub tumore hoc locati viſebantur, ſæpius & exquiſite doluerant, unde, quamvis juveni valde fœminæ pauci tantum dentes in ore ſupererant boni atque integri, reliquis vel jam evulſis, vel tamen adhuc carioſis, cæterum egregie valebat, & euſarca erat. Explorantis tumorem parentis, & medium ejus moderate prementis digito cedebat ille, ſonumque edebat, qualem ſolet tenuis Bractea metallica, ſi eadem intro prematur, quique etiam auribus percipi poterat, ſi digito, qui intro preſſerat, remoto tumor ſeſe in priſtinum ſtatum reſtitueret. Inſpicienti in os & tactu tumorem exploranti, apparebat ille inſtar ovi columbini inter genam ac gingivam, qui preſſus, cum, qualem diximus, ſonum edebat. Alius tumor in palato, gingivis lateri ſiniſtro vicino protuberabat, eumdem ſonum proferens, ſi premeretur, & ceſſante preſſione, ſeſe reſtitueret; tertius tumor locum habebat in nare ſiniſtra ad latus ſinus maxillaris ſiniſtri, qui eumdem ſonum dabat, ſi ope inſtrumenti intro premeretur.

Ex cognitis ſenſuum ope his omnibus concludebat, intra ſinus maxillaris ſiniſtri oſſeum cavum adeſſe liquidum quoddam debere, quod jugiter accumulatum, nec exitum inveniens oſſea repagula ſinus dilataverat, dilatando extenuaverat, ita ut potuerit, preſſione facta, non ſolum intropelli, ſed & ceſſante illa per vim ſuam elaſticam reſtitui cum ſonitu quodam. Ad præcavendum itaque incrementum tumoris hujus, & removendum eumdem, judicabat nullam aliam viam eſſe relictam, quam ut loco idoneo apertura fieret artificialis, per quam inhærens intra cavum liquidum exiret libere, & per quam idonea atque apta remedia una poſſint applicari.

Aptiſſimus huic aperturæ locus erat tumor inter malam ſiniſtram & gingivam, utpote cum hæc protuberantia maxime ſpectabilis viſui atque inſtrumento aditum apprime idoneum concederet. Lumini itaque obverſam ægram exponens, deduci malam a gingivis curavit mediante inſtrumento, a parente invento, & in icone expreſſo. Quo facto, perforavit dein mediante ſcalpello ſtabili atque acuto integumenta atque os ipſum, uſque in ſinus ipſius cavum.

(a) Vid. omnino commentar. Illuſtris L. B. de *Swieten* ad aphoriſmorum *Boerhaavii* caput de morbis oſſium.

vum. Vulnus factum ampliavit antrorſum & retrorſum, quam late id facere licuit, dein circumvertendo ſcalpellum, aperturam effecit quam ampliſſimam, quod commode ob tenuitatem dilatati oſſis fieri poterat. Ex apertura ita facta effluebat liquidum mucoſum, quod cavo ſinus hujus inhæſerat, ſed ſine odore & ſine ſapore. Vulnus factum deligabatur mediante turunda ſpiritu vini humectata: ſequente die bene ſe habebat ægra, & cum ſpecillum cavum ſinus exploraret, pertingebat illud uſque ad orbitam oculi, quin ad reliqua ea loca, quæ tumida atque protuberantia obſervata fuerant omnia, nullibi os ipſum plane nudum deprehendens. Deligabatur vulnus ut die præcedenti. Nocte autem ſequente ingruebat in regione tota ſinus & dolor inſignis atque tumor una cum febre; materia affluens ex vulnere acris erat, atque fœtorem ſpargebat. Febri quidem reſiſtebatur per interna remedia; externe vero poſt injectionem mixturæ ex ſpirit. Lavendulæ cum melle roſarum combinatæ, ope Siphonis factam, applicabatur turunda eadem mixtura imbuta. Malæ vero imponebatur ſacculus herbis reſolventibus repletus, & ſpirit. vini camphorati irrigatus. Sequente die durabant ſymptomata dicta, & liquidum ex vulnere effluens putridum fætorem ſpargebat; hinc vena ſecabatur, cataplaſma reſolvens & leniens applicabatur cum ſpir. vini camphorato humectatum; intra aperturam autem eſſentia caryophyllorum, cui aliquot guttæ ſpir. vitrioli erant additæ, injiciebatur, quibus factis intra paucos dies & dolor, & tumor, & fœtor, & febris evaneſcebant. Poſt adhibitam per XXIV. dies modo dictam medelam evanuerunt incommoda, quæ habuerat, fere omnia, quin non obſcure animadverti poterat, dilatata ſinus maxillaris oſſa, ſeſe paulatim contrahere, præprimis ibi locorum, ubi tumor verſus nares, atque alter verſus palatum protuberaverat. Quoniam vero dens caninus hujus maxillæ valde obliquus & fere tranſverſus alveolo ſuo inhærebat, dentem eumdem extrahi curavit, qui pollicem & ultra longus viſebatur, extractuſque apparebat ſanus, niſi quod fini radicis ejuſdem carneum quid atque membranaceum adhæreret. Educto autem eodem ex alveolo ſuo, effluebat materies, in ſinu contenta, & per aperturam ejuſdem ſpecillum in cavum ſinus ſine impedimento poterat intromitti uſque ad orbitam oculi; nec ſic tamen ſpecillum attingebat os alicubi nudum. Altera ita facta apertura in cavum ſinus maxillaris quoque penetrans, multum boni præſtitit ad ſanationem citiorem mali. Dum injectus per eam aperturam detergendi ſcopo liquor una cum materie purulenta ex altera apertura commode effluere poſſet, adeoque abſceſſus in hoc ſinu contentus, eo melius detergi. Accidebat, quod nec neceſſe eſſet, priori aperturæ immittere turundam, unde materies perpetuo effluens anſam dabat dilatato oſſi ad contractionem ſui faciliorem, neque materies, utpote non retenta, ob moram fieri acris poterat, atque oſſa erodere. Nec ſpem his de cauſis conceptam fefellit exitus, dum ad ſenſuum ipſorum teſtimonium ſeſe contraherent ſucceſſive de die in diem dilatata oſſa in arctius ſpatium. Per XXIV. dies, quemadmodum dictum eſt ſupra, injiciebatur ſpir. Lavendulæ cum melle roſarum mixtus. Si fætorem materies effluens contraheret, ſubſtituebatur eſſentia caryophyllorum, cui parca quantitas ſpirit. vitrioli erat addita; quæ vero in uſum revocari non ſolebat, quamprimum materies abſque fœtore efflueret; poſtea ſola eſſentia caryophyllorum per III. ſeptimanas injecta, & poſtquam ægra abhinc domum profecta fuerat, reliquum curæ ſimilibus remediis adhibitis peractum, interpoſita nonnunquam cum ſpirit. vitrioli remixta eſſentia hac, ubi materies male iterum olens illud requireret. Apertura ſcalpello facta coibat

qui-

quidem citius abſque eo, quod fragmentum ab oſſe abſcederet; ſemeſtre tamen ſpatium effluxit, antequam omne malum & cum eo deformitas faciei prorſus evaneſcerent.

OBSERVATIO III.

Eadem Præſulis uxor, cujus mentio facta obſerv. præced. præter tumorem illum in ſinu maxillæ ſuperioris habebat adhuc in mandibulæ inferioris latere dextro tumorem alium, & quidem in ea ſede, quæ duobus dentibus molaribus poſticis ſuppoſita eſt, magnitudine ovi columbini, durum admodum, atque indolentem. Dentes molares ipſi uſque ad radices carioſi. Doluerant antea ſæpius, non tamen vehementius, in regione tamen hac per longum ſatis ſpatium temporis continua obtuſa quædam ſenſibilitas, percepta fuit. Dentes carioſi extrahebantur non ſine vi. Radices anterioris erant bonæ, illæ vero poſterioris in extremo ſuo habebant tumorem cyſticum, magnitudinis ut fabæ parvæ, qui, lanceola apertus, griſea craſſiori materie, particulari in membrana incluſa, repletus viſebatur. In alveolos extractorum dentium tertio die immittebatur linteum carptum eſſentia caryophyllorum humectatum; externe applicabantur lintea reſolvente ſpir. madida, poſt quorum uſum intra V. ſeptimanas tumor fere omnis evaneſcebat, & alveoli, ex quibus dentes exempti erant, conſolidabantur ſimiliter,

OBSERVATIO IV.

Studioſus quidam hujus loci tumorem habebat in maxilla inferiori, & quidem latere ejus dextro in medio ſeriei dentium molarium. Tumor ille magis ſe manifeſtabat extrorſum, quam introrſum, magnitudinis majoris quam ovum columbinum, durus admodum, & intra annuum ſpatium ad hanc molem excretus: In principio dentes doluerant frequentius non tamen exquiſite; in tumore ipſo continuus quidam, ſed obtuſus valde dolor ſentiebatur. Dentes omnes erant boni, præterquam primus molarium. Quoniam vero tumoris mandibulæ ſedes non erat ſub illo aut prope ad illam, hinc credi non poterat originariam ſedem hujus tumoris in dente hoc quærendam eſſe, unde nec eumdem extrahendum eſſe judicabatur, ſed ſcalpello ſtabili inter gingivam atque genam non ſine vi addacto uſque in cavum hujus tumoris, & ſeparatis per vulnus factum partibus ab utraque parte a ſe invicem remotis, ut apertura magis patula hiaret, materies effluebat inſtar tenuis mucilaginis ſine ſapore atque acrimonia; quoniam vero ob ſedem ſuam materiæ huic liber exitus præcluſus, nec ille ope preſſionis, quemadmodum in abſceſſibus partium mollium, illi procurari poterat, hinc ſola injectione elui illa tantummodo poterat. Quoniam vero jugiter affluens in hoc cavum humor, tamdiu in eodem hærere deberet, donec ex eodem mediante injectione iterum expelleretur, hinc mora illa incipiebat putreſcere, & fœtorem contrahere, qui tamen per injectam tincturam aloës cum ſpir. vitrioli remixtam corrigebatur. Verum, quoniam per hanc injectionem materies hæc ſpiſſior & vulnus inflictum nimis arctari inciperet, conſtituebatur, ampliare de novo vulnus, & immiſſa turunda diſtendente, illud apertum detinere, quo cavum hoc eo melius detergi atque ſanari poſſet. Deducta itaque mediante inſtrumento ſuperius dicto, a dentibus gena, ſcalpellum intrudebatur uſque in cavum, & lata plaga diſſecabatur tumor ille, quouſque intumeſcens os illud permitteret.

ret. Specilli ope cavum interius explorans nullibi nudum, ſed membrana obductum illud inveniebat. Uulneri immittebatur turunda ex radice calami aromat. parata, & cum balſamo Arcæi obducta. In uſu harum turundarum continuabatur, niſi quod deinceps uſque ad finem ſanationis eædem cum balſamo peruviano oblinerentur, injecta ante applicationem earumdem eſſentia quadam aromatica, cui admiſcebatur ſpir. vitrioli, ſi fœtorem materies contraheret. Hæ turundæ abbreviabantur ſucceſſive, prout profunditas cavi imminuebatur, donec intra dimidium anni perfecta ſanitas ſequeretur, ſine ullo incommodo relicto, absque ulla deformitate ſuperſtite, redacto oſſe in priſtinos ſuos limites atque anguſtias priores.

OBSERVATIO V.

Alio tempore dens caninus, præcipuæ cuidam matronæ hujus loci extractus, in radice ſua cyſticum tumorem exhibuit. Doluerat ille jam ab aliquot annis ſatis graviter, dein vero obtuſius. Carioſus uſque ad alveolum dens, ſingulari inde inſtrumento, hunc in finem parato, eximebatur, qui in extremo ſuo tumorem habebat inſtar piſi majoris rotundum, cujus ſuperficies hinc inde cum pingui quadam ſubſtantia obducta erat. Ille tumor per lanceolam apertus indicabat ſatis, tumorem hunc alium haud eſſe, niſi cyſticum; cingebat quippe eumdem peculiaris membrana, a materie craſſiuſcula ex albo flaveſcente, quam includebat, expanſa. Poſt evulſum dentem, omnis dolor, quem antea perpeſſa fuerat, evanuit prorſus.

OBSERVATIO VI.

In noſocomio patrio degebat fœmina per aliquod temporis ſpatium continua, miti, interpolatis vero vicibus vehementi Odontalgia in dextro latere maxillæ ſuperioris laborans. Omnibus dentibus molaribus ejus lateris exiſtentibus, ſanis, ſolus primus uſque ad radicem carioſus. Ultra annum tumor durus ſupra gingivam dextri lateris erat exortus, & ad eam magnitudinem ſucceſſive excretus, ut magnitudinem ovi columbini jam ſuperaret. Quoniam tumor ille ubique æqualis, & modo ſupra dicto erat obortus, hinc judicabat parens, materiem tumori inhærentem, vel primariam ſedem habere in ſinu maxillari dextro, vel alveolo unius alteriuſve dentis molaris ejuſdem lateris. Ut exitum diu incluſæ materiæ pararet, eodem modo proceſſit, quo id factum fuiſſe in præcedentibus obſervationibus diximus. Materies exiens mucoſa ſimiliter erat, & inſtar mellis fluidi. Deligabatur vulnus cum turunda ex linteo carpto prima vice, dein injiciebatur duabus vicibus per diem aromatica eſſentia, cui, ſi olere inciperet materies addebatur ſpirit. vitrioli; turunda oblinebatur perpetuo cum balſamo peruviano, abbreviabatur illa ſucceſſive, ſi major anguſtia cavi hujus, & minor ejuſdem facta profunditas illud permitteret. Poſt ſemeſtre ſpatium abſoluta erat cura, nec ullum veſtigium alicujus tumoris aut fiſtulæ remanſerat: nullus dens fuerat extractus, cum carioſus ille nec omni adhibita diligentia extrahi potuiſſet.

OBSERVATIO VII.

Sarcoma intra ſinus noſtros poſſe generari ſupra evictum fuit; præſentia ejuſdem hic loci difficillime vel plane non detegitur, ob acceſſum ſenſibus dene-

negatum, & ob mutationem, in quam degenerat, ſi in putredinem reſolvatur, ſimilem illi, in quam membrana Schneideri ex aliis cauſis abſcedens, aliudve corpus in putrem materiem hic loci reſolutum deducitur. Unde nulla mihi ſuppetit obſervatio ſarcomatis in ſinu uno vel altero exiſtentiam certo docens. Cum vero morborum mandibulæ inferioris, quatenus analogiam habent cum illis in ſinubus obſervatis, mentio aliquando facta, non incongruum puto obſervationem ſarcomatis in maxilla inferiori parenti obviam factam hic loci annectere.

Laborabat miles præſidiarius ſarcomate in gingiva dextri lateris mandibulæ inferioris, dimidium pollicem longo, unum craſſo atque admodum duro, ſuperficiei glabræ atque rubicundæ. Sub dente molari poſtico incipiens, pertingebat uſque ad dentem caninum ejuſdem lateris. Dimidiata pars poſtica gingivæ arcte accreta, altera anterior in tota ſua peripheria erat prorſus libera. Ut exſcinderetur hoc ſarcoma, applicabatur inſtrumentum malam a dentibus abducens; parti anteriori ſarcomatis liberæ applicabatur uncus, mediante quo illa a gingiva abducebatur; dein ope ſcalpelli ſarcoma ipſum a gingiva ſeparabatur. Inter diſſecandum autem in medio ejuſdem reſiſtentia magna opponebatur cultro, ac ſi per os quoddam aciei via facienda eſſet, unde & in ſecando major vis adhiberetur oportebat. Poſt operationem factam, fundum ſarcomatis inveſtigans in medio vulnerati loci mobile os deprehendebat parens. Hæmorrhagia ſatis larga, operationem ſubſequens, ſedabatur plumaceolis, in aqua ſtiptica immerſis, dein applicabatur ſæpius omni bihorio in melle ſalviæ cum aromatica tinctura, illi mixta, & humectata ſimilis plumaceola; donec fragmentum oſſis ſe ſepararet. Reliquum curæ corroſivis, dein balſamicis adhibitis remediis peractum fuit.

OBSERVATIO VIII.

Exoſtoſim in oſſibus, ſinus noſtros formantibus non ſolum, ſed & reliquis omnibus corporis humani partibus oſſeis accidere poſſe, experientia duce cognoſcimus: & quidem in radicibus dentis molaris poſtici, & in ſinu maxillæ ſuperioris id factum fuiſſe, parentis experientia in ſpecie confirmatum habeo. Quoad primum, matronæ ex præcipuis dens molaris poſticus in gingiva ſuppoſita mandibulæ inferioris extrorſum & introrſum protuberantiam oſtendebat, quoad tactum duram admodum atque craſſam. Dens ille nunquam doluerat exquiſite, ſed ut plurimum ſatis obtuſe. Extractio hujus dentis ſuadebatur, quoniam non exigua incommoda ſucceſſu temporis inde oriunda pertimeſcerentur. Idoneo hunc in finem applicato inſtrumento, elevabatur ille ſine magna vi ex fundo ſuo; gingiva tamen arcte accreta eidem manebat, ut ſeparari eadem ope ſcalpelli a dente oporteret. Sexies craſſior, quam ut ſolet in ſtatu ſano, erat circa radices ſuas, circumcirca fungoſa carne circumductus. Separata illa carne radices inſtar pumicis erant poroſæ atque friabiles admodum, quia multa vaſa & carneæ fibræ ſubſtantiæ earumdem erant implantatæ. Cavitas, cui inhæſerat monſtroſus ille dens, ſucceſſive conſolidabatur, & ægra ab omni dolore reddebatur immunis. *Vidi* alium dentem, olim WRATISLAVIÆ extractum, qui nucem juglandem mole æquabat, poroſus æque ac ille, de quo mentio facta eſt. Tam monſtroſus dens ille fuit, ut multis ſubleſta fides viſa narrantis, eumdem ex corpore humano extractum fuiſſe. At qui hiſtoriam morborum oſſium callet, non mirabitur tenue os in magnam admodum molem poſſe excreſcere, cum,

quod longe magis mirum, ipſum os deperdita ſoliditate in carneam mollitiem aliquando mirabili metamorphoſi converti videamus, quemadmodum eluceſcit ex Petiti tractatu de oſſium morbis (a), imo omnia corporis humani oſſa ceræ inſtar emollita viſa fuiſſe, patet ex Acad. des Sciences l'an. 1722. mem. p. 311.; & ex nupera morbi, qui in Anglia obſervatus fuit, ſingulari plane hiſtoria illuſtratur (b).

OBSERVATIO IX.

Quoad alterum, in oſſibus ſinuum maxillarium ſimilem revera obſervatam fuiſſe exoſtoſim, ſequens obſervatio docebit. Ante aliquot annos huc accedebat ruſtica, quæ tumorem habebat in mala dextra ſub oſſe jugali inſigniter protuberantem, ut monſtroſa admodum inde facies appareret. Prima ſpecie exiſtimabat parens, ob tumorem illum, illi quo laborabat Præſulis uxor valde ſimilem, eadem ratione curam eſſe tentandam, quemadmodum ibi factum fuiſſe diximus. Re tamen curatius penſitata, quoniam dilatata oſſa inflecti, & ſeſe reſtituere negarent, & ſuperficies tumoris ubique inæqualis eſſet, de ſimilitudine utriuſque morbi incæpit dubitare. Accedebat, quod ruſtica hæc Euſarca quidem, tamen menſium defectum pateretur, & ſcorbuto gravi laboraret. Unde pronus magis erat, hæc omnia expendens, ut crederet, hunc tumorem veroſimiliter eſſe exoſtoſim. Nec tamen exoſtoſim ſolam, ſed, quoniam etiam ſubtiliſſimæ partes atque tenuiſſimæ ad incredibilem quamdam craſſitiem pervenerant, una conjunctam eſſe ſinus maxillæ ſuperioris a materia diſtendente dilatationem. Ut de natura hujus mali eo certior redderetur, inter genam & gingivam, ubi tumor ille quam maxime protuberabat, ſcalpellum tentabat adigere, ſed illico magnam reſiſtentiam inveniebat. Quoniam vero inſtrumentum nihilominus ſat profunde penetraverat, hinc concludebat, os ipſum ſatis poroſum eſſe debere, & cum exoſtoſi potiſſimum rem illi eſſe. Ne quid vero deeſſet, ad evincendam præſentiam hujus mali, applicavit poſt diſſecta integumenta trepanum perforativum. Quoniam os poroſæ erat ſubſtantiæ, adigebatur ſtilus facillime, ultra quinque tamen lineas terebrandum erat, antequam in cavitatem maxillæ penetraret. Ex apertura ita facta, effluebat liquidum ſimile illi, quod in prioribus caſibus dictis effluxiſſe ex vulnere facto docuimus. Specillum aperturæ immiſſum, penetrabat uſque ad orbitam oculi. Deligatio hujus ægræ per aliquod temporis ſpatium erat æqualis illi, in prioribus recenſitæ, nec primi effectus erant ab iis diſſimiles. Quoniam vero tumor hac opera non decreſceret, id cœpit conſilii, tantum de exoſtoſi tollere, quantum commode fieri poterat. Quem in finem terebram confici curavit, quæ ob conicam ſuam figuram a tenui apice in latam baſim terminante, non ſolum commode penetrabat, ſed & efficere poterat, ut magna pars hujus oſſis, mediante hoc inſtrumento, e medio tolleretur; quod & in hac ægra ita effectum eſt. Abſumpta ita, atque remota magna hujus oſſis parte, neceſſe erat, ut protuberans gena ſubſideret, & deformitas faciei imminueretur. Quantumcumque vero erat, quod hoc modo de oſſe auferrebatur, multum tamen reſtabat, quoniam

(a) Traité des Maladies des os Liv. I. Chap. XI. pag. 319. & p. 420. ſeq.

(b) Vid. novellæ literariæ *Gœttingenſes* de anno 1748. pag. 1043. & 1044. Vid. & *Aſtruc* de morbis venereis L. IV. cap. III. pag. 353.

niam ad omnia tumoris loca acceſſus liber non erat. Interim incrementum tumori accedere nullum poterat, & quoniam ægræ, quamdiu hic commorabatur, remediis internis bene proſpiceretur, ſpes erat, os ipſum intra priſtinas anguſtias ſucceſſu temporis redactum iri. Quæ eo major affulgebat, cum vel ante ejuſdem ex hac urbe abitum evidentiſſimum erat, internam cavitatem maxillæ ſuperioris arcte ſeſe contraxiſſe, ut expleri tenuiſſima turunda poſſet. In quantum vero hæc ſpes adimpleta fuerit, dici non poteſt, quoniam nihil de hac fœmina deinceps ad aures perventum fuit. Metus tamen ſubeſt, quamvis tumor de mole ſua forte multum decreverit, per vitæ reliquum ſpatium remanſuram eſſe fiſtulam, quoniam humor in hoc cavo naturaliter ſecretus, ob obſtructa & forſan coalita in nares excretoria per aperturam arte factam, in futurum defluere cogatur.

Hæ ſunt obſervationes, quas experientia domeſtica ſuppeditavit. Non deſunt tamen factæ ab aliis, atque in libris eorum hinc inde notatæ, in quibus recenſendis brevis ero: de morbis oſſium in genere, de exoſtoſi, de cancris eorum, multa bona habet Petitus in tractatu de morbis oſſium. Obſervavit polypos in maxillæ ſuperioris ſinu Ruyschius & delineavit F. 60. Obſervat. Anatom. & deſcripſit in obſervatione 77. item Palfyn de operat. chirurg. pag. 1. cap. 24. De polypo narium cum Ozæna, & dilatatione ſinus maxillæ ſuperioris exſtat obſervatio in Act. Berolin. Dec. I. vol. V. p. 47. De abſceſſu in ſinu maxillari hærente cum tumore genæ & dolore dentium, circa dentem molarem tertium viam ſibi quærente, & erodendo exitum ſibi faciente exſtat obſervatio a D. D. Trewio in diſſert. Schulzii de cavitatibus oſſium, eorum vera craſſitudine, uſu & morbis, quam diſputationum anatomicarum ſelectarum volumine IV.to inſeruit perilluſt. Hallerus præceptor quondam meus omni cultu devenerandus: de abſceſſu in iiſdem hæc ſingularia ex Drackio Chirurgo Anglo citat in Chirurgia capite de Ozæna Cl. Heisterus: obſervavit ille Drackius in ſinuum uno vel altero maxillæ ſuperioris latitare putridum ſæpe, & corruptum ichorem, qui e nare tum potiſſimum efflueret, ſi æger caput in ſanum latus inclinet. Cum vero illud cavum ab ichore illo nec evacuari penitus poſſe, neque medicamentis per eam viam, qua aliquid purulentæ materiæ in nares depluit, liberum patere aditum intelligeret, hinc ad ſanandum hoc malum aliam longe viam iniit, & conſilium de ſinu hoc in fundo ſuo perforando, ad expurgandum omne inhærens corruptum, cæpit. Hunc in finem dentem molarem ſecundum extraxit, & alveolum ejus ope inſtrumenti acuti perforavit, quo facto materiei corruptæ liber dabatur effluxus; & ad detergendum mundandumque ulcus congruis medicaminibus per aperturam factam injiciendis concedebatur acceſſus; qua ratione hæc mala, hactenus deſperata, ex voto ſanavit, quemadmodum uberius apud Heisterum legere eſt.

CAPUT III.

Intelligitur ex ſecunda cap. II. allegata morbi hiſtoria, in ſinu maxillari ſiniſtro I. accumulatum ſucceſſive liquidum quoddam fuiſſe, oſſea repagula variis in locis in tumores præternaturales attollens, eademque una in tenues laminas attenuans, quæ preſſioni a digito factæ cederent: *ſecundo* hunc tumorem nunquam doluiſſe, ſed tantummodo dentes molares, ſub hoc tumore locatos, iteratis vicibus, una cum carnoſa earumdem baſi: *tertio* dentem

tem caninum egregie longum, tranſverſe ſitum, & cum radice angulum formantem, cæterum ſanum fuiſſe; extremum vero ejus uſque in cavum maxillæ pertigiſſe, cujus extremitati (quemadmodum in extracto id viſebatur) aliquid carnei atque membranacei adhærebat, poſt cujus evulſionem & ſpecillo liber aditus ſine reſiſtentia uſque in cavum maxillare concedebatur, & materiæ contentæ & medicamini per alteram aperturam injecto, facilis exitus erat: *Quarto* hanc matronam (quemadmodum ex obſervatione tertia patet) ſimilem quemdam tumorem habuiſſe in mandibula inferiori ſiniſtri lateris huic valde ſimilem, originem autem ſuam trahentem ex tumore cyſtico radici unius duorum evulſorum dentium molarium adhæreſcente; dente autem hoc evulſo intra V. ſeptimanas iterum evaneſcentem. Ex his omnibus colligo, accumulatum atque ſinui inhærens liquidum, oſſa ejus tam mirifice expandens, non poſſe commode deduci ab inflammatione quadam, in tunica mucoſa nata, & in abſceſſum terminata. Ratio hujus rei eſt, quod ægra dolorem nunquam in ſinu hoc ſenſerit, quod factum fuiſſe neceſſe eſt ſi inflammatio ejuſdem cauſa hujus liquidi fuiſſet. Nec polypus in ſinu hoc, nidulans, nec ſarcoma quoddam eidem inhærens, cauſæ os dilatantes fuerunt, quoniam ſpecillum poſt aperturam factam ſinui immiſſum, vel illum, vel hoc utpote polypo durius, facillime detexiſſet. Nec carcinoma potuit eſſe, quoniam omnia requiſita neceſſaria deficiunt: nec exoſtoſis, utpote quæ incrementum craſſitiei oſſis præſupponit, cum in noſtro caſu idem erat attenuatiſſimum. Reſtarent itaque duo adhuc mala in ſinu hoc poſſibilia, ut cauſæ, quæ eumdem ita ampliaverant, obſtructio ſcilicet canalis in narem ſiniſtram excretorii, vel tumor cyſticus. Quamvis vero dicta canalis excretorii obſtructio cauſa tumoris talis in ſinu poſſit eſſe, ſi nimirum liquidum ex ſinu per excretoria in nares tranſmittendum præternaturaliter craſſum atque iners ſit, quemadmodum ſuperius diximus, duæ tamen ſubſunt rationes, quare in noſtra ægrotante hanc obſtructionem ut cauſam tumoris non poſſimus agnoſcere: *prima* eſt, quod liquidum illud ex apertura facta effluens, ne quidem tam craſſum, nec tam tenax fuerit, ut ſolet illud, quod in ſano ſtatu per glandulas hic loci elaboratur, adeoque non poterat craſſitie ſua obturare canalem excretorium. Nec dici poteſt ab alia quadam cauſa excretorium canalem, vel impreſſum aut collapſum fuiſſe, cum omnia requiſita deſint ad hoc credendum. Accedit *ſecundo* quod, ſi obſtructio canalis excretorii cauſa tumoris fuiſſet, humor in hoc ſinu per glandulas ſeparatus deinceps non per excretorium in nares defluxiſſet, ſed per aperturas ſcalpello, & extractione dentis factas, perpetuo defluxiſſet, per conſequens remanſiſſet fiſtula, nec ſanatio peracta fuiſſet, ſed malum de novo ingruiſſet. Ex perfecta itaque ſanatione, ad hanc horam uſque durante, aperturarum factarum ſine ulla fiſtula, ſine ullo tumoris cujuſdam præternaturalis reſiduo, concludo, nec obſtructionem canalis excretorii hunc tumorem cauſatum fuiſſe. Reſtaret igitur ſolus ſolummodo tumor cyſticus. In omnibus partibus mollibus corporis tumores cyſticos dari poſſe, loquitur experientia, quidni eoſdem etiam reperiri in radicibus dentium, licet in iiſdem nec multum carnoſi, aut glanduloſi poſſit præſumi, ſuperius parentis experientia corroboravimus. Hos vero tumores a tenui principio ſucceſſu temporis in enormem aliquando molem atque extenſionem poſſe excreſcere, & abſque dolore ab ægris diu tolerari, donec a materie tunicam continentem, vel nimis diſtendendo, vel acri facta & erodente, inflammatio & ſuppuratio ſubſequantur, experientia ſimiliter confirmatum habemus. Illud itaque quod in toto corpore fieri poteſt, quod

toto die ſolet continuare, & quod in obſervationibus ſupra recenſitis, in radicibus dentium revera factum fuit, illud etiam, vel in noſtro ſinu, vel in uno, aut altero alveolo dentium receptaculo, fieri potuit. Difficile vero erit determinare, utrum cyſticus originariam ſedem in tunica mucoſa Schneideri, & hinc in ſinu maxillari ipſo habuerit, an vero in uno, vel altero alveolo in radice dentis, qui illi infixus. Poſterius priori præferendum eſſe ad credendum, rationem ſufficientem nos habere exiſtimamus. Si enim ſupponimus, tumoris cyſtici ſedem originariam in ipſo ſinu maxillari, eundemque ad eam molem atque craſſitiem excreviſſe, ut oſſa ipſa, modo in obſervatione *ſecunda* dicto, removere a ſe invicem atque attenuare potuiſſet; non tamen poſsumus aſsequi, qua ratione ſeparatio muci, multo minus ſeparati ejuſdem excretio in nares peragi potuerit, ſiquidem tumor ille, utpote tenui tantum membrana circumdatus, omnibus locis ſinus hujus ſeſe applicare undique, per conſequens omnia orificia excretoria glandularum non ſolum, ſed & ipſum ductum in nares excretorium comprimere, atque obturare perfecte debuit; quod poſſibile eſse, tam præprimis facile quis concederet, ſi in animum revocet vim preſſionis, quæ tanta nimirum debet eſse, ut etiam duriſſimas partes corporis, oſseas nimirum, dilatet atque extenuet. Poſito jam poſſibile eſse in hoc ſtatu, ob bonitatem muci retenti, & ſanam ægri conditionem, nullam inflammationem ſubſecutam fuiſse; tamen non poſset concipi, quomodo poſt factam aperturam tam enormiter extenſa membrana tumoris cyſtici contrahere ſe iterum ita potuerit, ut & ſinus & canalis excretorius ad ſuos iterum uſus reſtituti fuerint. Si quis judicet, poſt effluxum contentæ materiæ ex apertura facta, dilatata oſsa ſeſe iterum contraxiſse, & hac contractione ſua membranam tumoris cyſtici in arctiores anguſtias reduxiſse, & ita ſinum hunc ad officium ſuum iterum adoptaſse; ille, antequam ita judicet, cogitabit, membranam tumoris cyſtici per tantum temporis ſpatium valida vi tunicæ appreſsam cum ſe invicem coaleſcere debuiſse, eo magis, ob inflammationem aliquot dies poſt aperturam hujus tumoris ſubſecutam, quæ omnia in experientia ſufficienter fundata ſunt. Quod ſi quis nihilominus tamen aſſereret, tumoris cyſtici primam ſedem in hoc ſinu fuiſse, ille ſimul aſſerere deberet, totum hunc ſinum poſt peractam curam priſtinum ſuum uſum penitus perdidiſse, & ab acri facta materie, vel medicamento tali adhibito tunicam mucoſam atque membranam tumoris cyſtici materiem includentem, penitus deſtructam, per conſequens totum hoc cavum mere oſseum factum fuiſſe. Quoniam vero nec de materia tali acri in hoc caſu, nec de adhibitis ad ſanationem medicamentis acribus fundata ſuſpicio eſt, melius videtur eſse, tumoris cyſtici ſinum maxillæ adeo dilatantis, originariam ſedem ponere, in radice dentis unius vel alterius, eo magis, cum, quemadmodum demonſtrabimus, omnia, quæ de tam grandi tumore dicta ſunt, hac ratione fieri, & cum nihilominus & ſinus noſtri uſus, atque ſeparatio muci, ejuſdemque excretio durante hoc tumore aliquomodo permanere, & poſt aperturam ejuſdem in ſanum iterum ſtatum redigi, per conſequens aperturæ factæ abſque quadam fiſtula reſidua conſolidari potuerint. Quod ut evidenter demonſtrari poſſit, ut axiomata ponimus *primo*, omnia ea, quæ de tumoribus cyſticis dentium ex domeſtica experientia propoſuimus, veritati congrua eſse. *Secundo* tumorem illum cyſticum, radici dentis molaris adhærentem, niſi mature evulſus eſset, naturæ horum tumorum conveniente, certiſſime in incremento ſuo perrexiſse tamdiu, donec inflammatio ſubſequens, aut ſuppuratio, aut apertura facta, eumdem deſtruxiſset. *Tertio* fundum alveoli, cujus incola

tu-

tumor ille erat, æque bene dilatari poſse, quemadmodum oſsa ſinus maxillaris in noſtra obſervatione ſe dilatari paſsa fuerunt. Si itaque [illegible]natur, tumorem cyſticum in radice unius aut alterius dentis molaris, vel & [illegible] dentis canini originem malo noſtro dediſse, per cujus continuum incrementum alveolus, cui dens cum tumore ſuo cyſtico inhæſerat, coactus cedere, & quidem eo verſus, quo minor eſt reſiſtentia, hoc eſt verſus ſinum maxillæ, quoniam fundus ejuſdem tenuior, quam partes laterales, & radices dentium huic proximorum tam anteriorum, quam poſteriorum, ob arctiſſimam conjunctionem inter ſe, majorem reſiſtentiam pariant, conſequitur à materie, in tumore cyſtico ſucceſſive accumulata, alveolum in fundo ſuo, aut cedere, aut frangi debuiſſe, & dilatatum a dente & tumore cyſtico alveolum, cavum maxillæ occupaſſe, & durante hoc incremento tumoris cyſtici etiam oſſea repagula ſinus maxillæ, ubi partes ejus ſunt tenuiſſimæ, dilataſſe, unde tumor ille tam notabilis, & in ſenſus incurrens, quemadmodum eumdem deſcripſimus, exortus fuit, Quod vero hac ratione, ſinus maxillæ non tam perfecte undiquaque adimpleri ita potuerit, ut omnis ſeparatio muci hinc impedita fuerit, quemadmodum diximus, id futurum, ſi tumor cyſticus originariam ſedem in tunica mucoſa ſinus nactus fuiſſet, ita licet concipere, tumor cyſticus alveolo incluſus, & increſcens tenuiſſimas partes magis e loco ſuo removit plus reſiſtentes, vel plane non, vel minus, unde inæqualis extenſio in ſinu maxillæ etiam oborta, ex cujus inæqualitate variæ minores cavitates obortæ, in quibus ſeparatio muci potuit fieri, atque excretio in nares perdurare, quam excretionem perennaſſe concludimus, quod nec inflammatio ſupervenerit in hoc ſtatu, nec poſt aperturam factam fiſtula remanſerit.

Poſtquam itaque probabile eſſe docuimus, originarium malum, unde maxillæ tam enormis dilatio exorta, fuiſſe tumorem cyſticum radici dentis unius vel alterius adhærentem, reſtat, ut & hanc quæſtionem decidamus, quinam nimirum præciſe dens ille fuerit, cui tumor ille accretus, cum ipſe in ſenſus non ceciderit. Facilis erit ad hæc reſponſio, ſi animum advertamus *primo* ad conditionem dentis evulſi: *ſecundo* ad id, quod extractioni ejus ſucceſſit. Quod ad conditionem dentis, ille erat admodum longus, 2do tranſverſe admodum alveolo infixus, *3tio* formabat aliquot lineas ab extremo ſuo angulum, cujus extremitas carne & fibris obducta erat. Quoad *ſecundum*, eductum dentem excipiebat apertura uſque in cavum maxillæ penetrans, per quam materies in cavo collecta defluebat, & ſpecillo uſque ad fundum ejus aditus patebat. Ex hac communicatione dentis cum cavo maxillæ immediata deducimus, illum dentem, ita deſcriptum & extractum, eſſe illum, cujus extremo tumor cyſticus adhæſit, adeoque eumdem anſam dediſſe præternaturali conſtitutioni ſinus ipſius. Ne aliquid huc pertinens omittatur, attendimus præterea ad ſequelas, quæ obortæ fuiſſent, niſi medela modo ſuperius dicto maturius adhibita fuiſſet. Supra jam dictum fuit, quod materies in ſinuum uno vel altero diu incluſa, nec exitum inveniens, mediante inflammatione, & eam ſequente ſuppuratione eumdem ſibi procuret, id quod etiam ſucceſſu temporis futurum fuiſſe in noſtra ægrotante dubitamus. Loca illa omnia, quæ intropremi ab adhibita quadam vi ſe patiebantur ſupra recenſita, erant apta levi data anſa, ut, diffracta, contentæ materiei exitum concederent. Ille tamen locus præcipue hoc factum fuiſſet expertus, prout nos ſentimus, qui verſus nares protuberabat; quoniam vi intropremen ti minus reſiſtebat, & ſuprema pars hujus tumoris rubicundum jam colorem in-

induerat, & a muco eumdem jugiter alluente emollitus fuerat. Quod vero ſi factum fuiſſet, nec materies in ſinu contenta, libere defluxiſſet, neque apta medicamenta per aperturam hanc fundo ſinus applicari, per conſequens nec abſtergi, & ſanari potuiſſet, ſed neceſſario fiſtula remanſiſſet, & ſi iſta fœtentem materiem dediſſet, ipſa Ozæna excludi debuiſſet. Si quis vero concederet, a tumore cyſtico modo dictum malum, quod paſſa fuerat matrona, excluſum fuiſſe; quærere tamen jure poſſet, quid cum tunica illa tumoris cyſtici factum fuerit? Utpote cum extra omne dubium ſit, tumorem ejuſmodi, ubicumque locorum hæreat, nunquam ſolide tolli & ſanari, niſi membrana ejuſdem e medio penitus ſublata fuerit. Id ita eſſe non negamus, quin id factum fuiſſe in noſtra ægrotante lubenter concedimus. Quomodo vero id factum fuerit, facile concipere licet, ſi conſideremus, hanc tunicam eo tempore, quo apertura facta, ob enormem extenſionem ejuſdem ex parvo principio ortam, neceſſario debuiſſe eſſe tenuiſſimam, dein ea, quæ aperturam factam ſecuta ſunt, ut inflammationem, ſuppurationem, & in uſum vocata medicamenta perpendamus, in proclive eſt judicare, tam tenuem membranam ratione dicta in materiem diſſolutam, & ſic e medio ſublatam fuiſſe.

Si cum iis, quæ modo attulimus ad illuſtrationem caſus in obſervatione *ſecunda* propoſiti, conferamus obſervationem *VItam*, & eam in ſtudioſo quæ ordine *quarta* eſt, inveniemus magnam inter ſe convenientiam, & ob eventum utrobique eumdem judicamus, tumorem cyſticum in radice dentis hærentem cauſam mali & in his caſibus fuiſſe.

Ex hactenus dictis elucеſcit, in quo proprie conſiſtat vera Ozæna. In ejus deſcriptione authores abeunt in diverſa; vel & aliena admiſcent, quæ eo proprie non pertinent, ita ut huc referant omne id, quod fœtorem per nares ſpargere potis eſt. v. gr. Ulcera venerea, in naribus ſedem habentia, fœtoris inſignis, præprimis ſi oſſa ipſa inde nfecta fuerint; vel ſi cancroſus ichor ſedem in naribus habuerit, qui abominabilis fœtoris ſenſus ſemper deprehenditur. Verum ſi hæc mala, ob œtorem hunc, ad Ozænam referenda ſint, non video, cur non eodem jure fœtor ille huc trahendus ſit, quem de ſe ſpargit tenax atque incraſſatus mucus, vel ſinuum noſtrorum, vel membranæ mucoſæ narium in hominibus calidi temperamenti in cruſtam coriaceam lenteſcens, quæ diu adhæreſcit, & cum tempore incipit putreſcere, & fœtorem de ſe ſpargere ægro & adſtanti intolerabilem: vel &, ſi quis fœtidum ulcus in pulmone gerat, exſpirando ſimilem odorem exhibens: vel & ſi corrupti carioſi dentes per nares & os eumdem fœtorem ſpirent. Sed hac ratione ad Ozænam referuntur proprie ſic dictam, quæ eo non referenda erant. Dum enim per Ozænam intelligimus ulcus, quod quibuſdam continuo adhæret, a juventute aliquando uſque ad ſeniles annos, præcipue ſi vera ſedes hujus mali abſcondita lateat, ægro interim alias ſatis recte valente, niſi quod aliquando hæmorrhagiæ narium obnoxius fiat (quod vel a luxuriante carne in ſinu mali ſede, vel a materie acri, vaſa erodente, oriri poteſt): in iis, qui venereis ulceribus narium laborant, fœtor ceſſet, quamprimum malo per interna remedia medela facta; cancer ob rabiem ſuam cum jactura vitæ ſponte ſua brevi ceſſet; in illis quibus a muco indurato atque putreſcente ingratus odor, eo præſente adſit, & abſente evaneſcat, &c.; hinc ego quidem videre non poſſum, cur non potiori jure affirmandum ſit, quod Ozæna nihil aliud ſit, quam ulcus in uno vel altero ſinuum, vel oſſis frontis, vel maxillæ ſuperioris ſedem habens, & curatio Ozænæ in eo conſiſtat, ut ſinus maxillæ ſuperioris aperiantur, antequam ulcus ſponte ſua in nares exitum ſibi faciat, vel ſi id jam factum ea medela adhibenda ſit, quam primus

propoſuit Drake, quemadmodum ex Heisteri Chirurgia docuimus.

Præter ſinus, de quibus egimus, in cranio reperiuntur adhuc alii, noſtris ſimiles, adeoque malis, de quibus hactenus egimus, non minus obnoxii; quorum tamen mentio ideo facta non fuit, partim quoniam ita abſconduntur, ut Chirurgo acceſſus denegatus ſit, partim quoniam ex eo, quod de noſtris ſinubus dictum, quantum circumſtantiæ patiuntur, facilis applicatio ad reliquos fieri poteſt.

EXPLICATIO FIGURÆ.

Conſtructio inſtrumenti apparet ex Lit. A. B. C. D. E. F. ad applicationem jam parati, partes autem per analyſim appoſitam ita cognoſcuntur:

A. Trabis inferioris longitudo præeminens tendit ad curvaturam C, in forma roſtri corvini, cujus pars interna convexa, & externa parum concava eſſe debet.

B. Format trabem alterum quodammodo breviorem, qui eadem ratione cum anſa per E. ad A. conjungibili, & curvatura in D. terminante inſtructus eſt, percurrens eamdem lineam uſque ad locum contactus in D, qui cum C. parilem faciem licet minorem & abbreviatam habet.

in B. Indicatur ſpatium; quod relictum eſt pro curſu operculi mobilis F. F. clavum helicatum in ſua axe habentis, qui in F. inferiore clauditur, & terminatur per vaginam: ſolum autem operculum propellitur ex circumgyratione in E. facta, quæ in anſa duplici intus helicata vim motricem exercet. Vagina E. operculum F. reſpiciens eadem ratione firmiter clauſa eſt, ut jacet F. in parte ſua infima, dum maximopere requiritur ſtabilitas ex nullo motu alterabilis.

C. Extremitas trabis majoris & longioris figuram ſpati Chirurgici imitatur, quod in facie anteriore convexum pro receptione cavi interni lit. D. genam diductam ambientis, in exteriore vero leniter concavum eſt pro ſpatio in ore a diductione genæ facta quodammodo ampliando, ut itaque extremitas C. latus internum genæ abducit, ſic illa D. deductam genam cum toto apparatu, qui in E. & F. efficax eſt ſuo motu particulari, firmiter tenet, & circumvoluto linteo utriſque extremitatibus forte conducibili arctius ſolito comprimit.

D. Extremitas trabis B. ſe vel ſociat, vel recedit, prout diductio malæ facta vel facienda eſt, & in C. locum contactus, vel punctum fixum & firmum, format

E. Manubrium cochleæ & ejus extremum in vagina helicata incluſum a parte anteriore & poſteriore per anſas binas horizontaliter gyrationes producens, vim motricem exercet in operculo protrudendo ad majorem conjunctionem D. in loco contactus C. ut eo melius gena prehendi, & extrorſum diduci poſſit.

F. Operculum feneſtrati trabis minoris B. mobile clavum utroſque trabes penetrantem in ſuo centro habet, qui ex loco ſuperiore ad inferiorem F. terminatur, & quietus ſequitur operculi motum progreſſivum ex E. orientem, quando nempe circumgyratio helicis feneſtram B. magis vel minus tam acceſſum vel diſceſſum D. ad C. in gena compreſſa diſponere ſolet.

Not. Proportio hujus novi inſtrumenti convenit in ſua delineatione cum natura inventi, ut nullus de modo applicandi ſat commodo, & pro diductione genæ in quemcumque locum a dentibus diſtantem, deſideranda dubitare unquam, & auctoris laudem ſatis poſſit deprædicare præſes, cui deſcriptio hæc optime placuit.

FINIS.

XII.

DISSERTATIO MEDICO-CHIRURGICA, DE FISTULA LACRIMALI,

QUAM PRO DOCTORATU

Conſequendo defendet

JO. CASPARUS SCHOBINGERUS

SANGALLO HELVETUS

Baſileæ 31 Auguſt. 1730.

§. I.

Ægilops, ſive *fiſtula lacrymalis* eſt purulenta ſolutio continui in ſacco ejuſdem nominis, pus fundens pro admiſta varia lacrymarum quantitate, copia & conſiſtentia diverſum, modo per alterutrum, plerumque autem per inferius punctum lacrymale, aliquando etiam in narium cavum ejuſdem lateris ſponte, ut plurimum tamen preſſo prius ſacco effuſum. Quæ quidem fit quandoque ſine tumore, rubore, ulcere, callo cutis, carie oſſium ſubjacentium aliaque vicinarum partium noxa; quandoque vero ex modo dictis quædam, ſubinde cuncta ſimul eam concomitantur. Hæc medicamentis vel operatione chirurgica plerumque curari poteſt, ſed pro concurſu ſymptomatum facilius difficiliuſve.

§. II.

Ex data brevi morbi notione patet, 1. *natura mali*, quæ eſt diſpoſitio ulceroſa partis affectæ, cum vel abſque memoratis ſymptomatibus Th. 1. 2.° *ſubjectum*, ſive pars affecta, ſaccus nempe lacrymalis læſus, pureque corroſus. 3.° *morbi ſpecies*, quæ a varietate ſymptomatum, variis mali ipſius gradibus, duratione, ægrotantium haud temnenda temperamentorum diverſitate, aliiſque circumſtantiis vel ægrotum vel morbum reſpicientibus peti debent. 4.° *Diſtinctio* ab omni alio morbo; eſt enim purulenta lacrymarum per puncta lacrymalia, vel (quod rariſſime contingit) inferius ſacci orificium in nares hians ejectio, ſive effuſio; differt ergo his characteribus ab *epiphora*, *lippitudine*, *anchilope*, *ſacci callo* vel *ſimplici obſtructione*, *ozæna* & *cancro*. 5.° *cauſa*; quæ eſt omne illud, quod hic loci lacrymarum vias obſtruere, ulcus producere, & lacrymas cum pure confundere valet. 6.° *Hujus cauſæ effectus*, quam ſequitur purulenta ſacci corroſio, puris & lacrymarum confuſio, harum impeditus ad nares tranſitus, regurgitatio ad ſuperiora, ſtagnatio earumdem in ipſo loco affecto, ab acquiſita hinc paulatim acrimonia vicinarum partium infectio, corroſio, deſtructio, quæque ex modo recenſitis naſci poſſunt incommoda. 7.° Semeiotice, quoad *diagnoſtica* & *prognoſtica*. Emanans ſcil. per aperturas ſacci pus, lacrymæque purulentæ præſens arguunt malum; pus ſi copioſum acreque eſt, ſi affectus diu duraverit, vel a violenta cauſa ortus fuerit, vicinarum partium infectionem, læſionem, difficiliorem hinc curam oſtendit. 8.° *Curatio*, quæ eſt vel medica, vel chirurgica, facilis vel difficilis, vel aliquando omnino impoſſibilis. Quando poſſibilis eſt, indicat detergendum, mundificandum & conſolidandum ulcus eſſe; lacrymarum porro vias obſtructas eſſe reſerandas, vel novas parandas, & liberum lacrymarum iter conſervandum, haud neglectis interea cæteris adjunctis ſymptomatibus, quæ cuncta medicamentis congruis, auxiliiſque chirurgicis, pro morbi magnitudine variis præſtanda ſunt juxta illud Ovidianum.

Cuncta prius tentanda, ſed immedicabile vulnus
Enſe reſcindendum, ne pars ſincera trahatur.

§. III.

§. III.

Poſtulat materiæ tractandæ ordo ac neceſſitas, ut modo recenſita ſumma capita paulo accuratiûs pertractemus; naturam mali quod ſpectat, jam ex data morbi deſcriptione deſcriptioniſque explicatione hæc patet. Fiſtula in genere quodvis ſinuoſum calloſumque ulcus a Chirurgis dicitur, idque ab omni Medicinæ ævo ſic vocatum fuit. Sinus ac callus itaque fiſtulæ eſſentiam ſive naturam conſtituunt; quod autem una fiſtula ab alia differat, id a ſitu mali affectæque partis ſublata functione, nec non inde pendentium ſymptomatum indole, habita ſimul adjacentium partium ratione petendum eſt. Lacrymalis autem fiſtula ab alio ſibi ſimili morbo diſcrepat. 1. ratione loci, obſidet enim oculi canthum majorem, ſedemque ſuam fixam habet in ipſo ſacco lacrymali, utpote parte præcipue affecta. 2. ratione ſymptomatum §. 2. N. 6. recenſitorum. 3. ratione curæ, quod hic maxime proſpiciendum ſit, ut lacrymarum interrupta via, quantum arte fieri poteſt, quam libera expeditaque reddatur, reliqua communia cum quaque fiſtula habet, patet itaque fiſtulæ lacrymalis natura.

§. IV.

Mali ſedes eſt ſaccus lacrymalis, cujus nec non reliquarum ipſi adjacentium partium anatomica diſquiſitio plurimum ad cognoſcendum tractandumve morbum confert. Harum partium ſtructura functioque ſic ſe habent. In utriuſque orbitæ ſuperiore anterioreque parte format apophyſis externa oſſis frontis prope angulum oculi minorem foveam minimi digiti extremum admittentem, in qua glandula ex conglomeratarum genere, lacrymalis vocata, conditur; plurimis ſimplicibus conſtat hæc glandulis in glomerem coactis ac communi membrana cinctis. Harum numeroſi rivuli excretorii invicem conjunguntur, & tandem *6.* vel 8. exiles longoſque celluloſam albugineæ ſubſtantiam percurrentes ductus, qui valde conſpicui in bobus, in homine vero vix viſibiles ſunt, conſtituunt; hi in brutis totidem foraminibus ſetæ aditum concedentibus, albugineam pertundunt, ſtillantque perpetuo roridam, pellucidam ac dulcem a minoribus rivulis acceptam lympham lacrymarum nomine cognitam, tum autem maxime, quando oculi globus vario ſuo motu glandulam hanc premit vel movet. Hæc lympha lubricando globo, corneæ glabritiem, pelluciditatemque conſervando maxime inſervit. Solet enim oculus hac deficiente xerophtalmia corripi; quando vero acris eſt, vel nimis abundans hygrophtalmia aut epiphora oritur; ſpiſſitudine peccans obſtruit vias mox deſcribendas; qualicumque autem modo illa vitiata ſit, oculus cornea obfuſcata non acute cernit, difficulter ac cum aliquali dolore movetur, nec lucis radios patienter fert. Glandula hæc lacrymalis ſanguinem arterioſum à carotidis internæ ramo per foramen nervi optici in orbitam tendente multoſque in ſurculos diviſo accipit, venoſumque poſt ſecretionem revehunt venæ ad ſinum ophthalmicum. Nervos impertiunt ſurculi ophthalmicorum Williſii, qui quintæ conjugationis primi rami ſoboles ſunt.

§. V.

Oculus limpido inſipidoque hoc rore continuo ita irrigatur, ut ſuperfluæ in genas caderent lacrymæ, niſi provida natura partes hic conſtituiſſet, quæ has

has colligerent, ac per proprias admiratione dignas vias ſingulari mechaniſmo tandem ad narium utramque cavitatem mitterent, quod ita contingit: connectitur albuginea ſive conjunctiva tunica partim oculo ea in parte, qua cornea pellucida ſe ſcleroticæ jungit, partim utriuſque palpebræ interiori limbo. Ita globus oculi mediante hac tunica laxe palpebris adhæret, hinc in toto ambitu cavum quoddam recipiendis ſtillantibus lacrymis inſerviens formatur. Dum oculus ſe movet, affricatur globus palpebris, & hoc ſubtiliſſimo glutine lubricatur, iterumque proin colliguntur lacrymæ, quæ clauſis palpebris verſus oculi canthum majorem, ope muſculi conſtrictoris palpebrarum, ac ipſorum tarſorum artificioſa conformatione pelluntur; nam ſuperior hæc cartilago inferiori latior ſimulque tenuior eſt, ac invicem clauſo oculo adaptantur, ut ſulcum ſive ſemicanalem naſum verſus hiantem lacrymarum curſum dirigentem, efficiant. Tarſi ſibi invicem nectuntur ope quorumdam ligamentorum; nexus hujus duo ſunt loci, quorum ille, qui naſum reſpicit major canthus, ille qui tempora, minor canthus vocatur. Tarſorum interiora extrema non attingunt oculi canthum majorem, ſed aliquot lineis ab ipſo ſemota valde attenuantur, formantque duplicis epiphyſeos quaſi ſpeciem, quæ recipiunt duos exiles ductus lacrymales ſuis orificiis, ubi tarſi deſinunt, oculum verſus hiantes, ex his adunatis alveus ſive ſinus ac tandem ipſe ſaccus lacrymalis, oſſeo canali incluſus, formantur. Sed antequam harum partium anatomicam deſcriptionem ſuſcipiam, notandum adhuc eſt, in majori oculi cantho glandulam ſive carunculam reperiri. Quid illa ſit non adeo inter anatomicos conſtat, nam a nonnullis zootomia deceptis pro vera glandula, ab aliis pro caruncula lacrymas abſorbente, a pleriſque autem pro corpore, cujus præcipuus uſus ſit, ad lacrymas verſus modo dicta orificia pellendas habetur. Experientia hoc ſaltem docet in diabroſi oculum continue lacrymas fundere, id etiam contingit, dum hæc pars alio morbo infeſtatur, vel quando noverca natura illam quibuſdam hominibus denegavit, quod tamen rariſſimum eſt. Scatet dicta caruncula plurimis exiguis, conſpicuis tamen corpuſculis ſphæricis, glanduloſis illis, quæ Meybomius in interioribus palpebrarum limbis detexit, ſimillimis; ſi comprimatur, conſimilem, craſſum ſebaceumque humorem vermiculorum in morem exeuntem reddunt, nec alio modo ab illis differunt niſi ſitu, quoniam Meybomianæ glandulæ ſuos ductus excretorios in ipſa tarſorum interna ſuperficie quaſi inſculptos habent. Nonnunquam pilos quoſdam in caruncula hac reperi, quod mirum mihi videbatur, quoniam horum eo loci non tantum nullus videtur uſus, ſed e contrario, ſi copioſi adeſſent, ſummam moleſtiam creare poſſent. Præter hanc carunculam oculatiſſimus anatomicus Morgagni valvulam quamdam, quam ſemilunarem vocat, detexit, quæ aliud nihil eſt niſi quædam duplicatura membranæ conjunctivæ dirigendis quoque lacrymis verſus dictas aperturas inſerviens. Valde conſpicua eſt illa in avibus, quibus alium ſimul præſtat uſum, oculum nempe, cum rapidiſſimo motu in aëria ſpatia feruntur, obvolvit tegitque.

§. VI.

Puncta lacrymalia ductuum ejuſdem nominis ſunt orificia ad marginem palpebrarum eo præciſe loco, ubi cartilagines tarſi finiuntur, ſita; manifeſto gaudent motu conſtrictorio dilatatoriove, hinc nonnullis his partibus ſphin-

ſphinćteres, quorum ope hos motus peragi dicunt, tribuunt, hoſque aliquando paralyticos fieri ſtatuit Woolhouſius. Nonnunquam a varioloſa puſtula, a nimis vicino hordeolo, a lapillis, a lupia, & ab aliis propinquis tumoribus, inverſaque palpebra varie afficiuntur, ac in illorum functione perturbantur; ſetis, liquoribus injectis ipſiſque lacrymis jam explicato mechaniſmo huc determinatis aditum facile, modo nullum recenſitorum ſymptomatum obſtet, concedunt. Hæc autem orificia in duos exiles canales, ductuum lacrymalium nomine inſignitos deſinunt, ſuntque ejuſdem ac ſaccus lacrymalis ſubſtantiæ; ſuperior oblique ad palpebrarum muſculi conſtrictoris tendinem vergit, inferior horizontali ſitu ſub eodem tendine ſe ſuperiori jungit, ibidemque ambo ſacci lacrymalis ampliorem, ſuperioremque partem, a Gallis *la poche du ſac lacrymal* dictam, conſtituunt; arctior anguſtiorque factus ſaccus, dum canali naſali includitur, demum inter laminam ſpongioſam narium inferiorem & apophyſin oſſis maxillaris naſalem paulo amplior factus, ac calami ſcriptorii roſtrum haud male referens, terminatur. Forti lubricaque conſtat deſcriptus ſaccus membrana, quam duplicem, ac quoad ſtructuram membranæ Schneiderianæ haud diſſimilem eſſe, in publicis lectionibus ſtatuit vir in anatome exercitatiſſimus Dom. Duverney horti regii pariſienſis, anatomiæ ac chirurgiæ profeſſor meritiſſimus. Interior ſacci hujus lamella juxta citatum virum multis glandulis lubricum humorem ſecernentibus referta eſt. Saccus idem circa exteriorem ac anteriorem partem proprio exiguo muſculo circa os planum orto fibris ſuis ſupra dictam ſacci partem ſeſe extendente gaudet, quem ſtrenuus anatomicus ac chirug. D. Duverney horti regii pariſienſis, anatomiæ & chirurgiæ operatoriæ demonſtrator publicus, modo dicti viri celeberrimi patruelis, dilectiſſimus præceptor meus primum invenit, & mihi pluries in variis ſubjectis demonſtravit. Ex data hac partium ſtructura & functione luculenter patet, pulſas ad aperta oſtia ductuum lacrymalium lacrymas iiſdem adminiculis in exiles hoſce ductus ferri; indeque proprio illarum motu per declive iter tandem ad utrumque narium cavum delabi.

Hanc lacrymarum protruſionem, impulſionem, ulteriorem progreſſum juvant. 1. Muſculi orbicularis contractio. 2. Palpebrarum frequentes motus. 3. Alterna oſculorum patentium conſtrictio & dilatatio. 4. Ductuum propria elaſticitas, ſitus & directio. 5. Tendo muſculi orbicularis ſacci ampliorem ſuperioremve partem premendo lacrymas ſua tenſione ulterius protrudens: 6. Similis actio muſculi proprii ſacco lacrymali inſerti nondum ab authoribus deſcripti. 7. Declivis ſacci ſitus. 8. Via a nullo ambiente corpore impedita, proprioque oſſeo canali defenſa, libera ſummeque declivis.

§. VII.

Sed ipſius palpebrarum muſculi conſtrictoris, nec non canalis naſalis ſtructura examen quoque meretur. Conſtat prior plurimis ſemicircularibus fibris, ab una ad alteram palpebrarum commiſſuram tendentibus, in totidem ibi tendines finitis, hinc in totidem muſculos dividi pro cujuſque lubitu poſſet. Singulæ enim palpebræ, quarum quatuor ſunt, ſuum habent muſculum conſtrictorem, horum tendines circa palpebrarum utraſque commiſſuras concurrunt, hacque ratione juncti ambo muſculi palpebrarum conſtrictorem muſculum conſtituunt, cujus officium ex ipſo nomine

mine patet. Vidi ſectas has tendineas fibras orbicularis muſculi nullo ſubſequente damno, modo palpebrarum commiſſura ſalva integraque exſtiterit, cum tamen omnes ophtalmojatri, operatoreſve moneant, tyronibuſque ſuis inculcent, hanc partem in ipſa operatione fiſtulæ haud diſſecandam eſſe. Altera deſcribenda pars canalis naſalis nomine inſignitur; is vero partim ex tenuiſſimo oſſe pellucido, os unguis propterea vocato, partim maxillari ſolidiore oſſe, duplici tabula cum interpoſita diploë gaudente componitur; duobus hiſce oſſibus conſtructus canalis tegit aliquam partem cavitatis narium, utraque oſſa ſpongioſa, oſſiſque ethmoidis quaſdam cellulas. Initium canalis patulum ac in figuram cochlearem ſulcatum, prope os planum ſitum, ſacci lacrymalis ampliorem ſuperioremque partem recipit, (a) pergit deinde forma canalis perpendicularis, ac inter laminam ſpongioſam inferiorem, & oſſis maxillaris proceſſum in cavernam naſi protenſum terminatur.

§. VIII.

Vaſorum ad recenſitas partes vitalem laticem vehentium, atque vice verſa ab ipſis revehentium decurſum & conjunctionem ut deſcribamus, ſupereſt, quia hæc cognitio quoque neceſſaria eſt, ut probat Cl. Hild. cent. V. obſ. XVIII. qui refert hiſtoriam ægri cujuſdam, cui imperite aliquod horum vaſorum ſectum cum fuiſſet, viſum miſer amiſit. Primi generis vaſa arterioſa ſunt ſoboles quarti rami carotidis externæ, qui ramus nomen ſuum mutat pro locorum diverſitate. Tria percurrit ſpatia & totidem nomina quoque obtinet, ab initio maxillaris, medio itinere, h. e. circa oculi canthum majorem angularis, ac circa finem frontalis vocatur. Pars media, de qua hic tractamus ſupra apophyſin naſalem oſſis maxillaris ſita verſus oculi angulum majorem tendit, ibidemque in aliquos ramuſculos diviſa ſurculum in orbitam mittit, qui ſacco lacrymali, carunculæque ejuſdem nominis, ut & conjunctivæ membranæ propagines impertit, ac poſtea anaſtomoſi cum ramulis arterioſis ab interna carotide ad oculum diſtributis conjungitur, ſicque vitalis liquor carotidis utriuſque invicem commiſcetur; reliqui rami muſculo orbiculari, ſuperciliorum corrugatori, frontalibus muſculis, ipſique cuti implantantur. Venarum autem extremitates concurrunt in ramuſculos, ex his in ramos, tandemque in truncum confluunt, in cantho interno ſitum, quem venam angularem vocant, qui acceptum cruorem venæ jugulari externæ pluribus aliis ramis conjunctus infundit. Ordo autem diſtributionis, iter & mutatio nominis fere in omnibus ſe habent, ut de arterioſis vaſis antea dictum eſt; hoc ſaltem notandum, mirum eſſe circa has variantis naturæ luſum, non eſſe eamdem in omnibus ſubjectis harum diſtributionem; cæterum animadverti debet quoſdam venarum harum ramos ad orbitæ fundum pergere, ibidemque cum aliis venis conjungi, hicque concurſu ſuo alveum ſive ſinum formare,

(a) Cutis ſubjectuſque ſaccus lacrymalis hic loci corrupto oſſe unguis pertunduntur; locus hicce apprime conſiderandus eſt, nam imperiti operatores aliquando oſſis unguis vice os planum ipſamque ſic orbitam ignari perforant, ut hoc mihi aliiſque chirurgicarum encheireſium tyronibus, dum in noſodochio pariſienſi exercitii gratia fiſtulæ operationem in cadaveribus inſtituebamus, contigit.

mare, qui duræ matri inſertus ſinus ophtalmicus vocatur. Nervos dictæ modo partes ab ophtalmico Williſii, nec non ſuperiori maxillaris ramo accipiunt.

§. IX.

Quas hactenus in ſtatu ſano anatomice phyſiceque vidimus perpendimuſque partes, eaſdem tandem in morboſo ſtatu conſiderabimus, quatenus notitia hæc ad fiſtulæ lacrymalis diagnoſin & curam neceſſaria eſt. Nam, & hæc conſideratio præmittenda eſt; plura enim vitia morbida occurrunt. 1. Laxata, obſtructa, inflammata glandula lacrymalis. 2. Lacrymarum varia vitia; abundans vel deficiens quantitas, diverſa earumdem acrimonia, lentorque varius. 3. Tumida, dolens, irritata, inflammata membrana conjunctiva. 4. Palpebræ ſimiliter affectæ, ulceratæ, paralyticæ, inverſæ aut male figuratæ. 5. Meibomianæ glandulæ obſtructæ, inflammatæ, tumentes, ſcirrhoſæque factæ, ſi circa lacrymalium punctorum orificia ſitæ ſunt. 6. Tarſorum inverſio, luxurians caro quæ palpebram hujuſque tarſum invertit, vitiata figura tarſi, hujus & palpebrarum vulnera. 7. Carunculæ lacrymalis, valvulæque ſemilunaris varia vitia, exeſa aut prorſus deficiens aut in nimiam molem diſtenta, hujuſque nec non dictæ valvulæ ulcera morbique varii. 8. Oſculorum ductuum lacrymalium, ipſorumque ductuum diverſi morbi, horum ſphincteris paralyſis, canalium coalitio, punctorum & ductuum obſtructio ac ulceratio varioloſis infantibus admodum frequens. 9. Sacci lacrymalis amplioris ſuperiorisque partis dilatatio peculiarem hic quaſi mentiens herniam, harum partium ut & ſacci ipſius compreſſio, obſtructio, dilatatio, vulnera, inflammatio, ulceratio, calloſitas. Si diverſis hiſce morbis adjungimus tumores, vulnera & ulcera, quæ externas internaſque vicinas partes infeſtant, ſi cariem oſſium, polypos narium, ſanguinis vitioſam διάθεσιν, tam cacochymicam quam veneream & ſcorbuticam, ſcrophuloſam, cancroſam &c. addis, nec non prægreſſos morbos, ut rheuma capitis, febres exanthematicas, epiphoram, lippitudinem, anchilopem, ozænam, &c. Morbi noſtri cauſæ tam proximæ quam antecedentes & remotiores patebunt, innoteſcet enim id omne quod lacrymarum liberum iter impedire, ſaccum obſtruere ſeu ulcerare valet, fiſtulam lacrymalem producere poſſe. Nec ignorabimus omnes recenſitos morbos ſuum hic, licet diſpari ratione, ſymbolum conferre. Quamvis enim ipſam fiſtulam non excitent, epiphoram tamen producere poſſunt. Ex epiphora autem, præſertim ſi lacrymæ acres ſint, variæ circa oculi angulum majorem obſtructiones, inflammationes & ulcerationes oriri ſolent, quos morbos aliquando ſacci lachrymalis ulceratio ac ipſa fiſtula ſequitur. Fiſtulæ lacrymalis itaque naturam conſtituunt ſacci lacrymalis ſinuoſum calloſumque ulcus, nec non lacrymarum purulentarum per ſuperiora regurgitatio, quæ morbi hujus inſeparabilis comes eſt, niſi per cutim ulcere eroſam profluat, ubi igitur hæc duo ſymptomata aderunt, ille morbus vera fiſtula lacrymalis erit; a ſimplici lacrymarum per alterutrum punctum lacrymale vel alium locum, effuſione ideo diſtinguenda, quia prior caſus ab artis peritis ſimplex ſacci obſtructio, poſterior vero oculus lachrymans vocatur. Ulceratio ſacci lacrymalis itaque fiſtulæ lacrymalis cauſa proxima eſt, Collectum vero in affecta parte pus, accumulatæque hic acriores lacrymæ cauſam materialem

hujus

hujus morbi conſtituunt: quod autem hæc duo ſymptomata producit, erit cauſa efficiens. Hæc, quia morbum cauſamque proximam ſemper præcedit, a quibuſdam antecedens, ab aliis vero remotior vocatur; ad hanc poſteriorem claſſem plerique, ſi non omnes recenſiti morbi, nec non perverſus 6. rerum non naturalium uſus ſpectant. Sic affecta pars fiſtulæque lacrymalis cauſæ omnes patent.

§. X.

Hæ cauſæ diverſiſſimæ, cum majore minoreve vi moraque in ſubjectum agunt, diverſas quoque producent fiſtularum ſpecies. Hinc fiſtula lacrymalis recens eſt morbus vel inveteratus, occultus vel manifeſtus, ſimplex vel cum aliis morbis complicatus, perfectus vel imperfectus, benignus vel malignus, ſanabilis vel inſanabilis. Tot igitur differentiis totidem reſurgunt fiſtularum ſpecies. Omnium ſimpliciſſima exiſtit illa, quæ recens a levi cauſa orta, leviſſima ſacci obſtructio & ulceratio eſt, ubi nullus fere tumor, nulla cutis rubedo, nulla præſens anchilops, caries nulla, ac os unguis adhuc integrum eſt. Quo magis autem ab his conditionibus recedit fiſtula lacrymalis, eo difficilior erit morbus. Priorem dilucidæ magis diſtinctionis gratia cœcam, vel haud prominentem, *fiuſtule plate & borgne*, vocant. Sequitur hanc altera ſpecies, quam fere ſemper præcedit anchilops, in hac circa oculi angulum majorem tumor aliquando in ulcus deſinens apparet, indicat hæc majorem ſtagnantium lacrymarum acrimoniam, quæ tamen cutim nondum corroſit, nec os acri putredine ſua infecit. Hæc progreſſu temporis in tertiam ſpeciem degenerat, veræ fiſtulæ characteres præ ſe ferentem, quod ex cutis livore, exiguo apparente foramine, ſpecillo aditum ad ipſum ſaccum naſalem, os unguis, imo etiam ad ipſam aliquando narium cavitatem concedente conſtat. Dum ita conſtituta eſt, fiſtula perfecte vocatur. Si quædam lues vel alius morbus fiſtulæ lacrymali ſe aſſociat, retinet hæc peculiaris illius morbi nomen, hinc venerea, ſcorbutica, ſcrophuloſa &c. vocatur, prout hæc vel illa ſanguinis intemperies ad hujus morbi productionem anſam præbet. Fiſtulæ lacrymalis morbus affinis alius, ubi nempe preſſo tumore nullum pus, ſed limpidæ ſaltem lacrymæ per alterutrum punctum lacrymale exeunt, ab Anello ſereniſſ. Ducis Sabaudiæ Matris ophthalmojatro ſacci lacrymalis hydrops nominatur. Huic haud multum diſſimilis morbus, quem ſacci lacrymalis herniam vocat citatus Anellus, ſacci hujus ſummæ partis gallico nomine, *la poche du ſac lachrymal* inſignitæ ſumma eſt dilatatio, quæ cum vel ſine hujus partis ulceratione quoque contingit. Reliquæ fiſtulæ lacrymalis ſpecies, quas brevitatis ſtudio omiſi, petendæ ſunt 1. *Ab ipſius mali facie, naturave diverſa*, 2. *a diverſis cauſis* 3. *ab adjunctis ſymptomatibus.* 4. *a morbis intemperiei*. Vidi enim fiſtulas lacrymales, quæ ophthalmiam, quæ epiphoram, quæ ectropium, quæ anchilopem, ozœnam, faciei eryſipelas, palpebrarum fiſtulam, quæ hordeolum, lupiam quæque amauroſin comites habebant. 5. *Ab ipſo durationis tempore.* 6. *Tandem a morbi felici vel ſiniſtro eventu*. Hæ ſunt præcipuæ, quas hactenus novi fiſtularum lacrymalium differentiæ.

§. XI.

Si nunc, quæ fuſius de fiſtula lacrymali affectaque parte hactenus diximus,

mus, iiſdem morbis, cum quibus aliquando confundi ſolet, comparabimus, patebit fiſtulam lacrymalem, cum ſit ſacci lacrymalis ſinuoſum calloſumque ulcus, cujus præcipuum ſymptoma purulentarum lacrymarum per puncta lacrymalia regurgitatio, hiſce characteribus a ſimilibus morbis differre. Diſtinguitur enim 1. *Ab epiphora* ſive *oculo lacrymante*, quod hæc ſit relaxatæ, irritatæ & inflammatæ gandulæ lacrymalis vitium, lachrymis limpidis ſupra genas cadentibus nullo circa angulum majorem apparente tumore, nullaque cum lacrymarum, dum oculi canthus major digiti apice premitur, regurgitatione combinatum. 2. *A lippitudine* ſive glandularum meibomianarum inflammatarum ulceratarumve morbo, ubi lacrymæ, harum organa ſecretoria, viæque ſe ſecundum naturæ leges habent. 3. *Ab anchilope*, quæ cutis circa oculi majorem canthum tumor inflammatorius fiſtulæ lacrymalis plerumque prodromus vel comes eſt. Nam ſi hæc inflammatio ſimplex eſt, non regurgitant lacrymæ, dum locus affectus premitur. Hoc autem ſi contingit ac lacrymæ purulentæ profluunt, jam fiſtulæ lacrymalis nomen meretur. 4. *A ſacci ſimplici obſtructione*. Hic morbus tumorem ejuſdem cum cute coloris ſuſcitat, qui preſſus viſcidas, ſed limpidas, non autem purulentas lacrymas per alterutrum punctum lacrymale effundit. Simplex ergo ſacci dilatatio, obſtructiove immerito pro fiſtula lacrymali habetur tractaturque. 5. *A ſacci lacrymalis callo, ductuum lacrymalium, horumque orificiorum morbis*. Prior ſpecillo, ſuaque duritie ſe ſe manifeſtat, hinc, ſi nulla ſimul præſens ſacci lacrymalis ulceratio, vel purulentarum lacrymarum regurgitatio adſit, fiſtulæ lacrymalis nomen obtinere non poteſt. Poſteriores autem ſolo intuitu cognoſcuntur, & a dicta fiſtula facile diſtinguuntur. 6. *Ab ozœna*, quoniam hæc eſt ſordidum, mali moris odoriſve, membranæ Schneiderianæ ulcus, neque ſaccum lacrymalem, niſi eadem labe affectus ſit, reſpicit. 7. *A Cancro*, qui durus, dolens, malignus tactuique reſiſtens cutis anguli oculi majoris tumor eſt, preſſus, nunquam lacrymas reddit, ac a quacumque cauſa irritante graviſſimis ſuis ſymptomatibus crudeliſſime ſævit, aliquando per plures annos, ſi intactus relinquitur, eodem manet in ſtatu, ſed leviſſimo applicato remedio ſæpe ſubito in ingentem molem creſcit, ſanguinemque fundit, ac demum ulceratus nullam amplius medelam accipit.

§. XII.

Quid fiſtula lacrymalis ſit, ubinam ſedem ſuam figat, quæ partis affectæ ſit ſtructura functioque, quomodo hæc pars, ac quibus de cauſis, afficiatur, fiſtulæ lacrymalis diverſas ſpecies, ac quibus characteribus ab aliis ſimilibus morbis diſtinguatur, jam declaravi. Nunc autem hujus fiſtulæ nec non ejus cauſarum in ſubjectum cognitum agentium effectus indagandi examinandique ſunt, ex his enim non difficile erit morbi quem tractamus diagnoſin, prognoſin, ac quæ curam ipſam attinent, depromere. Hos nunc effectus eo ordine, quo ſibi mutuo ſuccedunt, unus alterumque ſequi ſolet recenſebo, hinc quos §. 2. num. 6. jam recenſui, hic iterum repetere illorum ſeries me cogit. Sunt autem hi effectus ſacci lacrymalis ulterior dilatatio, obſtructio, inflammatio, corroſio; puris & lacrymarum confuſio; poſteriorum impeditus ad nares tranſitus, regurgitatio ad ſuperiora, ſtagnatio harum in ipſo loco affecto, ab acquiſita hinc acrimonia cutis & palpebrarum circa angulum oculi majorem inflammatio,

tio, tumor, rubor, abſceſſus, ulcus, calloſitas; carunculæ lacrymalis, membranæ conjunctivæ inflammatio, rubor, tumor, dolor, ardoriſque ſenſus. Lacrymarum ſordidarum ſupra genas defluxio, harum acrimonia cutim excorians, frequentes anchilopes, abſceſſus, eryſipelata & ulcera, oſſis unguis, cellularum oſſis ethmoidis, oſſis maxillaris & ſpongioſorum narium corroſio carieſque. Membranæ Schneiderianæ inflammatio ulceratioque; viſus aliqualis hebetudo, oculi debilitas, ac quæ ex recenſitis oriri poſſunt mala. Quædam horum ſymptomatum rariſſime, quædam ſemper apparent, ſolent tamen in vera ac perfecta fiſtula, præſertim ſi inveterata eſt, recenſitorum ſymptomatum pleraque adeſſe. Hæc poſteriora cum in omni ſubjecto fiſtula lacrymali laborante ſemper adſint, hujus morbi ſigna διαγνωστικά conſtituunt. Cuncta hæc ſymptomata ſunt effectus ſuarum cauſarum; ac plerumque a ſpiſſis vel acribus lacrymis varioloſa puſtula, ulcere circa patentia oſtia, ductuum lacrymalium, ſacci lacrymalis diſpoſitione inflammatoria, hujuſce obſtructione ulcerationeve oriuntur. Aliæ quoque §. 9. jam recenſitæ cauſæ aliquando hos affectus producere poſſunt.

§. XIII.

Ubi itaque quædam, vel pleræque §. 9. & 12. enarratarum cauſarum canalem naſalem obſtruxerunt, vel ulceraverunt, in omnibus hoc morbo laborantibus ſubjectis ab initio exiguus inter oculum naſumque tumor apparet ejuſdem ac cutis coloris, planus, qui doloris expers eſt, ac prementi digito parum cedit. Hic morbus, ſi ſimplex ſacci lacrymalis obſtructio eſt, lentas, viſcidas glutinis inſtar tenaces lacrymas, dum premitur per alterutrum punctum lacrymale eructat. Si vero ſaccus lacrymalis jam ulceratus, ulcuſque fiſtuloſum factum eſt, non tenaces, nec limpidas amplius, ſed turbidas ac purulentas preſſus tumor per patens punctum lacrymale inferius evomit lacrymas: hæ, ſi valde acres corroſivæque ſunt, cutim, ſaccum lacrymalem ac ſubjacentia oſſa corrodunt, dum lividi plumbeique coloris cutis exiguo foramine ſimul pertuſa eſt. In quod, ſi ſpecillum admittitur, perceptus ſonus aſperitaſque, vel ſi patula ad nares via, aut ulcus cutis ſinuoſum calloſumque eſt, os unguis, vel aliud vicinum os carioſum detegunt; quando autem hæc nondum animadvertuntur, cutis vero frequenter inflammatur, ac frequentes anchilopes obſervantur, tum ſimplex ſacci obſtructio in veram fiſtulam, quam oſſium caries ſequi ſolet, degenerat, ac ſenſim, quæ modo deſcripſi, ſigna apparebunt. Tandem per Anellianum puncto lacrymali inferiori adaptatum ſiphonem liquor in ſaccum lacrymalem injectus nos docet, an libere tranſeat ad narium cavitatem, ac æger, dum hoc fit, aliqualem titillationem in naribus percipit, quibus in caſibus liberum eſſe hunc ſaccum apparet. Si autem dictus liquor immutatus per ſuperius punctum lacrymale cum levi titillatione redit, ſimplicem ſacci lacrymalis obſtructionem hunc morbum eſſe oſtendit; ſi vero, dum ſaccus injicitur, nulla titillatio perſentitur, liquorque injectus una cum majore minoreve puris copia, non per nares, ſed per ſuperius punctum lacrymale exit, atque poſt abſolutam hanc encheireſin preſſus tumor eadem fluida per punctum lacrymale inferius ejiciat, hic morbus vera & perfecta fiſtula lacrymalis eſt. Ex datis omnibus hiſce ſignis diſtincta, vera, & nunquam fallax, certa hinc fiſtulæ lacrymalis διάγνωσις habetur.

Ple-

Pleraque horum ſignorum illa, quæ a practicis pathognomonica vocantur, conſtituunt, ac præſentem vel futurum morbum, hujus initium, progreſſum, ſtatum, naturam, gradus ſpecieſque quam luculenter oſtendunt. Silentio prætereo cætera ſigna diagnoſtica, quia illorum in præcedentibus theſibus mentio locuples facta eſt.

§. XIV.

Ex iiſdem fontibus, a quibus fiſtulæ lacrymalis diagnoſin hauſimus, prognoſis quoque petenda eſt. Variant inter ſe morbi pro varia illorum natura, cauſis, accidentibus, temporibus, ſubjectorum idioſyncraſia, affectæ partis ſtructura & functione. Harum rerum conſideratu digniſſimarum diſcrimen univerſæ prognoſeos quaſi cardo ac fundamentum eſt, cui tota futuros morborum eventus præſagiendi ſcientia innititur. Solet hæc medicinæ pars medico, ſi illam probe callet, ſummo honori, ægrotantibus autem haud exiguo emolumento eſſe, hinc minime in praxi negligenda eſt. Scire itaque noſtra refert, quid de fiſtulæ lacrymalis exitu in genere ſperandum vel metuendum ſit, dein cujuſque fiſtulæ exitus in ſpecie conſiderandum ſe ſe præbet. Quod fiſtularum prognoſin in genere ſpectat, ſcimus nullam perfectam fiſtulam lacrymalem ſibi relictam naturæ ope & beneficio medelam accipere; nam talis vel in eodem ſtatu manet per integram ægri vitam, vel in pejus malum degenerat. Nonniſi rariſſime necem infert. Unicum ſed grave hujus rei exemplum noſodochium pariſienſe mihi exhibuit; & hoc quoque in caſu ſiniſtre potius peractæ operationi, quam ipſius morbi vi rara hæc mortis cauſa erat adſcribenda. Hinc periculo quidem vacat hic morbus, non vero inſigni moleſtia. Perfecta fiſtula lacrymalis rariſſime ſolis medicamentis, aliquando levioribus auxiliis chirurgicis, plerumque tamen ipſa operatione tollitur. Cura hæc eſt perfecta vel imperfecta, facilis vel difficilis, brevis vel longa, cum aliquo vel nullo poſt ſe relicto incommodo. Si per peritum ophtalmojatrum tractatur fiſtula, hæc fere ſemper intra *6.* vel 8. ſeptimanas ita perfecte curatur, ut nullum præteriti morbi veſtigium, nullum prorſus incommodum, nulla palindrome vel recidiva metui debeant. Et hæc quidem eſt generalis fiſtulæ lacrymalis prognoſis.

§. XV.

Specialis autem ſingularum harum fiſtularum prognoſis ex ſequentibus patebit. Simplex ſacci dilatatio facilius quam ejus obſtructio curatur. Hujus iterum expeditior leviorque cura eſt quam ipſius fiſtulæ. Hæc quoque ſi a levi cauſa oritur, ſimplicique ſacci ulceratione conſtat, atque nullis gravioribus ſtipatur ſymptomatibus, citius medelam admittit, quam illa, quæ a graviſſimis violentiſque cauſis, aut prægreſſis vel præſentibus morbis gravioribus, originem ſuam trahit, vel ubi os maxillare ſuperius carie corroſum, aliudve vehemens ſymptoma iſtius fiſtulæ comes eſt. Recentium fiſtularum in corpore euchymo cura iterum expeditior eſt & facilior, quam illarum fiſtularum, quas contraria omnia comitantur.

Caries oſſis maxillaris ut plurimum a labe venerea, ſcorbutica vel alia producitur, hinc pertinax, ſolitamque ſanandi methodum reſpuens morbus eſt, nec adeo frequenter accidit. Unicum inter multos alios fiſtula la-

chry-

crymali laborantes ægros vidi. Erat hic præfectus invalidorum ſic dictorum militum martis veneriſque caſtra pari ſtrenuitate ſecutus, qui tandem furtivi amoris turpidiſſimas dedit pænas. Nam ozœnam ſumme fœtentem, oſſis maxillaris tam ſuperioris quam inferioris nec non oſſium palati cariem cum variis hinc inde in facie propullulantibus puſtulis, ipſamque demum fiſtulam lacrymalem paſſus, per biennium & ultra miſere decubuit, ac tandem facta, poſt adhibita antivenerea omnium carioſorum oſſium exfoliatione, amiſſis ex parte naſo, palato, nec non ipſius faciei parte aliqua, a fiſtula & reliquis ſymptomatibus liberatus eſt. Aliam memoratu dignam hujuſce morbi hiſtoriam ſuppeditavit, videndique anſam mihi præbuit vir clariſſ. Stehelinus, almæ hujus Univerſitatis Profeſſor Phyſices meritiſſimus, hoſpes & præceptor meus ſemper colendus, in muliere ruſtica duplici fiſtula ſiniſtri oculi laborante, quarum una ſaccum lacrymalem, altera vere palpebræ inferioris ejuſdem oculi angulum minorem obſidet; ambæ preſſæ fundunt copioſum album mediæ conſiſtentiæ pus, quod etiam per nares, dum hæ emunguntur, exit, adeſt ſimul maxillæ inferioris quædam immobilitas, nam ægra os non omnino aperire poteſt, vi autem diductis ope ligni craſſiuſculi a ſe invicem maxillis, oreque ſic aliquatenus patente, univerſam fere palati ſuperficiem ulceribus cancroſis plurimis refertam eſſe vidimus, confertiores ſunt in parte ſiniſtra quam in dextra: apparuit quoque in extremitate buccæ ſiniſtræ tumor albus qui cum premitur, pus quoque fundit. Gena ſiniſtra affecta non ſine dolore tangi poteſt, flaccida ſimul, lurida ac quaſi contuſa eſt. Muſculi qui oſſi zygomatico, oſſibuſque maxillæ tam inferioris quam ſuperioris incumbunt & inſeruntur, ſc. muſculi faciei, maſſeter, pterygoideus externus & internus acri ſalſa pituita imbuti ac inde immobiles facti functionem ſuam amiſerunt. Annoſo jam, cum ægram inviſebam, exiſtente morbo ab ulceratione oris incepiſſe referebat eadem, morbum, qua neglecta a chirurgo quodam vicino plurimas ſibi ex palato caruncula tandem cultro extractas fuiſſe, ipſumque præter purgantia nihil adhibuiſſe. Aliud exemplum fiſtulæ lacrymalis ſcrophuloſæ, ubi os maxillare quoque carioſum fuit, refert ſpectatiſs. Præceptor meus D. St. Yves in eleganti tractatu de oculorum morbis. Hujuſmodi fiſtulæ, quia oſſis maxillaris carioſi exfoliatio longum tempus requirit, magni moliminis cura eſt, neque ſemper ex voto ſuccedit, ut id triſti patuit exemplo quorumdam ægrorum, quibus ad hanc cariem deſtruendam cauterium actuale fuit applicatum, qui hac ipſa operatione ſiniſtre, per dexterrimos licet viros, adminiſtrata, uſu oculi affecti privati fuerunt. Quæ igitur fiſtula ab hujuſmodi quadam labe vel a polypo narium aut ozœna oritur, difficillime, ac nonniſi poſt curatos hoſce morbos antecedentes ſanatur. Pertinax quoque neque ſemper perfecta cura eſt harum fiſtularum, quando lacrymarum, glandulæ lacrymalis, palpebrarum, vel ductuum lacrymalium vitia quædam adſunt, quia curatæ oculum lacrymantem, niſi id curantis induſtria præcavetur, poſt ſe relinquere ſolent. Peſſimæ autem indolis cancroſa fiſtula eſt, atrocem hanc fiſtulam, ſi unquam contingit, ſibi relinquendam eſſe, hujus morbi unicus obſervator Riverius optime monet. Si poſt peractam operationem ſinus aut feſtuca aut caries quædam cellularum, oſſis ethmoidis vel oſſium ſpongioſorum narium, aut ulcus quoddam membranæ Schneiderianæ ſaccique naſalis relinquitur, ſolent hi morbi recidivam inferre. Omnes nunc, quantum memini ægilopis eventus generales ſpecialesque recenſui; de aliis

in

in prognoſi neceſſario notandis, quæ hic omiſimus, dabitur nobis anſa in ipſa morbi cura, quæ jam nobis recenſenda eſt, diſſerendi.

§. XVI.

Abſolutis iis rebus, quæ fiſtulæ lacrymalis theoriam ſpectant, ad mali hujus curam me verto. Hæc, ut in §. 2. N.° 8. præfatus ſum, eſt vel medica, vel chirurgica, facilis vel difficilis &c. Cæteroquin pro fiſtulæ vario ſtatu, natura, cauſis, harum effectibus, accidentibus, durationis tempore, mali ipſius gradibus, nec non ægrorum idioſyncraſia differt. Ut mille ſunt mali ſpecies, ſic mille quoque ſalutis erant. Quando igitur fiſtula lacrymalis in ſuis adhuc incunabulis latet, dum hic morbus levis ſacci lacrymalis obſtructio vel ulceratio eſt, curatur 1.° Infuſo foliorum veronicæ, quo tepido oculus ſæpiſſime irrigatur. Mirum eſt quam efficax ſit ſimplex hoc medicaminis genus. 2.° Apti liquidi in ſaccum lacrymalem injectione mediante ſiphone Anelliano debito modo & ſæpe facta. Injiciendi encheireſis hæc eſt. Ægri in ſella ſedentis caput paululum elevatur, dum ad ægri latus ſiniſtrum ſtans chirurgus ſiniſtro brachio ſi dexter, dextro autem ſi ſiniſter oculus affectus ſit, ægrotantis occiput ſuſtentat, ſimulque pollice ejuſdem manus palpebram inferiorem paululum deprimit, altera vero manu indice in annulum, quo ſiphonis embolus armatur, immiſſo, pollice & medio digito ſiphonem apprehendit, ac perpendiculari fere directione ſiphonis tubulum patenti hac arte ductus lachrymalis inferioris orificio dextere inſerit, poſtea ſiphonem paulo inclinat, directione perpendiculari in horizontalem mutata, ſic levi emboli annuli preſſione per immiſſum digitum indicem facta, liquorem contentum artificioſe per ductum lacrymalem inferiorem in ipſum ſaccum lacrymalem propellit, his peractis ſiphonem iterum ab oculo dextere removet, ac injectum in ſaccum liquorem, qui ipſo injectionis momento per punctum lacrymale ſuperius, vel per inferius ſacci in nares hians orificium non rediit, levi digiti indicis ſupra tumorem facta preſſione expellit. Saccus lacrymalis ter quaterve ſic alternatim dicto liquore implendus & evacuandus eſt, quod ſingulis diebus ad minimum ſemel peragi debet, ut optatum injectionis ſcopum attingat chirurgus. Quod ipſum ſpectat liquorem injiciendum, quivis ophthalmojater peculiarem habet; nos autem in omnibus ſubjectis non eodem liquore utendum eſſe cenſemus, quia hic pro vario ſacci lacrymalis morboſo ſtatu, varius quoque eſſe debet. Aliquando ſimplex quædam aqua ophthalmica exigua quantitate camphoræ imbuta, ſubinde aqua calcis, quandoque vero alius liquor corroborandi, detergendi, conſolidandique vi pollens, profuit. 3.° Specilli Anelliani per punctum lacrymale ſuperius ad ſaccum lacrymalem introductione. Hæc eſt decantata illa Anelliana fiſtulas curandi methodus, qua ſereniſſimi regis Sardiniæ defunctam Matrem fiſtula lacrymali laborantem curavit. Methodi hujus inventionem clariſs. Stahlius ac citatus Anellus ambo ſibi adſcribunt. Magnam ſuæ famæ celebritatem hac methodo Anellus per Italiam Galliamque adeptus eſt, frequenterque adhibita eſt primis inventionis temporibus, ſed cum ſuis incommodis haud careat, nec in omnibus ſubjectis inſtitui poſſit, nec abſque ſumma induſtria dexteritateque adminiſtratur, hodie fere oblivioni tradita eſt.

Sic

Sic volvenda ætas, commutat tempora rerum.
Quod fuit in pretio, fit nullo denique honore
Porro aliud ſuccedit, & contemptibus exit. Lucret. L. V.

§. XVII.

Altera incipientis ægilopis ſpecies ſacci lacrymalis dilatatio eſt. Hæc quoque curantium torſit ingenia. Varia excogitarunt inſtrumenta pleraque vana & nociva, quibus affectum locum comprimere ſummopere ſtudebant, ſed per plures annos ſic preſſus ſaccus lacrymalis morbum aliter non mutavit, niſi quod e ſimplici ſacci obſtructione hac methodo morbus in perfectam fiſtulam degenerare ſoleat. Alia igitur hujus morbi cura inſtituenda eſt; hæc abſolvitur. 1.° Infuſi foliorum veronicæ uſu. 2.° Liquoris cujuſdam corroborantis leviterque adſtringentis diligenti injectione. 3.° Sedulo tumorem apice digiti premendo. 4.° Applicatis ſimul externe medicamentis corroborantibus dilatatas partes, ſi his auxiliis malum non cedit, in veram fiſtulam degenerare ſolet, ac ut talis tractandum eſt. Simili prorſus methodo ſacci lacrymalis herniæ, hydropique medetur.

§. XVIII.

Quando autem præcedentium uſus curantis ægrique ſpem eluſit, ac morbus in perfectam fiſtulam jam mutatus eſt, operatio chirurgica ultimum opitulantis decumbentiſque refugium erit. Nemo vero hanc aggrediatur niſi perſpectis prius morbi cauſis, natura, ſymptomatibus & ægri conſtitutione; nam horum debita conſideratio operationem præcedere & comitari debet. Famæ ſuæ prudenter conſulens ophthalmojater earum fiſtularum, quæ ſuapte natura inſanabiles ſunt, vel quæ ſanatæ graviores morbos pariunt, magni Hippocratis moniti memor curam non ſuſcipit.

Si itaque ſimul vitium quoddam glandulæ lacrymalis adeſt, vel lacrymæ ſpiſſæ aut acres ſunt, ſi denique alius quidam morbus ut rheuma capitis, faciei eryſipelas, ophtalmia, palpebrarum inflammatio, tumor, &c. fiſtulæ ſe conjungit, vel ægrotantis corpus cacochymicum eſt, unicuique harum circumſtantiarum debitis medicamentis externis interniſque pro rei exigentia adminiſtratis ante inſtituendam operationem proſpiciendum eſt, horum & reliquorum ægilopem concomitantium morborum curam hic lubens traderem, ſi anguſti diſſertationis cancelli propoſituſque ſcopus id permitterent, hos itaque ut curatos vel cognitos ſuppono, ac ſolummodo in præſens quæ ad ipſam operationem ſpectant, deſcribam. Ubi igitur nullum ſymptoma, inſtitui fiſtulæ lacrymalis operationem prohibet vel differre cogit, corpuſque ægri bene conſtitutum eſt, neglectis contra vulgi opinionem univerſalibus remediis hic minime neceſſariis, operatio ſequenti modo peragitur. Sedentis ægri caput ſellæ dorſo incumbens paululum elevatur, ac comprehenſa circa oculi angulum majorem cutis leviter tenſa, (eadem ratione, quemadmodum in Phlebotomia fieri ſolet) una cum ſacco lacrymali, inflicto per lanceolam obliquo vulnere, a palpebris verſus muſculi orbicularis tendinem vergente, pertunditur, hoc vulnus immiſſo ſpongiæ compreſſæ fruſtulo dilatatur, primoque die ſuper impoſito emplaſtro ſpermatis ranarum vel alio conveniente munitur, & in alterum diem relinquitur: quo hocce apparatu remoto, vulneris & ſubjacentis oſſis unguis

guis ſtatum chirurgus ſpecillo & injectione iterum explorat; num adſit oſſis unguis caries vel ſaccus lacrymalis vulnere læſus ſit. Poſtea ægro chirurgoque in eumdem ſitum, quo injectio inſtituitur, collocatis, chirurgus una manu ægri caput ſuſtentat, altera autem ſpecillo fortiori, vel inſtrumento quodam tricuſpidali a Gallis *Troicart* vocato, os unguis caute perforat, quod artificium in eo conſiſtit, ut 1.° cognoſcat locum, quem os unguis occupat, ne imprudenter os planum prioris loco pertundat, vel inſtrumentum oſſis maxillaris apophyſi naſali fruſtra impingat; quia hocce os ita facile perforari non poteſt, prior vero caſus non vacaret periculo. 2.° ut obliquo ductu inſtrumentum perforans ita dirigat, ne oſſa ſpongioſa vel aliæ partes narium lædantur, ex quibus gravis morbus oriri poſſet. Debet autem inſtrumentum ita dirigi, ut ejus apex perforato oſſe unguis inter utramque laminam ſpongioſam naſi medium locum obtineat. Hiſce cautelis adhibitis ægri nares cohibet chirurgus, ægrumque ſpiritum ducere jubet, ſic per vulneris aperturam aër, ſanguis & pus ſi egrediantur, docent, an rite inſtituta ſit operatio an ſecus. Quando hiſce ſignis conſtat liberam eſſe ad narium cavitatem viam, hanc pro virili conſervare ſtudet operator, immiſſo hinc in vulnus fruſtulo ligneo cuneiformi factam aperturam parum dilatat, ac impoſito emplaſtro vulnus hoc ipſo die operationis in ſtatu ſibi relinquit, ſequentibus diebus idem per turundas ex linteo cera imbuto factas præſtare conatur, quas tertio quoque die mutat, ſenſimque craſſiores adhibet, dein eadem proportione tenuioribus paulatim iterum utitur. Craſſiſſima calami ſcriptorii craſſitiem refert, ab hac æquali proportione diſtant turundæ, quæ primis vel ultimis curæ temporibus adhibentur; his mediantibus turundis libera novaque paratur lacrymis via, oſſium corruptæ partes nullo adhibito igne, quem æger valde abhorret, quique ſæpe gravia damna producit, ſponte ſecedunt, fitque ipſa opitulante natura optima ulceris ſacci lacrymalis deterſio, mundificatio & conſolidatio, modo chirurgus ſua peritia hanc juvat. Dum aſperitates omnes, oſſiumque occurrentes feſtucas, hoc ipſo curationis tempore deſtruit vel aufert; ſinus ſi quidam adſit, forfice aperit, membranæ Schneiderianæ ipſiuſque ſacci lacrymalis ulcera lapidis infernalis repetita circa curæ finem applicatione conſolidat. Quoties vulnus deligatur, toties æger cohibitis naribus, niſuque retento hic loci acre, ſtagnans pus expellat, chirurgus autem novam turundam non niſi oleo prius inunctam in hiatum efformatum intrudat, ac ſupradictum emplaſtrum imponat. His caute & feliciter peractis tandem turunda abſtinet, vulneriſque conſolidatio ſolo emplaſtro promovetur, quæ intra paucos dies abſolvitur. Sic pleræque fiſtulæ lacrymales intra 6. vel 8. ſeptimanas optime plerumque curantur. Ægilopes quæ ob adjunctam malignitatem incurabiles ſunt, palliativam quamdam curam admittunt juxta verſiculorum ſequentium præcepta.

Requiem tamen indere morbo
Fas erit, & triſtem ſaltem mulcere dolorem.

§. XIX.

Scopus itaque hujus operationis triplex eſt. 1.° Sinus omnes, oſſium caries qualiſcumque, nec non occurrentes feſtucæ deſtrui vel eximi debent. 2.° Sanandum eſt ulcus ſacci lacrymalis. 3.° Solita lacrymarum via,

quia

quia obſtructa vel potius ex parte deſtructa eſt, obliterari hujuſque vice nova parari debet. Hæc nova via inter utramque laminam ſpongioſam narium ſuum locum habet, æque libera ac veteri multo brevior eſt, hinc non ita facile obſtruitur, nec, ablatis ſemel, quæ auferenda ſunt, ullus denuo recidivæ metus ſupereſt. Hæc omnia an ex voto ſint peracta, repetitæ circa curæ finem ac poſt curatum morbum injectiones congrui liquidi oſtendunt. Dum hoc in narium cavitatem penetrat. Sed alium ſimul ſcopum prudens operator aſſequi ſtudebit; nempe quomodo præſentibus vel poſt curatum morbum relictis quibuſdam ſymptomatibus opem ferat. Hiſce ſymptomatibus occurritur, ſi quodvis ſuo debito modo tractatur. Concomitantia ſymptomata varia eſſe poſſunt, quorum recenſio nimis prolixa foret. De præcipuis ſaltem ſequentia monenda eſſe exiſtimavi. Nempe ſi quædam inflammatio oculi vel faciei eryſipelas ab ipſa operatione ortum eſt, ei demulcentibus aliiſve antiphlogiſticis remediis medelam affert, interim neque novam turundam immittit, ſed intruſam immutatam relinquit, quia tali irritatione malum augeretur, tepida potius aqua vel decoctum radicum altheæ, quæ duo remedia egregia hoc in caſu ſunt, in uſum vocentur. Ubi acris copioſaque fit humorum ad affectam partem defluxio, quæque contingit, vel ante vel poſt operationem, in illo caſu prius curanda eſt, in hoc vero ſibi peculiarem methodum medendi requirit. Si os maxillare ſimul carioſum eſt, quod tamen rariſſime contingit, ipſius caries quocumque modo tamen prudentiſſime deſtruatur. Fiſtulæ lacrymalis curam plerumque ſequitur partium affectarum debilitas, ex qua epiphora oritur, quæ tamen confortante aliquo collyrio, quo glandulæ lacrymalis, oculi & ſacci lacrymalis laxatæ debilitatæque fibræ iterum corroborantur, plerumque facile curatur.

§. XX.

Simplex hæc, tuta, vix unquam fallax ſpectatiſſimi Præceptoris mei Dom. St. Yves fiſtulas curandi methodus omnibus aliis hactenus uſitatis ideo præferenda eſt; quia juxta Celſi præceptum cito, tuto & jucunde juvat, quod ipſum antequam finem huic diſſertationi imponam demonſtrare ſatagam. Hoc tamen quia abſque comparatione accurata cum aliis hactenus uſitatis & a viris etiam celeberrimis commendatis methodis fieri haud poteſt, tanto magis a me rogandi ſunt viri laudati, ne quæ a me veritatis amore proferentur, tanquam invidioſa, vel tanquam ſtudio famæ detrectandi ipſorum prolata accipiant. Ægilops aut naſcens aut adultus eſt morbus. In naſcente malo plerique chirurgorum præcinente ipſis Dione ſpleniis minoribus triangularibus comprimentibus utuntur, quidam voro inſtrumenta comprimentia adhibent, omnes partem affectam comprimere ſtudent, in hoc autem negotio læſam partem contundunt, offendunt, irritant, ſic varia incommoda ipſimet procreant. Anellus ſpecillo argenteo obſtructas lacrymarum vias expeditas reddere conatur. Wolhouſius vero affluentes humores a morboſa parte ad alias allicere ſetaceo tentat. Prior aliquando dicta methodo leve malum licet non abſque labore induſtriaque curavit, quandoque vanam eamdem eſſe expertus eſt. Poſterior vero hujuſmodi irritantibas remediis cruciatus doloreſque ægris excitavit, dum parum interea vel nihil proficeret. Citatus Wolhouſius blepharotomiam ſive oculi ſcarificationem commendat, ſed quæſo, quid hæc? niſi pernicioſas oculi inflam-

mationes producere poteſt. De Wolhouſiana itaque methodo idem quod vir quidam celeberrimus de inſitione variolarum ſenſit, judico:

Dum ſcis tua arte ſanis producere morbum
Felix ſemper eris, ſi illum quoque tollere poſſis.

Cuivis itaque conſideranti, quæ §. 16. & 17. de præceptoris mei methodo dixi, patebit illam modo memoratis eſſe anteferendam. Eadem prorſus ratione claret, modum, quo experientiſſimus vir St. Yves adultum malum tractat, palmam quoque præ cæteris uſitatis modis mereri. Ægilopem enim non ut veteres & plerique moderni jubent, igne, violentiſſimo rerum omnium deſtructore aggreditur, nec ſuperfluo & damnoſo medicamentorum inſtrumentorumque moleſto apparatu ægris terrorem metumque injicit; blandius illos, licet non abſque omni dolore curat, optatumque ſcopum eo facilius attingit, quo minus ejus ægri vexantur. Quid pomposa illa deligatio? Quid moliminis plenaque complicatorum linteorum impoſitio? Quid faſciarum mira, ridicula tamen circumvolutio proſunt? Ægris non ſolum moleſtiam, ſed aliquando ipſam cæcitatem afferunt; docuit me hoc hortulanus quidam pariſienſis, qui hujuſmodi deligationibus incurabili amauroſi correptus eſt. Quam horrenda ſunt ignita inſtrumenta vel ſolo aſpectu? Ut de ſummis doloribus, quibus ægri ſic excruciantur, nihil referam, etiam ex iis, qui eoſdem fortiter pertulerunt, fuerunt, qui miſere viſum amiſere. Wolhouſiana cannula plumbea naribus intrudenda, ibidemque relinquenda quid boni præſtabit? Ab illabentibus perpetuo liquoribus æruginoſa fit ac ſenſim corrodetur, vel ad fauces ac ipſum ſtomachum cadet, cæteroquin quas tanget partes iis callum inducit. Hæc ſunt commoda cannulæ Wolhouſianæ! Qui ultimo tandem operatione ægilopis peracta unctuoſis medicamentis partium affectarum ulcus detergere conſolidareque ſtudent, hi calore partium liquefacta unguenta ad nauſeabundas fauces & ſtomachum mittunt, hacque ratione ægris moleſtiſſimum faſtidium pariunt. Liquet igitur propoſitam a me ægilopem curandi methodum cæteris omnibus memoratis eſſe in tantum antehabendam, quod cunctis recenſitis incommodis careat, dum interea ſimul cito, tuto & jucunde æger a malo liberatur.

Hæc ſunt, benevole lector, quæ ſpeciminis loco de lacrymali fiſtula proponere volui, æquo tuo judicio ſubmittens, ut experientia & ratione duce dijudices, num propoſito ſcopo ſatisfecerim, vel ſi mavis ſatisfacere ſtuduerim? In eo autem facile haud diſcrepabis, ſi ad circumſpectæ experientiæ tribunal thematis pertractationem examinaveris, me & præceptoribus viris clariſſimis uſum, qui medendi viam optimam perſcrutati candide philiatris tradere ſolent, meque eorum monita preſſe ſecutum, & diligenter ſententias exploraſſe, ut ſalutaria ægris conſilia aliquando præbere queam; ſi quæ fortaſſe deſideres quoad ſtyli nitorem, largiar non difficulter, me potius intentum fuiſſe, ut clare animi cogitata exponerem, de elaboratione ſtyli non adeo itaque ſollicitum; ſi quæ occurrunt vel prætervisa a me aut minus diligenter recenſita, conatus meos ut benevolo interpreteris animo, obteſtor, primi ſunt impetus juveniles.

FINIS.

XIII. DIS-

XIII.

DISSERTATIO EPISTOLICA

AD CLARISS.

HEISTERUM

DE

SINGULARI TUNICARUM

UTRIUSQUE OCULI EXPANSIONE

AUCTORE

PET. CHRISTOPH. BURGMANNO.

Roſtochii anno 1729.

VIR CELEBERRIME.

FAUTOR PLURIMUM COLENDE.

SApientes non minus quam ſolide romanus ille noſtri ævi medicus, qui ſi quis alius de genuina veterum medicina reſtauranda maxime fuit ſollicitus, cel. *Georg. Baglivius*, neceſſitatem obſervandi ſalutaris artis ſtudioſis diligenter commendaturus, *Pr. L. I. C.* 2. pronuntiat: *Obſervationes eſſe caput artis medicæ, omneque, quod ineſt certi medicinæ, obſervationibus magna ex parte deberi*. Ita enim experientia non minus, quam ipſa medicinæ indoles nos ſentire atque exiſtimare jubent. Sive enim, quoad longiſſime mens humana ultima vetuſtatis tempora reſpicere poteſt, medicinæ primordia ſcrutemur, ſive nobiliſſimi hujus ſtudii incrementa atque ad noſtram uſque ætatem progreſſus perveſtigemus atque obſervemus, manifeſto deprehendimus, obſervationes utramque medicinæ paginam abſolvere, obſervationibus eam ſuos debere natales, illarumque beneficio in dies ſenſim creviſſe, atque ad præſens tandem, quoad jam attigit, faſtigium aſcendiſſe. Non equidem nullum hic ratio ſibi vindicat locum, quippe quæ ad artis noſtræ incrementa haud exiguum contulit, eamque ob cauſam jure cum *cel. Frid. Hoffmanno* præſes univerſæ medicinæ habenda, ut erudite demonſtravit, in *diſſ. de ratione præſide univerſæ medicinæ Hal.* 1713. *edita;* cum experientiæ & obſervationis genuina directrix exiſtat atque clavis. Peſſime vero ſe procul dubio alioſque traducerent, tanti eamdem qui facerent, ut poſthabitis obſervationibus, ad rationem plurima referre, eamdemque obſervationibus anteponere vellent. Certum enim eſt atque exploratum, nihili faciendam eſſe rationem in medicina, obſervationibus idoneis non munitam, nec magis audiendam quam vocem hodegi, oculis quidem inſtructi, ſed viæ, quam præire aut commonſtrare debebat, ignari. Nihil hinc ſolemnius iis eſt, qui obſervationibus neglectis aut rejectis, præclaris, ut ſibi blandiuntur, ingenii ſui ratiociniis indulgent, quam ut nubem pro Junone amplectantur, & non niſi lepida commenta & inania figmenta pruducant in lucem. Melius ſibi proſpiciunt, qui rationem obſervationibus inſtruunt, & has veluti normam ſibi præfigunt, a qua deflectendum non ſit; *cum obſervatio filum ſit, ad quod dirigi debent medicorum ratiocinia*, uti præclare loquitur modo laudatus *Baglivius c. l.* Eſt hinc etiam, quod celeberrimi artis noſtræ ſalutaris antiſtites, nil magis ad amplificandum medicinæ ſtudium comparatum eſſe, nunquam non crediderint; quam ſi phænomenorum, præſertim in humano corpore occurrentium obſervatio ſedulo inſtituatur, inſtitutaque litteris accurate conſignetur & cum aliis communicetur, nulla utrumque perficiendi occaſione temere prætermiſſa. Societates varias in diverſis Europæ regnis conſtitutas, & has inter præcipue, quæ Germaniam noſtram ornat, Academiam Cæſaream Leopoldino-Carolinam naturæ curioſorum hunc ſibi propoſuiſſe finem, notius eſt, quam ut a me indicari debeat. Monet id etiam magnopere *illuſtr. Frid. Hoffmannus in diſſ. de fundamentis veræ pathologiæ*, quando

§. IV. in-

§. IV. inquit: *nos ſpe alimur firmiſſima, ſi medici diligenter omnia, quæ circa morborum generationem decurſum & curationes contingere ſolent, annotarent, & obſervata invicem conferrent, brevi futurum, ut ars noſtra ad majus certitudinis faſtigium, non ſolum in prædicendis & avertendis morbis, ſed iiſdem dextre ſanandis, totoque eorum decurſu prædicendo, perveniat*. Neque vero in uno alteroque ſubſiſtendum phænomeno, aut quotidianis, qui in corpore humano ſubinde conſpiciuntur, caſibus unice inhærendum eſt, ſed quam maxime in ſubſidium vocari debent, quæ raritate ſua ſeſe commendant, & non omni die ſe nobis offerunt. Ineſſe enim iis aliquid poteſt, quod vel partium corporis noſtri functionem uſumque plenius manifeſtet, vel ſtatum illarum præternaturalem planius indicet, vel ad notabilem quamdam circumſtantiam, in morborum curatione penitius eruendam, faciat, vel varia alia ratione uſum in theoria aut praxi medica præſtet. Quare tantum abeſt, ut rariora inutilia vel medicorum opera indigna cenſenda ſint, ut his potius ſolerter ſit inhærendum. Ope enim illorum detegi aliquando poſſunt, quibus ſubminiſtrandis vulgaria & communia non ſufficiunt. Nec raritas impedire poteſt, ut juſtum iiſdem ſtatuatur pretium. Ex uſu enim omnia ſunt æſtimanda, qui cum in rarioribus, quam quotidianis phœnomenis, major interdum eſſe poſſit, nil dignitatis per eam rarioribus decedere poteſt. Quis enim, ut unum alterumque tantum in medium proferam, lippitudinem cryſtalliferam a cel. quondam viro *Be. Jo. Ern. Schapero academiæ noſtræ & univerſæ rei litterariæ inſigni olim arnamento*, in peculiari *diſſert. Epiſtolica Ao.* 1704. expoſitam, vel lippitudinem mucaginoſam ab *Arnoldo Bootio* in *obſ. med. de affectibus omiſſis*, *pag.* 23. deſcriptam, omni attenta conſideratione indignas judicaret, propterea quod non quolibet obveniunt die. Quis diſtorſionem colli a modo citato *Bootio d. l. p.* 14. propoſitam floccipenderet, quamvis teſte *cel. Henr. Meibomio*, in *præfamine* hiſce obſervationibus præmiſſo, non temere in praxi occurrat, & vix ab hiſtoriarum medicarum ſcriptoribus, niſi a *Platero & chirurgo Gratianopolitano* apud *Riverium* annotata, & ab ipſo cl. *Meibomio* bis tantum obſervata ſit. Nemo certe, niſi præjudiciis abreptus, hos unquam ſerio aſſeruit, cum utilitas harum obſervationum evidentiſſima deprehendatur atque in ipſa praxi luculenter ſeſe prodat. Infrequentia ejuſmodi phænomenorum medicos itaque monere debet, ut, ſi quandocumque in humano corpore animadvertuntur, eo majori attentione conſiderent, atque eo accuratius annotent, cum iſtorum & luculenta cognitio & genuina applicatio maximam partem etiamnum deſiderentur. Diſſimulari equidem nequit, allegari nonnulla ex iis, quæ rarius obſervantur, poſſe, quæ ad artis noſtræ uſum atque exercitium vel immediate dirigi non poſſunt, vel ſaltem ad iſtud nil facere videntur, univerſa tamen eorum utilitas hoc ipſo non expirat, nec ideo prorſus ſterilia atque inania ea ſunt reputanda. Etenim ſi vel maxime praxi non inſerviant, ad ulterius tamen illuſtrandam explicandam atque confirmandam veritatem theoriæ medicæ vel quadantenus jam perſpectam adhiberi poſſunt. Atque hanc ſolam ob cauſam exactior illorum obſervatio non minus mihi neceſſaria videtur atque fructuoſa, quam aliorum quæ immediate ad praxim applicari queunt. Eo quidem medici nonnulli cuncta revocanda eſſe opinantur, rejectis ea propter omnibus phœnomenis, quæ nullum directum in praxi afferunt uſum, iiſdemque ut curioſis medicoque inutilibus longe proſcriptis. Quotuſquiſque vero ignorat? Theoriam medicam nondum omnibus nume-

numeris adeo abſolutam eſſe, ut emendationes amplius non admittat, nec ulteriorem explicationem atque confirmationem requirat, Eæ autem ſperari nequeunt, niſi, quæcumque vel corpus humanum vivum tam in ſano quam morboſo ſtatu ſpectatum, vel cadavera defunctorum nobis offerunt, phænomenorum habeatur ratio. Prius quidem evictum eſt atque a nemine in dubium trahitur, de poſteriori autem quid determinandum ſit, ambiguum videtur, partim quoniam rara atque inſolita, quæ in cadaveribus obſervantur, non occurrunt in medicinæ ſubjecto, partim quod cauſæ illorum ut plurimum longe alterius deprehendantur conditionis atque naturæ, quam in corpore humano vivente, ut proinde nec conſideratione atque attentione quidem medici digna videantur. Verum enim vero tametſi negari nequeat, cadaver humanum minime coſtituere medicinæ ſubjectum, cauſaſque phænomenorum, quæ in cadaveribus conſpiciuntur, etiam ita ſæpenumero comparatas eſſe, ut in corpore humano vivente vix locum inveniant, haud male tamen utitur medicus hiſce phænomenis, cum ſimilia vel ejuſdem commatis phænomena in corpore humano ſe offerunt, quippe nulla ratione dubitari poteſt, quin multum his lucis fœnerentur. Suffragantem hac in parte habeo cel. *D. D. Alberti*, qui in *præfamine diſſ. de hæmorrhagia mortuorum & jure cruentationis*, ita hac de re loquitur: *non parum utilitatis promittit attenta atque judicioſa obſervatio variorum phænomenorum in mortuis obviorum, ut exinde veluti in contrario ſtatu & argumento veram indolem integritatis naturalis corporis humani alioquin valde fragilis cognoſcere queamus. Etenim variæ in mortuis occurrunt mutationes, quæ partim phyſico-medicis rationibus explicandæ, partim ad medicos plane uſus applicandæ*, Quæ cum ita ſint, non male me operam otiumque collocaſſe opinor, quod in raro quodam phænomeno, in his terris haud ita pridem obſervato, ingenii mei vires periclitari decreverim. Quotquot enim vel fama de eo quid acceperunt, vel quominus id contemplandum ſibi ſumpſerunt, rerum intelligentes, novitate rei perculſi, juſto eam non indignam judicarunt examine. Quodſi igitur judice laudato *D. D. Alberti c. l. medicis vitio verti non poteſt, ſi phænomena ſingularia, inſolita, admiranda & ferme miraculoſa, qualia Kormannus & Garmannus collegerunt, quæque ſubinde phyſico-medicis diſquiſitionibus ſubjacent, diverſa occaſione ſic ferente, ſub penitius & attentius examen atque ſcrutinium vocant*, nec me, quod jure reprehendi poſſit, admiſiſſe ſpero, dum ſingulare hoc phænomenon paulo exactius examinandum decrevi, præſertim cum nemo hactenus, qnod noverim, hanc provinciam ſibi impoſuerit, vel publice ejus mentionem injecerit.

Quod autem TIBI VIR CELEBERRIME, *tuoque nomini celeberrimo* præſentem diſſertationem epiſtolicam inſcribere auſus ſim, id pro inſigni, qua uteris, humanitate, benevoloque, quo me ſubinde proſequutus es, affectu, non ægre *te* laturum eſſe, certus confido. Ad *te* enim non aliam ob cauſam, hoc quicquid eſt, defero, quam quoniam *te*, ſi quem alium, rerum harum peritiſſimum, judicemque idoneum eſſe, apud omnes in confeſſo eſt. Diuturna namque plurimorum annorum experientia, doctoque rerum uſu ſubactum illud *tibi* comparaſti judicium, quod & limatiſſima atque exaſciata ſcripta, quæ ſummo cum orbis litterarii applauſu foras dediſti, undiquaque demonſtrant, & recitationes *tuæ* academicæ, quibus quinquennio ab hinc & quod excurrit, mihi tam licuit eſſe

felici, ut fructu cum ampliſſimo interfuerim, luculenter produnt. Animum, huc revolventi, addidit inſignis illa humanitas, qua me de rebus dubiis *te* conſulentem comiter excepiſti, & nonniſi ſcrupulis prorſus liberatum dimiſiſti. Nullus igitur dubito, eamdem libertatem, qua præſens *te* compellare, muſaſque *tuas* coram ſalutare potui, abſenti pariter integram fore. Eum ſcilicet in finem qualeſcumque has de præſenti phænomeno rariſſimo conjecturas, luci publicæ expoſitas ſincero *tuo* permiſi arbitrio, ut eo promptius *tuum* interponas judicium, meque, ſi a recto forte tramite diſceſſero, in veram reducas viam. Id etenim mihi non ſumo, ut rem acu tetigerim, aut cogitata hæc, vero, ut ſpero, non abſimilia, firmiſſimis demonſtrationibus æquiparanda contendam. Eæ namque in hoc caſu, & a me, potiſſimorum ſubſidiorum defectu laborante, vix expectari poſſunt. Scriptores equidem, quotquot habere potui, qui medicas obſervationes collegerunt, aſſidue volvi atque revolvi, ut ab iis peterem, quæ argumentum hoc quodammodo illuſtrarent. Sed ſpes me adeo fefellit, ut ne caſum quidem analogum, qui huic affunderet lucem, alicubi deprehenderim. Sectio forte anatomica cadaveris rite inſtituta totum detegere negotium, cauſaſque ſingularis hujus phœnomeni omnium certiſſime & planiſſime patefacere potuiſſet. Sed fieri ea dum non potuit, nihil relictum mihi eſſe perſpexi, quam ut, quid conjiciendo aſſequi poſſem, tentarem.

Priuſquam vero in cauſas phœnomeni hujus memorabilis inquiro, ne quid ad ſententiam ferendam neceſſarium, Tibi, VIR CELEBERRIME, deſit, hiſtoriam illius, quoad eam explorare datum mihi fuit, exponere neceſſarium duco. Anni videlicet MDCCXXVIti agebatur menſis, quem auguſtum vocant, cum tribus furtuum aliorumque ſcelerum reis maleficis gula laqueo eodem die frangeretur. Numerus ſuſpenſorum inſolens plurimos omnis generis ſexuſque homines alliciebat, ut proximis diebus atque ſeptimanis ad ſupplicii locum ſe conferrent, miſeros viſuri. Non poterant itaque illorum oculis ſe mutationes ſubducere, quas cadavera, aëri liberiori eique initio maxime fervido expoſita, paulatim ſubibant. Proinde etiam ſingulare illud phænomenon, quod in unius ſuſpenſorum oculis evidenter conſpiciendum erat, prompte notabant, præternaturalem puto, atque extraordinariam tunicarum utriuſque oculi protuberantiam atque elevationem. Quamquam autem ea initio tenuis atque exigua erat, ſi cum extenſione atque elongatione, quæ haud diu poſt inſequuta eſt, comparetur, haud levem tamen aſpicientibus excitabat admirationem, maxime cum in binorum reliquorum oculis tale quid non animadverteretur. Sed in ſtuporem tranſibat admiratio, cum temporis progreſſu protuberantiæ iſtæ in majorem non ſolum molem ſe expanderent, verum utramque etiam oculi orbitam ita occuparent, ut veri oculi ne veſtigium ſupereſſet. Notabiles hæ circumſtantiæ cum mihi, circa medium Aprilis An. MDCCXXVII. Guſtrovii per aliquot dies commoranti, ab amicis nunciarentur, vix primum impetrare a me potui, ut fidem relatis tutam adhiberem, qui tantam extenſionem præſertim in cadavere fere impoſſibilem judicabam. Rei itaque ſingularis novitate commotus, prope a patibulo, affixos eidem, una cum amico quodam intuebar, nec aliter iſta ſeſe habere, quam ab iis acceperam, & hactenus commemoravi, deprehendebam. Binas nimirum prominentias, ex alterutra orbita unam, obſervabam progreſſas, quæ baſibus

ribus ſuis oculorum orbitas plenarie occupabant. Senſim vero ſenſimque tenuiores redditæ, & non nihil incurvatæ, ſupra maxillam ſuperiorem ad os uſque erant exporrectæ. Color inſidebat ater, & rigiditas tam firma, ut cornua exacte referrent, prouti figura adjecta docet. Ea ratione comparatæ erant, cum prima vice eas contemplandi occaſio mihi daretur. Perſtiterunt quoque in eodem ſtatu uſque ad menſem junium anni modo dicti MDCCXXVII., quo exeunte, ſolis æſtu ſubinde ingraveſcente, haud leve qua craſſitiem incrementum ceperunt, quemadmodum amicus referebat; nec aliter rem ſe habere, mihi ipſi obſervatum eſt, cum Guſtrovium menſe anni proxime elapſi MDCCXXVIII., Septembri venirem. Ampliorem extremitatum qua craſſitiem, diſtenſionem, ſitumque quam antea magis erectum animadvertebam, inſimulque notabam, baſes utriuſque prominentiæ collapſas & hinc inde perforatas eſſe, ut interiora ferme orbitarum perſpicere poſſem, neque tamen rigiditati quid deceſſerat, ſicuti nec hodie eam remiſiſſe compertum habeo.

Habes ita VIR CELEBERRIME, præcipuas, quæ ad hiſtoriam hujus phænomeni ſpectant, circumſtantias. Tunicarum prominentias atque expanſiones dicere nullus dubitavi, quoniam non integri oculorum bulbi extra orbitas deprehenduntur protruſi atque expreſſi, quem ſtatum alioquin procidentiam oculorum appellare ſolent, ſed tunicæ tantum oculorum, quod quam clariſſime oculis aſſequi licuit, ab humoribus intus contentis ſenſim ſenſimque ſunt elevatæ, atque in enormem longitudinem extenſæ, quale quid in hydrophthalmia evenire ſolet, ubi ex copioſo humorum aquoſorum affluxu tunicæ oculorum tantopere dilatantur, ut extra orbitas quodammodo promineant. Exemplum habet *Anton. Nuckius in Tr. de ductibus oculorum aquoſis* cap. 2. p. m. 124. Singulares autem illas vocavi, quandoquidem expanſio tam infrequens maxime in cadavere inſolens exiſtit, & ad extraordinaria referri meretur. Neque etiam, quod ſupra jam faſſus ſum, ſimilem huic in ullo obſervationum medicarum ſcriptore, quantocumque ſtudio illos perquiſiverim, deprehendere potui caſum, ſi ab uno diſceſſero, qui proxime huic accedere videtur, quem *Kormannus* memoret *de miraculis mortuorum P. V. C. VII.* excitante *Bartholino Epiſt. Medic. Cent. II. Epiſt. XI*, qui cornua ex ipſis oculis cujuſdam laqueo ſuſpenſi nata eſſe obſervavit. Verum enim vero cum ipſius *Kormanni* hic copiam habere non potuerim, quoad uterque caſus, Kormannianus & noſter congruant nec ne, definire non audeo. Facile autem adducor ut credam, utriuſque eamdem rationem & cauſas eſſe, quoniam & ſubjecto & tempore quadantenus ſibi reſpondent. In ſuſpenſis enim & poſt mortem utraque vice contigerunt.

Ad cauſas autem ſingularis hujus phænomeni, quoad mente aſſequi poſſum, reddendas, dum progredior, paucis expedire me poſſem, ſi cauſarum, quas medici antiqui, phænomenis cadaverum raris atque inſolitis explicandis, adhibere ſolebant, a *Garmanno* magno numero *libris de miraculis mortuorum* enarratarum, uni alterique aliquid tribuerem. Verum cum illæ jam dudum a prudentioribus ſint profligatæ atque exploſæ, inutile ſane foret atque irritum, eaſdem poſtliminio revocare atque in ſcenam producere. Nec magis, reor, arduum foret ſolvere hoc phænomenon, quodſi ad illorum caſtra tranſgredi vellem, qui animam rationalem immediatam conſtituunt omnium motuum in corpore noſtro cauſam. Motum

enim in ſe ſpectatum ens immateriale eſſe, ſibi perſuadent, qui adeo non niſi a cauſa immateriali produci poſſit. Quoniam vero corpus humanum præter animam rationalem a nullo regitur ſpiritu, quid expeditius foret? quam huic phænomenon iſtud ſingulare, quod non niſi interveniente motu produci potuit, imputare, omneſque ulteriores diſquiſitiones ſeponere. Sed vereor, ut omnium aſſequar aſſenſum, ſi ab anima rationali effectum huncce repetere vellem, qui poſt diſceſſum ejus ex corpore non ſolum produci cœpit, ſed & interjecto aliquot annorum ſpatio plane conſummatus & perfectus eſt; ideoque lubens & hancce cauſam ſepono. Phyſicas atque materiales cauſas hujus phænomeni inveſtigandas eſſe, prudentius arbitror, & omnes intelligentes facile concedent. Nec me a ſententia dimovet, materiam plane paſſivam & ad movendum pene ineptam a quibuſdam credi; cum jam dudum ab aliis luculenter ſit demonſtratum, eam poſt impreſſionem divinitus factam omnino activitate eſſe inſtructam. Quæ vero proxima motus in hoc phænomeno cauſa fuerit, difficilius definiri poſſe videtur, cum in abſtruſo cuncta ſint peracta. Interim cum in re ardua, atque obſcura ſuos exponere ſenſus, unicuivis ſit licitum, relictis omnibus procul ambagibus, quam veroſimillimam puto ſententiam, ſalvo aliorum judicio, ediſſeram. Non convenientiorem igitur hujus phænomeni rationem allegari poſſe, credo, *quam cerebrum corruptum & putrefactum, quod per canales oſſeos nervi optici tranſiens, ad interiora oculorum penetravit, & continuato affluxu, expanſiones illas tunicarum extraordinarias produxit.*

Antequam vero ad ſententiæ modo dictæ confirmationem propius memet accingo, neceſſe prius erit, ut ſuppoſitorum quorumdam poſſibilitatem in genere probatam reddam atque evictam. Ea enim ſi præter rationem aſſumerentur, fruſtra adſtruerem, rem omnem ita & non aliter eſſe peractam. Occupat autem inter hæcce primum locum ſequens circumſtantia: an nimirum cerebrum cadaveris putredine deſtructum per nervorum opticorum canales oſſeos penetrare, atque hac via e cavitate cranii effluere queat? Quam affirmare nullus omnino dubito, dum cerebri in actuali corruptione putredinoſa conſtituti ordinariam conditionem conſidero. Quotuſquiſque negare audet? ejuſmodi cerebrum, de ſolido ſtatu plane dejectum, fluidam acquirere conſiſtentiam. Certe mutationis hujus veritatem indubitata non ſolum experientia demonſtrat, ſed ſana etiam ratio eamdem luculenter confirmat. Cum enim cerebrum humanum multis abundet humoribus, qui ob diverſas ſuas partes conſtitutivas naturaliter proni ſunt ad corruptionem, ultro conſequitur, quod iidem, facta poſt mortem ſtaſi, inteſtinum atque deſtructivum cito ſubeant motum, ſicque mox in putridum abeant liquorem. Quod autem dum contingit, fieri aliter nequit, quam ut ipſa cerebri ſubſtantia inſimul deſtruatur, atque modo dictis humoribus ſimilis reddatur. Eſt enim hoc putredini proprium, ut ſimul ac aliquo in loco pedem fixit, partemque quamdam infecit, ulterius ſubinde ſerpat, utque magis magiſque ſe diffundat. Id quod in cerebro eo facilius citiuſque locum obtinet, quo magis ſubſtantia ejuſdem talis obſervatur naturæ, ut præ omnibus reliquis partibus ſolidis atque mollibus celerrimæ deſtructioni atque putrilagini ſit obnoxia. Quodſi itaque cerebri ſubſtantia reſolutione ejuſmodi putredinoſa in fluidam conſiſtentiam abire poteſt, nullo quoque jure ipſi aptitudo nervorum opticorum canales oſſeos occupandi atque effluxum e cranio moliendi, denegari poterit, quandoquidem iſtius muta-

mutationis ope, eamdem cum cæteris aliis liquoribus induit proprietatem, nimirum quod exiliſſimos meatus atque canales æque ac reliqui penetrare queat. Eſt autem ad hunc tranſitum eo melius atque facilius abſolvendum motus cerebri inteſtinus atque quodammodo ebulliens quam maximo ipſi adjumento, hujus enim ſubſidio adhuc magis impellitur, atque ad anguſtum canalem opticum intrandum adigitur. Siquidem commune eſt corporibus in putredine actuali conſtitutis, ut, quando anguſto incluſa ſpatio, unde vapores putridi libere exire & in auras evaneſcere nequeunt, inteſtino non ſolum motu fortius agitentur, ſpumaſque agant & intumeſcant, ſed etiam eruptionem ultro ſibi quærant, atque e receptaculis ſuis facile effluant. Evidens hujus aſſerti documentum præbet experimentum in cerebris bovinis a *Cl. D. J. Thom. Henſingio* inſtitutum, atque in Diſſ.: *Quæ cerebri examen chimicum ex eodemque Phoſphorum exhibet P.* I. §. 3. his verbis ab ipſo deſcriptum. *Tria cerebra bovina incluſeramus, cum canicula exarſiſſet, vitro, cucurbitam vocant trium menſurarum., huic alia minore impoſita, juncturiſque accurate obturatis, munitiſque veſica quadruplici, & paſta, ex albumine ovi & minio compoſita, incruſtatis, in aëre libero ab acceſſu tamen ſolis radiorum remoto, relicturi unum alterumque diem, donec propediem balnei humidi calorem ſupponendi daretur occaſio. Sed ecce! vix unus præterierat dies, cum in hoc vitro fit ſtrepitus, qualem cereviſia recens ferrenſque, cum ſpumam fœculentam evomit, edere ſolet, moventur cerebra acſi ſpiritum adhuc intus alerent vitæ præſidem, ſpumarum veſiculæ infinitæ majores & minores naſcuntur, intumeſcunt, diſſiliunt, quarum halitus latera vitri ad ſummum uſque verticem madore perfundit copioſo. Spectaculi hujus allecti ſcenis, attenti adſtamus, oculos propius nareſque, ne quid præterlaberetur, admovemus, vix autem omnes noſtros ſenſus ad ea, quæ in vitro aguntur, invitantes compoſueramus, contremiſcit vas hoc vitreum, reſonat, rimas agit plures, gluten rumpitur, & protruſo operculo elaſticus vapor, tam exiguo loco coërceri impos, amplius occupat ſpatium, quoniam tam cito extenſioni ſuæ termini non poni poſſent.* Quodſi igitur tria hæc cerebra bovina putredine infecta tantum valuere, ut perrumpere omnia viaſque ſibi aperire potuerint, quidni cerebrum humanum intra cranium in liquamen putridum converſum eadem etiam polleret activitate, ut motu ſuo inteſtino exitum per canalem oſſeum nervi optici ſibi parare queat, cum unum cerebrum humanum tribus cerebris bovinis copia moleque nil quidquam cedat.

Quemadmodum itaque a parte cerebri in cadavere nullum obſervatur impedimentum, quo minus illud ipſum canalem nervi optici ingrediatur; ita nec ex parte ipſius canalis, quod id prohibeat, deprehendere licet. Aptiſſimus enim non ſolum hic locus eſt, ad quem cerebrum ita conſtitutum pertingere facile poſſit, ſed ſufficienti etiam, teſte autopſia, inſtructus eſt amplitudine, ut illud commode recipere valeat. Neque major hic ſuperanda eſt difficultas, quam in reliquis viis atque canalibus cranii, per quos cerebrum ita comparatum poſt mortem effluere haud raro ſolet, uti e. g. ſunt nares atque aures, quorum caſuum in medicorum ſcriptis exempla paſſim occurrunt, frequenter præſertim annotata a *J. Frid. Zittmanno in medicina forenſi.*

Equidem nullo negotio prævideo, habituros quoſdam, quod contra tranſitum cerebri modo dicti in medium producant, non nullius omnino momenti, dicendo nimirum, ipſum nervum opticum, canalem iſtum qui oc-

cupat

cupat atque claudit, cerebri putrefacti tranſitum prohibere, licet canalis hujus ſitus ſatis cæteroquin aptus ſit, capacitaſque ejus quam convenientiſſima. Verum enim vero, quamquam nervi optici præſentiam in canale iſto oſſeo neutiquam ignorem, hoc tamen non obſtante cerebrum putrefactum tranſitum per eumdem invenire poſſe, firmiter perſuaſum habeo. Quando enim nervi hujus conditionem in cadavere curatius conſidero, tantum abeſſe deprehendo, ut ille cerebro tranſituro obicem ponere valeat, ut certiſſime potius credam, viam hancce nihilotamen minus, ſi non duplici ſaltem una ratione commode ab ipſo occupari poſſe. Nemo etenim in dubium vocaverit, nervum opticum ſemper in cadavere laxum exiſtere, omnique tono atque reſiſtendi vi eſſe deſtitutum. Quid igitur prohibet, quominus cerebrum putridum, præſente iſta nervi optici conditione, interſtitium illud, quod nervum atque latera canalis oſſei dividit, penetrare poſſit? Certe preſſio ipſius cerebri tam valida eſt, ut nullum ſuperſit dubium, quin nervus iſte facile cedat, prompteque præterlabendi locum cerebro faciat. Confirmor in hac ſententia quoties perpendo, quod compreſſiones nervorum tam intra cranium, quam in reliquis partibus, ab humoribus vel præternaturaliter ibidem collectis, vel aditum ad ejuſmodi loca ſibi parantibus, ſæpe proveniant, unde haud raro viſus vel auditus depravationes atque plenariæ abolitiones proficiſcuntur, aut partium paralyſes trahunt originem; vel quando mecum reputo, quod muſculorum abſceſſus, non ſemper illis in locis, ubi orti ſunt atque nati, ſubſideant, ſed quod materia iſtorum, muſculoſas fibras comprimendo atque tranſeundo, varios ſibi ductus formet atque cuniculos. Imo ſi conſidero, quod in cadaveribus ſæpe per canales aliorum nervorum materia putrida, deſtructis nondum nervis, effluat, nec plane inſolens ſit, ut, facta cerebri in viventibus commotione, interdum fluidum aqueum e cavitate cranii per nares oculos atque aures viam ſibi paret atque promanet, præſentibus licet nervis, ſituque eorum nihil turbato, quale exemplum refert *Theoph. Bonetus*, *Med. Sept. Collat. p.* 58. non poſſum non eam amplecti opinionem, quod nervus opticus cerebro tranſituro nullam injicere moram poſſit. Quodſi enim fluida hæcce, præſertim in homine vivente, cujus fibræ ſuo gaudent tono, tanta vi pollent, ut fibras ſeparare atque comprimere, viaſque ſibi formare queant; quidni idem facilius adhuc in cadavere locum habere poteſt, cujus partes laxæ exiſtunt atque molles. Accedit quod nervus opticus, cum teſtibus anatomicis de genere mollium nervorum exiſtat, imo cenſente *Thom. Bartholino Anat. Reform. p. m.* 455. aliis mollior deprehendatur, mollitiei illius intuitu aptiſſimus ſit, qui tranſitum cerebro putrefacto concedere valeat, dum facile compreſſionem admittit, viæque inſimul ſufficientem aperturam concedit. Ut itaque non videam, qua ratione nervus opticus cerebro putrido exitum tentanti obicem ponere queat. Præter hactenus allatum tranſitus modum alium adhuc producere poſſem, ſi *Galeno*, *Fallopio*, *Spigelio*, *Thom. Bartholino*, aliiſque fides habenda eſſet, qui cavitatem ſenſibilem atque manifeſtam in nervis opticis perſpexiſſe atque demonſtraſſe ſcriptis ſuis teſtantur. Ita enim cerebrum putrefactum viam ſatis commodam haberet, per quam citra difficultatem tranſire, quamque etiam facili negotio magis adhuc dilatare atque expandere poſſet. Verum cum ſæpius licet repetita obſervatione acutiſſimi noſtri ſæculi anatomici talem in modo dictis nervis cavitatem ne armatis quidem oculis detegere potuerint, fruſtra

hac

hac via cerebrum corruptum e cranio elicere contenderem. Satis interim ex hactenus allatis intelligi opinor, citra abſurditatem ſtatui poſſe, cerebro putrefacto viam e cavitate cranii effluendi per nervi optici canales patere.

Ad alteram hypotheſim memet confero evolvendam, quæ majori premi videtur difficultate, atque huc redit: an cerebrum putredine reſolutum per canalem nervi optici ita tranſire queat, ut ad ipſam oculorum cavitatem pertingere poſſit, citra quod tunicarum oculos conſtituentium ſubſtantia vel læſionem quamdam vel continui ſolutionem patiatur. Impoſſibile equidem hoc multi forte exiſtimabunt, quandoquidem oculi bulbus undiquaque accurate clauſus eſt, nec permittit, ut humores ab extra eum alluentes cavitatem ipſius ingrediantur. Verum enim vero aſſenſum eorum me impetraturum, certiſſime ſpero, dummodo ad oculi ſtructuram paulo penitius mecum attenderint, cum eo ipſo facile apparebit, affluxum illum, ſalvis tunicarum oculis, quamcommode abſolvi poſſe. Quodſi enim hanc ſedulo conſidero atque præcipue tunicarum oculi, choroideæ atque ſcleroticæ originem attente examino, accurata indagine obſervo, tunicas modo dictas propagines atque continuationes membranarum cerebri exiſtere, ita ut pia mater ad oculum extenſa conſtituat choroideam, duræ autem meningis continuatio formet ſcleroticam, vid. *Verheyenii anat. corp. hum. p. m.* 372. *Thom. Bartholini anat. reform. p. m.* 346. *G. D. Coſchwitzius org. & mechaniſ. hominis ſani. p.* 207. *Chr. Godfr. Stentzel. Anthropol. cap. XXVIII.* §. 8. 9. Nec magna diverſis iſtis in locis differentia inter eaſdem cernitur; niſi quod eodem *Verheyenio* teſte *c. l.* duriores eædem exiſtant oculorum bulbos formantes, quam intra cranii cavitatem adhuc hærentes, & quod pervulgatum eſt, quamdiu adhuc cranio incluſæ ſunt, piæ atque duræ meningis nomen obtineant, ipſiuſque cerebri conſtituant involucra, cum viciſſim, quando per canalem nervi optici ad orbitam expanduntur, choroideæ atque ſcleroticæ nomine inſigniantur, locoque cerebri nervum opticum atque humores oculorum circumdent, teneantque involutos. Cum itaque hac ratione oculi membranas cum cerebro poſſideant communes, facile patet, quod cerebrum putrefactum, quando oculi cavitatem intrare nititur, ad eamdem pervenire haud ægre poſſit, citra quod oculorum tunicis afferenda ſit injuria, eæque ea propter violandæ & diſrumpendæ. Quoniam enim humores putridi intra haſce membranas jam deliteſcunt & detinentur, nihil aliud requiritur, quam ut locum in ipſarum ambitu alium occupent, & e cranio intra membranas modo dictas atque ipſum nervum opticum uſque ad cavitatem oculi progrediantur. Intercedere equidem videtur tunicarum modo dictarum cum nervo optico præſertim in radice bulbi connexio, quominus cerebrum putridum curſum ſuum perſequi poſſit. At quamquam eædem naturaliter & proxime illum ambiant atque involvant; tantæ tamen arctitudinis vinculo non conjunguntur, quod accedente & premente cerebro putrido diſſolvi nequeat. Leviſſimum illud experimentum, vulgaris nimirum coctio, quemlibet, periculum facientem, egregie convincet, quam facile nervus ille a tunicis citra ullam earumdem læſionem divellatur & ſeparetur; ita ut nullum relinquatur dubium, quin idem in cadavere locum invenire poſſit.

His itaque, ut par eſt, præmiſſis, longe facilius commonſtrare valebo, præſentem expanſionem ſingularem corrupto cerebro per nervi optici fora-

ramen, & quidem intra ipſum nervum ejuſque membranas decurrenti, atque hinc in cavitatem oculorum effuſo, ſuam quam probabiliſſime debere originem. Quod dum probandum in me ſuſcipio, ſupervacaneum æſtimo, prolixe demonſtrare, cerebrum in præſenti cadavere putredinem actu contraxiſſe. Eſt enim cerebri ſubſtantia ad putrefactionem tam prona ut naturaliter ab eadem immunis manere nequeat, cum non ſolum humoribus abundet, ſed & ſtructura ejus tam mollis deprehendatur, ut facile diffluat. Quare etiam nulla dubitandi ſupereſt ratio, cerebrum in hoc cadavere putredine pariter corruptum eſſe atque deſtructum, præſertim cum illud aëri libero eique initio maxime calido fuerit expoſitum. Exſeruiſſe autem cerebrum notabilem iſtum effectum in præſenti cadavere, una pluribus adſtrui poteſt rationibus. Enim vero ingens iſta membranarum oculos conſtituentium expanſio tantam exigit materiæ copiam, quæ producendo effectui reſpondeat, cum certe tunicæ niſi copia preſſæ atque impulſæ fuiſſent, nunquam ad tantam longitudinem perveniſſent. Jam vero ſi partes omnes oculis contiguas perluſtravero, earumque conſtitutionem rite examinavero, nullam earum, tantæ humorum copiæ, quanta hic deſideratur, ſuppeditandæ aptam deprehendo, præterquam cerebrum per putredinem in fluidum ſtatum conjectum. Quod enim ad externas faciei partes oculis vicinas attinet, hæ certe ad phænomenon iſtud producendum, parum imo nihil valent. Tanta enim in illis humorum abundantia non obſervatur, quantam hæc expanſio neceſſario deſiderat, quod vel ſola externa earumdem contemplatio teſtatum facit. Fac etiam humores occaſione ſuffocationis violentæ in partibus hiſce quadantenus fuiſſe auctos, ut membranis oculorum expandendis aliquo modo inſervire potuerint, propterea tamen hæc expanſio minime illis tribuenda. Nam partim via omnino deficit, qua humores ad oculorum cavitates tranſire poſſent, & arduum omnino, ſi non plane impoſſibile eſt, oſſibus perruptis aditum ſibi ad oculos parare, partim etiam omnes iſtæ partes, putredine quæ poterant deſtrui, ante ultimam expanſionem poſt ſemeſtre ſpatium factam, prorſus jam fuere conſumptæ, ut itaque novum expanſionum iſtarum incrementum ab alia neceſſario cauſa alioque loco foret arceſſendum, quod tamen probabile reddi nequit, cum nulla ratione demonſtrari poſſit, tot diverſi generis cauſas in unum hocce phænomenon conſpiraſſe perficiendum. Accedit, quod partes iſtæ externæ, aëri libero expoſitæ, humores incluſos longe facilius atque citius per cutem dimittant, quam novam tamque difficilem ſibi formare valeant viam. Nec internæ partes quæ in ipſa orbita hærent, bulbumque ambiunt atque attingunt, tantam humorum incluſam tenent copiam, quantam hæc expanſio depoſcit. Nam vaſa qua magnitudinem exilia, numeroque non adeo copioſa ibidem deprehenduntur, ita ut humorum, qui in his viis detinentur, infrequentia, expanſioni huic neutiquam reſpondeat. Imo ſi vel maxime humores ordinarii una cum aliis extraordinario confluentibus pinguedinem atque muſculos inſimul deſtruxiſſent, ac in liquorem putridum convertiſſent, neutiquam tamen hæc omnia vel primæ expanſioni tantum largiri potuiſſent, quantum ad eamdem deſiderabatur. Quandoquidem enim modo dictæ partes omnes junctim ſpectatæ molem non adeo magnam efficiunt, ideoque nec facta deſtructione multum liquoris putridi ſuppeditare queunt. Ut ſilentio jam prætercam fluida hinc elaborata alias procul dubio vias longe celerius inveniſſe, quam in-

ingreſſum in cavitatem bulbi impetrare potuere; imo ultimam, quam ſupra commemoravi expanſionem itidem fruſtra ab iiſdem expectari; nec minus omnibus modo allegatis humoribus nullum in oculorum cavitates patere ingreſſum, uti ex infra dicendis apparebit. Atque hæ aliæque me rationes movent, ut hanc phænomeni iſtius cauſam non agnoſcam. Multo minus illorum curo opinionem, qui ſibi perſuadent, inuſitatas haſce prominentias humoribus in oculis ordinario reperiendis unice eſſe adſcribendas. Nam quamvis ſub corruptione putredinoſa modo dictorum humorum ab effluviis putridis intus contentis tunicæ quadantenus protrudi & elevari poſſint, facile tamen unuſquiſque perſpicit, eoſdem ea propter neutiquam per ſe ſufficere ut tantam extenſionem, quanta hæc eſt, ſoli producere poſſint. Certe ſi iſtorum tanta vis eſſet, cur non in cadaveribus, ſi non omnibus, ſaltem plurimis ejuſmodi conſpiciuntur expanſiones, cum ſemper in oculorum cavitatibus hæreant? Dum autem rarius id accidere ſolet, recte hinc colligitur, & humores iſtos ad phænomenon hocce producendum eſſe inſufficientes. Nulla itaque pars in univerſa capitis regione ſupereſt, quæ huic effectui inſervire queat præterquam cerebrum putrefactum. Hujus enim copia, quæ ab aliis fruſtra exſpectatur, tantæ expanſioni unice convenit, id quod nulla ratione in dubium vocari poteſt, ſi cerebri reſoluti copia cum notabili tunicarum expanſione rite conferatur atque comparetur.

Magis adhuc in modo allata confirmor ſententia, quando in memoriam revoco, quod ſingulares iſtæ expanſiones, poſt ſemeſtre & quod excurrit ſpatium, cœlo exiſtente fervido, nova ſumpſerint incrementa. Horum enim origo aliunde deduci atque derivari non poteſt, quam a reliquiis cerebri per hybernum tempus intra cranium etiamnum aſſervatis, quæ novo accedente æſtu demum reſolutæ, motuque fortiori concitatæ ad oculos tandem deportatæ ſunt. Non enim hic ad alias provocari poteſt partes, a quibus expanſionem iſtam cæteroquin derivare liceret. Conſumptæ namque jam erant omnes, non dicam fluidæ, ſed & carnoſæ partes, antequam novum illud ſequebatur augmentum, quod ipſe probe obſervavi, qui ante ultimam expanſionem cadaver conſideraveram. Animadvertebam enim ſpeciatim, carnem univerſæ faciei prorſus jam eſſe conſumptam, & abdominis muſculos itidem jam eſſe deſtructos, quod arida atque corrugata inteſtina, intra pedes propendentia, ſatis ſuperque prodebant. Quæ cum ita ſint, nulli alii parti nova hæc tribui poteſt expanſio, quam reliquiis cerebri in cranio adhuc relictis, cum nihil in toto capite amplius occurrat, quod materiam illam ſuppeditare valeret. Fortean autem quis in ea hæret opinione, nullas cerebri remanentias in cranio adhuc præſentes exſtitiſſe, cum ex mollitie cerebri colligendum potius, illud uno actu in totum eſſe deſtructum, atque ſub expanſione ante hybernum tempus facta, omne conſumptum, ideoque novæ hujus expanſionis cauſam aliunde neceſſario eſſe deducendam. Verum quiſquis in hanc ingreſſus fuerit ſententiam, ille certe exactam omnium partium cerebri vel cognitionem non habet, vel ſaltem ad illarum ſtructuram non attendat, neceſſe eſt. Obſervabit enim ſedulo eaſdem qui examinat, ſubſtantiam corticalem molliſſimam, medullarem autem magis compactam exiſtere, atque huic medullari partes quaſdam ineſſe, ut ſunt corpus calloſum, thalami nervorum opticorum, quæ reliquas ſoliditate ſuperant. Quæ omnia juſte ſi perpendit, non incongrue hinc colliget,

liget, ſubſtantiam corticalem quidem facillime in putredinem abire, aſt medullarem & longius temporis ſpatium & majorem vim requirere, cum ob tenacitatem ſuam fortius reſiſtat. Quare nihil prohibet ſtatuere, ſub prima formatione raræ hujus expanſionis molles cerebri partes tantum deſtrûctas eſſe, reliquis ſolidioribus, accedente hyeme, integris relictis atque nondum corruptis, quæ poſtea demum, novo eoque maximo calore circa menſem ſupra dictum accedente, ſenſim fluiditatem impetrarunt, & ſic denique novam hancce expanſionem produxerunt. Roborat hoc aſſertum atque egregie confirmat aliud quoddam experimentum a ſupra laudato *Cl. Henſingio*, *cit. diſſ. p.* 14. annotatum, atque ſub hac verborum ſerie ab ipſo deſcriptum: *Unum cerebrum vitro anguſti orificii incluſimus, illudque, ut moris eſt, obſignavimus, & loco tepido per* 14. *dies ſervavimus. Jam abiit magna pars in liquamen gryſeum, ſpuma levi oberrante in ſuperficie cito nata & denata. Et poſt* 14*tum diem fœtor exhalabat, naribus quovis modo exitioſus, non obſtante arctiſſimo munimine. Tum deſtillatione prodiit lympha lactea copioſa acerrimi odoris & ingratiſſima, hac reſiduo, quod ad obſcuram flavedinem colore vergebat, reddita, omnis ſubſtantia corticalis viſa eſt diffluere, medullaris autem quaſi obdurata alba & integra manere. Hæc iterum per* 14. *dies digeſta, odorem panis recentis cremati referebant. Deſtillationi autem in cucurbita ſubjecta, prodiderunt lympham claram pellucidam. Hanc rite propulſam ſequuta in vitro murmura ſonitus crepituſque, ut vaſi ruptionis damnum illatum eſſe crediidiſſes, quæ tamen a cerebri ultimorum ſtaminum vinculis fortiori æſtu diſruptis orta eſſe, finis monſtravit laboris.* En itaque diverſam partium cerebri ratione ſoliditatis conditionem, facilem nimirum atque promptam corticalis reſolutionem, contra vero maxime arduam medullaris partis deſtructionem, quam nec putredinis vis per integrum menſis ſpatium mutare potuit, nec ignis niſi admodum vehemens emollire atque reſolvere valuit, licet aeris experta acceſſum, ſemperque tepido loco fuerit conſtituta. Vix ergo ambigendum eſt, quin in præſenti cadavere omnis cerebri ſubſtantia in prima harum expanſionum generatione nondum fuerit reſoluta, præſertim cum aer externus immediate illud ferire, ſuamque vim, uti alias valet, exſerere non potuerit, ſoliſque intemperies, quam antea ſuſtinuerat, in frigus fuerit mutata. Merito proinde *Cl. Henſingius c. l. p.* 19. annotandam eſſe duxit diverſitatem texturæ ſolidarum ſingularem, mollitiem nempe & facilem diviſibilitatem corticis cerebri, & tenacitatem duritiemque medullæ inprimis corporis calloſi, thalamorum duplicis nervi optici, & reliquorum, nervis eorumque faſciculis & funiculis principium præbentium, cum illa multum lucis præſentis phænomeni explicationi affundat, & rationem ob quam cerebrum poſt tantum temporis intervallum, majus prominentiis iſtis augmentum addere potuerit, indicet. Quodſi itaque hactenus propoſita in ſummam colligo, admodum planum evidenſque habendum judico, rari hujus phænomeni productionem in cerebrum putrefactum omnino eſſe devolvendam atque rejiciendam.

Quod autem cerebrum putredine reſolutum in præſenti cadavere per canales nervi optici & ſpeciatim intra nervos eorumque membranas, illos cingentes, profluxerit, ex eo facile colligi poſſe reor, quod tunicæ oculorum, etiamſi tantopere ſint protruſæ, integræ atque illæſæ fuerint conſervatæ, materiamque expandentem in ſacco veluti comprehenſam tenuerint, manifeſto indicio, humores putridos per ejuſmodi vias oculorum intraſſe

cavi-

cavitates, quæ eoſdem, citra quod tunicarum integritati vis inferatur, prompte facileque illuc tranſmittere potuere, & cum ſupra demonſtraverim, viam indicatam ita comparatam eſſe, prætereaque nulla alia præſens exiſtat via, qua commode illud abſolvi poteſt, perſuaſum firmiter habeo, veriorem & rectiorem, per quam putridum cerebrum affluxerit, in hoc caſu viam deſignari non poſſe. Placuit equidem viro cuidam celeberrimo, cujus de ſingulari hocce phænomeno ſententiam reſciſere mihi datum fuit, longe aliam, & ab ea, quam hactenus expoſui, maxime diverſam tranſitus hujus conſtituere viam, ſequentem quam exiſtere opinabatur. Cerebrum putrefactum nimirum per ductus aquoſos Nuckii a ramo arteriæ carotidis interno originem trahentes, atque tunicam corneam perforantes; tranſitum inveniſſe judicabat. Verum enim vero non una hæc ſententia, rite ſi æſtimatur, difficultate premi videtur, quæ, ut calculum ei adjiciam, impedit. Utut enim nihil habeam, quod veritati viæ opponam, pro præſenti tamen negotio abſolvendo eamdem deprehendo minus accommodatam. Primum enim difficile intelligitur, quomodo cerebrum putrefactum vel tamdiu intra cranii cavitatem conſiſtere potuerit, uſque dum illud per ductus hoſce ſat certe anguſtos, mediante putredine præterea aperiendos, in tanta copia tranſire valuit, quanta ad expanſionem neceſſaria fuit, vel ita etiam diſponi atque dirigi, ut hiatus horum ductuum intrare valuerit. Ulterius ductibus hiſce adverſatur, quod oculorum tunicæ in primæ expanſionis initio, verſus oſſa orbitas conſtituentia fortiter fuerint adactæ, quo ipſo ductus etiam aquoſi propter ſitum ſuum tantam inſimul paſſi ſunt compreſſionem, ut cerebri liquefacti tantam copiam, quantam prima expanſio poſtulabat, ad cavitates oculorum nulla ratione tranſmittere potuerint. Quibus porro accedit, quod facto tunicarum extra orbitas progreſſu, hi ductus ab aere ambiente adeo corrugati fuerint atque coarctati, ut ultima extenſione facta, cerebro eoſdem putrido exitum permiſiſſe, credi omnino nequeat. Quodſi tandem perpendo, quod ipſe *Nuckius* fatetur *tract. de ductibus ocul. aqu. p. m.* 109. extremitates ipſorum in tunica cornea, valvulæ in modum ſe habere, ſimili fere modo, quo ureteres in veſicam urinariam exeunt, majus adhuc ſententia mea acquirit robur, per ductus modo dictos cerebrum putrefactum ad cavitates oculorum neutiquam potuiſſe deferri. Pervulgatum enim eſt, ductuum ejuſmodi orificia in cavitates hiantia, repletis atque nimium expanſis cavitatibus, ita tandem comprimi, ut ne guttula quidem in cavitates ſtillare amplius queat. Quapropter ſi vel initio hac via cerebrum putrefactum oculorum cavitates intrare potuiſſet, facta tamen ampliori poſt earumdem expanſione, ob coarctationem nimiam ulterius huc defluere nequiviſſet. Cum itaque tot difficultates ſe offerant, quæ indicatam viam non dubiam ſolum ſed & plane ineptam reddunt, viri hujus celeberrimi opinioni me adjungere, haud ſatis tutum judico. Multo minus autem iſtorum ſequi caſtra placet, qui cerebrum putrefactum, quacumque ratione ad orbitas delatum fuerit, ipſam texturam tunicarum oculi laxam atque in cadavere facile deſtructibilem penetraſſe, atque ſic bulbi cavitatem ingreſſum eſſe arbitrantur. Nullo enim vel probabili argumento veritas hujus ſententiæ ſtabiliri atque confirmari, ſed potius ex ipſa tunicarum expanſarum indole facili negotio convelli poteſt. Ut enim taceam, deſtructionem tunicarum facilem, quæ ſupponitur, nondum probatam eſſe, cerebrum putridum hac via ad oculorum cavitates non perveniſſe, inde ſatis

apparet, quod, ſi tunicæ ulla & vel minima ratione perforatæ fuiſſent, foramina iſta, poſt tantam earumdem extra orbitas protruſionem, neceſſario vel conſpicienda fuiſſent, vel ſaltem effluxu aut ſtillicidio materiæ diſtendentis ſemetipſa prodidiſſent. Nihil autem horum obſervatum eſſe, ii ſatis teſtantur atque confirmant, qui plus ſimplici vice diverſiſque temporibus ſingulare hocce contemplati ſunt phænomenon, ipſaque prominentiarum rigiditas perpetua & conſtans, ac in hunc uſque diem conſpicienda, quæ hac ratione perſiſtere non poſſet, ſatis refellit. Præterea ſi vel maxime cerebrum putrefactum ad orbitas uſque progreſſum fuiſſet, tunicæ tamen ſcleroticæ ſoliditas atque tenacitas aliquamdiu id detenuiſſet, nec tam promptum atque expeditum tranſitum ipſi permiſiſſet. Cum autem fluida in progreſſu impedita eo lubentius tendant, ubi minorem obſervant reſiſtendi vim; credendum merito eſt, cerebrum putridum per adnatam potius ſibi aperuiſſe viam, quam ſcleroticæ firmitudinem diſſolviſſe, cum adnata tenuitate ſua tantum quantum ſclerotica obſiſtere & repugnare nequeat. Quæ cum ita ſint, ſatis manifeſtum eſſe puto, inter omnes, quotquot indicavi vias, eam veriorem deprehendi, qua e cranio per nervi optici canalem, & ſigillatim intra hujus nervi & tunicarum interſtitium ad oculos tranſiiſſe cerebrum dicitur.

Sic igitur de cauſa ſingularis hujus phænomeni ſatis ſuperque dictum eſt, dilucideque quoad fieri potuit, via commonſtrata, quæ putrefacto cerebro ad oculorum cavitates conceſſit tranſitum. Proximum eſt, ut inquiram, unde factum ſit, quod oculorum tunicæ tantam admiſerint extenſionem, citra quod vel ruptura quædam inſequuta, vel corruptio putredinoſa oborta ſit. Utrumque enim levi negotio evenire potuiſſe, in dubium trahere nemo poteſt, qui conſiderat partim, tantam in hoc caſu obſervari elongationem ut niſi αὐτοψία luculentum veritatis teſtimonium perhiberet, vix citra rupturam præſertim in cadavere animo concipi poſſit: partim etiam perpendit, in cadavere, quod putredo totum occupavit, natam illam eſſe atque productam. Quas binas circumſtantias dum mecum reputo, ſufficientes hujus rei cauſas reddere poſſe mihi videor. Quantum enim ad prius, quid impediverit, quod elongationem ruptura non ſequuta ſit, obſervo 1) tunicæ ſcleroticæ ſoliditatem atque duritiem multum hic valuiſſe. Omnibus enim ſatis perſpectum eſt, tunicam hanc, utpote duræ matris ſobolem, ex tendineis atque robuſtis conflatam eſſe fibris. Cum autem fibræ tendinoſæ ſatis valide humoribus expandentibus reſiſtere queant neque adeo facile dilacerentur, continui quoque ſolutio in hac membrana tam cito contingere non potuit, quam id in carnoſis partibus, quarum fibræ adeo tenaces non ſunt, fieri quotidie obſervamus. 2) Etiam deprehendo ipſum cerebrum reſolutum rupturam prohibuiſſe. Humiditate enim ſua tunicas illas initio valde molles reddidit atque laxas, quo expanſionem, a ſenſim affluente cerebro liquido factam, commode ſuſtinere potuerunt. Nemo enim neſcit, membranas humore quodam perfuſas & emollitas citra ruptionis periculum mirum quantum extendi poſſe, uti vel ex ſimplici illo experimento corii aqua ſufficienter humectati & madefacti evidenter apparet. Hiſce accedit 3) quod tunicæ oculorum in hoc ſubjecto non una vice ad tantam longitudinem progreſſæ ſint, ſed expanſio iſta temporis demum ſucceſſu ad id, quod conſequuta eſt, faſtigium, perducta ſit. Unde fibræ longe facilius locum dedere extenſioni, quam ſi materia in tanta copia uno impetu

ad eaſdem fuiſſet delata atque devoluta. Quibus 4) hanc adhuc adjicio conjecturam, quod tunicæ oculorum forte, quoad totum nervi optici tractum una ambiunt, inſimul fuerint tenſæ atque elongatæ, ut itaque poſitis omnibus hiſce circumſtantiis, rupturæ tam facile locus eſſe non potuerit. Quod alteram attinet quæſtionem, unde factum ſit, quod elongatio a putredine non fuerit cohibita, ſequentes reor obſtitiſſe cauſas. 1) Quod oculorum tunicæ quatenus membranaceæ ſunt naturæ, ordinario ad putredinem non adeo proclives ſint, cum fibræ, ex quibus conflatæ, duræ ſint atque robuſtæ. Confirmant enim hoc evidenter brutorum cadavera aeri libero ſemper expoſita, quorum quippe oſſa, omni licet carne denudata, non perioſtio ſolum diu adhuc cincta, ſed & mediantibus membranis atque ligamentis multo poſt inter ſe invicem cohærere deprehenduntur, manifeſto indicio quam fortiter membranæ putredini reſiſtant. 2) Quod aer expanſiones haſce ambiens cerebri intus detenti humiditatem ſenſim abſtulerit, & ſuperveniente frigore autumnali & hyemali ipſas membranas quodammodo induraverit.

Ultimo denique loco id penſitari quoque meretur, unde factum ſit, quod ſingulare hocce phænomenon in unico tantum ſubjecto, nec in reliquis eodem tempore ſuſpenſorum furum cadaveribus fuerit conſpectum, cum allegatam tamen cauſam atque viam in illis etiam locum habuiſſe nulla ratione negari queat. Aſt ingenue fateor, omnibus licet circumſtantiis probe ponderatis atque inter ſe comparatis, nullam tamen me deprehendiſſe rationem, in qua pedem tuto figere potuerim. Quodſi tamen veritati congruum, quod a quibuſdam, qui ſuſpenſum hunc furem, dum vinculis conſtrictus fuit, viventem ſæpius viderunt, accepi, ipſum habitu corporis pingui atque obeſo præditum fuiſſe, adeoque temperamento gaviſum procul dubio phlegmatico, colligendum hinc aliquo modo foret, iſtam corporis conſtitutionem huic phænomeno anſam quodammodo dediſſe. Notiſſimum dum eſt, homines temperamento phlegmaticos laxiori & ſpongioſiori gaudere corporis habitu, fibriſque inſtructos eſſe juſto tono deſtitutis, quæ humoribus affluentibus facile cedunt. Quare in hoc ſubjecto prementi atque diſtendenti cerebro fluido locum dediſſe præſumi forte poſſunt. Verum vix a me impetrare poſſum, ut hanc ſolam notabilis illius effectus cauſam arbitrer, ideoque eamdem in medio relinquo, atque eruditorum virorum *tuoque* præſertim exactiori ſubmitto judicio.

Atque ſic, VIR CELEBERRIME, quam foveo de ſingulari hoc phænomeno, breviter expoſui ſententiam. *Tuum* nunc erit, ut ſtatuas, quod vel veritati ſit conveniens, vel a recto diſcedat tramite. Tenuitatis enim meæ ſatis mihi conſcius, lubens largior, me ita fortean veritatem undique non aſſequutum eſſe, ut nulla *Tibi* ambigendi occaſio ſit relicta. Nullus interim dubitavi, in difficili hocce argumento qualeſcumque ingenii vires periclitari, quod ni fallor, dignum eſt, quod in eruditorum notitiam perveniat, a nemine tamen, uti ſupra monui, hactenus publicatum aut excuſſum. Quod reliquum eſt, *Tuum*, VIR CELEBERRIME, favorem atque affectum, quem non præſens ſolum expertus ſum, ſed & litteris humaniſſimis abunde mihi teſtatum feciſti, ut & impoſterum mihi integrum conſerves & intemeratum, obnixe oro quæſoque. Servet *Te* ſummum numen ſoſpitem ſemper atque incolumen, quo orbis eruditus plures lucubrationum *tuarum* fructus, quos boni omnes avide expectant, quamprimum per-

percipiat. Vale academiæ Juliæ & univerſi orbis litterati ornamentum decuſque ampliſſimum! meque favore *tuo* nunquam dedignare. Scribebam Roſtochii. Calend Mart. A. R. S. MDCCXXIX.

F I N I S.

XIV.

DISSERTATIO MEDICA,

DE

E C T R O P I O.

QUAM PRÆSIDE

J O A N. Z E L L E R O,

M. D. & P. P. P. Pro Doctoratu

D E F E N D E T A U T H O R

E G I D I U S C R A T O K E C K

H E Y D E N H.

Tubingæ die 17 Octobr. anno 1733.

PRÆFATIO.

G*Liſcit non modo ſub cineribus, ſed in apertam quoque flammam erumpit denuo quæ magna olim cum animorum contentione agitata fuit lis de cataracta membranacea; paucis enim abhinc annis novum ſe prodidit antagoniſtam Dom.* PETIT, *Med. D. Pariſ. & ſocietatis regiæ, quæ floret ibidem, ſcientiarum ſodalis, anatomicus acutiſſimus & in capitis præſertim diſſectione verſatiſſimus, calculumque adjecit album non modo decantatis anteceſſorum celeberrimorum argumentis, ſed novis etiam rationibus, è ſitu maxime lentis cryſtallinæ, regionis, ſive cameræ, oculi poſterioris anguſtia, methodo ordinaria operationis cataractæ, & defectu ſigni cataractæ membranaceæ pathognomonici petitis ſuam ſtabilire ſententiam, inſimul vero etiam novam ſuam cataractas cryſtallinas deponendi encheireſin confirmare anniſus eſt.*

Nondum inciderunt in manus quæ prolixiori ratiocinio paſſim deduxit celeberrimus idem vir in diverſis ſchediaſmatibus, cum ſocietate regia ſcientiarum communicatis, neque obtinuimus adhuc aliorum objectiones atque vindicias, quarum partem recenſent acta eruditorum Trivoltienſia. Ipſa tamen ſola PETITI epiſtola, *Lutetiæ Pariſ. anno* 1729. *impreſſa*, in qua cryſtallinus uveæ proximus demonſtratur, & nova afferuntur argumenta, operationem cataractæ concernentia, *& nonnulla pariter in diario eruditorum Galliæ (Journal des Savans) quod contractiore forma prodit Lugduni Batavorum obvia plurimis & noſtris reflexionibus materiam præberent longe copioſiſſimam.*

Verum enim vero cum arduum hoc thema peculiarem atque profundiorem mereatur diſcuſſionem; itaque bina ſequenti hiſtoria ſi non dirimere litem, illuſtrare ſaltem conabimur, ſolo veritatis amore & promovendi pro viribus litterarum incrementi ardore pellecti atque incenſi. Mulier à biennio fere cœca, capite plexa anno 1717. *in theatro Tubingenſi anatomico publice ſecta ab illuſtri Domino Præſide & demonſtrationibus operationum chirurgicarum ſubjecta abs dexterrimo quodam chirurgo gallo, Monſ.* PINÇON *exhibuit in utroque oculo pelliculam tenuem fuſci & ad nigredinem declinantis coloris, magnitudine obolum, certe lentem longe ſuperantem, pupillæ anterius, in camera oculi anteriore, obtenſam, corneæque prope circulum ejus internum tenaciter affixum, quam* αὐτόπτης *tunc excellentiſſimus Dn. D. & Prof.* MAUCHARTUS *juxta cum aliis quamplurimis medicinæ ſtudioſis, miratus litteris mox mox conſignavit, illuſtris v. Dn. D.* ZELLERUS, *biduo maceratam in aqua fontana, ulteriore diſcurſu domi ſtudioſis illuſtravit, exſiccatamque in hunc uſque diem aſſervatam mihi commonſtravit.*

Non diffitetur excellentiſſimus Dn. D. MAUCHARTUS *concurriſſe in illo ſubjecto vitia quoque cryſtallini ac vitrei; ſcilicet in ſiniſtro oculo gryſeum cinericiumque cryſtallinum, vitreum ſubnigrum punctulis & conſiſtentia tenaci referentem ſperma ranarum: in dextro autem albidas, colorem margaritaceum æmulantes maculas cryſtallini corporis, ſive communiter dicti humoris. Neque inficias it, eamdem obſervationem, poſtea celeberr.* HEISTERO, *cujus tum fruebatur hoſpitio & prolixo favore, traditam pluribus oppugnatam fuiſſe dubiis, quæ tum ſtudioſus & nec anatomiæ oculi, nec controverſiæ de cataracta ſatis gnarus ſufficienter diluere haud valuerit. Spem tamen facit proxime reaſſumendi*

data occaſione idem thema, preſſiuſque proſequendi citra omne partium factioniſque ſtudium. Videant judicentque nunc alii, an detur cataracta membranacea; palpent diu deſideratam ejuſmodi pelliculam, in camera anteriori obviam. Excogitent, quamlibet, cataractæ pelliculatæ, quam propriis pariter oculis uſurpavit olim exc. Dn. D. MAUCHARTUS *Norimbergæ in ædibus litteratiſſimi chirurgi* GEISLERI, *explicationem, per me licet.*

Alter caſus ſic ſe habet, quem attente nuper demum elapſo menſe majo una cum laudato Dn. D. MAUCHARTO *inſpexi ac trutinavi: puer octennis, ruſtici è pago Wirtembergico Echterdinga, (cujus ager ob lapidum figuratorum copiam dudum curioſis innotuit) ſanus vegetuſque ante 6. hebdomadas virgis baculiſve ſcindendis intentus, ex repercuſſione alicujus elaſticæ virgæ vehementem accepit ictum ſuper oculum dextrum, unde mox conſequebantur dolor inſignis, viſus obnubilatio, dehinc oculi inflammatio, ut per plures dies nullum diſtinguere objectum, interim tamen nec lumen ferre potuerit, donec, an ex adhibitis topicis pulveribus præcipue abſterſivis, intra palpebras inſufflatis, an beneficio naturæ, quietis & caloris, neſcio; ſucceſſive pleraque miteſcerent ſymptomata, excepta viſus obſcuratione, qui in hunc uſque diem fere totus eſt abolitus. An aliqua ſanguinis vel puris extravaſatio in oculi anterioribus, cameris ſcilicet ſic dictis oculi, aut gravior aliqua corneæ vulneratio & exulceratio hanc exceperint injuriam externam, puer, & qui hunc adduxerat artium magiſter, parochi filius, neſciunt.*

Inſpectus uterque oculus e longinquo mox præbuit indicium, uter ſit affectus; dexter enim naturalem quidem magnitudinem & conformationem, atque iridis naturalem fuſcum colorem pariter exhibuit, aſt in cornea extus, paulo ad latus quaſi internum centri comparuit tenuis macula albida, quam Græci νεφέλην *id eſt nubeculam, nebulam, appellant, procul dubio veſtigium inflicti olim ictus, in pupilla vero incuneatum corpus peregrinum ex albido dilutum, quaſi cyaneum, quod totam fere dimenſionem pupillæ replevit, niſi relictis in peripheria, bino maxime infra loco, exiliſſimis interſtitiis, naturalem ibi pupillæ conſtitutionem & permeabilitatem teſtantibus, atque reflexum per eam naturaliter colorem nigrum e fundo oculi ſiſtentibus. Corpus itaque hoc albidum, e camera oculi poſteriore prodiens ipſum foramen iridis naturale, pupillam, infarciens, aliqua ſui portione, acuminata quaſi, & in apice condenſata, ad colorem albidum ſaturatiorem vergente, prominebat in cameram uſque anteriorem & motum fluctuationis exprimebat manifeſtiſſime, præſertim à frictione oculi, palpebris clauſis facta, & ſubito deinde apertis diductiſque, ubi ſimul aliqualis adhuc pupillæ, ſed naturali multo ſegnior tonus & contractibilitas obſervabatur. Pupilla rotunda eſt, non lacera, naturalis diametri. Nullius objecti ſive proxime, ſive remotius adhibiti eſt perceptio, ſed luminis ſaltem & tenebrarum aliqualis ſenſus, ut obverſam oculo manum digitoſque ex umbra & aliquali inducta obſcuritate potius, quam diſtincte percipiat. Cætera ſanus eſt puer vegetuſque, inprimis nullo nec oculi, nec capitis affligitur dolore.*

Anne hunc affectum ad empyeſin, i. e. ſuffuſum in camera poſteriore pus? Anne ad cataractam cryſtallini lacteam? Aut numne ad laceratam, in glomerem convolutam & incraſſatam referent tunicam cryſtallini arachnoideam; quem alii veram incipientem, phlegmaticam, declaraverint membranaceam cataractam, cujus in hoc caſu diagnoſis non adeo ſit obſcura? Sed ſpinoſam hanc ego quidem mitto controverſiam, & ad præſens me confero aliud thema ocularium, quod à nemine hactenus, quod ſciam, ex profeſſo fuit excuſſum; quod igitur, manuducente excellentiſſimo Dn. D. MAUCHARTO, *qui ſicuti fideliſſimam*

& fa-

& faventiſſimam in me erudiendo in genere navavit operam, ita in ſpecie privatiſſimo me dignatus eſt collegio ophthalmiatrico eoque ampliſſimo, pro viribus excolere, ſub divina benedictione, allaborabo.

CAPUT I.

Phænomena antecedanea, conſtituentia, conſequentia tradit.

PErtexemus primo telam morbi hiſtoricam, & arbitraria quidem illa methodo, in cujus laudes jam non diffundemur, ut ſub recenſione phænomenorum antecedentium cauſas morbi, quas ſcholæ medicæ vocant proegumenas ſive antecedaneas atque procatarcticas ſive occaſionales primum enarremus, atque ſic quæ ex quibus oriantur, quæque ſint hic etiam morborum ſucceſſiones; oculari exhibeamus ſpecimine. Pedem dehinc proferemus ad ea, quæ morbum vel proprie conſtituunt, vel comitantur ſaltem phænomena, ſive, quæ communiter audiunt, ſigna morbi diagnoſtica & pathognomonica, differentiam item ſpecificam ab aliis affectibus ſimilibus. Agmen denique claudent phænomena conſequentia, quæ alias ſub prognoſticorum cenſu & titulo medici ſolent complecti.

PHÆNOMENA igitur ANTECEDANEA e cenſu medicorum rerum naturalium ſunt: *Ætas* virilis, ſenilis, quæ vel partium molliorum ſucceſſivam indurationem & obrigeſcentiam, vel fluidarum incraſſationem, ſtypticitatem, inertiam, copiam important. *Temperamentum* ſanguineo-phlegmaticum, quod, uti in toto habitum infert ſucculentum, plenum, turgidumque, ita nimio pariter ad oculos palpebraſque præſertim confluxu, & lentiore circulo ſanguinis variam ectropio pandit viam. *Sexus* ſequior, cui lacrymæ pro armis ſunt, & qui hinc aliquos ſibi quidem vindicat oculorum morbos præ viris, in reſpectu tamen ad ectropium nullam hactenus fuit obſervatus exſeruiſſe ſpecialius ſynergiam. Ita rarius quoque contingit, ut *diſpoſitione hæreditaria*, & prava gravidæ matris imaginatione, qualis in labio leporino e. g. cudendo ſatis frequenter efficacem ſe monſtrat, ectropium tranſferatur in embryonem &, ceu congenitus in lucem efferatur morbus.

E numero rerum, ſic dictarum, nonnaturalium primo loco ſtat *aër*, qua vel frigidus, ſtringens, incraſſans, ventoſus, borealis, exſiccans, irritans, vel laxus, humidus, paludoſus, locorum paluſtrium, ſubterraneorum, uliginoſus, vel denique calidus, fervidus, exurens in atmoſphæra particulari; unde huc ſpectant vitæ genus, certa opificia, eorum qui metallurgiæ, arti vitrariæ &c. operam navant, fortiſſimoque perpetim ſubjiciuntur igni, requiritur autem uti valida, ſic etiam diuturna & frequens actio aëris, diverſimode, prout dictum eſt, modificati.

Cibus & potus quomodo & quantitate & qualitate peccantes remotiſſime & generaliter concurrant, ſanguinem vel incraſſando, vel acribus ſalinis particulis inquinando, prolixe haud explicabimus. *Vini* tamen frequentem abuſum in perſonis ſanguineis non parum contuliſſe novimus. *Vigiliæ*, lucubrationes immodicæ, &, inter res non-naturales & præternaturales media quaſi ſtant *medicamenta* ocularia topica, incongrua, modo tunicam palpebrarum conjunctivam nimis relaxantia, modo cutem palpebrarum, inferioris præcipue, nimis condenſantia, adſtringentia, detrahentia, modo acriora,

ra, irritantia, affluxum concitantia & hyperſarcoſin internæ palpebrarum tunicæ, qualis mole ſua palpebram inferiorem extrudit & evertit ſucceſſive. Tam delicata ſcilicet eſt oculi therapia! tam verum eſt, oculum & famam non pati luſum! Innumerus eſt medicamentorum ophthalmicorum numerus, nulla fere familia eſt, quæ non ſpecifica jactet collyria expertiſſima. Sed delectus, ſed applicatio individualis lapidem conſtituit lydium, quo dogmaticus ophthalmiater dignoſcitur ab empirico. Hinc ſenſu non ſaltem pharmaceutico & poſitive, ſed & ſubinde privativo nihilum conducit oculis: *nichts iſt gut vor die augen!*

Pulvis foliorum tabaci errhinus, qui præſenti ſæculo, pica narium epidemica laborante, in tantum degeneravit abuſum, ut plurimos ejus amaſios nec libere loqui, nec profundos cogitationum nexus evolvere, nec dulcem inire ſomnum, imo ne ſpirare quidem poſſe videas abſque hoc narium condimento, vel calcare potius, is inquam pulveris abuſus, uti plurimas fluxiones concitat oculares, hippum palpebrarum &c, ita in ſpecie ectropio, remote quidem, producendo, ac exaſperando ſuam contuliſſe ſymbolam meminimus.

Res præternaturales; *Ophthalmia* frequens, chronica: *Hygrotes* ſive humidi lacrymalis abundantia oculique nimia perpetuaque humectatio, *wann denen kranken die augen immer voll Waſſer ſtehen. Epiphora*, ſive illacrymatio involuntaria. *Hyperſarcoſis*, *ſarcoma*, *abſceſſus*, vel *cyſticus* quidam *tumor* internæ palpebrarum ſuperficiei, qui ſuper ipſos tarſos eminentes & gravitantes palpebram, inferiorem maxime, recurvant, deprimuntque extrorſum. *Exophthalmia*, ſive procidentia oculi. *Fungus oculi* benignus, vel malignus ſive cancroſus. *Encanthis*, ſive carunculæ lacrymalis excreſcentia, moleſque notabilis.

Afficiunt hi morbi palpebras ab interno potiſſimum latere. Verum enim vero iliacos intra muros peccatur & extra. *Gutta* nimirum *roſacea*, cuti palpebræ inferioris, quæ reliqua faciei cute multo tenuior eſt per naturam, non modo ruborem infert præternaturalem ſed & notabilem craſſitiem, atque tenſionem, vi cujus palpebræ limbus ſucceſſive detrahitur & interna ſuperficies extrorſum vertitur.

Similem, ſed efficacius promptiuſque vim inferunt *aduſtio*, *combuſtio*, & hinc pendens exſiccatio & corrugatio cutis palpebræ tam ſuperioris quam inferioris, ab igne vel actuali vel potentiali; ſive & alia quæcumque ejuſdem cutis *profundior*, *ſtrictiorque cicatrix*, cum ex abſceſſus, fiſtulæ, vulneris ſive improvidi, caſualis, ſive artificialis, ſtudio inflicti ad extirpandum e. g. tuberculum, tumorem, verrucam ſeſſilem, conſolidatione, & ſubſtantiæ cutis, per ſarcotica non ſatis reſtauratæ, nimia deperditione, cutis illa palpebræ ſuam amittit naturalem dimenſionem, flacciditatem atque mobilitatem. Unde in fiſtulæ lacrymalis ſectione ac aduſtione ſyrtes hæ ſollicite ſunt vitandæ, nec tamen muſc. orb. & cutis palpebrarum in angulo interno reformidanda nimis eſt læſio & diviſio, quam accuſaverunt olim ſine fundamento ectropii cauſam, quin potius nimia cutis palpebræ inferioris ablatio, & præcox improvidaque adſtrictio atque conſolidatio. *Vulnera*, *ulcera*, quæ totam palpebræ ſubſtantiam pervadunt, ſolutionem continui perpendicularem inferunt, ut diviſæ hiantiſque palpebræ labia ſucceſſive recurventur ad extus; quo reſpectu huc etiam ſpectat *Coloboma* ſive mutilatio palpebræ, ab inſtrumento lædente, ſcindente, amputante, vel ſuppuratione, gangræna, ſphacelo. An a *muſculi palpebram ſuperiorem attollentis ſpaſmodico-convulſiva retractione*

ctione poſſit ſoleatque aliquando, e nonnullorum mente, fieri ectropium, non theoreticæ ſaltem diſcuſſioni relinquimus, ſed practicæ etiam in futurum commendamus obſervationi.

PHÆNOMENORUM CONSTITUTIVORUM & CONCOMITANTIUM primum eſt atque primarium, quod ex ipſa hauritur etymologia: ectropium enim Græcis ἐκτρόπιον, ἰȣ, τὸ, vel ἐκτροπὴ, ῆς, ἡ, derivatur ab ἐκτρέπω, averto, declino, ἐκτρέπω, à præpoſ. ἐκ vel ἐξ, ex, & Τρέπω verto; hinc latine redditur *Everſio* palpebrarum; gallis vel in genere *Eraillement* des paupieres, vel in ſpecie *Renverſement* de la paupiere inferieure vocatur, & germanis, *Uberſtülpung der Auglieder*, *überworfſene*, *vertehrte Auglieder*, *ein Plarr-Aug.*

Audiamus veterum deſcriptiones & definitiones, quæ nobis in ophthalmiatria debent eſſe pro cynoſura: noſtrum enim non eſt, citra urgentem neceſſitatem, novos in medicina cudere terminos, ſed veteribus uti.

HIPPOCRATES quidem diſertam haud facit mentionem hujus affectus; ſunt tamen qui verba illa libelli de acie videndi, qui communiter Hippocrati adſeritur, ubi palpebrarum craſſiorum caro præternaturalis leviſſime reſecari infra, & minime candentibus ferramentis inuri præcipitur, huc trahant, admodum obſcura quidem & æquivoca ad ectropium applicatione. CELSUS autem (a) ſic habet: ut ſuperioris palpebræ vitium eſt, quod parum deſcendit, ideoque oculum non contegit, ſic inferioris, quod parum ſurſum attollitur, ſed pendet & hiat, neque poteſt cum ſuperiore committi. Atque id evenit quoque interdum ex ſimili vitio curationis (confer verba ſuperiora Celſi c. VI.) interdum etiam ſenectute, ἐκτρόπιον græci vocant. GALENUS (b) ita definit ectropium: eſt ſubortus carnis in palpebra quæ ſua gravitate palpebram foras evertit. Cur autem palpebra evertatur, cauſa eſt, aut carnis ſuperexcreſcentia, aut paralyſis, aut cicatricis obductio ſive coitio. PAULUS ÆGINETA (c) quemadmodum affectus palpebræ ſuperioris, lagophthalmon dictus, ſic in palpebra inferiore fit ectropium, niſi quod hoc naturaliter non evenit, ſed interdum ex relaxatione, vel aduſtione parum dextre adminiſtrata EVERTITUR palpebra; & alibi (d) idem inquit author: hic affectus, everſio eſt palpebræ, aut propter cicatricem, aut carnis ſuperexcreſcentiam factus.

ACTUARII deſcriptio nulla re differt ab antecedentibus, dum ectropium fieri contendit propter carnis excreſcentiam (ὑπερσάρκωσιν) aut palpebræ non recte curatæ cicatricem. Nam cum palpebræ affectæ extrema ad ſe convellant, faciunt ut non probe coaleſcant, nec committantur.

Recentiorum definitiones afferre ſuperſedemus, quod vel eædem ſunt cum modo allatis veterum, vel erroneæ, vel confuſæ. Alii enim falſo definiunt ectropium, quod ſit carnis excreſcentia in palpebra, qualis tamen ſæpius obſervatur etiam ſine palpebræ everſione, &, ſi vel maxime hæc accidat ὑπερσάρκωσις una cum ectropio, hujus tamen cauſa potius eſt efficiens, quam formalis, niſi quidem everſam ejuſmodi palpebram, rubentem inepte habuerint pro excreſcentia, quam aliqualiter mentitur ob rubedinem & vaſorum

(a) Corn. Celſus de medicin. L. VII. cap. 7.

(b) Galenus in definit. medicis.

(c) Paulus Ægineta med. totius enchirid. lib. VI. cap. I.

(d) Id. l. III. cap. 22. cui titulus περὶ ἐκτροπίȣ.

ſorum turgeſcentiam. Tangit hæc reflexio ipſum quoque Galenum, reſpectu & ſupra allatæ definitionis ectropii, & alius in iſagoge traditæ de illo palpebrarum aſperiorum affectu, qui pachytes audit, ubi prædicatum everſionis palpebræ, ſive ectropii, non eſt cenſendum de eſſentia pachytis, quemadmodum craſſities palpebræ præt. nat. non eſt phænomenon conſtitutivum ectropii, quamvis ſubinde ſoleat eſſe concomitans. Alii confundunt *ectropium* cum *entropio*, atque τὸ Græcorum medicorum ἐκτρέπεσθαι reddunt indiſcriminatim modo per everti, modo per inverti, cum tamen diſtincti ſint affectus, ratione vel everſionis foras vel inverſionis intro.

Alii etiam miſere intricant notiones *ectropii & lagophthalmi*, quas tamen ſollicite diſtinxerunt veteres vel hinc, quod lagophthalmon vel lagophthalmus ſit affectio & vitium per nativitatem contractum, ſive congenitum, ectropium vero (ſaltem ordinario, κατ᾽ ἐξοχὴν) affectus præternaturalis per ætatem demum acquiſitus.

Alii denique, præeuntibus quidem ipſis veterum nonnullis, abſque ſufficienti nec rationis, nec experientiæ fundamento, ectropium ſoli vindicant inferiori palpebræ; quamvis enim longe frequentius occurrat in palpebra inferiore, non tamen excluditur ſuperior, præſertim ſi laxiore ſignificatu cum nonnullis authoribus illam quoque ectropii ſpeciem admittimus, cum vulnere perpendiculari diviſa palpebra hiat, & quaſi labium efficit leporinum, quod vocant, in labio oris ſuperiori obvium.

Hanc itaque nos proponimus ectropii definitionem, quod ſit morbus conformationis palpebræ vel ſuperioris, vel inferioris, ob quem palpebra, maxime inferior, evertitur, extrorſum reflectitur, retrahitur, detrahiturque, ut per conſequens utriuſque palpebræ limbi non amplius debite committantur, nec oculus perfecte contegatur. Everſionis autem modi graduſque varii ſunt: vel enim palpebræ, inferioris potiſſimum, ora atque tarſus detrahuntur, defiguntur que aliqua ſaltem ſui parte, in medio, vel circa extremitates, roſtrum quaſi lampadis vel ſulcum efficientia, vel ſi proxime circa angulum alterutrum fiat particularis ejuſmodi retractio & depreſſio palpebræ, declivem quaſi foſſulam efformantia; vel ſi concurrat ſolutio continui, vulnus perpendiculare, labia vulneris inſtar labii leporini hiantia, utraque, vel alterutrum modo extrorſum atque verſus baſin palpebræ decurtantur, ſcilicet in palpebra inferiori deorſum, in ſuperiore ſurſum: vel, quod ſatis frequenter accidit, tarſus atque palpebræ limbus interior in totum extravertuntur. Dum vero ſuperficies interna tarſi palpebræque dictis evertuntur modis, duo ſe manifeſtant alia phænomena, inſeparabilia fere, alterum qualitatis, alterum excretorum ſymptoma: ſcilicet *rubor* miniaceus, coccineus externe comparens in palpebra everſa, iſque vel naturalis ille tunicæ palpebrarum conjunctivæ, vaſculoſiſſimæ, & naturaliter rubentis, vel præternaturalis auctus e congeſtione & ſtaſi ſanguinis: tum *illacrymatio involuntaria*, humidi lacrymalis ſuper genam effuſio, vel ſaltem *hygrotes*, nimia oculi perfuſio ſeroſa. Quod utrumque ſymptoma formoſitatis gratiæ haud parum derogat.

Comitantur aliquando & conjunguntur ophthalmia, pachytes, ſarcoma, ſive hyperſarcoſis internæ palpebrarum ſuperficiei, pſorophthalmia, exophthalmia encanthis, palpebrarum cutis calloſa, inflammata &c. prout e recenſione cauſarum antecedentium ſuperius facta, patet. Ex hactenus dictis jam ſponte fluit differentia ſpecifica ectropii, à carne luxuriante, fungoſa, ſarcomate, quod à pariete interno palpebrarum excreſcens totum ſæpe tarſum ſuperat, & in

limbo

limbo palpebræ protuberat rubetque, ſed quamdiu palpebram non evertit, ectropii nomen haud meretur. Ita quoque pachyten facile licebit diſtinguere ab ectropio, quoniam in pachyte, qua tali, nulla pariter occurrit everſio palpebræ.

Differentia vero *lagophthalmi* & *ectropii* altius eſt repetenda. Lagophthalmum, vel lagophthalmus vi nominis etiam, denotat talem affectum oculi, quo ſuperior palpebra retracta oculum, dum clauditur, totum non contegens (e) oculos ſic dormientium leporum refert. (f) Duas conſtituimus hujus ſpecies: unam *naturalis*, alteram *præternaturalis*: illam vocantes, cum à nativitate ortus congenituſque hicce morbus in dormientibus ſaltem occurrit, qui vigilantes ergo poſſunt oculum pro lubitu arctiſſimeque claudere, atque ſic nullum plane his incommodum affert, adſuetis ſcil. ab incunabulis ita ſomnum capeſſendi. Veroſimiliter hoc affectu laboravit Tobias ſenex; unde delaſſatus ſomnum iniens profundiorem ſupinus procul dubio in ſcamno jacens, deciduum in hiantes oculos hirundinum ſtercus calidum atque cathæreticum expertus, leucoma hinc contraxit & cæcitatem. Alteram præternaturalis lagophthalmi ſpeciem hanc determinamus, cum palpebra ſuperior vel alterutra vel utraque, non modo ſomni tempore, ſed interdiu quoque retracta perſtat, ut, quantumvis vellet, non poſſit tamen oculum operire ægrotus, idque potiſſimum à cauſis per ætatem ſupervenientibus morbificis variis, majorique cum moleſtia; unde concludimus ectropium differre à lagophthalmo ſpecifice. 1. Quatenus, licet in ectropio palpebræ ſuperioris pariter fiat, ut oculus in totum obtegi nequeat, atque tunc omnino lagophthalmus ex ectropio naſcatur, lagophthalmus tamen ex aliis variis cauſis & multo frequentius abſque ectropio ſive everſione palpebræ contingit. 2. Ectropium à potiori competit palpebræ inferiori, lagophthalmum vero morbus eſt palpebræ ſuperioris proprius. 3. Lagophthalmum ſæpe eſt vitium connatum, ectropium vero rariſſime.

Si quis tamen palpebræ ſuperioris ectropium ad ſpeciem lagophthalmi præternaturalis, authoritate nonnullorum veterum inductus referre malit, ei bellum ideo non indicemus litterarium; neque hinc etiam adeo ſcrupuloſe gallorum *l'Eraillement* des paupieres & le *Renverſement* de la paupiere inferieure excutiemus, an partim illud vocabulum in ſpecie potius ſignificet difformitatem, quæ palpebris è continui ſolutione, vel cutis, vel tarſorum accidit, an vero in genere, habito reſpectu ad bulbi oculi denudationem, cum & palpebrarum ſtructura vitiatur, continuitas ſolvitur, conformatio pervertitur, quantitas imminuitur, & oculus quaſi denudatus, ſufficienter haud obtectus, è ſinu orbitæ proſpicit. Partim le renverſement de la paupiere inferieure ſtricte & unice conſtituat ectropium, diſtinctuſque ſit affectus ab altero, l'eraillement dicto. Supra certe jam monuimus, illam palpebræ, ſive ſuperioris, ſive inferioris, ſolutionem continui, licet difformitatem organi viſus & illacrymationem pariter efficiat, non tamen mereri, ſtricte loquendo, titulum ectropii, niſi ſimul actualis palpebræ concurrat everſio, ſi non totalis, ſaltem partialis, & incompleta.

Supereſt, ut aliquam adhuc mentionem faciamus illius palbebrarum perverſionis, quæ tarſos extremamque palpebram verſus interiora, ſive verſus bul-

(e) Eſt hæc Galeni definitio in iſagoge.

(f) Juxta Plinii & aliorum naturæ myſtarum obſervationes.

bulbum dirigit, & incurvat, quamque ideo vocare licebit *entropium*, ab ἐν in & τρέπω verto, quando palpebra, inferior utplurimum, invertitur, ſive introvertitur. Contradiſtinctus ectropio affectus, in quantum non modo aliam & verſus interiora perverſionem palpebræ ſupponit, ſed aliis etiam ſtipatur ſymptomatibus. Realem hanc diſtinctionem acceptam referimus celeberrimo Woolhuſio, qua neglecta, atque ab ipſius anteceſſoribus, imo & recentiſſimis ophthalmiatris non intellecta, vel ſaltem non enodata luculenter, dolenda magis magiſque invaluit confuſio.

Factum hinc eſt, ut cætera taceam, quod aliqui entropium retulerint inter trichiaſis ſpecies, cum tamen entropium poſſit ſoleatque abſque conjuncta trichiaſi accidere, quamvis aliquando ita invertatur tarſus, ut pilorum ciliarium apices introrſum reflectantur atque dirigantur, oculumque compungentes veram trichiaſis ſpeciem efficiant.

Sed mittimus ulteriorem & plenariam entropii conſiderationem medico-chirurgicam, atque pro complemento hiſtoriæ ectropii jam ſubjungimus.

PHÆNOMENA CONSEQUENTIA: Si *fæditatem* extraverſæ & prominentis rubellæ interioris tunicæ palpebrarum, atque frequentis illacrymationis incommodum excipiamus, parum eſt, de quo vel conqueratur vel ſibi metuat æger, niſi quidem ingraveſcente malo nimis denique detrahatur palpebra inferior, & rebelles oculo concitentur fluxiones, vel, ſi palpebra ſuperior patiatur ectropium, *bulbus* nimium denudetur, variiſque *externis exponatur injuriis*, fumo, pulveri, vento, validiſſimis ſolis radiis. Facile ſubſequitur utrinque per moram, aut perverſam tractationem, ophthalmia, niſi jam præceſſerit & adhuc concurrat, *tyloſis*, ſive calloſitas palpebræ, *ſycoſis*, ſive ficoſitas, *pachytes*, craſſities palpebræ præternaturalis. Curatio, à potiori loquendo, non tam facile obtinetur, quam vulpes pyrum comeſt, ut ophthalmiatriæ minus ſatagens aureos pollicitus montes nil ferat hic tanto dignum promiſſor hiatu. In ſpecie quod vel *inveteratum* eſt ectropium, vel hominem obſidet *cacochymicum*, *luſcioſum* vel è *profunda amplaque cicatrice* cutis palpebræ vel tarſi, originem trahit, curatu difficillimum eſt, imo ſæpius impoſſibile. Quod ſpectat *vulnera*, *deperditionem ſubſtantiæ* palpebrarum ectropium vel efficientia vel comitantia, hæc quidem annotante Hippocrate, (g) & Ariſtotele, (h) adſtipulante magna ſequacium cohorte, coaleſcere non poſſe traduntur; quoniam ſint cutes ſine carne. Fallopius tamen & quod plus eſt ipſa experientia ſatis citæ faciliſque ſanationis vulnera palpebrarum teſtantur. Reſtringunt commentatores illud Hippocratis oraculum, palpebraſque ac alias ibidem recenſitas partes, diſſectas non coaleſcere quidem per ſuccretionem carnis vel ſubſtantiæ homogeneæ, coaleſcere tamen atque uniri per aliud heterogeneum (i); an HECQUETII (k) explicatio hujus paragraphi ingenioſa, qua ſupponit, partes ſpermaticas, aliqua ſui portione mutilatas, non augeri amplius, quod ſic ſimul ipſi perierint typi, juxta quos ſucci induant augmenti formam, omnia enim rerum entia ſimul & ſemel fuiſſe in principio creata, an inquam, & quouſque valeat, hoc loco non expediemus, ſed potius ad obſervationem quam-

(g) Hippocrat. libr. aphoriſm. ſect. VI. §. 19.

(h) Ariſtotel. libr. II. de part. animal. c. 13.

(i) Vid. Plempius in ophthalmographia libr. V. c. 1.

(k) Hecquet. Hippocratis aphoriſ. expoſiti S. VI. §. 19. T. 1. p. 448.

quamdam provocabimus, infra ſubnectendam in therapia, qua certo conſtitit notabile ac inveteratum vulnus palpebræ inferioris ac tarſi feliciter coaluiſſe per augmentum & regenerationem novæ ſubſtantiæ homogeneæ. Topicorum cautus debet eſſe ſelectus: alii enim relaxantia, alii adſtringentia, alii cathæretica, alii emollientia demulcentia &c. conveniunt.

Si radicalis cura non amplius conveniat, de palliativa diſpiciendum eſt. Utrique vero maximum ſemper affert impedimentum continuus partis affectæ mador.

CAPUT II.

Pathologiam & Ætiologiam continet.

EXcutienda ſunt *ſubjectum morbi* & *cauſæ*, *morbus*, *cauſa proxima*, *immediata*; explicandus *cauſandi modus*, *ſymptomatumque* reddenda eſt ratio. Dum vero *ſubjectum morbi* hujus *adæquatum* totam in genere palpebram, *principale* oram tarſumque palpebræ nec non *eſſentiale*, quod ſcilicet in ſe habet morbum & cauſam conjunctam, nominamus atque determinamus, cæcus ſit oportet, qui non è longinquo jam proſpiciat evidentem ſummamque notitiæ harum partium anatomico-phyſiologicæ neceſſitatem. Imo vero ſi qua per totum medicinæ ambitum requiritur ἀκρίβεια anatomica & ſedulum minutiarum ſcrutinium, in ophthalmiatria certe poſtulatur. Innumeris hoc effatum ſuffulcire poſſem argumentis ac exemplis, non ſaltem petendis ex oratione inaugurali profeſſoria, quam publice hic olim recitavit excellentiſſimus Dn. D. & Prof. MAUCART *de minutiis anatomicis*, magnis in praxi momentis, ſed toto etiam collegii ejuſdem ophthalmiatrici privatiſſimi decurſu, lectionibuſque publicis, quas hac æſtate in organorum ſenſuum externorum ſtructuram, uſum & morbos prolixe nobis prælegit idem vir excellentiſſimus. Sed vaſto nimis immergeremur dicendorum oceano; quare non minus circa palpebrarum explicationem anatomico-phyſiologicam vela contrahentes, lectorem remittimus ad ea quæ biga celeberrimorum & acutiſſimorum hodiernorum anatomicorum, Morgagnius (l) atque Winslovius (m) aliique detexerunt, publicique juris fecerunt.

Summis itaque digitis ſaltem attingemus ſtructuram palpebrarum in genere, quatenus primo *integumenta* harum *communia* hoc ſibi vindicant binum peculiare phænomenon, quod *cutem* habeant longe *tenuiorem* atque *laxiorem*, pendulam quaſi, quæ ſcil. motui palpebrarum facilius obſecundet, nec in extantiores ſtatim complicetur rugas; ſecundo quod in plenioribus & obeſis etiam perſonis, *pinguedo nunquam occurrat*, quæ mole ſua palpebras gravet, vel cutis naturalem, modicam complicationem impediat. *Series diverſæ muſculi orbicularis* abs laudato Winslovio & ſubtiliſſimo Santorino (n) evolutæ: palpebræ vero ſuperioris in ſpecie muſculus attollens proprius, in ſuis directionibus, inſertionibus, principiis & diſtinctis uſibus &c. non minus attente penſitari debent, ac tarſi palpebrarum, qui ſummos harum conſti-

(l) Morgagnius in adverſ. anat. paſſim.

(m) Winslow. expoſition. anatomique.

(n) Santorin. obſ. anat.

tuunt limbos cartilagineos, quique ceu corpora maxime ſpermatica veteribus dicta, & elaſtica, pertinacius recurvantur & difficilius coaleſcunt atque conſolidantur vulnerati. Extus hi *tarſi* obteguntur integumentis communibus ita, ut quo cutis ipſi magis appropinquat limbo tarſi extremo, eo quoque fiat tenuior, & quaſi epidermidis inſtar ſummum modo tarſi marginem inveſtiat, donec obviam facta tunicæ internæ palpebrarum in hanc deſinat atque propagetur.

Ciliarium pilorum conſideratio tanti non videtur momenti in ordine ad ectropium, majoris autem eſt, in reſpectu ad entropium. *Punctorum lacrymalium* ſedes ad tarſorum internos limites in angulo interno oculi, perpetuus hiatus: *glandularum ciliarium* ſitus, orificia excretoria, functio: *tunicæ internæ palpebrarum* connexio cum tunica oculi conjunctiva, albuginea, minimæ glandulæ, vaſcula ſanguinea innumera, maximeque arterioſa; *carunculæ lacrymalis* ſitus, ſtructura, functio &c. Hæc profecto omnia perfecte cognita ſupponi debent, antequam laudabilis in pathologia progreſſus facere liceat.

Palpebra itaque quatenus dictas complectitur partes in genere eſt *ſubjectum adæquatum* medice dicendum; principale vero ora, limbus palpebræ, tarſus *ordinarium*, palpebra inferior, *extraordinarium*, rarius, palpebra ſuperior. *Subjectum cauſæ* vel idem ipſum eſt cum ſubjecto morbi, cum ſcilicet morbus & ejus cauſa in una eademque parte concurrunt atque tunc vocatur, uti jam dictum eſt, *eſſentiale*; vel diſtinctum idque remotum, cauſa proxima hærente e. g. in caruncula lacrymali, encanthidem enormiorem patiente aut in bulbo oculi prætumido, prolapſo. Sic etiam poterit ſubjectum cauſæ inhærere alicui ſaltem parti palpebræ, unde vero tota palpebra in conſenſum trahatur atque evertatur uti in aduſtione vel profundiore cicatrice cutis palpebræ; uti in ſarcomate tunicæ internæ palpebræ, quod hanc foras protrudat deprimatque.

Morbus à potiori ad morbos conformationis pertinet; alterantur enim palpebræ & pervertitur figura, rectitudo regularis, ſitus; dum vario modo inflectitur, curvatur, detrahitur. Conſpirant vero ſubinde & *morbus intemperiei*, nimia humiditas, nimia acrimonia, inflammatio &c. & *ſolutæ unitatis*, vulnus, mutilatio, ulcus; imo & aliæ adhuc junguntur ſpecies morbi conformationis, e. g. magnitudinis auctæ, vitiatæ internæ formæ, ac ſuperficiei, quando incraſſeſcit, induratur, intumeſcit ipſa palpebræ ſubſtantia, ejuſque ſuperficies exaſperatur.

Cauſa proxima & immediata in diverſis caſibus diverſa ſolet eſſe: *criſpatio* & *retractio* fibrarum *cutanearum* palpebræ validior conſtantiorque, ex aduſtione, cicatrice &c. *Fibrarum muſcularium* muſculi orbicularis exteriorum maxime, ſive ab ora palpebræ remotiorum, *reſtrictio*, *abbreviatio*, *decurtatio*, *conſumptio*. Tunicæ internæ palpebræ, nimia *laxitas*, *humiditas*, infarctus, *turgeſcentia*, *excreſcentia carnoſa*. *Bulbus* oculi *prætumidus*, *prolapſus*; *fungus* ex orbita vel oculo protuberans, inſignis: & quæ ſunt reliquæ ſuperius in cenſu phænomenorum antecedaneorum & claſſe rerum præternaturalium jam allatæ cauſæ. An *reſolutio*, *paralyſis muſculi orbicularis palpebræ inferioris* apta nata ſit efficiendi ectropium, problema eſto? Unde patet, palpebram vel domeſtico, proprioque vitio perverti, & fibras ejus deflectere à recto tramite; vel, ſalvam de reliquo palpebram, extrinſeco pondere quaſi deprimi; vel alienis in propinquitate compedibus quaſi retrahi atque ligari,

Tandem ſymptomatum rationem reddentibus in promptu eſt primarii explica-

plicatio, illacrymationis puta: ſive enim vulnere hiet palpebra, ſive depreſſa ſit, ſive everſa, ſive alio modo recurvata, mirum non eſt, ſi aggere hoc naturali vitiato, deſtructove, lacrymales undæ qua data porta liberius effluant & ſuper genam depluant. Sic pariter ſi conſideremus tunicæ palpebrarum internæ continuitatem cum tunica oculi albuginea, facilis erit explicatio, cur in valde everſa palpebra *variæ* oculi excitentur *fluxiones*. Ob perpetuam nempe tractionem, tenſionem, irritationem, quibus accedit præternaturalis libero aëri expoſitio tam ipſius modo dictæ tunicæ, quam inferioris ſegmenti tunicæ albugineæ; ob quam ultimam rationem quoque augetur imminens *pachytes* atque *tyloſis*. Quam longe etiam facilior ſit curatio ectropii, quod recens eſt, hominemque tenet cætera ſanum, quod à cauſa externa, deprimente, gravante ortum eſt, quam habitualis, quam illius, quod intrinſecam fibrarum retorſionem habet pro fundamento, tam evidens eſt, quam quod evidentiſſimum.

CAPUT III.

Therapiam ſiſtit.

THerapia quidem in genere præcipit rectificationem, reſtitutionem, erectionem, recurvatæ ac everſæ palpebræ, in ſpecie vero reſpicere jubet modo ad ophthalmiæ vaſorumque infarctus, diſſipationem, depletionem; modo hyperſarcoſeos & tumorum ablationem: modo conſtrictionis emollitionem vel ſolutionem cicatricis, modo relaxatæ nimis humidæ internæ palpebrarum tunicæ exſiccationem & adſtrictionem modicam; modo vulneris conſolidationem debitamque incarnationem: vel tandem, ſi radicitus tolli malum renuat, palliativam ſaltem indicationem.

Ophthalmia externa, fluxiones crebræ ad oculum, ſanguinis ſtaſes, hinc pendentes vaſorum infarctus, pro ætatis, temperamenti, temporis, gradus locique conditione, varia depoſcunt præſidia atque medicamenta, quæ propter copiam vix licebit exhaurire intra diſſertationis hujus cancellos. Erunt vero interne blanda purgantia, phlegmagoga, diaphoretica temperatiora, fixa; ſialogoga, errhina, blandiora, reſolventia ophthalmica tenuiorum partium, uti lapides cancrorum ppti, antimonium diaph. mixtura ſimpl. Ludov. aſell. ppti rad. valerian. ſuccin. ppt: ſpecif. ceph. Mich. ſem. fœn. &c. Fervorem, acrimoniam temperantia, nitroſa, papaveracea, emulſiva, gelatinoſa: externe varia collyria, unguenta, ſacculi, epithemata è modo enarratis medicamentorum reſolventium, temperantium, demulcentium, tonicorum &c. claſſibus petenda, quorum plurimis palmam quaſi præripit cataplaſma ophthalmicum è medulla pomi acidi, ſub cineribus aſſati, & pulvere croci, ſuccini ppti camphoræque imbutum, linteo, in multiplices complicato lamellas, cumpreſſam dicunt, ſuperextenſum, & nudis palpebris, clauſo oculo, calide imponendum, ſæpiuſque repetendum.

E fonte chirurgico conferunt venæſectio pedis, juguli, κατ' ἴξιν, venæ angularis, arteriæ temporalis ſectio, ophthalmoxiſis, (o) hirudinum affixio retro aures, ad angulum externum oculi, ſuper ipſas palpebras, ad anum in hæmorrhoidibus ſuppreſſis: cucurbitulæ ſcarificatæ in nucha, dorſo, humeris. Veſicatoria in brachiis, in nucha, retro auriculas.

In nimia humiditate & laxitate tunicæ palpebrarum conjunctivæ plurima è modo recenſitis conveniunt remedia, ſi modo tonica, & adſtrictiva magis interna jungantur & externa. Interne martiales tincturæ, croci, martis, C.C. uſt. bol. arm. ppt. terr. lemn. ſigill. ſpec. diacret. Mynſ. Externe ſacculi ex herb. plantag. ſerpilli, origan. fl. lavend. roſ. r. balauſt. alum. crudo, nuce moſchata, olibano, maſtiche, camphora in vino rubro, aqu. æris, aqu. ferrarior. & ſimil. cocti & expreſſi, calide impoſiti. Inprimis quoque ophthalmoxyſis palpebralis, cum xyſtro vegetabili tunica interna palpebræ ſemel iterumque debite carminatur.

Hyperſarcoſis, ſarcoma, tumores ſuperficiei internæ palpebræ, exſiccantibus externis, lenibus, acrioribuſque cathæreticis alumine uſto, rad. ir. flor. mercur. vitriol. cypr. lapide infernali, &c. abſumuntur vel minime candente ferramento delentur, aut per exciſionem, reſectionem, exſtirpantur. Caute vero hic mercandum eſt, ne acrioribus irritetur, inflammetur, excorietur oculus, & præter naturam bulbus concreſcat cum interna ſuperficie palpebræ, vel ne quid nimis de ſubſtantia palpebræ interna tollatur, & interna cicatrix profundior evadat ſtrictiorque, ac ex ectropio naſcatur entropium.

Opus eſt in hunc finem, ut vel affricta cathæreticorum vis cito iterum & caute aqua ſamb. tepida eluatur, vel palpebræ & bulbo oculi interponatur tenuis veſicæ bracteatorum auri fruſtilium, ung. de tutia, aut mucilagine ſem. cydoniorum aqua plant. extracta, vel e conſilio celeberr. WOOLHUSII capſula quædam hemiſphærica e cornu tornata, & ſimili veſica lubricata obducta bulbo imponitur, ad ſymphyſin ſupra memoratam evitandam, &, ne ferrum ignitum moleſte afficiat corneam vel albugineam tunicam. Tale ſegmentum ſphæræ concavæ, & modum applicandi, laudatus WOOLHUSIUS vocat *l'Emboitement.*

Tutiſſima videtur breviſſimaque methodus per reſectionem ope forficis vel ſcalpelli carnis excreſcentis, cavendo ne vel tarſus, vel glandulæ ciliares lædantur, id quod tanto facilius evitatur, ſi trajecto mediante curva & ancipite acu, per ſarcomatis longitudinem ab angulo externo verſus internum filo duplicato cerato, ſarcoma attollitur inter reſecandum atque ſcalpello caute ſic amputatur, ut potius de carne præternaturali relinquatur, quam de palpebræ ſubſtantia auferatur. Quod enim ſarcomatis reliquum eſt, modica lapidis infernalis affrictione facile & tuto abolebitur ſucceſſive, adhibita, ſuperius inculcata, cautione.

Carne ſic ablata atque liberata palpebra, extus quotidie bis, ſub quavis oculi deligatione, limbo palpebræ debet apponi oblonga ſpiſſiorque compreſſa e linteo multiplici, & mediantibus aliis majoribus firmius apprimi, faſciaque monoculus dicta, decenter obfirmari, ut, remoto nunc obice interno, partes externæ everſæ facilius intro reprimantur & in ſitum naturalem reſtituantur.

Methodus exſcindendi talem carunculam abs *Celſo*, *Aetio*, Paul. Ægineta &c. commendatur etiam alia: ſcilicet in parte interna everſæ palpebræ duæ fiant inciſiones, non adeo profundæ, quæ litteram græcorum Λ (lambda) referant figura ſua, ſic ut utrumque conu ſive baſis anguli reſpiciat oram palpebræ, apex vero ubi duo crura coëunt, reſpiciat oculum; comprehenſa inter hæc crura caro excreſcens ſcalpello ſeparatur, exſcinditur & hiantes poſtea vulneris oræ acu, lineum trahente filum, gemina conjunguntur ſutura.

Paul. Ægineta in ſpecie hanc ſuturam monet eſſe proficuam & neceſſariam

riam caſu, quo extirpata jam fuerit excreſcentia, neque tamen palpebra ad debitam adhuc redierit rectitudinem. Videtur tamen haud immerito reijci hæc futura, non ſaltem ob doloris augmentum & operis difficultatem, ſed ob hæmorrhagiæ, inflammationis, entropii, atque ſymphyſis quoque metum.

Si cutis externa palpebræ nimium ſit condenſata, reſtricta, per aduſtionem, cicatricem retracta vel corrugata, poſſunt, primum humectantia, emollientia per modum illinitionis, epithematis, vaporis, emplaſtri &c. tentari, tum vero ſi opus ſit, ſubjungi recta ejuſdem cutis infra tarſum inciſio una alterave, ab uno angulo oculi verſus alterum, plus minus longa, cutis profunditate. Si alia, infra priorem, adhuc adornetur inciſio, hæc illi parallela, in exigua diſtantia fiat. Alii lunatam ſemiellipticam imperant inciſionem, cornibus reſpicientibus maxillam, non oculum. Palpebra ſic relaxata diducitur ulterius modice, digitorum quin & emplaſtrorum ope; vulnuſcula linteo carpto, ſub prima deligatione ſicco, poſtmodum autem unguento digeſtivo impregnato replentur imo infarciuntur, donec ſuccreſcens nova caro hoſce repleverit ſulcos. Quod ſupra monuimus de compreſſis & faſcia decenter obducendis, hic quoque valet.

Si vero paralytica muſculi orbicularis in palpebra inferiore concurrat infirmitas tanto difficilior quidem erit curatio & ſucceſſus incertior, ſed ne hic quidem triſti fato ſtatim eſt relinquendus æger. Tentanda ſunt tonica, nervina, ſpirituoſa in-&-externa; calor ipſe ſiccus, quouſque ferri poteſt, plurimum conducit.

Quid tandem in illa ectropii ſpecie, quæ vel e vulnere vel ſaltem cum vulnere palpebræ tarſique perpendiculari fit, maxime cum notabili ſubſtantiæ deperditione, ſperandum ſit atque agendum? Sequenti curioſo declarabimus ſpecimine & curatione, quam propriis adminiſtravit manibus Excell. Dn. D. MAUCHART, cuius proin verba ex ipſius ephemeridibus practicis excerpta hic ſubjungemus propria:

Stuttgardiæ 1722. d. 12. Novembr. Dn. Aulber cerearius aulicus *Hof-Wachs-Bleicher* ætatis 28. annorum, cholericus, bibax jam aliquoties ſputum exſcreavit ſanguineum, nupero etiam vere; ab eo tempore, ubi meo uſus eſt conſilio, non amplius. Heſterna nocte equo vectus ſub arbore imprudens accepit ictum rami craſſioris in palbebram inferiorem oculi dextri, valde hinc inflammati. Hiantia vulneris labia mox glutinante emplaſtro ſtuduit adducere chirurg. Molwiz, & epithematibus calidis, ſpirituoſis inflammationi obviam ivit. Toto corpore tremit patiens, vertiginoſus. Jungitur aurium tinnitus, vomituritio. Venæ ſectionem in brachio imperavi & ℞. pulv. analept. frig. mind. compl. ℈ii ſuccin. ppt. ℈i, ſirup. fl. paralyſ. ʒv aqu. tiliæ, ceraſ. nigr. ana ℥iii, aqu. lil. convall. cum vino ℥i. Mixta dentur per trihoria tria cochlearia. Circa veſperam ponatur in altero brachio veſicatorium, dextro nempe. Curam externam chirurgo reliqui.

Die 25. Novembr. priora ſymptomata fere omnia ceſſarunt. Vulnus palpebræ inferioris valde hians adhuc, ne una quidem fibrilla magis ac ab initio, redunitum. Deprehendi illud in palpebra inferiori dextri oculi prope canthum oculi externum perpendiculare, unam tertiam partem pollicis longum a tarſo palpebræ deorſum tendens, labia vulnuſculi ſicca cicatriſata: pars diviſa hoc modo palpebræ ſemper ſe retrahit verſus naſum, ſub & ſine motu palpebrarum: oculus multam plorat purulentam lym-

lympham : viſus integer : palpebræ non tument. Fruſtraneam ratus omnem porro glutinationem, per emplaſtra tentandam. Scarificata hinc, ope parvuli ſcalpelli incurvi, donec parum ſanguinis funderent, vulnuſculi labia filo duplicato & cerato, per ſuturam itaque, junxi, factoque nodo firmavi, acu exigua ancipite (ſive ex utroque latere ſcindente) anterius non nihil incurva uſus. Spatium ab ora in utroque labio reliqui, pro partis exiguæ conditione ſatis amplum, acumque in mediam hiantium labiorum partem adegi. Poſt tenuibus adhuc emplaſtri ſtyptici ſpleniis, oblique cruciatim poſitis proxime infra ſuturam, cutem & muſculum orbicularem ex utroque vulneris latere appropinquavi: compreſſis in angulo oculi interno collocatis pariter retractionem & niſum fruſtilli palpebræ verſus naſum impedire allaboravi: affectum oculum latiori adhuc compreſſa, albumine ovi conquaſſato cum aqua roſ. imbuta contectum deligavi faſcia, oculus ſimplex dicta. Alterius, ſani, oculi deligationem & hinc omnimodam obtenebrationem futuram ſummopere deprecatus eſt patiens. Diætam tenuem, inprimis parum vini conceſſi.

Diebus 26. 27. Novembris oculus ſub quotidiana bina deligatione multum ſeri reddidit purulenti, palpebra inferior valde rubens, nullibi tamen tumida fuit, vulnus ne γρῦ quidem conſolidatum, ſed denuo magis hians, imo circa veſperam ſeparatum plane erat filum à palpebræ fruſto, quod angulum externum reſpicit. Ita ſpe noſtra ſuturæ excidimus. Die 28. Nov. efflagitante ægro novam ſuturam, eamdem uti prius, repetii, & oculum ſanum ſimul obligavi. Dolor inter pungendum tolerabilis & toto hoc altero triduo adhuc mitior & fere nullus erat. Die 29. 30. Nov. labia vulneris, uti poſt primam ſuturam. Tertio die iterum erupit filum è palpebræ fruſtillo verſus naſum. Die 3. Dec. vulnus jam triduo ſibi atque emplaſtris glutinantibus & adducentibus relictum, plus ac antea cœpit hiare; hinc ſcarificatis prius & abſciſſis extimis labiorum vulnuſculi oris, acum exiguam dimidia anteriore ſua parte incurvam & ancipitem trajeci, debitis obſervatis cautelis & præceptis, per labia vulneris, eaque circumducto multoties acui filo, ut moris eſt in labio leporino, arcte juncta ita deligavi, ne cuſpis acus noceret, atque ut palpebræ perſiſterent immobiles: palpebrarum inflammationem præveni compreſſa defenſivo ordinario imbuta ex albumine ovorum conquaſſato cum aqu. roſ. ſimulque cephalalgiam averſurus præſcripſi ℞. lap. cancror. ppt. antimonii diaph. ana ʒß, ſal. com. cryſtall. gr. XV. ſir. rub. id. ʒvj aqu. cichor. Endiv. rub. id. ceraſ. nigr. ana ℥iß M. detur quarta pars ſingulo quatrihorio.

Die 10. Dec. vulnus interea ne tantillum coaluit, ſed copioſum ploravit ichorem purulento-lacrymalem: acus itidem evaſit, latius jam diſtante vulnere. Alia, vulnera quæ habuit itidem dyſepulota fuiſſe refert. Jam porro quid conſilii? Sane, niſi oculi deformis, fruſtratæque toties operationis turpitudo ac ignominia & ægrum & me efficacius excitaſſent, omnem abjeciſſemus animum & ſpem. Rem igitur medicamentis ſolis aggreſſurus, expectandum duxi, num forte nova carnis ſtamina propullularent ex ipſo vulnere, hujuſque vacuum explerent.

Hinc interne ℞. rad. ſarſap. chin. ana ℥j. Herb. pyrol. millef. Summit. hyper. ana M. j lign ſaſſafr. ʒvj ſem. fœn. ʒij, rad. ſymph. ononid. ana ℥ß. M. D. pro apozemate, mane veſperi libra ſemis. Externe pulv. conſolidans quotidie bis vulneri inſpergendus ℞. bol. arm. ppt. terræ ſigill. ſileſiac. rubr. rad. ſymph. maſtich. ana ʒij, myrrh. rubr. el. ʒj aloës ſuccotr. ʒß, glutinis ſcriniariorum ʒiß M. F. P. ſubtiliſſimus. Vulnus dehinc emplaſtris glutinantibus, uti prius, aduniatur & deligetur.

Die

Die 11. Decemb. Vulnus palpebræ inferioris quotidie magis hians. Ichoris purulenti copia quidem à biduo imminuitur. Maſſæ ſanguineæ impuritas ſcorbutica ſine dubio conſolidationi obſtat. Purgetur cras ℞. mercurii dul. rite parat. Extract. cathol. ana ℈ß, mag. jalapp. gr. VII. M. F. cum eſſent. ſuccini pilulæ nro XV. D. Unde pluries κάτω purgatus fuit cum euphoria. Prioribus medicamentis & deligatio diligenter continuatis intra decendium ita benedixit Deus, ut, ſuccreſcentibus quotidie è vulnuſculo novis fibrillis carnis, tam arcte, tamque belle clauderetur rebellis ille hiatus, ut ab initio non niſi cicatricis, vel novellæ potius carnis rubedo priſtini relinqueret aliquandiu mali veſtigium, & in ſummo vulnerati tarſi duæ exiguæ eminerent protuberantiæ, in loco ſcilicet diviſionis priſtinæ violentæ. Quæ vero incommoda geſtato per menſem empl. diapalmæ penitus evanuere, oculo hucuſque saniſſimo & naturali permanente.

Ita quod Plinius ait de natura: quod nullibi magis quam in minimis tota ſit; id mihi etiam de chirurgia videtur: quod ſcilicet hæc nullibi magis, quam in minimis ſit difficilis. Inſimul patet hoc exemplo, omnia prius experienda eſſe, quam deſpondeat animum medico-chirurgus. Conſpexi dehinc multoties per aliquot annos eumdem ægrum oculis optime valentem & cicatricem priſtini vulneris vix amplius perceptibilem palpebramque in integrum reſtitutam ut ipſe miratus ſim.

Habetur ſic realis, practica, non cerebrina deciſio, & refutatio nonnullorum tam veterum, quam recentiorum auctorum, qui palpebras vulnere diviſas non coaleſcere, certe non per ſuccreſcentem laudabilem carnem coire ſtatuunt.

Aliquando ſuperat morbus vires & artem medici, aut delicatuli patientes (in quos Joh. Langii quadrant apprime verba, quod malint lento dolore & incommodo confici, quam ſemel & fortiter dolere, tuncque liberari) reformidant rejiciuntque moleſtum aliquod vel dolorificum remedium, ut hinc ſymptomatum quoque indicationem attendere & curam adornare palliativam oporteat, qua partim fœdus occultetur aſpectus, partim vero defluentibus perpetuo lecrymis obex ponatur: paucis hæc abſolvitur, nimirum emplaſtro quodam probe glutinante, quod ſerico nigro inductum affigitur toti palpebræ circa angulos oculi, atque toties renovatur, quoties è re videbitur. Cæterum diligenter & placide abſtergenda eſt everſa palpebra linteolo molli, vel ſpongiola detrita, aqua roſarum humectata, & iterum expreſſa.

Fons diæteticus, ultimo injungit ſeriam evitationem cauſarum occaſionalium, ſupra recenſitarum, in ſpecie ventoſi, rigidi atque fumoſi aëris, diætæ acris, vinoſæ, ſpirituoſæ, inflexionis nimium pronæ capitis, arctioris colli ſtricturæ, vigiliarum &c.

COROL-

COROLLARIA.

I.

ACcurata bulbi ocularis dimenſio in longum, latum & profundum non modo phyſico-mathematicam oculi hiſtoriam dilucidat, verum ſuos etiam uſus in phyſiologiam, pathologiam atque therapiam ocularium longe lateque diffundit.

II.

Ergo non fuit lis de lana caprina, quam olim jam moverunt atque nunc quaſi dirimunt de capacitate utriuſque ſic dicti cameræ oculi. In ordine ſcilicet ad cataractam, glaucoma, empyoſin, ſanguinem extravaſatum, hypopyum; &c. Diverſis quidem reſpectibus plurimum importat.

III.

Quid de præparatione oculi, quam docet Excell. Dn. Doct. MAUCHARTUS; liberat is bulbum oculi humani ab ambientibus & connexis partibus, ſolum relictum & appenſum nervum opticum, ſuiſque adhuc tunicis involutum pertundit perforatque tubulo in cavum uſque bulbi immerſo, aerem inſufflat modice, nervi extremum injecto circumducit vinculo, arctiſſimeque, ſub ipſa tubuli extractione, conſtringit, totumque ſic flatu ad naturalem uſque plenitudinem turgidum ſucceſſive relinquit exſiccationi ſpontaneæ bulbum in conclavi modice calenti.

IV.

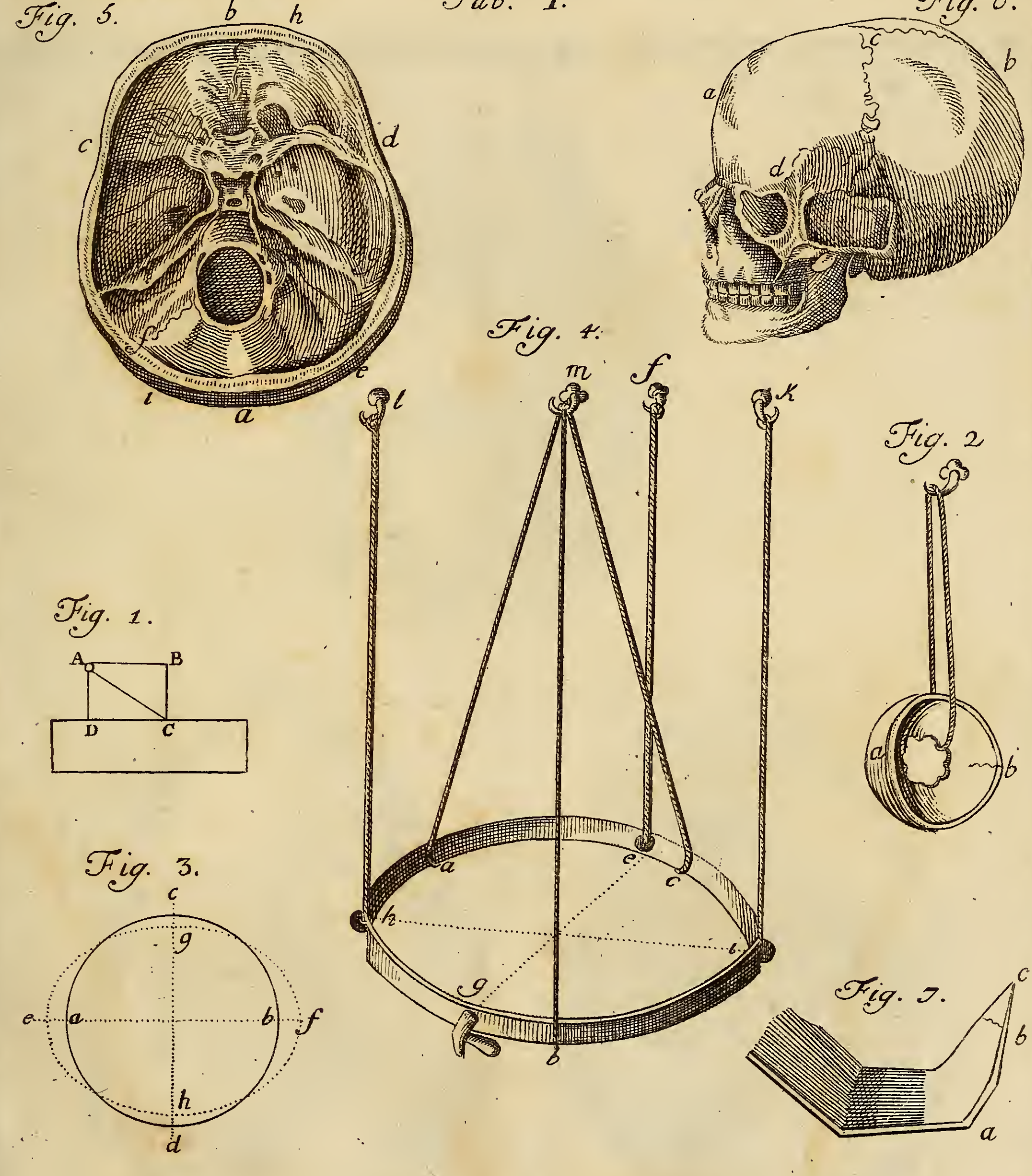
Videntur hinc demonſtrari poſſe: globi ocularis dimenſio, pondus ſucceſſive decreſcens diverſarum tunicarum vel robur, vel tenuitas, vaſculorum choroideæ mirus & vorticoſus reptatus, pupillæ diameter & figura, humoris aquei & vitrei, penitus hac exſiccatione evaneſcentium, natura fluida, evaporabilitas per ipſos ſcleroticæ corneæque poros lentis cryſtallinæ, quæ non itidem hinc diſſolvitur, ſed in minorem tantum molem contrahitur, genuina denominatio, figura, ſoliditas, comparatio cum nonnullis cataractis cryſtallinis.

V.

Graviora obſtant impedimenta, quo minus eamdem adhibere exſiccationis methodum liceat in corde, atque expanſos exſiccatoſque ipſius ventriculos infuſa aquæ portione metiri. Sed locum habebit alia commenſuratio juxta principia geometriæ ſolidæ, in corde ſcilicet humano liquamine ceraceo debite repleto, & vel formicis vel tæniis ad ſucceſſivam carnis muſculoſæ depaſcentiam relicto. Parietibus & ſepto cordis ſic eroſis & abſumptis reliqua vero ceracea maſſa illibata manente, dimenſio thalamorum cordis accuratiſſima poteſt abſque impedimento inſtitui, niſi quidem & tum ſola ocularis inſpectio ſatis decidere videatur inæqualitatem & proportionem thalamorum cordis.

FINIS TOMI PRIMI.

Tab. 1.

Disp. Chirurg. Tom. I. WAGNER DE CONTRAFISSURA pag. 38.

Fran. Sesone f.

Tab. II.

Fig. 1.

Fig. 2.

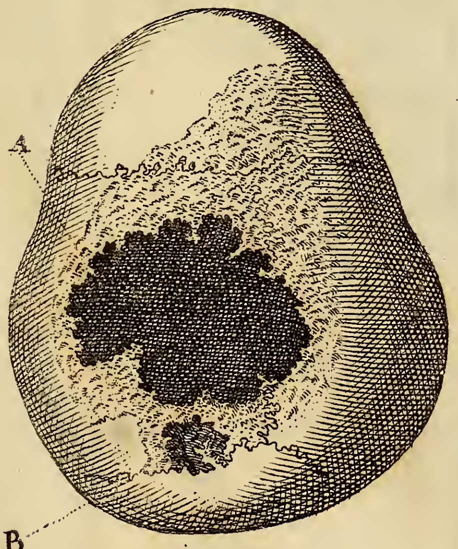

Fig. 3.

Disp. Chirurg. Tom. I. CREL DE TUMORE FUNG. *pag. 54.*

Fran. Sesone

Tab. III.

Tab. II.

Tab. I.

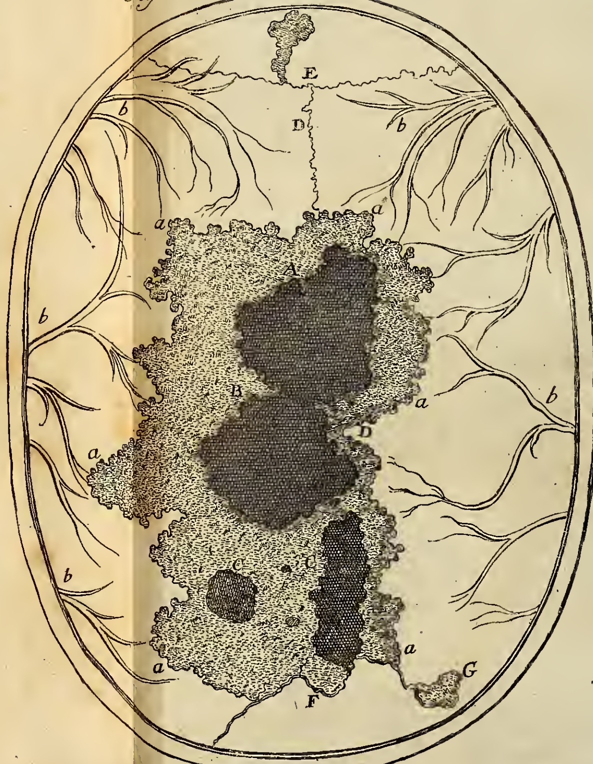
Disp. Chirurg. Tom. I. CASPART DE EXOST CRANII RAR. pag. 72.

Fran. Sesone sculp.

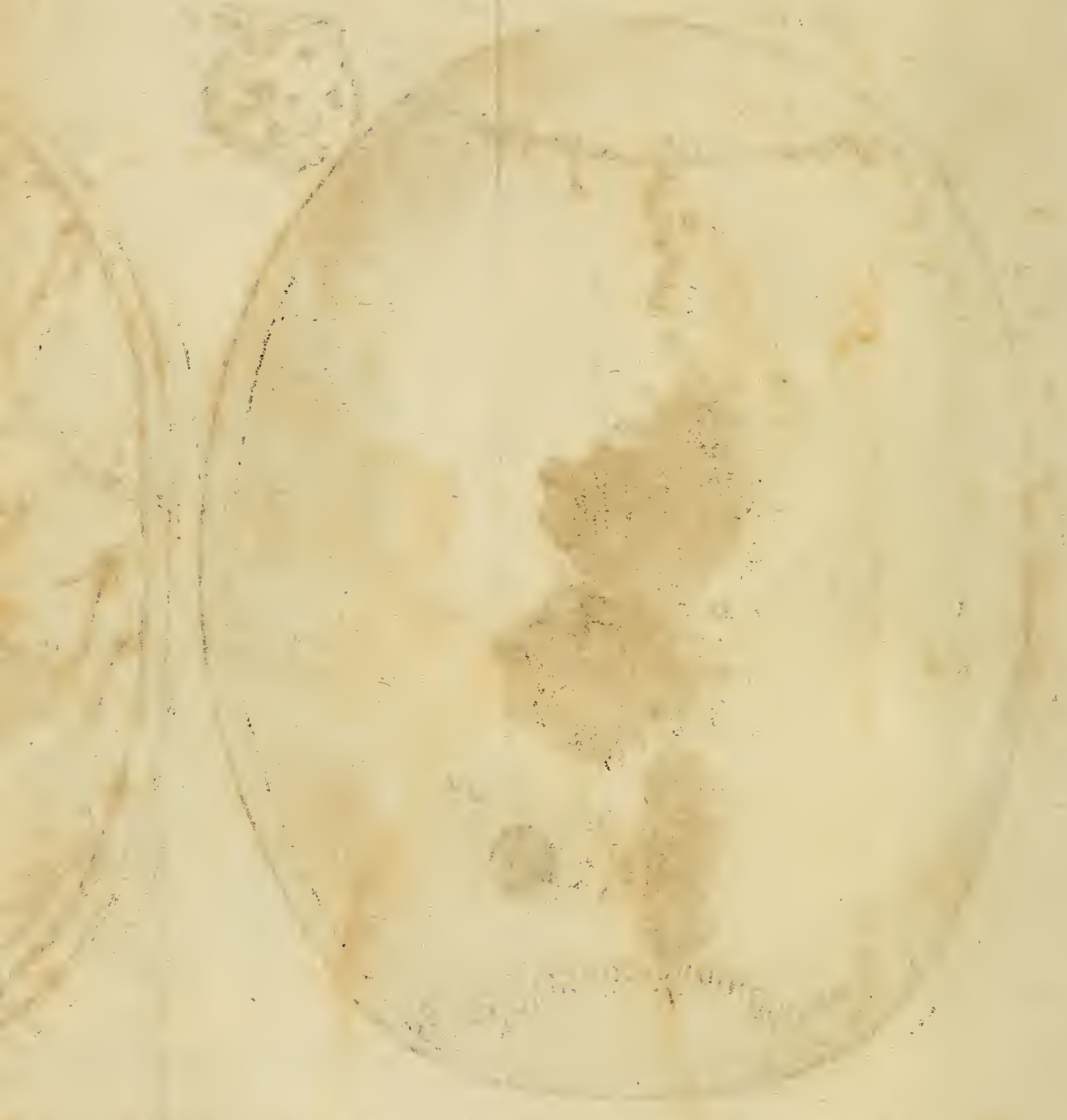
Fig. II. *Fig. I.* *Fig. III.* *Tab. IV.*

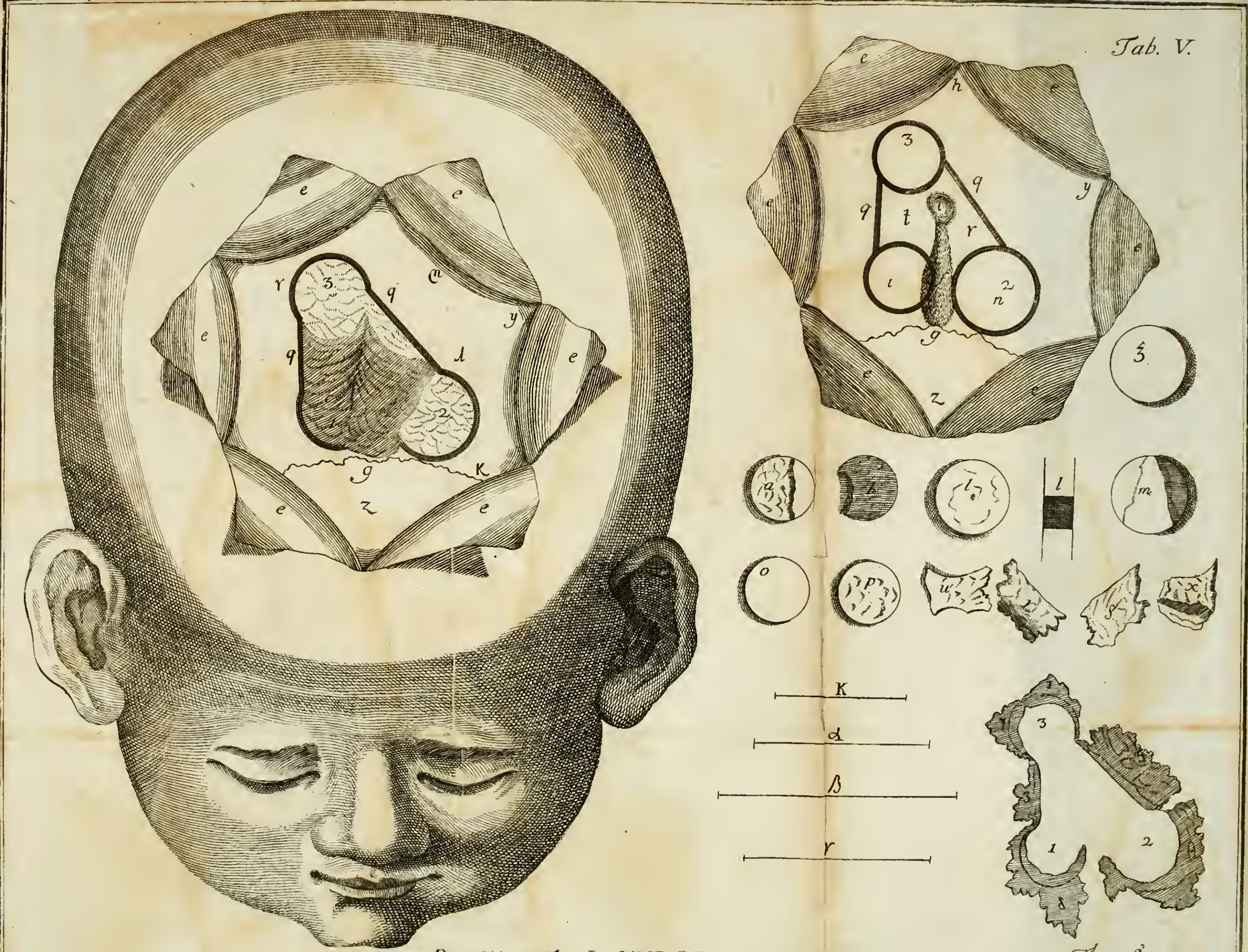

J. Had. SLEVOGTIUS DE CARIE CRANII *Disput. Chirurg. Tom. I. pag. 82.*

Fran. Sesone sculp

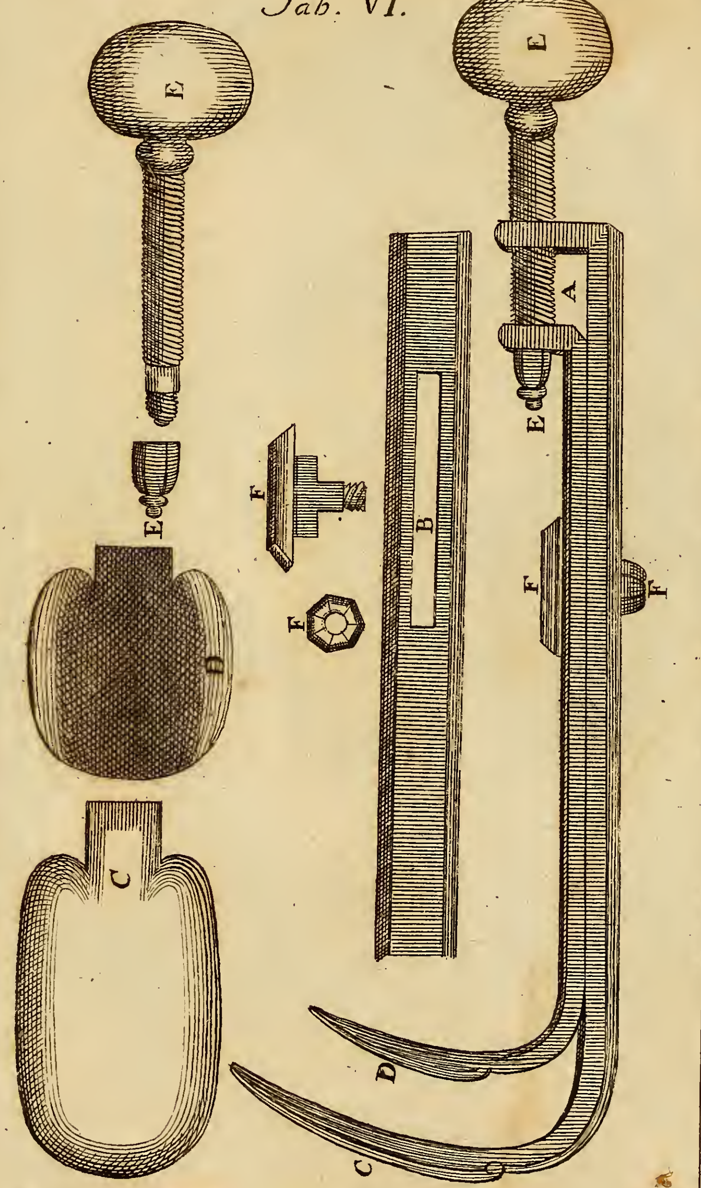
Tab. V.

Disp. Chirurg. Tom. I. SAND DE FUNGO CEREBRI. pag. 171. Fran. Sesone sculp.

Tab. VI.

Diſp. Chirurg. Tom I. RUNGE DE MORBIS PRÆCIPUIS &
pag. 194.

Fran. Seſone fe.

Disp. Chirurg. Tom. I. BURGMANNI DE SING. TUNIC. pag. 230.

Fran. Sesone. sc.

COUNTWAY LIBRARY OF MEDICINE

RD
30 H185
1756 v. 1

RARE BOOKS DEPARTMENT